

PROTOKOLL

over forhandlingene
fra DNA's
48. ordinære landsmøte
6.—9. mai 1979 i Oslo

Det
norske
Arbeiderparti

Protokoll

over forhandlingene

på DNA's 47. ordinære landsmøte

6.—9. mai 1979

Referat ved

Bjørg Helle

1979

AKTIETRYKKERIET - OSLO

INN H O L D

	Side
Talerliste	5
<i>Landsmøtets åpning søndag 6. mai 1979</i>	9
Reiulf Steens minnetale	9
Partiformannens hilsningstale	11
Gjestene hilser landsmøtet	13
Fullmaktene	15
Saklista	17
Arbeidsordningen	17
Landsmøtets funksjonærer	18
 <i>Ettermiddagsmøtet søndag</i>	 20
80-årenes utfordringer — Foredrag av Reiulf Steen	20
Debatten etter foredraget	29
 <i>Formiddagsmøtet mandag 7. mai</i>	 50
Fortsettelse av den politiske debatt	50
En politikk for full sysselsetting — Foredrag av Oddvar Nordli	61
Energi og samfunnsutvikling — Foredrag av Bjartmar Gjerde	70
Debatten etter de to foredragene	76
Minneord om Erik Brofoss	85
 <i>Ettermiddagsmøtet mandag 7. mai</i>	 86
Fortsatt debatt	86
 <i>Formiddagsmøtet tirsdag 8. mai</i>	 108
Reisefordelingskomiteens innstilling	108
Fortsatt debatt etter Nordli/Gjerde	108
Odvar Nordlis sluttinnlegg	125
Bjartmar Gjerdes sluttinnlegg	128

<i>Ettermiddagsmøtet tirsdag 9. mai</i>	131
Et kvalitativt bedre samfunn — Foredrag av Gro Harlem Brundtland...	131
Redaksjonskomiteen for sysselsetting og alminnelige saker avgir innstilling	140
Beretningskomiteens innstilling	151
Revisjonsnemndas innstilling	154
Debatt etter foredraget til Gro Harlem Brundtland	155
 <i>Kveldsmøtet tirsdag 8. mai</i>	170
Fortsatt debatt	170
 <i>Formiddagsmøtet onsdag 9. mai</i>	194
Gro Harlem Brundtlands sluttinnlegg	194
Lovendringer	196
Forslag til generell uttalelse	198
Valgkampen — Foredrag av Ivar Leveraas	200
Valgene	209
Debatt og vedtak om innsendte forslag	211
Lokalpolitisk manifest	224
Boligpolitisk uttalelse	226
Generell uttalelse	228
Avslutning	228

T A L E R L I S T E

- Amundsen, Hans Kristian 36, 97, 99, 115, 121, 149
 Andersen, Liv, Oppland, 166
 Andersen, Liv, Aust-Agder, 177
 Anderson, Sten, 13
 Aspengren, Tor, 209
 Bakken, Anne-Lise, 171
 Bakken, Ingvar, 110
 Berntsen, Thorbjørn, 89, 198, 199
 Bergum, Kari, 118
 Bjørke, Ivar, 45
 Bjørnsen, Bjørn, 57, 106, 184
 Borgen, Erna, 101
 Borgen, Frank, 32
 Borgen, Kjell, 95
 Bratteli, Trygve, 198, 222
 Brenden, Marie, 111
 Brundtland, Gro Harlem, 131, 194
 Bruøygard, Steinar, 112
 Christiansen, Svein, 37
 Dahl, Ola, 113
 Dankertsen, Kjell, 47, 226
 Dankertsen, Turid, 103
 Dokken, Ståle, 54
 Dørum, Anneliese, 96, 98, 155
 Edvardsen, Erling H., 33, 153, 186, 226
 Eide, Ingrid, 192
 Engeland, Klara, 167
 Eriksen, Gudmund, 118
 Eriksen, Oddvar, 124
 Eriksrud, Finn Arne, 44
 Erlandsen John, 214
 Fjeld, Sverre Kristian, 93
 Fjellheim, Svein, 84
 Fossen, Erling, 86
 Frette, Hans, 198, 228
 Frydenlund, Knut, 43
 Førde, Einar, 31
 Gerhardsen, Einar, 85, 229
 Gjerde, Bjartmar, 70, 128
 Gjærevoll, Olav, 147, 156
 Gjestøl, Inger, 188
 Gulbrandsen, Barbara, 93
 Gudmundseth, Roger, 91
 Halvosen, Roald, 178, 221
 Halvorsen, Sissel, 187
 Halvorsen, Tor, 14, 78, 172
 Hansen, Aina, 164
 Hansen, Guttorm, 39, 108, 150
 Hansen, Ingveig, 53
 Hansen, Ivar O., 40, 144, 168
 Hansen, Jan Willi, 116
 Hansen, Øivind T., 168, 222
 Haraldseth, Leif, 139
 Hasle, Anne Kari Lande, 48, 121
 Hauan, Åshild, 167
 Haukeland, Aud, 80
 Haukeland, Nils, 92, 99
 Helle, Yngvar, 53
 Hellem, Rolf, 99, 106, 140, 190
 Hildebrandt, Rolf Tore, 117
 Holter, Åsmund, 180, 219
 Holvik, Johs. P., 122
 Horneland, Ellen, 179
 Jagland, Thorbjørn, 29, 83, 145, 149
 Johansen, Ronny, 222
 Johansen, Terje, 171
 Johanson, Arvid, 76
 Joten, Ola, 179
 Jørgensen, Britt, 169
 Jørgensen, Kjell, 187
 Jørstad, Harald, 191
 Kaldhol Ottar, 102
 Karlsen, Anne Tone, 185

Kjevik, Ronald, 113
 Kleiven, Inger Else, 99, 116, 151
 Kleppe, Per, 80
 Knudsen, Egil, 40, 119
 Knudsen, Martin, 41, 199
 Knudsen, Grethe, 160, 218
 Krey, Magne, 124
 Kristoffersen, Ragnar, 161
 Krigh, Hanne Grethe, 181
 Krogstad, Berit, 124
 Larsen, Tove Heggen, 176
 Lauvsnes, Thore, 46, 108, 125
 Lauvstad, Per Sigurd, 180
 Leveraas, Ivar, 201
 Lie, Amund, 116
 Loktu, Jorun, 171, 198, 227
 Lopez, Anne, 15, 175
 Ludvigsen, Tom A., 104, 189, 213
 Lundanes, Oddvin, 164
 Løberg, Liv Marit, 181
 Lønseth, Inger, 186
 Laake, Olav T., 54, 192
 Martinsen, Astrid Murberg, 223
 Mathisen, Hugo, 114
 Medbye, Åse, 185
 Melangen, Knut, 93, 177
 Melby, Ragnar, 123
 Mico, Liv Eva di, 39
 Mjelde, Liv, 56, 121
 Mo, Jacob Olaus, 184
 Moland, Martin, 99, 111, 148
 Molnes, Gerd Gjøsund, 102
 Myklevoll, Kirsten, 182, 213, 218, 224
 Myhre, Øyvind, 58, 170
 Mæland, Øystein, 51, 183
 Måren, Magne, 91
 Naug, Øivind, 100
 Nilsen, Arne, 88, 173
 Nilsen, Odd, 165
 Nilsen Sigurd, 112
 Nordahl, Reidar, 160
 Nordli, Odvar, 61, 125
 Nordås, Gunhild, 190
 Nygaard, Johan, 224
 Nyhamar, Jostein, 56, 122, 226
 Næss, Anne Karin, 37
 Ness, Tove, 46
 Olsen, Arnulf, 114
 Olsen, Bengt Martin, 52, 174
 Olsen, Bjørn, 41
 Pettersen Frantz, 97, 114
 Prestegård, Arnhild, 189
 Rolstad, Kari, 58, 188, 218
 Samuelsen, Leif, 191
 Sandnes, Ella, 170
 Sandvold, Randi, 151, 176
 Schumacher, Egil, 109
 Skarvøy, Jon, 185
 Skaug, Gunnar, 99, 123
 Skaug, Leif, 154
 Skjølaas Lars, 108, 189
 Skytøen, Lars, 143, 144, 147, 150, 151
 Solum, Gunnar, 87
 Steen, Reiulf, 9, 11, 20, 59, 151, 228, 231
 Steinbach, Anne-Lise, 179
 Stensrud, Stig, 117
 Storholt, Solfrid, 120
 Sunde, Åge, 163
 Svindland, Aud Blegen, 50, 104
 Sæther, Samson, 57
 Sørensen, Hanne-Lise, 175
 Thoe, Wenche Fossen, 182
 Ulleberg, Svein, 54
 Valle, Inger Louise, 34, 161
 Vangsnes, Peder, 110
 Værnes, Tore Paulsen, 48
 Wika, Svein, 97
 Wivegh, Odd, 163
 Zachariassen, Tor, 98, 108, 125, 183
 Østvang, John, 165
 Øveråsén, Thorbjørn, 120
 Øvrebotten, Abraham, 105
 Aasen, Liv, 42
 Åstad, Arnfinn, 115

Landsmøtets åpning

DNA's 47. ordinære landsmøte tok til i Folkets Hus, Oslo, søndag 6. mai kl. 11. Først viste en amatørgruppe fra Buskerud tablået «Bragernes torg» med glimt fra arbeiderbevegelsens historie fra Marcus Thrane og framover. Tablået var laget av Petter Larsen og instruert av Svein Erik Brodal. Arild Boman ledet musikkinnslagene. Deretter sang AUF's underholdningsgruppe fem sanger. Begge programpostene gjorde sterkt inntrykk og ble lønnet med kraftig applaus.

Partiformannen, Reiulf *Steen*, takket alle som hadde gjort landsmøtets åpning til en minneverdig stund. Han foreslo en bevilgning på 5000 kroner til Utøya-fondet, hvilket ble bifalt med akklamasjon.

MINNETALE

Forsamlingen påhørte stående formannens minnetale:

«Fra skogene kom vi, fra gruvenes sjakt,
fra verkstedets larmende jag,
et skapende folk uten pomp eller prakt,
på vei mot den demrende dag.»

Slik har Arne Paasche Aasen skildret hvor de kom fra og veien de gikk, de hundretusener som bygde norsk arbeiderbevegelse. Selv kom han fra byen. Han var samtidig med og en nær venn av Rudolf Nilsen. Forenklet kan man si at mens Rudolf Nilsen ble arbeiderklassens kompromissløse og uforsonlige dikter, ble Arne Paasche Aasen arbeiderbevegelsens og hele landets sanger. Jeg skal ikke forsøke å gi en objektiv og litterær bedømmelse av Arne Paasche Aasen. Dertil sto vi ham for nær. Kanskje er det riktig at han vil ha en større plass i arbeiderbevegelsens enn i den norske litteraturens historie. Det var et valg han selv gjorde, og det er vi takknemlige for. Fra sin tidlige ungdom tilhørte han arbeiderbevegelsen med hele sitt varme og sterke følelsesliv. Slik vil han alltid og nesten i bokstavelig forstand være til stede blant oss. Her på landsmøtet vil vi synge hans sanger, slik de vil bli sunget i alle de forsamlinger i arbeiderbevegelsen der sangen blir brukt.

Vi har i perioden mistet flere av våre markerte faglige ledere: Forbundsformann Karsten Torkildsen, forbundsformann Erling Frogner, hovedkasserer Hans Hegg og hovedkasserer Alf Andersen. De tilhørte alle den generasjon i ar-

beiderbevegelsen som hadde gått i den harde skolen. Kampen, både den harde kampen mot motstanderne og den bitre broderstriden, formet dem og ga deres personlighet den særegne blanding av hardhet og mykhet som er så karakteristisk for faglige tillitsmenn av den generasjonen. Vi minnes dem både som klassekjempere og samfunnsbyggere.

Tidligere fiskeriminister Nils Lysø og tidligere kirke- og undervisningsminister Birger Bergersen gikk bort i juli 1977. Begge vil bli husket som to av de mest markerte statsråder utgått fra arbeiderbevegelsen.

Vår gode arbeidskamerat, trofaste og lojale medarbeider, Inge Schefflo, døde i mars 1978. Hans lojalitet mot partiet var grenseløs. Han hadde egne erfaringer om splittelsens ødeleggende virkninger på partiet og dens tragiske følger for enkeltmennesker. Derfor var splittelse det han fryktet mest. Selv var han ett med partiet, i indre og ytre strid, i trengselsperioder og velmaktsdager levde han i og med og for partiet.

La de som her er nevnt, også stå som symboler på de mange uenvnte som brukte livskraft og livsmot i arbeidet for en sak som de trodde på og en idé som de bekjente seg til, og som fant sin arbeidsplass i norsk arbeiderbevegelse.

Med Per Hækkerup mistet nordisk arbeiderbevegelse en av sine mest fargerike personligheter. Per Hækkerup var en renessanseskikkelse, men samtidig hadde han sine røtter dypt plantet i den nordiske arbeiderbevegelse og det nordiske demokrati. Dersom Per Hækkerup hadde rasjonalisert med sine krefter og vært seg sine karrieremuligheter bevisst, ville han i mange ti-år hatt de fremste av Nordens og Europas formelle posisjoner. Det var ikke Pers natur. Han brukte og forbrukte seg selv hver dag i glede og kamp. Det var en av de viktige grunnene til at vi var glad i ham.

Jens Otto Krag var ikke gammel da han gikk bort, men han hadde bak seg et langt politisk liv som leder av det danske sosialdemokrati og som en av de mest markerte politikere i Norden. Det var ingen lett oppgave som ble lagt på den unge mannens skuldre da han skulle løfte arven etter Thorvald Stauning, Hans Hedtoft og H.C. Hansen, ruvende skikkelser både i den danske og den internasjonale arbeiderbevegelsen. Med sikker hånd førte han det danske sosialdemokrati inn i en ny tidsperiode. Vi vil huske Jens Otto Krag som en av de betydelige ledere i nordisk sosialdemokrati gjennom en generasjon.

Hver dag blir mennesker drept i kampen for elementære menneskelige, sosiale og politiske rettigheter. Tirsdag 6. september 1977 ble Bantu Stephen Biko brakt til rom 519 hos sikkerhetspolitiet i Port Elizabeth, Kapp-provinsen. Han ble satt i håndjern og fotjern og underkastet et toogtyve timer langt forhør med tortur og pryl og døde seks dager etter. Stephen Biko ble drept bare tretti år gammel av det brutale apartheid-systemet, på samme måte som tusener er drept før ham og tusener vil bli drept etter ham, fordi de tror at menneskene er likeverdige og fordi de har vilje og mot til å kjempe for den troen. Vi skylder Stephen Biko og hans kampfeller vår solidaritet, og vi kjenner det som en forpliktelse når vi erklærer at den kamp han førte, også er vår kamp.

Med ett minutt stillhet vil vi minnes våre døde kamerater og den forpliktelse de har pålagt oss til å føre kampen videre.

Formannens hilsningstale

Jeg ønsker representanter, gjester og alle andre som er til stede, vel møtt til landsmøtet i Det norske Arbeiderparti.

Vi er i ferd med å forlate et ti-år som i norsk innenrikspolitikk har vært det mest dramatiske siden den andre verdenskrigen. Det startet med lekkasjen og forliset for den borgerlige regjeringsskuta i 1970 og 71. Aldri har et forlis vært opplevd som en større lettelse for så vel mannskap som for skipper. Det fortsatte med dannelsen av den første Bratteli-regjeringen, folkeavstemningen om EF, det politiske jordskjelvet ved valget i 1973. Vi hadde en utvikling som brakte Arbeiderpartiet ned i en tilslutning på vel 31 %, for deretter å øke til 38,5 % ved kommunevalget bare fire måneder senere. Sett fra alle synspunkter ble valget 1977 et seiersvalg for oss. Det samme var det for Høyre, bare fire år etter at begge partier hadde lidd følbare nederlag ved valget i 1973. Ved det valget var det mange som spådde at Senterpartiet kunne vokse og bli det store borgerlige partiet i norsk politikk.

1970-årene var det ti-året da de store bevegelsene kom inn i politikken. Store grupper av velgere flyttet seg fra valg til valg. Velgere i bevegelse og som ofte bølger fra den ene ytterkant til den andre, er det mest karakteristiske ved det ti-år vi står ved avslutningen av. Vår umiddelbare oppgave er å skape en bølgebevegelse som kan gi oss et godt valg den 17. september. Men enda viktigere vil det være å få et fast grep om de oppgaver og utfordringer vi vil bli stilt overfor fram til 1981 og i det kommende ti-året.

Det stilles mange slags forventninger, og det gis mange råd til dette landsmøtet. Høyre-pressen med Aftenposten i spissen gir oss det råd å føre Høyre-politikk. Vi vil ikke følge det rådet. For når det gjelder å føre Høyre-politikk, må vi late Høyre at det til alle tider vil gjøre det bedre enn oss. Vi har dessuten ikke lyst!

Våre medlemmer, tilhengere og venner venter seg at landsmøtet skal legge den politiske plattform for nye offensiver. Den forventningen er det opp til oss å innfri, og vi vil alle anstrenge oss for at det skal skje.

Noen har spådd at Høyre vil bli en hovedsak på dette landsmøtet. Jeg minner om at Høyre ikke er ført opp i forslaget til dagsorden, og jeg tror heller ikke at vi skal gjøre Høyre til noen hovedsak. Når vi blir angrepet, vil vi slå tilbake, og vi vil ikke vike tilbake for å påpeke de negative følger av en gjennomført Høyre-politikk. Men for oss er og blir det den viktigste oppgaven å arbeide med samfunnsoppgaver og å hanske med det Tage Erlander en gang betegnet som «den gjenstridige virkeligheten».

I årene siden 1973 har denne virkeligheten vært mer gjenstridig enn hva vi hadde vennet oss til. Dannelsen av Trygve Brattelis regjering etter valget i 1973 falt sammen med oljekrisen og den derpå følgende økonomiske krise, den ver-

ste som har rammet verden siden begynnelsen av 30-årene. 20 millioner registrerte arbeidsledige er det i Vest-Europa og Nord-Amerika. Ferske tall viser at Norge har den høyeste sysselsetting av alle land. Det har vi klart til tross for at vi er mer avhengig av utenriksøkonomien enn andre land, og er mer følbare for internasjonale konjunkturer enn de fleste.

Regjeringene Bratteli og Nordli kan vise til resultater av sin politikk som fortoner seg som misunnelsesverdige for de fleste land. Et resultat av denne politikken er 150 000 nye heltids- og deltidsarbeidsplasser i den fireårsperiode vi har bak. Et annet er at den disponible realinntekt for lønnstakere er økt med 20 %, for minstepensjonister med 28 %, for en gjennomsnitts jordbruker med 70—80 %. Det kommunale forbruk er økt med 35 %, de kommunale investeringer med 25 %. 1/3 av bruttonasjonalproduktet — verdien av det vi produserer av varer og tjenester — er gått til investeringer.

Dette er noen av de viktigste resultatene. Og når regnskapet for denne politikken skal gjøres opp, vil det tåle kritisk gjennomgåelse av hvilken som helst revisor. Likevel kjenner vi at vi for tiden har visse vinddrag imot oss. Vi skal ikke forsøke å bortforklare dem. Men det virker temmelig åpenbart at vi ikke lever i en tid da de politiske bevegelser skapes av de store og skjellsettende begivenheter. I og for seg er det et fenomen som lar seg forklare. Dagens voksne generasjoner har fått bølge etter bølge av dramatiske begivenheter skyllende inn over seg. Slutten av 50-årene hadde frykten for atomvåpnene som sitt viktigste kjennetegn. Millioner av mennesker kom i protestbevegelse over hele den vestlige verden. Deretter fulgte Vietnam-krigen, ungdomsopprøret, revolusjonen i Frankrike, to såpass ulike statsledere som Tito og de Gaulle måtte tre fram fra sine beskyttede omgivelser og tale direkte til de våpenløse ungdomsopprørere og gi dem viktige innrømmelser. Vi fikk Watergate og Nixons fall. Mao Tse Tungs tanker ble studert av en generasjon studenter. China ble forbildet på den rensende revolusjonen.

Pendelsvingningen måtte komme. Det er den vi nå opplever over hele den vestlige verden. Det gjelder særlig for yngre mennesker at man ikke orker mer av det kaudervelske revolusjonspratet og de politiske svermeriene på den ytterste venstrefløyen. I en slik situasjon er det viktig for oss å styrke selvtillit og selvrespekt ved å påpeke at den demokratiske arbeiderbevegelse har vært den viktigste progressive kraft i vårt århundre. Like viktig er det å vise at vi ikke kan overvinne markedsøkonomiens krise ved å slutte oss til den frie markedsøkonomiens partier. Krisen overvinnes vi bare ved at vi forener fornuftig planøkonomi med politisk demokrati og frihet for den enkelte.

Det er også viktig å levendegjøre vårt eget verdigrunnlag, det som finner sin forankring i begrepene frihet, likhet og brorskap. Både i teori og praksis er frihetens, likhetens og solidaritetens prinsipper gjensidige forutsetninger for hverandre. Vi godtar ikke frihet på bekostning av hensynet til likhet og solidaritet. Ingen skal ha frihet til å skape ufrihet for andre, eller til å skape skiller mellom menneskene. Vi tror menneskene er frie, ikke idet de har retten til å gjøre akku-

rat som de vil — for det fremmer de sterkestes rett til å ha privilegier — men idet de møter hverandre som likeverdige og har evnen til å bruke friheten under hensyn til og sammen med andre mennesker.

Fordi vi må samarbeide om de mål vi ikke kan nå hver for oss, står Arbeiderpartiet klippefast på den linje at vi gjennom samfunnets fellesinnsats skal trygge alle, ikke bare noen få, et fullverdig liv.

På dette grunnlag går vi til arbeid.

GJESTENE HILSER MØTET

Partiformannen presenterte landsmøtets gjester som var følgende: Nordisk Samarbeidskomite: Sven *Dahlin*, Finlands socialdemokratiska parti: Jacob *Söderman*, Socialdemokraterna, Sverige: Sten *Andersson*, Ture *Bergman*, Birgitta *Dahl*, Sven *Hulterström*, Thage g. *Peterson*. LO og Samarbeidskomiteen LO/DNA: Leif *Haraldseth*, Thor *Andreassen*, Otto *Totland*, AOF: Alf *Frotjold*, Rolf Kr. *Larsen*, Georg *Lieungh*, AUF: Anne-Lise *Bakken*, Martin *Kolberg*, Arbeidernes Edruskapsforbund: Tor *Rønning*, Johan *Johansen*, Arbeiderpressens Samvirke og Norsk Arbeiderpresse: Einar *Olsen*, Arbeiderbladet *Per Brunvand*, AP Arvid *Jacobsen*, Framfylkingen Even *Rusten*, Haakon *Pettersen*, Norges Kristne Arbeideres forbund: Ivar *Bjørke*, Sverre *Schønning*, Eigil *Liane*. Personlig innbudte var Aase *Bjerkholt*, Ronald *Bye*, Einar *Gerhardsen*, Reidar *Hirsti*, Olav *Larsen*, Haakon *Lie*, Aase *Lionæs*, P. *Menisen*, Rakel *Seweriin*, Einar *Strand* og Aksel *Zachariassen*.

Landsmøtet sendte blomster til AP's tidligere redaktør Olav *Brunvand* som ikke kunne komme på grunn av sykdom.

Sten *Anderson*, den svenske partisekretæren, hilste på vegne av de utenlandske gjestene. — Det er vel nesten som å banne i kirken å begynne med å sitere den svenske høyrelederen Gösta Boman som fikk et gledessjokk da de konservative vant valget i Storbritannia: «Det blåser en stadig sterkere høyrevind over Europa. Snart skal også den vinden blåse inn over Norden, høyrekreftene drømmer om seiersvalg i Sverige og Norge i høst!» Kamerater, visst har den vinden vært hard og vedvarende, og isende kald. Mange har fart ille over alt i Europa hvor høyrevinden drar fram. Den innebærer så mange trusler mot menneskenes velferd. Verst er kanskje den økende tilbøyeligheten til å akseptere høy arbeidsløshet og sosiale tapere som noe naturgitt, en menneskelig salderingspost som pris for raske økonomiske framskritt. EF-området regner med å holde en arbeidsløshet på over 5 % i mange år framover og for ungdommen vil den fortsette å stige enda mer i alle 80-åra. Som i 30-åra vil en hel ungdomsgenerasjon dømmes til å være gisler og det er selvsagt en trussel mot sysselsetting og velferd også i våre land. De store sosiale problemer og ungdommens voksende mistillit til samfunnet som alltid følger i arbeidsløshetens spor er, som i 30-åra, også en trussel mot demokratiet. I land etter land utfordres nå arbeiderbevegelsen av kapitalismens våpendragere, i våre land av reaksjonære krefter som i likhet med

ulven i eventyret har kledd seg ut som Rødhettes bestemor, moderate og tilsynelatende ufarlige. Disse kreftene har vokst i styrke i ly av den internasjonale økonomiske krisen. Både nasjonalt og internasjonalt står arbeiderbevegelsen overfor etterkrigens veldigste utfordring. Den dyptgående krisen i den vestlige verden, at massearbeidsløsheten er kommet igjen, problemene med energiforsyning på lengre sikt, miljødeleggelsene og mye annet har skapt nye problemer for oss og nye områder å ta hånd om. Uten å nøle påstår jeg at de problemer og vanskeligheter vi står overfor i våre land bare kan løses på grunnlag av de ideer arbeiderbevegelsen er bærer av. I framtida er det nødvendig med mindre egoisme og konkurranse, mer samvirke og solidaritet, mindre kapitalisme, mer demokratisk sosialisme. Vi som er gjester her er overbevist om at Arbeiderpartiet har styrke, kraft og kampglede nok til å ta brodden av høyrevinden. La oss sørge for en varmere og menneskeligere vind over våre land.

Tor Halvorsen, LO's formann hilste for de norske gjestene: — Mange vil med interesse følge det som skal foregå her de nærmeste fire dager. Det gjelder også krefter som står fjernt fra arbeiderbevegelsen. De vil lete etter den minste mislyd eller hva de vil oppfatte som feilskjær fra landets største parti. Uavhengig av hva dette landsmøte kommer fram til, vil det være kretser som framstiller våre saker som nye framstøt for formynderi, økt kriminalitet og forfall i det norske samfunn. Vi kan bare ta til etterretning at det politiske debattmiljø i høyrebølgens kjølvann har tatt en slik retning. Det er nok mulig at vi som parti og som bevegelse rammes av denne taktikken på kort sikt. Det er mulig at de mest ytterliggående utspill i framstillingen av Arbeiderpartiets politikk når fram til folk som kommer i tvil om hva vi egentlig står for. I lengden vil likevel ikke en slik forvridningstaktikk kunne følges opp. Det er disse grupperinger vi hører mest til i den nåværende situasjon. Uansett hvor høyrestet de opptre i ly av Høyres forsterkede posisjon, skal vi ta slike utbrudd med sinnsro. Jeg kan nemlig ikke tro at det på lengre sikt vil være mulig å forskyve norsk politisk debatt over i sterk konservativ, nærmest reaksjonær, retning. Landsmøtet må ikke falle for fristelsen til å slå tilbake denne høyrebølgen med gjengjeldelsesvåpen av samme kaliber. Det er ikke i arbeiderbevegelsens interesse å la seg lure inn i en debatt som mer minner om steinkasting enn seriøs politisk drøfting av prinsipper og praktisk politikk. Landsmøtet i DNA har til oppgave å drøfte Arbeiderpartiets politikk, ikke noe annet partis politikk. Dette er den realpolitiske oppgave vi nå står overfor. Ingen fikse idéer om strategidebatt kan gi noe annet svar. Jeg har nevnt de mange vaksomme, interesserte øyne som følger landsmøtets forhandlinger. Viktigere enn interessen til politiske motstandere og profesjonelle overvåkere av det politiske liv, er den interesse som gjør seg gjeldende i partiet og fagbevegelsens egne rekker. Tusener av politiske og faglige tillitsmenn i arbeiderbevegelsen forventer klare kampsignaler om vår egen politikk fra dette landsmøte. De forventer offensive tegn til en langspurt mot kommune- og fylkesvalget. De vil ha beskjed om de politiske hovedlinjer og hovedsaker.

Partiorganisasjonen, utallige faglige tillitsmenn og fagorganiserte ser fram til en marsjordre til den lokalpolitiske offensiv vi nå skal legge opp til. De forventer at tungsinnet fjernes, de venter at den indre debatt er avsluttet. Det som trenes av direkte tale og åpen debatt om vår indre situasjon forventes avklart i løpet av disse fire dager. Dette er min hilsen til landsmøtet, synspunktene kommer på vegne av mange faglige tillitsmenn. I politisk vanskelige situasjoner påligger det fagbevegelsen et særlig ansvar for hele arbeiderbevegelsens situasjon. Norsk arbeiderbevegelse tåler ikke lange perioder i en defensiv posisjon. Dette landsmøtet har en oppgave større enn alle andre som ligger på deltakernes bord. Bruk denne anledningen til å skape et solid politisk fundament for en ny offensiv for hele arbeiderbevegelsen. La oss ønske oss lykke til!

Reiulf Steen takket for hilsnene og refererte følgende telegram fra Den sosialistiske Internasjonale:

«SI hilser DNA's landsmøte. Vi har med interesse fulgt den politikk Arbeiderpartiet og regjeringen Nordli har ført under den internasjonale økonomiske krisen og er imponert over de gode resultater som er oppnådd. Til tross for at Norge er et av de land som er mest avhengig av handel med andre nasjoner, har Arbeiderpartiets politikk gitt fortsatt vekst samtidig som man har makttet å temme inflasjonen. Partiet har gjennom sin regjering greid å opprettholde sysselsettingen. Dette har vakt internasjonal oppmerksomhet og anerkjennelse. Den norske oljepolitikken blir også nøye fulgt av andre nasjoner. Det norske Arbeiderparti har her bevisst gjennomført en politikk som vil komme flertallet av nordmenn til gode, ikke bare et fåtall. Det er med glede vi har registrert at regjeringen Nordli legger stor vekt på å bruke de fordeler oljen gir Norge til å skape virksomhet som vil leve langt ut over oljealderen. Den sosialistiske internasjonale har merket seg Norges store og viktige innsats i arbeidet for en ny økonomisk verdensordning. Arbeiderpartiet gir gjennom denne politikken et klart uttrykk for at det har vilje til i praksis å følge opp tanken om internasjonal solidaritet og rettferdighet. Vi ønsker fortsatt framgang for Det norske Arbeiderparti og håper på et godt valg 16. og 17. september.
Willy Brandt, president. Bernt Carlsson, generalsekretær.»

Sakslistas punkt 1 a

FULLMAKTER

Fullmaktskomitéens formann, Anne *Lopez*, Akershus, la fram følgende innstilling:

Forslag til fordeling av representanter ble behandlet av sentralstyret i møte den 15. februar 1979, og forslaget ble vedtatt av landsstyret samme dag.

Sentralstyret oppnevnte i møte den 2. april 1979 i henhold til partiets lover, paragraf 7, punkt 4, følgende fullmaktskomité:

Anne Lopez, Akershus — formann
Gunhild Nordås, Buskerud
Wenche Grette, Vestfold
Øivind Hansen, Østfold
Stig Stensrud, Oppland
Jakob Grava, Partikontoret — sekretær.

Komiteén har hatt møte 24. april og 6. mai d.å., og har gjennomgått fullmaktene.

Følgende representanter har meldt forfall, og vararepresentanter møter:

- Nr. 8 Dag Værnes — Arne Nilsen møter
- Nr. 9 Bjørn H. Kristiansen — Trygve Sandlie møter
- Nr. 19 Erling Nesset — Arne Øren møter
- Nr. 23 Leif Håkensen — Anders Utne møter
- Nr. 31 Hans P. Pettersen — Svein Hermansen møter
- Nr. 47 Thorbjørn Johansen — Frank Borgen møter
- Nr. 77 Bjørn Fossehagen — Hilmar Olsen møter
- Nr. 90 Aase Klundelien Haugen — Anne Tone Karlsen møter
- Nr. 93 Gothard Sandvold — Ståle Dokken møter
- Nr. 104 Bjarne Moss — Bjørg Stenbrenden møter
- Nr. 123 Lillian Koski Nilsen — Elna Kabbe møter
- Nr. 132 Lester Jansen — Sissel Halvorsen møter
- Nr. 143 Magne Sagsvaag — Svein Fjellheim møter
- Nr. 151 Randi Aursland — Harry Eike møter
- Nr. 172 Kåre Øvregard — Johannes P. Holvik møter
- Nr. 187 Olav Lyster — Ottar Kaldhol møter
- Nr. 226 Ruth Walnum — Bjørg Simonsen møter
- Nr. 239 Ivar Hansen — Oddvar Eriksen møter
- Nr. 250 Øivind Blankvandsbråten — Magne Brekstad møter
- Nr. 251 Knut Haagaas — Thomas Støten møter
- Nr. 302 Pauline Moen — Gudrun Nerdrum møter.

Følgende representanter søker permisjon for møtet søndag 6. mai grunnet konfirmasjon:

- Nr. 79 Tore E. Hansen, Oppland
- Nr. 149 Eldbjørg Bakke Haaland, Rogaland
- Nr. 160 Arne Olav Nilsen, Hordaland

- Nr. 180 Olaf Bye, Sør-Trøndelag,
grunnet begravelse i familien.

Fullmaktskomiteén anbefaler at disse innvilges permisjon fra søndagens møter.

I likhet med 1977 har sentralstyret og landsstyret behandlet spørsmålet om representasjon fra Svalbard Arbeiderparti.

Sentralstyret vedtok på sitt møte 31/1 1979 å fremme følgende forslag for landsstyret:

«En inviterer 2 representanter fra Svalbard Arbeiderparti til Landsmøtet. Samtidig vil sentralstyret anbefale overfor landsstyret at disse møter med samme rettigheter som Landsmøtets øvrige 300 representanter, og at representantene fra Svalbard blir med på reisefordelingen. Dette betyr at Landsmøtet vil bli sammensatt av 302 representanter, under forutsetning av Landsmøtets godkjenning.»

Landsstyret sluttet seg i møte 16/2 1979 til forslaget, og det legges fram for Landsmøtet for godkjenning.

Fullmaktskomiteén anbefaler Landsmøtet å godkjenne landsstyrets vedtak.

Ved åpningen var det møtt fram 295 representanter.

Fullmaktene anbefales godkjent.

Vedtak: Innstillingen enstemmig godkjent.

Reiulf Steen ønsket deretter de to representanter fra Svalbard spesielt velkommen.

Saklistas punkt 1 b

SAKLISTA

Formannen refererte landsstyrets forslag til sakliste:

1. Åpning og konstituering
 - a) Fullmakter
 - b) Sakliste
 - c) Arbeidsordningen
 - d) Valg av ordstyrere, sekretærer og komitéer
2. Innstilling om beretningen
3. Innberetning fra Revisjonsnemnda
4. Innsendte forslag
5. Lovendringer
6. 80-årenes utfordringer
Innleder: Reiulf Steen
7. En politikk for full sysselsetting
Innleder: Odvar Nordli
8. Energi og samfunnsutvikling
Innleder: Bjartmar Gjerde
9. Et kvalitativt bedre samfunn —
Hovedoppgaver i lokalpolitikken
Innleder: Gro Harlem Brundtland
10. Valgkampen
Innleder: Ivar Leveraas
11. Valg
12. Avslutning.

Vedtak: Sakslista ble enstemmig vedtatt.

Formannen foreslo at innledningene «En politikk for full sysselsetting» v/Odvar Nordli og «Energi og samfunnsutvikling» v/Bjartmar Gjerde behandles under ett.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Saklistas punkt 1 c:

ARBEIDSORDNINGEN

Formannen refererte følgende arbeidsordning:

«Landsmøtet holdes over 4 dager.

Landsmøtet er åpent for presse og kringkasting. Partimedlemmer har adgang til galleriet mot framvisning av spesielt adgangskort.

Det velges 4 ordstyrere som vekselvis og etter seg imellom avgjort orden leder landsmøtets forhandlinger. Ønsker den fungerende ordstyrer å delta i debatten, skal han overlate ordstyrerplassen til en av de andre ordstyrere. Ordstyrerne har rett til å stille forslag om tidsbegrensning.

Det holdes ordinært to møter daglig. Formiddagsmøtet fra kl. 09.00 til kl. 13.00 og ettermiddagsmøtet fra kl. 15.00 til kl. 19.00. Om nødvendig holdes kveldsmøte.

Alle forslag skal framlegges skriftlig til ordstyreren og være undertegnet med forslagsstillerens navn og hjemsted.

Etter at det er vedtatt å sette strek, kan intet nytt forslag framsettes.

Dersom noen krever det, skal valgene foregå ved skriftlig avstemning. Andre avstemninger foregår ved håndsopprekning. Landsmøtet kan beslutte at en avstemning foregår ved navneopprop. Representantenes stemmegivning innføres i protokollen.

Til å føre forhandlingsprotokollen velges 4 sekretærer. I protokollen skal innføres de saker som behandles, alle forslag som framsettes og beslutninger med angivelse av antall avgitte stemmer.

Den landsmøtevalgte nemnd som gir innstilling om årsberetningene, skal også gi innstilling om landsmøtets forhandlingsprotokoll. Ved hvert formiddagsmøtes begynnelse avgir nemnda innstilling om foregående dags protokoll. Protokollen for møtets siste dag godkjennes av sentralstyret.

Representantene har rett til å ta ordet inntil to ganger i samme sak med henholdsvis 10 og 15 minutters taletid. Representanter som forlanger ordet til forretningsorden, gis ikke mer enn 1 minutt taletid til den enkelte sak.»

Vedtak: Arbeidsordningen ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 1 d:

VALG AV ORDSTYRERE, SEKRETÆRER OG KOMITÉER

Formannen la fram landsstyrets innstilling:

Ordstyrere:

Guttorm Hansen, Stortingsgruppa. — Tor Halvorsen, Sentralstyret. — Ingeborg Botnen, Telemark. — Nanny Rist, Nordland.

Sekretærer:

Tordis Mosaker, Hordaland, Tore E. Hansen, Oppland, Turid Kjellmann Pedersen, Finnmark, Tom A. Ludvigsen, Akershus.

Beretnings- og protokollkomité:

Randi Sandvold, Sør-Trøndelag — formann. Alf Jakobsen, Oslo, Tove Ness, Buskerud, Reidar Nordal, Telemark, Gustav Røed, Hordaland, John Sørfjordmo, sekretær.

Redaksjonskomité for sysselsetting — alminnelige saker:

Lars M. Skytøen, Sentralstyret — formann. Aud Blegen Svindland, Kvinnesekretariatet, Thorbjørn Jagland, AUF, Thorbjørn Berntsen, Oslo, Bjørg Egeland, Vest-Agder, Solveig Persheim, Hedmark, Ella Sandnes, Nord-Trøndelag, Kjell Opseth, Sogn og Fjordane, Henry Tvedt, Nordland, Åsa Solberg Iversen, Østfold, Halfdan Berge, Finnmark, Finn Kristensen, Telemark, Gunnar Berge, Stortingsgruppa, Bjørn Tore Godal, sekretær.

Redaksjonskomité — lokalsamfunnet:

Kirsten Myklevoll, Sentralstyret — formann, Lennart Vebostad, Nordland, Olav Gjærevoll, Sør-Trøndelag, Peder Vangsnes, Hordaland, Per Kr. Øyen, Møre og Romsdal, Erik Dalheim, Buskerud, Johan Nygaard, Landsstyret, Oppland, Einfrid Halvorsen, Telemark, Elsa Eriksen, Troms, Bjørn Dahl, Rogaland, Tove Heggen Larsen, Oslo, Liv Andersen, Landsstyret, Aust-Agder, Ivar O. Hansen, Akershus, Steinar Lund, sekretær.

Redaksjonskomité for organisasjonssaker:

Hans Frette, Rogaland — formann, Magne Nedregård, Oslo, Aslaug Vorkinslien, Oppland, Åshild Hauan, Nordland, Gunnar Aagesen, Landsstyret, Sør-Trøndelag, Harald E. Olsen, Vestfold, Grete Knudsen, Hordaland, Liv Eva Di Micco, Akershus, Herlof Gjerde, sekretær.

Valgkomité:

Tor Aspengren, Sentralstyret — formann, Margot Henden, Landsstyret, Sogn og Fjordane, John Fjeldvik, Østfold, Brit Jørgensen, Aust-Agder, Ingebjørg Midtbø, Hordaland, Kjell Borgen, Hedmark, Borge Rørvik, Møre og Romsdal, Jan Haldorsen, Oslo, Bjørg Bergh, Kvinnesekretariatet, Gunnar Mathisen, Finnmark, Roger Lyngås, Nord-Trøndelag, Jorun Loktu, Vestfold, Egil Knudsen, Buskerud.

Reisefordelingskomité:

Thore Lauvsnes, Oslo — formann, Knut Melangen, Troms, Hjørdis Sæland, Rogaland, Aage Søgård, Hedmark, Gerd Gjesund Molnes, Møre og Romsdal, Rolf Jørgensen, Revisjonen, Frank Andersen, sekretær.

Fullmaktskomité:

Fullmaktskomitéen ble oppnevnt av Sentralstyret 2/4 1979, ifølge § 7, punkt 4, i partiets lover:

Anne Lopez, Akershus — formann, Gunhild Nordås, Buskerud, Wenche Grette, Vestfold, Øivind Hansen, Østfold, Stig Stensrud, Oppland, Jakob Grava, Partikontoret — sekretær.

Vedtak: Innstillingen ble enstemmig godkjent.

Formannen, Reiulf Steen refererte *Landsstyrets forslag angående nominering av representanter til Landsstyret:*

De fylkespartier som finner at de vil fremme forslag overfor Landsmøtets valgkomité om medlemmer og vararepresentanter til Landsstyret, er forpliktet til å la forslaget inneholde navn på like mange kandidater av hvert kjønn.

Vedtak: Forslaget enstemmig vedtatt.

Formiddagsmøtet ble avsluttet kl. 13.00 med «Frihetens forpost».

Ettermiddagsmøtet søndag 6. mai 1979

Møtet ble satt kl. 15.00. Dirigenter var Guttorm *Hansen* og Nanny *Rist*. «Samholdssangen» ble sunget under ledelse av Tryggve *Aakervik*. Det ble opplyst at representant 99 Armand *Bjørnholt*, Vestfold, hadde forfall, og at Odd Th. *Hansen* ville møte.

Saklistas punkt 4:

INNSENDTE FORSLAG

Innsendte forslag (Landsmøtehefte nr. 1) ble foreslått fordelt til redaksjonskomitéene slik:

Komitéen for sysselsetting og andre saker: Fra og med A 1—A 19, A 44, A 52 t.o.m. A 60, A 66, A 67, A 70, A 71, A 74.

Komitéen for lokalpolitiske saker: Fra og med A 20—A 43, A 45—A 51, A 61—A 65, A 68, A 69, A 72, A 73.

Komitéen for organisasjonssaker: B 1—B 4, A 43, B 5, B 6, B 7 og B 8.

Forslag innsendt etter fristen og utdelt som landsmøtehefte nr. 3 ville bli behandlet under de respektive punkter på dagsorden hvis de ble tatt opp.

Vedtak: Fordelingen godkjent.

Saklistas punkt 6:

80-ÅRENES UTFORDRINGER

Partiformann *Reiulf Steen* holdt følgende innledning:

Fire femtedeler av vårt århundre er passert. Ved inngangen til 1980-årene tar vi fatt på det nest siste tiår — det nest siste tiår av *arbeiderbevegelsens århundre*. For ingen samfunnsomformende kraft i vår del av verden har vært sterkere enn arbeiderbevegelsen i dette århundre.

I Norge har den skapt et samfunn, rikt og med en jevnere fordelt velstand enn noen andre har klart — et samfunn styrt av felles ansvar for de svakere som et selvfølgelig overordnet hensyn. Men det er også et samfunn hvor frihet for *de mange* er like selvfølgelig.

Foran valget for 70 år siden la Arbeiderpartiet fram et program hvor stemmerett for kvinner sto øverst. Så fulgte sosiale og økonomiske reformer som alle i dag er gjennomført. «Et humbugprogram», var daværende statsminister Gunnar Knudsens kommentar. Humbugen er for lengst blitt politisk virkelighet.

Våre veteraner kan fortelle noe om hva det kostet — av personlig mot, uselvisk innsats, kamp både mot egen svakhet og andres styrke. De kan også fortelle oss noe om hva det har krevd av samhold, organisasjon og tro. Våre forfedre hadde tro på det umulige etter den tids politiske krav: Et samfunn der ingen sultet, et samfunn der alle kunne skrive og lese, der skoler, legehjelp og aldersomsorg var medfødte rettigheter og der politisk medbestemmelse og ansvar gjaldt for alle.

Når vi nå står foran den utfordring det er å forme en politikk for 1980-årene, må vi ta med oss det beste i våre historiske røtter og føre det videre. Vi søker *ikke* i historien for å lete fram gamle svar på nye spørsmål. Men vi kan trygt søke i røttene av vår bevegelse for å finne inspirasjon og dyp forståelse av hva som skapte det Olav Larssen har kalt «den langsomme revolusjonen», — idéene om likeverd og menneskenes ansvar for hverandre, vilje til samhold og felles innsats for å løse de store samfunnsoppgavene.

Arbeiderbevegelsen har skapt en ny og grunnleggende erkjennelse: Menneskene selv har krefter i seg til å forme sin virkelighet når de bare *vil* og *kjenner* sterkt nok, og når de søker støtte hos hverandre. Dette er en viktig grunn til at vi står fremmede overfor den framtids pessimisme som preger deler av samtidsdebatten. I virkeligheten er den dypt reaksjonær fordi den overlater våre liv til andre enn oss selv.

Det aktive politiske engasjement fra store og brede folkegrupper som skapte velferdssamfunnet, skal vi ta med oss inn i 1980-årene. Arbeiderbevegelsen har aldri akseptert — og vil heller aldri akseptere — at velgerne er passive mennesker som venter at en elite skal forme politikken for dem. Våre programmer og vår politikk har ikke vært og må heller aldri utarte til raffinerte forsøk på å henge gulrøtter foran nesen på den ene eller andre pressgruppe. Vår oppgave er å innby til medvirkning *til* og ansvar *for* å forme et samfunn tuftet på et helhetlig og sammenhengende syn på det menneskelige fellesskap og de krefter som virker i samspillet mellom menneskene og den tekniske og sosiale utvikling.

Hvilke oppgaver står vi overfor ved inngangen til 1980-årene? Hva er det som krever idéene, den aktive deltakelse fra de brede folkegrupper og troen på den menneskelige fornuft?

Noen sier at vi skal gå en vei som ingen før oss har gått. Det er en god beskrivelse av utgangsposisjonen. Det fins ikke noe samfunn utenom vårt eget som vi kan se til og si: Slik vil vi bygge 1980-årenes Norge. Vi finner ikke noen samfunnsideal, verken i øst eller vest, som vi kan legge til grunn for *vår* politiske retning. Vi er nemlig i en situasjon der andre land bruker oss som forbilde. Utviklingsland beundrer vår rikdom og vår evne til å få produksjonsapparatet til å virke effektivt. Siden de og store folkegrupper i rike land misunner oss den

måte vi klarer å fordele velstanden på og det sosiale fellesskap vi har utviklet gjennom våre samfunnsorganer. Vi er verdens 4. rikeste land, flere er i arbeid enn i noe annet industriland. Vi er likevel ikke ødelagt av teknikken. Vi har en livsform som bringer oss i regelmessig kontakt med vår natur og de storslagne opplevelser bare den kan gi.

Vi har ikke klassekrigen med alle midler, den som lammer andre samfunn og som venstresiden ofte taper. Vi slipper den religiøse borgerkrig. Ingen interessegrupper er hos oss sterke nok og hensynsløse nok til å undertrykke andre store gruppers berettigede interesser. Dette ikke sagt for å henfalle til selvgodhet, men for å konstatere at vi har et bedre utgangspunkt og rikere muligheter enn de fleste for å ta nye og spennende skritt mot et samfunn som ikke har sin like i noe annet verdenshjørne.

Og likevel kjenner mange utrygghet. I motsetning til de tiår vi har bak oss, er det ikke først og fremst materiell nød som skaper denne utryggheten. Tvert om opplever mange gjennom jakten på *tingene* en gryende erkjennelse av tomhet og meningsløshet. Den svenske lyrikeren Nils Ferlin satte fingeren på en vesentlig svikt i det moderne velferdssamfunnet da han skrev følgende: «Nu är det inte långt imellan människornas hus, men långt imellan hjärta och hjärta.» Og vi vet at isolasjon fra medmennesker i lengden er en påkjenning som de færreste av oss kan bære uten å miste noe av vår varme og våre vekstvilkår. Ikke minst av den grunn må vi legge mye arbeid i å levendegjøre miljøet. Det er der — i familien, bomiljøet, i skolen og i arbeids- og foreningslivet — at felles ansvar og omsorg for medmennesker blir skapt og står sine vanskeligste prøver.

Samtidig kjenner mange, ja langt flere enn de som går uten arbeid, uro for sin arbeidsplass. I så måte betyr massemedias meldinger om hundre tapte arbeidsplasser mer enn de tusen som reddes. For tap av arbeid er tap av grunnlag for menneskeverd, livsutfoldelse og velferd.

Mange spør seg. Hva får sunne, sterke ungdommer i mengder til å knuse ruiter og pyndre butikker på Karl Johan? Vi spør oss: Hva får unge mennesker til simpelthen å gå til grunne gjennom bruk av narkotiske stoffer? Svaret er verken mangel på ting eller konkurranse. Det ligger i den utbredte følelsen av avmakt og fremmedgjøring, i mangelen på nærhet, omsorg og ansvar for hverandre.

I spenningsfeltet mellom menneskenes uro og vårt samfunns rike muligheter er det vi i arbeiderbevegelsen finner vår tids utfordringer og oppgaver.

Vi har ressurser. Først og fremst har vi mennesker, vellærte fagfolk bak maskiner, tegnebrett og kontorpulter. Vi har energi. Vi har teknologi. Vi kan skape framtidssamfunnet, men i dagens situasjon hvor det blåser kaldt fra Høyre, må vi se i øynene at det fins andre skremmende muligheter i framtidsbildet. Det fins *andre* verdier fra vår fortid enn de vi står for, verdier som vil forkrøple vår framtid om de får den moderne teknikken til hjelp. Konkurransen ser noen som en slik positiv verdi, også når den knuser og ødelegger, i skole, på arbeidsplassen, i hjem og mennesker imellom. I et Høyredokument fra 1965 finner vi følgende: «Det er unntagelsesmennesket, eneren, som har skapt de store frem-

skritt i menneskehetens historie. Hele vår kultur, hele vår sivilisasjon bygger på enkeltmenneskets førsteinnsats. I vår tid er det kanskje enda mere nødvendig enn tidligere å sørge for at begavelsene får full anledning til å utvikle sine evner optimalt.»

Hvilket umenneskelig samfunn vil ikke det fri-konkurrerende samfunn bli, når vi vet at de sterkeste også skaffer seg de sterkeste våpnene? Datamaskinene som ubarmhjertig blottlegger hver svakhet fra fødsel til grav. Høy-teknologien som premierer de flinkeste og skyver andre ut fordi teknikken overtar så mange jobber. Maskinell undervisning som premierer robotegenskaper som nok er effektive, men ikke *våre* oppfatninger om hva mennesker bør være.

Jeg har tidligere ved noen anledninger benyttet meg av uttrykket «den sosiale arven». Med det har jeg ment å si at menneskets sosiale plassering i videste forstand går i arv fra generasjon til generasjon, og selv om vi har løftet det materielle nivå for folk flest opp på et betydelig høyere nivå i vår tid enn tidligere, har vi bevart de sosiale skillene som stort sett går i arv fra foreldre til barn. Dette er en relativt ny erkjennelse. I arbeiderbevegelsens barndom hadde mange den forestilling at et høyere utdanningsnivå for alle ville være et mektig bidrag til utjevning eller utslettelse av de sosiale skillene. I hvilken grad det økte utdanningsnivå og økningen i utdanningens omfang virkelig har bidratt til å utjevne de sosiale skillene og klasseskillene, kan sikkert diskuteres, men utslettet er klasseskillene ikke. Det er dessuten et faktum at barn som kommer fra hjem der foreldrene har lav utdanning, ofte vil få en lav utdanning selv, og omvendt — barn som kommer fra hjem der foreldrene har relativt høy utdanning, vil selv få en høy utdanning. Og hele tiden må vi, som nevnt, være klar over sammenhengen mellom utdanning, sosial status, inntekt og interessant arbeid, makt og innflytelse. Dette viser at kampen for likhet ikke er et historisk fenomen, men en krevende oppgave også i 80-årene. Det er nå satt søkelys på innholdet i skolen, og her har vi den sentrale oppgave på det utdanningspolitiske område i årene framover.

I 1980-årene blir spørsmålet om arbeid for alle ikke bare et spørsmål om hvilken økonomisk politikk et samfunn fører. I større grad enn noensinne kommer den teknologiske utvikling til å sette sitt preg på utviklingen av arbeidsmarkedet. Det er mange som allerede maner fram data-spøkelser og som framsetter dommedagsprofetier om våre manglende muligheter til å påvirke sysselsettingen gjennom politiske virkemidler. Mikroprosessoren — den lille datamaskinen på størrelse med en fingernegl — omtales av enkelte som den store «arbeidsplassdreperen». Andre igjen ser de muligheter den åpner til å gjøre vårt arbeid og vår fritid mer behagelig, mer meningsfylt og mer utviklende enn noen annen teknisk landevinning tidligere. Vi kjenner historien om de engelske spinneriarbeiderne som gikk til angrep på de nye spinnerimaskinene. Vi kan trekke på smilebåndet av det i dag, men det faktiske forhold er at våre forfedre ikke hadde noe alternativ. De hadde ikke ressurser nok — og framfor alt hadde

de ikke faglige og politiske instrumenter sterke nok til å bruke den nye teknologi til sin fordel. Derfor prøvde de å knuse den.

Ved inngangen til 1980-årene står norsk arbeiderbevegelse sterk nok til å ta opp de utfordringer den nye datateknikken stiller oss overfor. Men vi må utvikle vår egen strategi og vår egen holdning til hvor og på hvilken måte den skal tas i bruk i vårt samfunn. Teknikken er ikke nøytral, fordi den kan brukes til og utformes for forskjellige formål. På alle stadier står vi overfor valg. Resultatet av disse valg er avhengig av hvilke interesser som står bak utformingen av alternativene, og hvilke interesser som preger de forskjellige avgjørelser. Styrt av krefter som ikke deler arbeiderbevegelsens verdigrunnlag — eller uten politisk styring — kan datateknologien skape *økt* arbeidsløshet, *hardere* konkurranse om de jobbene som blir igjen, og *mer hensynsløshet* mot dem som blir stående utenfor. Men den kan også, styrt av våre solidaritetsprinsipper og samfunnssyn, bli et redskap som hjelper oss til å forme et samfunn med *flere, lettere* og *mer spennende* jobber og med *større økonomisk frihet*. For Arbeiderpartiet vil det i 1980-årene være en viktig oppgave å forme ut en politikk der vi utnytter de mulighetene datateknologien gir oss, istedenfor å knuse den.

Også på dette nye frontavsnittet har den faglige og politiske arbeiderbevegelse felles interesser, der samarbeidet vil være av avgjørende betydning for den framtidige samfunnsutviklingen.

Ved utgangen av 1970-årene har vi til fulle fått demonstrert de praktiske fordeler av at vi har lagt så stor vekt på å bygge ut bedriftsdemokratiet i Norge.

De ansatte har bevist hvilken ressurs de representerer for arbeidsplasser i krise, i form av ansvarsfølelse, engasjement, fantasi og innsikt. Vi har hørt lite om aksjonærenes innsats i de redningsaksjoner som har vært gjennomført ved en lang rekke norske bedrifter. Men vi har hørt mye om hvordan aktive bedriftsledere og tillitsvalgte har arbeidet dag og natt for å finne løsninger for kriserammede bedrifter.

Det beste uttrykk for forståelsen for bedriftsdemokratiet er de uttalelser som nettopp har kommet fra generaldirektøren i Akerkonsernet, Gustav Heiberg Simonsen. Han har nylig gitt uttrykk for at *bedriftsdemokratiet må utvikles videre og at de ansatte har mye å tilføre bedriftene*. Han stilte spørsmålsteget ved om det er riktig at aksjonærene skal ha flertall i bedriftsstyrene og antok at kapitalinteressene vil være i mindretall i de bestemmende organer i bedriftene ved århundreskiftet. Aker-direktøren er neppe blitt sosialist. Han har simpelthen oppdaget noe vi gjennom tiår etter tiår har forsøkt å forklare arbeidsgiverne og de borgerlige partiene i dette land, nemlig at det er ikke noen som er mer interessert i å beholde sine arbeidsplasser enn de som er ansatt der.

I 80-årene vil vi gå nye skritt på bedriftsdemokratiets og det økonomiske demokratiets vei. Straks etter kommunevalget vil vi ta fatt på arbeidet med å utforme forslag til et konkret program som skal endelig vedtas på landsmøtet i 1981. En felles komité av LO og Arbeiderpartiet med Lars Skytøen som formann, prinsippprogramkomitéen med Einar Førde som formann og arbeids-

programkomitéen vil samordne sitt arbeid med denne oppgave for øye, parallelt med at det vil bli utformet retningslinjer for en demokratisk styring av datateknologien. Jeg vil ikke foregripe resultatet, men ett kjenner jeg meg sikker på: Landets fagorganiserte vil ikke finne seg i at deres bidrag utelukkende skal være moderasjon og tilbakeholdenhet i inntektskravene, mens fruktene av deres arbeid forvaltes av andre. Landets fagorganiserte vil aldri kunne akseptere å være en salderingspost i nasjonalregnskapet. Fagorganisasjonene har i forbindelse med pris- og inntektsstoppen vist en enestående ansvarsfølelse, men ansvar og innflytelse må gå hånd i hånd.

Spørsmålet om vekst, vekstens innhold og vekstens grenser er nært knyttet til både sysselsetting og fordeling. Norsk arbeiderbevegelse har i virkeligheten aldri stått for den ukritiske vekst. De rykende skorsteiner på etterkrigstidas valgplakater for Det norske Arbeiderparti symboliserte behovet for gjenreise av landet og utbygging av distriktene. Det var mening i veksten. Når ingen lenger ville finne på å lage valgplakater med røyk som et attraktivt blikkfang, illustrerer det bare at det er blitt mulig og riktig å stille strengere kvalitative krav til veksten. Veksten for vekstens egen skyld trenger vi ikke. 80-årenes vekst skal vi bruke for å gjøre det lettere å omfordele til de inntektsgrupper som er svakt stilt. Lavinntektsgruppene på våre arbeidsplasser og ellers representerer problemer som er uverdige i et samfunn med vår økonomiske yteevne. Vekst for å gjøre de rike rikere trenger vi ikke.

Det er lett å forstå at mange reagerer på truende trekk og enkeltbegivenheter i det moderne industrisamfunnet. I bunnen av den grønne bølge ligger viktige realiteter. Teknikk og effektivitet er i ferd med å bli trollmannens lærling. Atomkraft *skaper* farlig søppel for våre etterkommere i mange, mange ledd. Det finnes risiko, selv om ingen — aller minst fagfolk — er enige om hvor stor den er. Skildringen fra folkevandringene i Harrisburg står som skremmebilder på noe som ikke ble virkelighet. Hvor langt fra virkeligheten katastrofen var, tror jeg ikke noen har full oversikt over. Vår faktiske situasjon i Norge gjør atomkraften uaktuell. Teknikk møter vi med fornuft, ikke med angst. Og fornuften er grunnlaget både for formuleringen om atomkraft i gjeldende arbeidsprogram og for energiministerens uttalelser om det samme. Og jeg minner om at begge deler ble formulert før Harrisburg.

Forurensninger fra industrisamfunnet, fra jetflyenes striper over himmelen, fra biler og maskiner, hele det moderne samfunns velstandssymfoni har fått skjærende undertoner. Det kan skremme. Men det får ikke skremme oss fra forstanden!

Kjernespørsmålet er nå som alltid før: Hvem skal egentlig flyte ovenpå i et samfunn der all vekst er stanset? Vi i arbeiderbevegelsen vet hva deflasjon betyr. Vi vet hvem som først får betale økonomisk tilbakegang og hvem som klarer å komme seg unna regningen. Og vi husker fremdeles den situasjonen som oppsto da det grønne partiet Venstre så ut til å komme i vippeposisjon i Stortinget. Partilederen hadde ikke engang tid til å vente på valgresultatet før han

løp til kringkastingen for å utbasunere en borgerlig regjering. *Ikke engang Venstre kan vel få seg til å tro at det borgelig styrte næringsliv ville gjøre nullvekst-samfunnet til et levelig sted for folk flest?*

Det er skremmende når politisk svaksyn kan føre til allianser mellom dem som står for ensidig økonomisk materialisme og høyeffektiv hensynsløshet, og dem som oppriktig mener at vi må sette ratt og bremsen på teknisk utvikling. Vi i arbeiderbevegelsen vet hvem som får siste ordet i det selskapet!

Vårt århundres utvikling har vært en lang, sammenhengende frigjøringsprosess, nettopp fra detaljformynderskap. De som har lest et arbeidsreglement fra århundreskiftet, vil uten videre vite det. *Der* ble det bestemt hva mennesker skulle foreta seg i flertallet av døgnets timer. Frihetsmarginene var sannelig små. Vi hadde en stor samfunnsgruppe, hushjelpene, som hadde alle sine våkne timer — med unntak for en frikveld annenhver uke — regulert av arbeidsgiveren. Ville de være medlemmer av en forening, var det oppsigelsesgrunn. Men selv om vi ser bare på de siste 20—30 årene — hvilke nye områder av frihet for den enkelte er ikke erobret? Lørdagsfri. Kortere arbeidsdager. Reise- og opplevelsesmuligheter. Hva innebærer ikke et nytt tiltak som sykelønnsordningen av frihet — frihet til å føle seg som et selvstendig menneske som ikke skal krysskontrolleres av leger og arbeidsgivere bare man blir slått ned av influensa.

Høyres markedsføringsekspertene har oppnådd gode resultater i sitt arbeid for å skape forvirring om Arbeiderpartiets syn på eiendomsretten. La meg slå ettertrykkelig fast at det ikke er grunnlag for noen tvil. Her synes jeg det er nok å se på de *praktiske resultater* av vår politikk. Det er en kjensgjerning at aldri har så mange nordmenn eid sine egne boliger som nå. Det er videre en kjensgjerning at Arbeiderpartiet har styrket menneskers rett til å eie sine egne produksjonsmidler. Vi har gjort mer for å virkeliggjøre denne rett enn noen annen politisk retning i dette århundre gjennom tiltak som spenner fra Nygaardsvolds støtte til fiske i egen båt, etterkrigstidas støtte til de tusener små foretak og til de siste års krafttak for jordbruket. Til grunn for vår politikk i 1980-årene må ligge følgende: Fortsatt utbygging og vern om den del av eiendomsretten som angår menneskenes rett til å bo og til å leve et menneskeverdig liv i arbeid og fritid, og styrking av den eiendomsrett som gir økte valgmuligheter og frihet til utfoldelse for den enkelte. Den eiendomsrett som skaper udemokratisk maktkonsentrasjon, ufrihet og rett til å herske over — til å formynde — andre mennesker, er det vi vil fjerne.

Arbeiderpartiet er ikke noe parti for luksuspolitikere, og arbeiderbevegelsen har ikke bruk for folk som bruker mer tid på å konsultere sine egne indre fornemmelser enn den ytre virkelighet, før de gir seg ut i dagens strid. Men vi *trenger*, arbeiderbevegelsen trenger, *det norske samfunn trenger*, alle som er villige til å ta i et tak når vi skal *endre* dette samfunnet. Endringer støter alltid på motstand. Å overvinne motstand er i et demokratisk samfunn slit. Jevnt, daglig slit. Men *det* får vi gjøre alene. Hvor var for eksempel Sosialistisk Venstreparti un-

der debatten om karakterer i skolen? Hvor var de under debatten om kriminal-meldingen, kanskje det viktigste utspill i etterkrigstiden for de *aller* svakeste blant oss? Hvor var de da vi sloss for bankdemokratiseringen, under debatten om boligkooperasjonen, sykelønnsordningen, abortloven, arbeidsmiljøloven — listen kan forlenges til hver eneste større konfrontasjon vi har hatt de siste årene. I et borgerlig organ kan vi lese at en kjent SV'er mener at vi driver Høyre-politikk og derfor trekker Høyre med som gratispassasjerer. Det står det ham selvfølgelig fritt å mene. Vi som opplever de daglige konfrontasjonene med den virkelige Høyre-politikk, synes det er en underlig påstand.

Holocaust er sett av mange. Enda flere reiser spørsmålet: Kan det skje igjen? Det skjer igjen. En rase — indianerne — er i ferd med å bli utryddet i Latin-Amerika. Vi vet det knapt og reagerer enda mindre.

Dette reiser andre spørsmål: Kan vi utvikle evne til å reagere på tross av avstand i geografi og tid? Vi vet at 2/3 av verdens befolkning lever i fattigdom. Vi mener at dette er galt. Likevel øker gapet mellom de fattige og de rike internasjonalt. Hos mange er den umiddelbare innskyttelse at vi må hjelpe. Det er bra. Men det er ikke nok. Vi må erkjenne at vi lever i en annen verden enn den som ble bygget opp like etter den annen verdenskrig. I økende grad påvirker folkene i Afrika, Asia og Latin-Amerika utviklingen. De må tas med i beregningene, og de blir tatt med — ofte i kyniske regnestykker om tilgang på råvarer og drivstoffer og i kalde overveielser om lønnsomheten ved kanonbåt diplomati og militære intervensjoner. Vår meningsfelle, Salvadore Allende, demokratisk valgt president i Chile, falt som offer for slike beregninger.

En velsignelse — kanskje den eneste — ved den økonomiske krise industrilandene er inne i, er at vi tvinges til å erkjenne at de gamle verktøy — og det gamle regelverk — ikke virker på en ny verden. I et ordspråk i Latin-Amerika heter det at «Teknikkens gud snakker ikke spansk». Det ligger mye oppgittethet og bitterhet i dette. Men i dag er teknikkens gud i ferd med å lære seg spansk.

Hittil har vi jo tenkt: Jo, den tredje verden trenger utvilsomt nye økonomiske ordninger. Siden oljekrisen i 1973 og under den etterfølgende krise i den industrialiserte verden er vi blitt slått av en mistanke: Kanskje trenger også vi en ny økonomisk verdensordning? Kanskje at ny økonomisk verdensordning ikke bare er en hobby for folk som vil være snille mot utviklingslandene, men at den vil tvinge seg fram som en nødvendighet for oss alle? Dette er en viktig og nødvendig erkjennelse. Med få unntak har industrilandenes barmhjertighet aldri strukket seg ut over et gjennomsnitt på 0,35 % av bruttonasjonalproduktet! Det monner knapt som plaster over dårlig samvittighet.

Ny økonomisk verdensordning er ikke basert på barmhjertighet, men på felles interesser. De er det mange av. Når 5 av de store hveteselskapene blir enige om store hvetesalg til Sovjet, går hveteprisen opp. Brødet blir dyrere i Oslo og Chicago. Inflasjonen øker. I Bangladesh øker den også. Tusener på tusener får ikke råd til å kjøpe brød. De dør av hungersnød. Hva er vanvidd, hvis ikke dette

er det? Industrilandenes lagre er fulle. Produksjonshaller står tomme. Arbeidsløsheten øker. Flertallet av verdens befolkning har enorme udekkede behov. Slik fungerer den frie markedøkonomien i global målestokk.

Sett mot denne bakgrunn er det ikke nødvendig å gi kronglete og innviklede svar til de som tviler på arbeiderbevegelsens idégrunnlag. Vi kan ganske enkelt si: Se på verden!

Det er dette den kjente professor Hans Skjervheim har gjort når han den 2. mai skriver i Morgenbladet at «i dag (vert) alle nøydde til å verta sosialdemokratar utan omsyn til kva vi gjev vår lojalitet.» I den samme artikkelen understreker Hans Skjervheim det ansvar vi i arbeiderbevegelsen har for å få menneskene til å innse denne nødvendighet. Det må vi bl.a. gjøre ved å påpeke den helt avgjørende og prinsipielle skillelinje mellom den demokratiske sosialisme og den totalitære ideologien, mellom sosialdemokrati og leninisme. De økologiske problemene, ressursproblemene og den nye automatiseringen er de tre faktorer som blir avgjørende for utviklingen. Dersom vi skal skaffe oss herredømme over disse faktorene, er det helt nødvendig med en sterkere offentlig styring enn i dag. Men styringen skal være demokratisk, den skal ikke være totalitær.

Og så skriver Hans Skjervheim, så enkelt at man nesten ikke skulle tro at det kom fra en skolert filosof: «Dette er grunnen til at eg meiner at tida er ute for ein høgrepolitikk i gamaldags tydning, og dette er det mange av dei som no går til Høgre ikkje har skjøna. Dei ventar noko av ein ny høgrepolitikk som Høgre ikkje vil kunna innfri. Dette vil kunna føra til ein stygg baksmell for Høgre.»

Så langt Hans Skjervheim. Selv vil jeg føye til: Kravet om en ny økonomisk verdensordning, datateknologiens frammarsj og ny økologisk innsikt — alt dette forteller oss at vi fortsatt må være innstilt på store forandringer. I sum vil disse forandringene skape uro, og uro gir lett grobunn for demagogi, for aggresjon og for enkle svar på vanskelige spørsmål. Vårt budskap må være det motsatte: Vi må appellere til de modne og siviliserte instinktene i befolkningen. Alle våre praktiske svar kan i grunnen samles i dette ene: Troen på at menneskene selv kan løse sine problemer hvis de bare kan klare å organisere samfunnet på en bedre måte. Vi har enorme ubrukte ressurser som ligger i den enkelte og i samspillet mellom mennesker som virker i likeverdige grupper. Det er disse ubrukte kreftene og ressursene vi må ta i bruk. I stedet for å møte konkurransesamfunnets krise med mer konkurranse, må vi frigjøre menneskenes skaperevner og krefter gjennom tillitsfullt samarbeid, likhet og demokrati. Mer fellesskap og samhold må være vårt svar på 80-årenes store utfordringer. Viktigste for oss nå, helt uavhengig av feberkurvene på det månedlige meningsmålingsbarometer, er det med energi og beslutsomhet å gå inn i kampen om tilslutning til våre grunnholdninger, fordi 80-årenes utfordringer bekrefter deres holdbarhet og verdi.

Vi skal rette blikket framover uten å kutte over båndene til vår fortid, for de er selve kraftlinjene i vår bevegelse. De er erfaringene. Dyrt kjøpt og betalt av

generasjoner, at vi kan make det umulige. Når vi vil nok. Når vi står sammen. De er kunnskapene, de som ble lært i den daglige strid, de som ikke står i lærebøker, men i fagforeningsprotokoller og erindringer, i vår bevegelses praksis, om hvordan vi mestrer den gjenstridige virkeligheten. Både den indre strid og striden utad mot det som strittet imot.

Veien mot vårt 80-års samfunn slik vi vil ha det, er ingen enkel autostrada der man kan kjøre fram i høyt tempo, uten å se til høyre eller venstre. Det er en bakket, krokete, slitsom vei. Slik vil det være i et demokratisk samfunn. Mange vil gjerne sitte på lasset. Men hvem vil være med og trekke det?

Det er lenge siden vi har hatt en så hard kamp om opinionen som nå. Vi er forberedt på kampen. Vi skal føre den med glede for det vi tror på. Vi er få her i landet. Vi trenger alle som vil og kan. Grunnsyn forplikter. Politiske sekter skaper ingen arbeiderbevegelse. Konstruerte motsetninger lammer. Virkelige motsetninger kan vi løse i konstruktiv dialog hvis grunnsynet er felles.

Om knappe åtte måneder går vi inn i det nest siste tiår av arbeiderbevegelsens århundre. La oss i fellesskap gjøre det til de beste år av vår historie!

DEBATTEN

Thorbjørn Jagland, Sentralstyret: — Borgerlige aviser har foran dette landsmøtet vært opptatt av å fortelle oss at sosialisme er gammeldags, og at vi må forlate den hvis vi skal vinne folkets tillit i framtida. Er 80-års utfordringer så små og uproblematisk at de innbyr til opportunisme og faneflukt eller at vi ikke trenger reformer og en sosialistisk politikk i vårt land? La meg svare med å peke på de utsikter unge mennesker står foran i de industrialiserte landene. Den generasjon jeg tilhører kan bli den første som ikke bare får oppleve arbeidsledighet som et konjunkturproblem, men som et varig innslag dersom det ikke skjer fundamentale forandringer i det økonomiske system. Arbeidsløshetsproblemen vi har i dag er av en helt annen karakter enn tidligere. I 30-åra kunne vi få folk i arbeid igjen ved å øke etterspørselen, og dermed produksjon og sysselsetting. I dag kan en stadig mindre del av befolkningen produsere det hele befolkningen trenger. Stadig flere blir overflødige av ny teknologi og nye maskiner. Nesten halvparten av Europas 17 millioner arbeidsløse er ungdom under 25 år. Jeg tror vi står foran et nytt tidsskille der det økonomiske systemet må legges helt om slik tilfelle var i 30-åra ved innføringen av planøkonomi. Det virkelig gammeldags er Høyres la skure- og gå-politikk. De som tror at de nye og annerledes sysselsettingsproblemer kan løses av markedskreftene eller den enkelte bedrifts initiativ bare tilpasset rammetiltak fra staten, svever i villfarelse. Like håpløs er påstanden om at utjæmningspolitikken er gått for langt og at vi må premiere enerne bedre. Jeg er sikker på at uansett hvem som kommer til å sitte med makten, må menneskene løse oppgavene sammen. Derfor er debatten om utvikling av bedriftsdemokratiet som sosialister fører over hele Europa, ik-

ke gammeldags. Det haster med konkrete forslag hvis lønnstakerne skal være villig til å ta ansvar for sine og andre arbeidsplasser. Like mye haster det med å finne konkrete forslag til å løse lavtlønnsproblemene.

Gjør vi det ikke, vil vi undergrave vår egen politikk fordi konkurranse-momentet som ligger i lønnsforskjellene, svekker solidariteten, folks vilje til å føle ansvar for hverandre. Og dette er kapitalismens viktigste forsvarsmekanismen. Stilt overfor disse utfordringer tror jeg oppgaven med å orientere seg i det politiske landskapet blir enkel. Spekulasjonene om samarbeid og flere forbindelseslinjer til mellompartiene blir meningsløse. Om det en gang i framtida kan bli nødvendig å samarbeide med andre partier, får vi eventuelt diskutere på det tidspunkt det blir aktuelt. En slik diskusjon nå ville svekke våre muligheter til å vinne flertallsposisjon og ødelegge programdebatten foran valget 1981. Jeg vil sterkt beklage at noen forsøker å holde en slik debatt i gang. Vi har ikke noe å tjene på å vikle oss inn i sonderingsdebatter som har vært så ødeleggende for andre partier. Til slutt vil jeg gjøre Martin Tranmæls ord til mine: «Lytt til de unge og til arbeidsplassene.»

Liv Eva di Micco, Akershus: — Vi vil ikke kunne stenge mikroprosessoren ute for å verne våre arbeidsplasser. De multinasjonale selskaper har styrt utviklingen og er alt etablert på det norske marked. Skal menneskene råde over datamaskinene og ikke omvendt, er vi nødt til gjennom våre internasjonale organisasjoner å arbeide for like bestemmelser på dette området. Vi må få en lovgivning som gir ansatte rett til å være med på utviklingen og bruken av datamaskiner. Fra utlandet kommer dystre meldinger om bortrasjonaliserte arbeidsplasser. For kontorsektoren er det hevdet at 40 % av arbeidsplassene kan erstattes gjennom EDB. Jeg tror ikke det samme kan skje i Norde, både offentlige og private bedrifter er for små til det. Men datamaskinene kan i like stor grad benyttes til videreutvikling og nyskapning av industri og tjenester. På denne sektor åpner dataalderen interessante perspektiver. Å stoppe denne utvikling er umulig, men vi må ta oss tid til å lære å bruke datamaskinene.

For noen måneder siden passerte LO 700 000 medlemmer, i seg selv et høyt tall, men ikke høyt nok. Innenfor de tradisjonelle industrigrener har fagbevegelsen stått sterkt. De fagorganiserte har gjennom sine klubber vært med på å forme og videreutvikle sine arbeidsplasser. Gjennom de tillitsvalgte har ledelsen på svært mange bedrifter fått kontakter til den politiske ledelse i vårt land, takket være det faglig-politiske samarbeid. Ikke alltid har det vært kontakt på grunn av økonomiske vansker, men borgerlig presse og enkelte industriledere har klart å få det til å se ut som regjeringen har blåst kunstig liv i en del bedrifter, fordi tillitsvalgte gjennom LO har presset regjeringen. Det er et stempel dette samarbeid ikke fortjener. Takket være iherdig innsats fra ansatte har vi de siste år reddet hundretusener arbeidsplasser. Vi må ikke ta til oss kritikken mot det faglig-politiske samarbeid, vi har argumenter nok til å tilbakevise den. 200 000 nye arbeidsplasser har Norge fått de siste år, bare et fåtall er organisert

i LO. Men enda verre er det at mange partifeller som kan finne organisasjonstilbud blant LO-forbund, har valgt å være uorganiserte eller stå i gule forbund. I en kommune utenfor Oslo har et lokalparti av DNA oppnevnt en organisasjonssekretær i YF som medlem av det faglig-politiske utvalg i kommunen! Det burde være klart at det faglig-politiske samarbeid foregår mellom LO og DNA. Det fins nok av eksempler på at YF motarbeider LO direkte. I et brev til alle landets skolestyrer blir samarbeidet LO—DNA framstilt som en vederstyggelighet. Jeg viser ellers til partiets lover, § 14,4. Mange med meg ville sette pris på at partiet bragte slike forhold til opphør.

Einar Førde, Stortingsgruppa: — Tor Halvorsen sa at dette landsmøtet skal bidra til å føre Arbeiderpartiet på offensiven. Denne offensiven kan ikke komme i stand ved at landsmøtet sier seg fornøyd med den politiske situasjon. Grunnlaget for offensiven må være politisk handling. Det karakteristiske nå er at vi ikke kan regne med gammel lojalitet. Miljø, arbeidstilknytning, arbeidsplass, far og mor kan ikke redde oss. Den eneste sjansen vi har ligger i vår politikk og i å presentere våre verdier og idéer. Derfor er det programarbeid vi nå har to år igjen av så viktig. Derfor må appellen gå ut til alle deler av arbeiderbevegelsen så programarbeidet ikke bare blir et ansvar for programkomitéen. Like sikkert som at Arbeiderpartiet er på sitt beste når det lager program, er det at programmet blir best når mange er med på utformingen av det. Det vi gjør de kommende måneder kan få avgjørende betydning for hvordan vi skal greie inngangen til 80-åra. Kravet til handling og mer salgbare, identifiserbare konturer møter oss nå. Det er ikke nytt at våre motstandere forsøker å gjøre sosialisme til et skjellsord, det nye er at vi aksepterer at de har framgang med den aktiviteten. I pressedebatten de første åra etter krigen var sosialisme et like gangbart skjellsord som nå. Den høyrevinden som møtte Einar Gerhardsen var verre enn den vi har i dag. Den gangen lot vi oss ikke blåse over ende. Det er ikke nye idéer som møter oss, det er gammelt tankegods som tidligere generasjoner har avvist. Det eneste som kan berge disse idéene i framtida er hver ny generasjons rett til å gjøre sine egne feil, og det er opp til oss å sørge for at disse generasjonene ikke utnytter denne retten. Vi trenger saker det er verd å arbeide for, politiske kamper som er verd å kjempe. Vi finner ikke ny lojalitet ved å unnsi oss sosialisme. De nye og fremmede gruppene, og særlig ungdommen, tror jeg ikke er til salgs for kortsiktige appeller til egeninteresse og økt privatforbruk. Vi skal ta godt vare på de merkesakene vi alt har, det vil være kortsynt og livsfarlig å unnsi dem selv om de har motstand også blant våre egne. Ei slik sak er Kriminalmeldinga. Den gir grunnlag for identifikasjon og lojalitet nettopp i grupper som det er viktig for oss å vinne. Fordi den har sammenheng med det arbeiderbevegelsen har stått for og skal stå for i framtida, er dette ei sak å kjempe for også om den skulle føre til kortsiktig tap av lojalitet. Kriminalmeldinga er et steg mot et mer sivilisert samfunn.

Fordi vi ser at 80-åra byr på store utfordringer for vårt eget samfunn er vi i ferd med å bli mer innadvendte. Vårt internasjonale engasjement er dårligere enn for få år siden. Problemene er menneskehetens felles utfordringer. Mikroprosessoren er internasjonal. Vi går glipp av en veldig sjanse dersom vi ikke ser at appellen til solidaritet internasjonalt har en veldig kraft. Det er tid for mer offensivt engasjement også internasjonalt. Jeg skal bare sette fingeren på ett resonnement: Det verserer spekulasjoner om at olje som er produsert på norsk sokkel i betydelige kvanta har gått til Sør-Amerika og Rhodesia, opplysninger som i verste fall kan bli nokså pinlige for oss. Sterke viljeuttalelser blir som skrift i sand hvis det viser seg at vi bryter en av verdenssamfunnets viktigste regler for god folkeskikk. Det må være et ufravikelig krav at regjeringa gjør alt den kan for å rydde opp i dette. Vi kan ikke, tror jeg, unnskyld oss med at spotmarkedet i Rotterdam og andre steder er utenfor vår kontroll. Andre oljeselskaper har klausuler i sine avtaler som setter forbud mot salg til rasistregimer i det sørlige Afrika. Vi må rydde opp og vise at vi vil være et av de ledende land i verden når det gjelder kontroll og styring med våre nasjonale ressurser. Storbritannia har fått en regjering som kan komme til å føre en annen politikk overfor det sørlige Afrika. Det kan komme aksjoner også i andre land i Vest-Europa. Derfor må vi nå få signaler om at vi står helt fast. Omsynet til andre regjeringer og store oljeselskaper må ikke være unnskyldning for å la være å rydde opp i vårt eget hus.

Frank Borgen, Hedmark: — Den samlede norske arbeiderbevegelse har formet dette lands utdanningspolitikk. Men vi har ikke brukt nok tid på skolens indre liv, kriterier, ideologi og holdninger skolen formidler. Vi har fått Mønsterplanen og Lov om videregående opplæring. Men følges våre planer i skoleverket? Jeg tror det er grunn til å se nærmere på dem som skal formidle lærestoffet. Nesten hele livet oppholder en lærer seg innenfor skolen, et miljø som i seg sjøl er lukket. For å komme inn på lærerskolen må en ha god examen artium, dessuten praksis fra jobb innen skoleverket. Etter min mening må vi se nærmere på grunnlaget for lærerutdanninga. Riktignok er det ikke lenge siden den ble omorganisert, og vi fikk treårige pedagogiske høyskoler. Men det står mye igjen. Den siste tids skolepolitiske flaggsak, Eva II, ser det ut til at vi midlertidig må la hvile. Men vi skal fortsette kampen for denne reform. Lærerstudentene har reist krav om å gå over til todelt karakterskala med bestått/ikke bestått. I dag er karakterskalaen femdelt. Dette gjelder de som i nær framtid skal arbeide i grunnskolen. KUD har åpnet muligheten for at den enkelte høyskole selv skal velge sin vurderings- og eksamensform ut fra sin arbeidsform og struktur. Men nylig sendte KUD melding til alle landets høyskoler om at søknadene om å benytte bestått/ikke bestått-ordningen ikke kunne godtas uten videre. Jeg håper landsmøtet vil støtte lærerstudentenes krav, bl.a. fordi DNA og LO støtter Eva II fullt ut.

Frank Borgen fremmet følgende forslag:

«Dagens vurderingsform ved de pedagogiske høyskolene, en fem-delt skala, er med på å låse fast undervisninga. Lærerstudentenes mulighet til selv å velge innhold, metoder og emner blir sterkt besåret.

Arbeiderpartiet vil gjennomføre følgende for at lærerutdanninga kan bli bedre:

- En overgang fra fem-delt karakterskala til en to-delt skala med bestått/ikke bestått.
- De lærerstudenter som ønsker det, bør kunne avlegge gruppeeksamen med felles evaluering.
- Opptakskravene til pedagogiske høyskoler endres. Det må legges større vekt på praksis fra andre yrker utenfor selve læreryrket, og examen artium.
- Lærerskolestudentene må ha større mulighet til å velge innhold, metoder og emner i undervisninga. Herunder også muligheter til å drive fri fagkritikk.
- Informasjon om arbeiderbevegelsens historie og kultur må komme bedre med, likeså om avtaleverket i arbeidslivet.

Vedtak: Oversendes redaksjonskomitéen for alminnelige saker.

Erling H. Edvardsen, Nordland: — Partiformannen har gitt oss nye vyer for partiets arbeid. Han presiserte det politiske engasjement fra store folkegrupper og troen på menneskenes sunne fornuft. Dette skulle være grunnleggende aktiva i partiets målsetting for landets utbygging. Han presiserte også hvor avhengig vi er av at produksjonsapparatet virker tilfredsstillende. I lang tid har vi hørt gode taler fra sentralt partihold i Nord-Norge. Det er nå på tide at disse taler blir ikledd kjøtt og blod. Det nytter ikke å komme med utsagn om bedriftsetableringer og støtte til landsdelen når partiet fremdeles ikke har tatt mål av seg til å skape et grunnleggende transportsystem i landsdelen. Dette er en nødvendig forutsetning for å få noe til å lykkes. Jeg synes det er gått lang tid siden landsmøtet diskuterte nordnorsk samferdselsutbygging. Den distriktpolitiske betydning skulle tillegges stor vekt. Intet er gjort. Derimot har byråkratene i Samferdselsdepartementet nok en gang tatt mål av seg til å vurdere den distriktsbyggende effekt. Det svaret er gitt på forhånd.

I alt for stor grad har snevre økonomiske vurderinger vunnet fram. Nordland og Troms fylkesting har presisert at saken er grundig behandlet og enstemmig gått inn for Nordlandsbanens videreføring. Den forsvarsmessige betydning er understreket i klare uttalelser fra forsvarets øverstkommanderende i Nord-Norge. Det er presisert overfor av store tilhengerskarer til partiet at man venter resultater i denne stortingsperioden. Narvik by fikk den første sosialdemokrat inn på Stortinget. En fra Troms fulgte like etter. Det var også valget i Nordland som gjorde det mulig å etablere en regjering Nordli i 1977. Det er et rettferdskrav at denne saken nå blir tatt alvorlig. Vi finner oss ikke lenger i at byråkratiet sentralt splitter opinionen. Overfor NSB's sentrale ledelse hevder man at dette eventuelt vil gå på bekostning av andre sentrale oppgaver for NSB. Overfor finnmarkingene sier man det vil skje på bekostning av veiutbyggingen i Finnmark. Den slags går ikke. Det er denne forsamling som har avgjørelsen. På lang sikt vil det bli en inntektsbringende utbygging, og investeringsmidlene det er snakk om er småpenger.

Edvardsen foreslo forslag 75 (landsmøtehefte nr. 3) oversendt redaksjonskomitéen for sysselsetting og vedla uttalelse fra jernbanekomitéene i Nordland og Troms som motivering for dette. Han viste for øvrig til de tallrike vedtak fra partiorganer i Nordland og Troms.

Vedtak: Forslaget oversendt redaksjonskomitéen for sysselsetting og alminnelige saker.

Inger Louise Valle: regjeringen: — Jeg tar utgangspunkt i det partiformannen sa om menneskelig fellesskap og den sosiale utvikling i vårt samfunn. Den etiske utfordring for fremtidens politikk må ligge i å søke å utvikle et samfunn og miljøer der menneskene kan finne hverandre gjennom fellesskap, kontakt og omsorg for hverandre. Hvordan skal vi utvikle et perspektiv for et slikt samfunn når det gjelder mitt spesielle ansvarsområde? Hvordan utvikle tryggheten og rettsikkerheten for det enkelte menneske i deres hverdag? Det er ikke til å komme forbi at kriminaliteten har økt sterkt de siste 10 år også i Norge. Selv om vi fortsatt representerer en fredelig del av verden også i forhold til våre aller nærmeste naboland, opplever vi innbruddsbølger når leiligheter forlates for påsken. Enkelte mennesker er redde for å gå ut om kvelden og vi har hærverk og opptøyer natten til vår store høytidsdag. Slikt må aktivt motarbeides i en rettsstat og regjeringen ser det som en viktig utfordring å kjempe mot kriminaliteten. Dette er bakgrunnen for regjeringens melding om kriminalpolitikk, samtidig som vi også vil begrense den kriminalitet som retter seg mot fellesskapet. Her har vi åpenbare skjevheter i straffesystemet og vi ønsker derfor en straffelovskommisjon som skal gå gjennom hele straffelovgivningen. Høyre og ikke så få jurister synes å ha det til felles at kampen mot kriminalitet først og fremst er et spørsmål om politi og straff. All erfaring, analyser og forskning viser at dette er en overfladisk og nokså primitiv holdning. Vi har mange land med langt strengere straffer og langt sterkere utbygd politi enn vi har, men også med vesentlig mer omfattende og hardere kriminalitet enn oss. USA er et av de klareste eksempler i så måte. Her har 30 stater dødsstraff for alvorlige lovbrudd og New York har tre ganger så mange politifolk pr. innbygger som Norge. I USA myrdes det ti ganger så mange som i Norge og det ranes enda mer i forhold til folkemengden. Det ligger en gammel, men aktuell sannhet i dette at vold avler vold. Denne erkjennelse ligger bak den innfallsvinkel regjeringen har valgt når det gjelder Kriminalmeldingen, å bygge på humanistiske tradisjoner og se kriminalitetsutviklingen i sammenheng med samfunnsutviklingen og den alminnelige politikk. Hovedspørsmålet er å gå løs på kriminalitetens årsaker og da er jeg tilbake til Reiulf Steen: Den sosiale arv og de svakeste i samfunnet. Hvem begår de fleste av de lovbrudd som fanges opp av straffesystemet i dag? Jo, det er en mann, han er ung, enslig og hører til dem som sosialt og økonomisk eller på annen måte står svakt når det gjelder å greie seg i verden. Han stjeler og tyveriene har gjerne sammenheng med alkohol og stoffmisbruk. Svært ofte har han lese- og skrivevansker, ca. 30 % av de innsatte har vondt for

å lese og skrive. Når vi dertil vet at ca. 4000 ungdommer mellom 14 og 17 år er stoff- og alkoholmisbrukere i en slik forstand at de er varig skadet, at 18 000 ungdommer er misfornøyd med sin læresituasjon og at ca. 100 000 ikke har annet sosialt miljø enn gjengen, øyner vi en sammenheng som er helt grunnleggende når vi skal gå løs på kriminalitetens årsaker. Nemlig: Hvordan er egentlig barns og ungdoms levevilkår i vårt samfunn? Kriminalpolitikken må ses i sammenheng med familie, skole, nærmiljø og arbeidsmarkedspolitikken. Det er naivt å tro at vi kan makte å begrense kriminaliteten uten å gå løs på de sosiale og samfunnsmessige årsaker. Dette innebærer ikke at vi vil oppheve menneskets ansvar for egne handlinger og ta bort straffen. Intet samfunn har greid seg uten straff. Men et helt annet spørsmål er hvor streng straffen må være for å angi samfunnets reaksjon. Det er på det rene at fengselsstraffens avskrekkende virkning ikke er proporsjonal med antall dager en sitter i fengsel. Det er også på det rene at ingen blir bedre av å sitte inne. Tvert om mener de fleste kriminologer at fengselsstraffen mer skader enn gagnar når det gjelder å skape lovdighet. Er det ikke da naturlig at vi tar opp fengselsstraffens stilling i vårt straffesystem. Vi mener også at vi fortsatt må bygge på politiet, ikke minst som forebyggende tiltak og i parentes bemerkt kan jeg opplyse at politiet har fått 1000 nye stillinger de siste år og også blitt vesentlige styrket på andre måter. Utfordringen på lengre sikt er å avskaffe den sosiale nød. Bare på den måten kan vi effektivt begrense kriminaliteten og skape den trygghet for mennesker og det de eier som vi alle ønsker. Det er derfor klar politisk demagogi når Høyre søker å gi inntrykk av at vi i kriminalmeldingen tar mer hensyn til lovbrøtterne enn ofrene. Det viktigste for ofrene må jo være at de ikke blir ofre og det er jo det vi vil oppnå ved et effektivt forebyggende arbeid. Makter vi å få til det som meldingen legger opp til, at kriminelle ikke får bli kriminelle, at vi på en bedre måte enn nå får dem til å fungere i samfunnet, vil også det begrense lovbrudd, i tillegg til den menneskelig sett viktigste side ved en slik politikk. Debatten om kriminalpolitikk er vanskelig. Slik har det alltid vært og det kommer vel ganske enkelt av at vi alle dypt inne i oss føler en trang til hevn når vi leser om drap på en handelsbestyrer i Skedsmo, voldtekt mot en ung uskyldig pike i Trondheim eller at en pensjonist blir frarøvet sine pensjonspenger. For våre politiske motstandere er det lett å utnytte dette. Fornuftige overveielser om hva som vil tjene lovdigheten støter mot følelsesmessige holdninger som bare krever ett middel: Hardere straffer og mer politi. Men også kriminalpolitikken må bygge på innsikt, fornuft og sosiale følelser og det som nå er utfordringen er å få fram at det er vi som mest aktivt kjemper mot vold og brutalitet. Det er vi som står på humanismens og rettssikkerhetens grunn og det er vi som kommer med nye idéer om mer effektive virkemidler når det gjelder å skape større trygghet. Som alltid ellers holder Høyre seg til det tradisjonelle og lukker øynene for virkelighetens verden. Og som alltid tidligere stiller Høyre seg avvisende til arbeiderbevegelsens arbeid for trygghet for den enkelte og for å menneskeliggjøre samfunnet. Kriminalmeldingen presenterer et offensivt opplegg for trygghet, rettssikkerhet og

rettferdighet og jeg oppfordrer alle til å gå inn for saken. Den er i tråd med arbeiderbevegelsens grunnleggende verdier og med innsats fra oss alle kan det lykkes også politisk å gjøre den til en god sak. Men som alltid tidligere: Kamp må det til.

Hans Kristian Amundsen, Troms: — Når vi i dag snakker om 80-års arbeiderpartipolitikk gjør vi det i FN's barneår. Kanskje det viktigste bidrag vi kan gi barna i dag, er å drøfte hvilken framtid *de* skal få, hvilket samfunn *de* skal leve i. Det vi må gjøre er kritisk å analysere vår egen politikk og se om den egner seg for framtida. Vi må spørre oss om den politikken vi står for er slik at framtidens generasjoner vil takke oss om noen tiår. Er den det? På mange måter vil jeg svare klart nei. Vi vil lett kunne oppleve at framtidige generasjoner i stedet for å takke oss, vil forbanne vårt kortsyn. Til tross for at Reiulf Steen sa det ikke er riktig at vi nærmer oss Høyre, synes jeg det er skremmende tendenser nettopp til det. En klar sosialistisk profil er i altfor mange saker erstattet med unnskyldende kompromissmakeri. Partifolk tør ikke stå fram og si at de er sosialister. Vi har latt oss skremme av Høyres antisosialistiske propaganda i en slik grad at vi har trukket oss inn i oss selv og ikke tør si hva vi står for. Dette gjenspeiler seg ikke minst i ungdommens oppfatning av oss. Altfor mange ser ikke forskjellen på AP og Høyre. Jeg sier selvsagt ikke at DNA og Høyre står for den samme politikken, men hvem er trofaste stemmebrødre når Stortinget drøfter kraftutbygging, mange økonomiske spørsmål osv.? Arbeiderpartiet og Høyre. SV følger oss aldri i slike saker. DNA orienterer seg mot Høyre. Denne politiske realitet merkes særlig godt i grunnorganisasjonene, men også på toppplan, en vilje til å oppgi sosialistiske prinsipper for å takkes nye velgergrupper som Høyre har gjort misnøye med sin Strausspolitikk, sitt syt og inntrykk av krise.

Oppgavene vi står overfor er store og mange. Arbeidsledighet truer, ungdommen rammes hardest. Mikroprosessen kan skape uante dimensjoner på dette problemet. Naturmiljøet og vårt mellommenneskelige miljø trues — dessverre også av den politikk DNA har stått for, bl.a. oljepolitikken og vedtaket om å sette i gang på tross av fiskernes interesse og Altautbygging på tvers av minoritetenes syn. Verden må ses under ett. Brødre og søstre i fattige land dør av sult samtidig som sosialdemokratiet i Norge støtter den opprustninga som foregår i verden i dag. Mange andre saker burde vært nevnt. Felles for alle er at de maner til solidaritet og sosialismens evne og vilje til å finne nye løsninger. Løsningen er ikke å orientere seg mot et sytende Høyre, men at DNA viser en langt klarere sosialistisk profil og vilje til å vise at vi tør møte framtidens problemer med kampmot.

DNA må og skal være et sosialistisk parti. Ronald By'isme og Guttorm Hansen'isme må aldri vinne fram i DNA.

Anne Karin Næss, Hedmark: — For å makte de utfordringene som ligger foran oss, er det sikkert fornuftig å se litt tilbake på vår egen historie. Det må vi gjøre sjøl, ingen andre gjør det. Da ser vi at Arbeiderpartiet alltid har arbeidet for, og fått med, stadig nye grupper som har fått lov til å øve innflytelse, fått lov til å være med å bestemme, fått lov til å la sin stemme høre. Ett av problemene nå er at vi har ikke fått med alle grupper ennå, kvinner, ungdom, barn, pensjonister osv. Er det sikkert at de føler de har innflytelse over sin egen situasjon, har de fått komme fram med sin mening før løsninger er lagt fram? Vi er så bundet til eksperter i våre dager at vi stadig må få tak i eksperter. Da skal vi være klar over at ethvert menneske er ekspert på ett område, på sin egen situasjon. Vi har fått med få kvinner, enda det er så viktig å få dem med fordi de har en helt annen erfaringsbakgrunn enn de menn som sitter i kommunestyre, stortingssal osv. Når kvinner blir foreslått heter det ofte: Men hun har jo ingen erfaring! Når vi f.eks. skal bygge en vei, trenger vi folk med erfaring. Det har bl.a. den mora som går og triller et spebarn langs en sterkt trafikkert vei. Det er ikke vanskelig å diskutere veibygging og hvordan vi skal bruke pengene med henne. Dette er politikk og dette vet denne mora mye om. Derfor må vi spørre henne. De som bor i sterile bomiljøer vet mye om hva som burde vært annerledes. Vi må spørre dem, og ikke gjøre samme feil om igjen. Eller vi kunne være så radikale at vi spør dem som flytter inn i et nytt bomiljø, hvordan de vil ha det. De skal få være med og diskutere, vi skal høre på dem. Vi kan ikke love at vi alltid vil gå inn for deres syn, men vi skal ta det alvorlig. Vi kan aldri love at vi ikke vil gjøre feil, men går vi på nesa, går det i hvert fall framover. Det er verre hvis vi går på rompa!

Svein Christiansen, Oslo: — Partiformannens interessante innledning vitner om at vi er et parti som er våre kommende oppgaver bevisst. Det som gjenstår å se er om vi, som parti, har kraft til å sette denne politikken ut i livet. I denne forbindelse er det viktig at vi fremstår med vårt desiderte aktivum, nemlig at vi til enhver tid vil vise det norske folk at Arbeiderpartiet har vilje og evne til å regjere, og at vi er vårt regjeringsansvar bevisst til enhver tid.

Det er i denne sammenheng jeg vil knytte endel industripolitiske betraktninger noen år tilbake i vår historie.

Da Kjell Holler var industriminister viste han at han hadde et framtidsrettet blikk på hvorledes statlig industripolitikk skulle drives. Ikke desto mindre falt Regjeringa den gang på et følelsesmessig og uansvarlig grunnlag, og konsekvensen uteble heller ikke. Det ble offentlig omkvede at staten ikke kunne drive industripolitikk. Dette omkvedet lå som en svøpe på de forskjellige regjeringer i mange år etter Kings Bay. Den eneste vesentlige industripolitiske hendelse som skjedde under de borgerlige regjeringer som fulgte var den gang Borten kjøpte hjem aksjemajoriteten i Norsk Hydro.

Det største industripolitiske utspill i nyere tid sto industriminister Ingvald Ulveseth for den gang han lanserte Stortingsmelding 67. Denne Stortingsmel-

dinga ble lest med stor interesse av uvanlige mange tillitsmenn i fagbevegelsen. Denne Stortingsmeldinga ga løfte om aktivt statlig engasjement og initiativ, som store industriarbeidergrupper stilte forventninger til. Stortingsmelding 67 ga preg av å ha lagt alle myter til side som tilsa at staten ikke kunne drive industripolitikk. Vi vet alle her hva som siden skjedde.

Vårt land ble i likhet med den øvrige vestlige verden, rammet av både en konjunkturkrise og en strukturkrise, samtidig. Det har medført at de fleste intensjonene i Stortingsmelding 67 måtte legges på is, og Industridepartementets hovedoppgaver har i de seneste år båret preg av industripolitisk førstehjelp. Og, la meg her presisere at det har vært ytt mye god og riktig økonomisk førstehjelp fra Industridepartementets side. Massearbeidsløsheten har vært holdt i sjakk ved hjelp av fornuftige og riktige industripolitiske tiltak. Derfor er jeg redd for at hvis Regjeringa faller på Tandberg-saken, vil konsekvensen bli at det nok en gang vil danne seg en alminnelig oppfatning at staten ikke kan drive industripolitikk.

Vi vil falle som offer for Høyres taktikk. Høyre vet nemlig meget godt at Tandberg-saken ville være en dårlig sak for Regjeringa å gå på, derfor overdrev Høyre sin uansvarlige kritikk på et altfor tidlig tidspunkt fordi man da visste at Regjeringa Nordli ville opptre enhetlig, og stille kabinettsspørsmål, ei heller foreta en nødvendig nybemanning innenfor de enkelte statsrådsposter.

Vi står nå, kamerater, i startgropa for en ny valgkamp. Hundretusener av kroner skal satses, hundredetusen av arbeidstimer vil nedlegges. Sjøl om valget er et kommune-fylkestingvalg kommer vi ikke utenom det faktum at rikspolitikken i meget stor grad vil prege kampen. Det er i denne situasjon det er særdeles viktig at vi har den beste Regjering vi kan stable på beina, til å lede landet vårt. Derfor må statsminister Nordli få frie hender til hurtigst mulig å ommøblere sin Regjering, bestående av det beste av det beste, innenfor vårt parti.

Det har vært vanlig praksis at en viss kabal skal legges til grunn for dannelse av en Regjering, her skal inngå geografiske hensyn, kjønnskvotering og avansement innenfor partiapparatet. Etter min mening har vi i dag ikke råd til å legge den slags snevre kabalrammer til grunn for en regjeringsdannelse. I den alvorlige situasjon Norge befinner seg i må Regjeringa bare bestå av de aller framste og dyktigste representanter vårt parti har i sitt medlemsregister. Dette må være personer som har vilje, evne og politisk mot til å bære fram vår politikk, med rak rygg og med skjerpede sanser.

Vår bevegelse og vårt parti har aldri vunnet tilslutning ved å opptre anonymt og forsiktig.

Bare gjennom et fast og bestemt lederskap kan landet vårt takle de problemer 80-åra vil stille oss overfor.

Det ble nå tatt et kvarters pause. Møtet ble satt igjen kl. 17.25. Dirigenten refererte et forslag om røykeforbud. Forslaget ble vedtatt. Debatten fortsatte.

Guttorm Hansen, Stortingsgruppa: — Utgangspunktet for en debatt om Norge i 80-åra må være det samfunn som ble skapt i Norge i 60—70-åra. Dette samfunnet er det i hovedsak Arbeiderpartiet som står for. Skyggesider ved dette samfunn i dag er vårt ansvar. Vi vil ikke ta æren for alt som er bra og gi andre skylda for det som er dårlig. Men i hovedsak behøver vi ikke være engstelige for et slikt regnskap. Det er rett det som bl.a. Trygve Bratteli har sagt om Norge i dag: Aldri noen gang tidligere har det norske samfunn vært i en slik tilstand av styrke på alle plan for å møte de utfordringer vi står overfor, økonomisk, sosialt, folkets helsemessige tilstand, utdanningsmessig. Vi har et startsted som er enestående, vi har ressurser som er enestående i forhold til den krise det norske samfunnet måtte møte i 30-åra. 80-åras utfordringer er å forsvare de posisjoner som er vunnet, forsvare det mot dem som tror at vellykkethet og suksess for det enkelte menneske er nøkkelen til 80-åras samfunn. Forsvare dem mot de som vil rasere dem for egen vinnings skyld. Det andre hovedmål vi har er å videreutvikle dette samfunn. Hvilket samfunn og hvilke mennesker vil møte oss i 80-åra? Det har lett for å bli spådommer når en spør slik. Dessverre er framtids pessimisme noe som preger vår tid, men det er en holdning som virker handlingslammende. Som politisk bevegelse står vi hver dag i arbeid for å løse dagens problemer. Men de løsninger vi velger i dag, binder framtida og dette fører med seg at de som er redd for framtida ønsker å utsette avgjørelser, ønsker å skyve saken foran seg for å unngå problemer. Andre søker svar i en verbal vandring tilbake til noe som var. For Arbeiderpartiet kan dette ikke være noe svar. Vi må her og nå ta våre beslutninger om framtidas Norge. Viktigst for meg står det at vi nå må ta opp til løsning de spørsmål som henger sammen med vårt lands økonomi i 80-åra. Det er viktig å skape en solidarisk holdning. Vi vet at solidaritet er å hjelpe oss sjøl, og det er det viktigste budskap vi har. Vi vet mange saker må løses annerledes enn vi har gjort før og at vi vil møte andre problemer. Men vi er nødt til å ta disse problemene etter hvert som de kommer og akkurat nå er det viktigst å stå på og kjøre fram våre saker og slåss for dem.

Når det gjelder spørsmålet om regjeringssamarbeid vil jeg for mitt vedkommende si dette: Jeg har sett den slitasje og de problemer det er å sitte med mindretall i så lang tid som vi har gjort, en slalomkjøring som gjør at det er vanskelig å løse sakene på en måte som er fullt tilfredsstillende fordi vi må løse dem sak for sak etter hvert som de kommer til Stortinget. Arbeidsmessig sett er det et problem jeg synes vi ikke har lov til å overse. Det er ikke noe lett løp å sitte med mindretallsregjering på sjuette året. Jeg skal ikke si så mye om Amundsens kritikk av Arbeiderpartiets politikk. Men slike overdrivelser får meg til å tenke på et ordtak som sier at det er forskjell på å snyte seg og skjære av seg nesa.

Vi kan møte 80-åras utfordringer bedre enn mange andre fordi vi har det ingen andre har i dette land, samarbeidet mellom den politiske og faglige arbeiderbevegelse. Det er en ressurs, en erfaringsbakgrunn, en veldig viten om problemer. På arbeidsplasser, i politiske forsamlinger, over alt, vet vi noe om

dette samfunnet og vi kan nytte denne ressurs i et daglig samarbeid om løsninger av saker og i et programsamarbeid om løsning av saker.

Ivar O. Hansen, Akershus: — Solidaritet med felles framtid er et utsagn som for meg bringer tankene ut over våre egne landegrenser, ikke minst til den tredje verden. Vi har nå en del år snakket om ny økonomisk verdensorden og etter hvert også kommet opp på et anstendig nivå når det gjelder hjelp til utviklingsland, i hvert fall i forhold til andre. Jeg har selv vært et par år i Norads tjeneste i Tanzania, og jeg vet vår innsats der settes pris på. Men selv om hovedmålet er hjelp til selvhjelp, finner vi liten sammenheng mellom de vi velger som hovedbistandsland og vår samhandel med den tredje verden. I en rapport spurte jeg Norad hvor stor vår handel med Tanzania og Sør-Afrika var. Jeg fikk vite at vår samhandel med Tanzania utgjorde ca. 1—3 % av vår samhandel med Sør-Afrika og at den totalt utgjorde ca. 5—7 hundretusendeler av vår utenrikshandel totalt. Hvorfor følger vi ikke opp tanken om hjelp til selvhjelp ved å øke vår samhandel med disse landene slik at det blir effektiv hjelp. Vår samhandel med det rasistiske regime i Sør-Afrika er på 3—400 millioner i år, ½ % av vår totale utenrikshandel. I forslag A 52 foreslår Oslo Arbeiderpartis Kvinneutvalg at all samhandel med Sør-Afrika brytes. Jeg har hørt som motargumenter at vi har gått lenger enn de fleste andre land og ikke kan gå inn for ensidige tiltak. Betyr dette så mye for vårt arbeidsliv at vi ikke klarer å bære byrdene? Det er ikke hensynet til de afrikanske innbyggerne som er årsaken til at vi ikke tør gå inn på denne linjen, de har gitt uttrykk for at boikott vil ramme de rasistiske herrene og at afrikanerne gjerne lider litt mer hvis de kan bidra til å få slutt på undertrykking, utnyttning og rasediskriminering. La oss minnes Stephen Biko ved å bryte all samhandel med Sør-Afrika.

Egil Knudsen, Buskerud: — Det er naturlig å gi plass til diskusjon om kurs og strategi og eventuelt samarbeid med andre politiske partier. Jeg skjønner at det kan være vanskelig å være i mindretallsregjering og at det fører til stor slitasje. Likevel må vi, når vi skal vurdere vårt forhold til andre partier, se på hovedpunkter i vår politikk som vi ikke kan gå på akkord med. Kampen om full sysselsetting må være det viktigste i 80-åra. Er det noen som mener at vi kan løse arbeidsløsheten ved å legge oss nærmere inntil borgerlige partier? Videre må vi komme lenger når det gjelder lønnsutjamning. Det er fortsatt store forskjeller, selv om det ikke er meningen at alle skal tjene like mye. Men ingen skal tjene 50 000 mens andre tjener 500 000. Det er direkte uanstendig når folk i dette sjiktet ber andre vise måtehold i sine lønnskrav. I den økonomiske politikken må vi også stille krav om større medbestemmelse og innflytelse. Disse sakene kan bare løses ved at vi klart markerer vår egen politikk.

Også blant ungdommen er det høyrevind. Likevel er det enkelte sentrale ting å peke på når det gjelder ungdommens oppslutning om vårt parti: Ungdom liker å se klare politiske skillelinjer, liker å se partier som fremmer sine saker på en

modig måte og ikke legger seg flate for en midlertidig høyrevind. For bare ti år siden opplevde vi en sterk radikalisering av ungdommen. Politiske holdninger går i bølger og jeg er overbevist om at det vil gå den rette veien igjen. La ikke radikal ungdom engang i 80-åra kunne kritisere oss fordi vi under høyrevinden la oss på en opportunistisk og avvikende linje. La dette være et landsmøte som klart og tydelig markerer at vi står på våre egne standpunkter, la det bli et landsmøte som markerer slutten på en defensiv forsvarsholdning.

Bjørn Olsen, Hedmark: — I hele etterkrigstida har arbeid vært betraktet som en selvfølge. Folk har skaffet seg boliger, biler og feriereiser. Min generasjon er oppdratt til at god utdanning gir bedre lønnet arbeid. Dette var situasjonen til for et par år siden. Etter hvert har arbeidsløsheten banket også på vår dør. Borgerlige aviser og politikere gir inntrykk av at problemene skyldes høyt skatte-trykk og for store sosialutgifter. Alt skulle bli bedre hvis skattene ble senket. Det skulle lønne seg å jobbe. Dette samtidig med at industrien i hele den vestlige verden gikk for halv maskin. Vi kan like godt først som sist innse at det totale varebehov i den vestlige verden vil stagnere. Behovet er dekket, vil vi stå igjen med erstatningsbehov. Fortsatt automatisering i industrien, datateknikken vil utvikle seg og overta store deler av arbeidsoppgavene innen handel, kontor osv. Den underutviklede del av verden vil kreve sin andel av produksjon og velstand. Resultatet blir enda større vansker for industrien. Mot denne bakgrunn tror jeg situasjonen på mange måter kan sammenliknes med den vi hadde før 1930. Foran valget lovte de borgerlige at hvis de bare kom til makta skulle fabrikken komme i gang igjen. Mange bet på, men fikk sulte og fryse seg til erkjennelse av hvilken gud Høyre tjente. Slik kan det også gå denne gangen. Men Arbeiderpartiet må også passe seg, slik at ikke de tanker og idéer som finnes i landsmøtets dokumenter eller våre programmer blir plassert i avdelingen for fromme ønsker. Arbeiderpartiets slagord om solidaritet var bra så lenge vi tjente på det og andre betalte. Guttorm Hansen sa at solidaritet var å jobbe for oss alle, men hvor mange forstår det. Veksten i arbeidsplasser må komme i den offentlige sektor. Staten må derfor få en større del av samfunnets totale ressurser. Når vi ikke kan regne med vesentlig vekst, må vi få overføring fra den private til den offentlige sektor. Det er tvilsomt om skattebyrden kan økes, men det er spørsmål om fordeling av skattene. Jeg er skeptisk til tanken om å heve progresjonsgrensen til f.eks. 110 000. I Hedmark er gjennomsnittsinntekten for industri- og kontorarbeidere ca. 70 000. Da er det vanskelig å få gjennomslag for radikal heving av progresjonsgrensene. Den eneste løsning tror jeg er at det offentlige engasjerer seg i bedrifter som også går godt, og sikrer seg inntekter. Ikke bare som i dag lar seg tvinge inn i kriseramte bedrifter.

Martin Kolberg, AUF: — Oppi all usikkerheten er det iallfall sikkert at det ikke er tid for tenkepause eller plass for mismot i vårt parti. I dag er vi ikke flinke nok til å forklare budskapet i vår politikk. Altfor sjelden blir sammen-

hengene forklart. Nesten bestandig blir det debatt om enkeltsaker på et snevert saksgrunnlag. Det er en debatt på de borgerliges premisser og en debatt vi da lett taper. Våre viktigste utfordringer framover ligger som flere har pekt på, i utviklingen av demokratiet. De skritt vi tok i forhold til forretningsbankene og innføringen av bedriftsdemokratiet var viktige reformer, men fortsatt er for mye av kapitalbehandlingen på private hender. Hele forsikringsbransjen og dens disposisjoner er de beste eksempler på behovet for videreutvikling av det økonomiske demokrati. Et klart mål må derfor være samfunnsmessig overtakelse av forsikringsselskapene. Vi må programfeste dette i neste stortingsperiode. Det er heller ingen mening i at andre enn de som skaper verdiene i vårt næringsliv skal bestemme hvordan disse verdiene skal brukes. Det hører fortida til at aksjonærer, oftest ut fra rent økonomiske kriterier, skal bestemme over arbeidsplassers og enkeltmenneskers skjebne. Flertall for de ansatte i bedriftsforsamlinger og bedriftsstyrer må derfor bli en viktig sak i det tiåret vi nå går inn i.

Arbeiderpartiet må lære seg til å forstå at ungdommen i dag har et helt annet utgangspunkt for sitt politiske engajement enn det som har vært vanlig. De er barn av den velferdsstat arbeiderbevegelsen har bygd og erfaringsgrunnlaget er svært forskjellig fra gjennomsnittet i vår medlemsmasse. Det er naturlig at den generelle tilbakegang slår sterkere ut blant ungdom

I AUF erkjenner vi vår oppgave og tar imot utfordringene. Vi er godt rustet til det. Men hele bevegelsen må erkjenne ansvaret og kaste seg inn i kampen om norsk ungdom. Etter min mening er den viktigste enkeltfaktor som spiller negativ rolle i forhold til ungdommen følgende: Målsettingen om en god skole med plass til alle som ønsker å gå der, er nærmest oppfylt. Men mye står igjen: Lærestoffet, arbeidsformene og måten skolen vurderer elevenes arbeid på er fortsatt slik at de ikke tjener målet om at elevene skal bli gagns samfunns-mennesker. Skolens nøytralitet praktiseres som oftest slik at all borgerlighet er nøytralt, alt som smaker arbeiderbevegelse er politikk. Dette skaper politisk passivitet og borgerlige holdninger hos elevene. Vårt samfunnssystem blir ofte framstilt skjematisk, politikk er spill. Arbeiderbevegelsens plass og betydning blir praktisk talt ikke nevnt. Totale endringer av skolens innhold, arbeids- og vurderingsformer er derfor nødvendig.

Liv Aasen, Sentralstyret: — I utviklingslandene kjemper millioner av mennesker en håpløs kamp mot fattigdom, sult og sykdom. Verdens samlede militærutgifter er om lag 15 ganger så store som verdien av all hjelp til u-landene. Denne sløsing svekker mulighetene til å løse konflikten mellom verdens mette og verdens sultende mennesker. Verden har våpen nok til å drepe menneskeheten 40 ganger — et faktum som har skapt ordet overdrapskapasitet. I den samme verden er 400 000 vitenskapsmenn og ingeniører sysselsatt med militær forskning og utvikling. Til dette brukes enorme summer. 25 % av verdens

vitenskapelige personale og 40 % av alle forsknings- og utviklingsmidler nyttes til militære formål. Vi er vel alle klar over det meningsløse i at våpenkappløpet fortsetter mens millioner av barn dør av sult og sykdom. Ikke før er et våpen ferdig utviklet, før man er i gang med å lage det enda bedre, eller verre. Debatten om nøytronvåpenet må ikke overskygge debatten om alle andre kjernefysiske våpen i øst og vest. Fortsatt utvikling av alle former for kjernefysiske våpen må motarbeides. Men det ville være ønskelig at dette landsmøtet utvetydig, endelig og absolutt ville si nei til nøytronbomben, fordi den nettopp sikter på å gjøre bruk av kjernefysiske våpen mer tenkbar og sannsynlig. Det mest alvorlige ankepunkt er nemlig at den vil bidra til å senke atomterskelen.

Avståelse fra å bruke nøytronbomben ville være et viktig nei til den tradisjonelle opprustning som ledd i nedrustningstankegangen. Den konservative valgseier i Storbritannia kaster skygge over det internasjonale arbeid for rettferd og fred. I det sørlige Afrika er det store flertall av afrikanere fortsatt uten selvbestemmelsesrett. Vi må ikke støtte det hvite mindretall som undertrykker afrikanerne og prøver å spille ulike grupper ut mot hverandre, slik Smith-regimet har gjort det. Det samme gjelder Sør-Afrikas politikk for å holde Swapo utenfor. Når det gjelder Midt-Østen tror jeg ikke på fred der før også palestinerne får et hjemland. Norsk arbeiderbevegelse bør ikke glemme at det i høy grad var en personlig revolt mot urettferdigheter som gjorde oss til sosialister. Derfor må vi også støtte sosiale revolter der de fredelige reformers vei er stengt.

Knut Frydenlund, Regjeringen: — Da Reiulf Steen fastslo Arbeiderpartiets positive grunnholdning til ny økonomisk verdensordning, ble han avbrutt av applaus. Det var en varmende applaus som uttrykte solidaritet. For oss som om få dager skal reise ned til Manilla betyr det både styrke og forpliktelse under Unctadforhandlingene hvor nettopp den økonomiske verdensordning står på dagsordenen, først og fremst en strukturpolitikk i internasjonal sammenheng som også vil få virkninger for oss selv. U-hjelp er vel og bra, men det er og blir almisser. Det er endringer i den økonomiske internasjonale struktur som skal til. I fjernsynsprogrammet om Jamaica nylig kom dette klart fram. Her forklarte Manly på en høflig og pen måte hvordan hjelpen fra oss hadde liten betydning i forhold til de tap Jamaica hadde fordi vi reduserte bauxittkjøpet. På en pen måte fikk vi her presentert realitetene i den nye økonomiske verdensordningen. Reiulf Steen var også inne på hvorfor det offentlige engasjement må økes i 80-åra, og at hovedskillelinjene mellom Høyre og Arbeiderpartiet ville gå her. Han nevnte en rekke årsaker til hvorfor samfunnet må engasjere seg sterkt. Når det gjelder internasjonale spørsmål er behovet for offentlig engasjement helt tydelig. I utviklingen vi står overfor i samarbeidet med de nye landene, i forhold til multinasjonale selskaper, vil det offentlige måtte engasjere seg stadig mer. Vi ser det også i eksportarbeidet som nå foregår. Når et lite land skal møte den internasjonaliseringsprosessen som nå er i gang, må det offentlige engasjere seg i en helt annen grad enn før hvis vi skal bevare vår identitet som samfunn og

vår samfunnsform. Når det gjelder spørsmålet om norsk olje til Rhodesia og Sør-Afrika fikk vi kjennskap til det for få dager siden. Da en avis i New York bragte forlydender ble det tatt opp av Anti-apartheidkomitéen som meddelte det til oss. Vi tok det straks opp for å bringe klarhet i hva som lå bak. Når det gjelder Rhodesia har vi en lovhjemmel som gjør den slags eksport ulovlig og hvis eksport har skjedd er det i strid med norsk lov. For Sør-Afrika har vi ikke slik lovhjemmel. Det har ikke vært noe vedtak i FN's sikkerhetsråd om Sør-Afrika som det har om Rhodesia. Her tok vi saken opp med Olje- og energidepartementet for at det skulle ta det opp med oljeselskapene og få dem til å opptre i samsvar med den norske regjeringens politikk når det gjelder Sør-Afrika. Det er også reist spørsmål om vår politikk overfor Rhodesia etter valget i Storbritannia. Svaret på dette ble gitt da Rhodesiaspørsmålet var oppe i Sikkerhetsrådet og hvor vi klart gav uttrykk for hvorfor vi ikke fant å kunne anerkjenne Muzorewa som regjeringssjef. Dette er regjeringens linje og den er uendret uansett hva den britiske regjering gjør. Norge går inn for økonomisk boikott av Sør-Afrika. Imidlertid må vi regne med at det blir lagt ned veto mot dette i Sikkerhetsrådet. Vi har tatt opp økonomiske tiltak mot Sør-Afrika med de andre nordiske land for å få til at vi i fellesskap skal gå lenger enn det internasjonale samfunn kan gjøre, og sammen med fagbevegelsen i Norge arbeider vi med mulighetene for alternative markeder for Sør-Afrika. Høyrebølgen vil vi komme til å merke også på det utenrikspolitiske område og vi må regne med at det vil bli kjørt hardt ut mot regjeringens politikk overfor det sørlige Afrika. Vi har alt merket det for Rhodesia. Ikke bare Gjems-Onstad, men også andre Høyre-talsmenn går inn for en mykere linje. Den holdning landsmøtet har gitt uttrykk for er en klar rettesnor for oss som driver med dette arbeid til daglig.

Finn Arne Eriksrud, Hedmark: — Det går en del strømninger i dagens samfunn som vi ikke vet hvordan vi skal takle. De gir seg utslag i surhet, irritasjoner over bagateller og framtidspessimisme. Som bevegelse har vi ikke greid å gripe disse strømningene med sikte på å forme dem om til konstruktive utspill. I stedet har vi gremmet oss over egoismen som synes å rå og dessuten framstått som en defensiv, forklarende bevegelse. Vi skal forklare det vi står for, og vår informasjon kan avgjort bli bedre. Men vår styrke har vært å reise nye saker, bringe oss i sentrum for den politiske debatten og meisle ut svarene i form av praktiske reformer. Nå må vi kvitte oss med den rådvillheten som synes å råde helt fra toppen og langt ned i rekkene. Utspill fra regjering, storting, parti og fagbevegelse synes ikke alltid å være godt nok samordnet. Dette er ikke ment som kritikk, men som en henstilling om å stikke hodene sammen noe oftere enn det synes å være tilfelle i dag. Jeg viser ellers til valgnederlaget i 1965. Etter to års tungsinn formet arbeiderbevegelsen og fagbevegelsen i fellesskap ut programmet for 70-åra. Demokrati i hverdagen. Vi maktet å fylle det politiske tomrom med noe som bragte oss på offensiven igjen. En av årsakene til dagens utrygghet for framtida er dataspøkelset. I løpet av kort tid har mikroproses-

soren, telexsystemer, viewdata osv. flommet inn over arbeidsplassene. Datateknologien gir oss muligheter til å skape interessante arbeidsplasser og til nye framstøt innen distriktspolitikken. Men den bærer også i seg faren for nye sosiale skiller basert på kunnskap og makt over disse mediene, fare for maktkonsentrasjon og maktmisbruk og for individets frihet. Etter min mening bør LO, DNA og AOF sette i gang en bred studieaksjon for å forme de svar vi som bevegelse bør ha overfor denne teknologi. Det vil også gi oss innpass i grupper vi har problemer med. Ingen har til nå greid å utforme premissene for datasamfunnet.

Eriksrud fremmet følgende forslag:

Det lages en bred studieaksjon i LO, DNA og AOF's regi om datateknologien med henblikk på vedtakelse av et datapolitisk handlingsprogram for 80-åra under landsmøtet i 1981. Forslaget bes oversendt sentralstyret til nærmere vurdering.

Vedtak: Forslaget oversendt sentralstyret.

Ivar Bjørke, Kristne Arbeideres forbund: — Vårt forbund takker for innbydelsen til landsmøtet som viser samhörigheten mellom oss. Vi har tatt skrittet inn i en tid som ikke bare kjennetegnes av forandringer i bosetting og levesett. Gjennom 80-åra vil vi oppleve et datastyrt arbeidsliv som vi i dag bare øyner konturene av. Mange er redde fordi teknikken kan gjøre dem overflødige som meningsfylte medskapere i et solidarisk fellesskap. Vi er vitne til at den internasjonale brorskapstanke, prinsippet om solidaritet ikke er in, personlig interesse og karriere driver fellesskapsfølelsen bakover. Den konservative strømning over Europa springer ut av konkurranse-ideologien. Men tegn tyder på at privatkapitalismen er i oppløsning innenfra og nærmest desperat spilles det på misnøye og egoistiske trekk hos menneskene. 80-åras arbeiderpolitikk må også bli en revurdering av vår blandingsøkonomi. Industrielle hjelpeaksjoner bør avløses av samfunnsmessig overtakelse av produksjonsmidlene. Det finnes neppe annen måte å lede datateknikken i arbeidslivet på enn gjennom full samfunnsmessig styring av produksjonen.

Den materielle velstand har etterlatt et menneskelig tomrom. Mange søker etter en grunnvoll materiell vekst ikke kan gi. Mange klarer ikke å oppfylle de krav som stilles i skole og arbeidsliv. Det er ikke snakk om enkelte tapere, men om massetapere. Noe er stagnert i den personlige utvikling. Passivitet, likegyldighet, gledesløshet kjennetegner tida for mange. For arbeiderbevegelsen er tida kommet til å skrive ut en behandling, mer psykologisk enn økonomisk begrunnet. Her i Norge har kristendommen vært kulturgrunnlag gjennom de siste tusen år. Den står sterkt i folket. Arbeiderbevegelsen bør positivt erkjenne kristendommens etikk som vårt kulturgrunnlag og åpent utvikle vår nasjonale kultur med basis i denne. Som bevegelse har vi en positiv grunnholdning til kirken, men det er galt å stoppe her. Folk venter nå på en positiv erkjennelse om vårt verdigrunnlag. Og svaret ved inngangen til 80-åra blir dette: Etikken i

kristendommen. En slik erkjennelse vil gjøre at folk vil kjenne seg igjen og finne sin naturlige plass i Arbeiderpartiet.

Thore Lausvnes, Oslo: — Vi må være forberedt på kamp for å få gjennomført vår politikk for 80-åra. Alle krefter i partiet må inn i den kampen, fra generalene til soldatene. Det har vært mye snakk om generaler i det siste, men det er ikke de som vinner krigen. Det er det soldatene som gjør, på barrikadene, i kamp for vår politikk. Det er sannsynlig at denne politikk blir påstått å være på tvers av folkemeningen, i hvert fall vil våre motstandere hevde det. De politiske vinder som blåser i dag kan også tyde på at de i en viss grad får rett. Jeg mener det ville være en katastrofe for partiet dersom vi bestemte oss for å justere vår politikk etter dette. Det er Arbeiderpartiets politikk vi skal bygge på og den må alltid være i strid med en reaksjonær politikk. Vi må presentere et alternativ til høyrepolitikken, ikke en tilpasning. Vi har riktignok vært for lite flinke til å presentere vår politikk, et problem vi må rette på. Det kan være riktig at vi befinner oss på defensiven, det virker som vi er mer opptatt av å foreta grundige utredninger mens motstanderne kjemper og vinner fram fordi de ikke møter motstand nok. Dette må det bli slutt på hvis vi skal få den tillit i folket som fører oss i regjeringsposisjon. Denne posisjon må ikke skusles bort i taktiske hensyn og vi må ikke så tvil om vår vilje til å regjere fordi det blåser på toppene. Regjeringsjefen har i oppdrag å danne regjering og her må han til enhver tid stå fritt uten for mye innblanding av utenforstående organer og hensyn til kjønn og geografi. I hovedsak bør bare partiformann og LO-formann blandes inn. Kompromisser er resultat av forhandlinger som kan føre til at en klar profil blir utvisket og at vi blir sittende med en regjering som består av de nestbeste. Men vi må ha de beste av de beste. Dessuten må vi opp på barrikadene og kjempe der, ikke grave oss ned i papir. Det virker som vi ikke har noen mening om en sak før den er underlagt skriftlig utredning på linje med programarbeid. Men kilovis med papir er ingen garanti for solid arbeid, og det er fare for at bare eksperter med god tid og leselyst får greie på hva vi mener om sakene.

Tove Ness, Buskerud: — Vi går inn i 80-åra med utrygghet for arbeidsplassene. For oss vanlige mennesker synes det som om avgjørelse om nedlegging eller flytting tas over hodene på oss. Vi er ikke trygge, verken økonomisk eller sosialt. Og hvor er menneskeligheten og samfølelsen blitt av? Hvorfor står vi så makteløse og lar konjunkturer, industri og offentlige vesener herje slik med oss. Partiet kjemper for å trygge arbeidsplasser, men jeg tror vi må anstrenge oss enda mer for å sikre alle, også kvinner og ungdom arbeidsplasser der de bor. Vi må investere i fremtiden og spørre hvilke produkter vi trenger, hvordan vi som arbeidere kan påvirke hva vi skal produsere. Vi har latt ekspertene fortelle oss dette, men de skal gi oss alternativer. Politikerne skal bestemme marsjretningen. Vi kan ikke lenger la lønnsøkning og profitt være hovedsak. Og vi må dele på det arbeidet som er. Vi må spørre hvilke produkter hele verdenssamfun-

net har bruk for og hvordan vi skal få styringsmakt. Jeg tror det er helt nødvendig at vi får flertall i bedriftsforsamlingene hvis vi skal styre våre egne arbeidsplasser. Vår industripolitikk er ofte i strid med vårt krav om et kvalitativt bedre samfunn, der tilhørighet, trygghet, naboskap og sosialt liv står i sentrum. Vi får stadig mer pendling, mer effektivitet, større sosial håpløshet og kvinnene henvises til ubetalt sosialt lappverksarbeid. Kanskje vi har ønsket så sterkt å få til noe at vi har gått for mye på akkord. Vi har grunn til å være stolte av det vi står for, men også industripolitikken må integreres i vår ideologi. Skjult og åpen arbeidsløshet koster også, i stønader, tapt produksjon og lavere menneskelig livsstandard. La oss tenke arbeidsintensiv produksjon, tenke samfunnsøkonomi i langt høyere grad, la oss få fram hva vantrivsel og yrkesfravær koster.

Tove Næss beklaget til slutt at ikke alle stortingsrepresentanter fikk være til stede på landsmøtet.

Kjell Dankertsen, Oslo: — I et hav av arbeidsløshet har vårt land nesten full sysselsetting, mens f.eks. Danmark for femte år på rad har nær 200 000 arbeidsløse. I en situasjon med høy internasjonal inflasjon er vårt land i ferd med å etablere seg nederst på stigen. Et importoverskudd på 20 milliarder kroner i 1977 ser nå ut til å bli et eksportoverskudd på 50 millioner i 1979. I en periode med full lønnsstopp øker den private sparing. Alle disse tegn på en vellykket politikk skulle vel fylt oss med glede og styrke oss troen på at vi er på riktig vei. Men her melder det parsdoksale seg. Vi opplever en veritabel blitzkrig mot regjeringen og dens politikk fra opposisjonen. Det forstår jeg. Det blir stadig klarere at den politikk som føres er vellykket og da gjelder det for opposisjonen å rote opp så mye grums at velgerne skal miste oversikten. Men mange i våre egne rekker reagerer med tafatthet og mangel på kampånd. Vi behøver ikke spille defensivt, ikke revidere vårt program og «ta farvel med vår ulykkelige kjærlighet til gamle sosialistiske læresetninger.»

Det snakkes om politisk profil, Martin Tranmæl kalte det å ha politisk rygggrad. Dette landsmøte skal vise at vi har politisk rygggrad og vilje til å stå på våre idealer. Den prinsippdebatt vi nå skal ha fram til neste landsmøte, vil være svært avgjørende for vår evne til å forme gode svar på problemene som ligger foran oss. Men like avgjørende vil det være at vi rustet oss menneskelig. Takket være vårt partis innsats for bedre utdanning har vi i dag heldigvis en hær av velutdannede kvinner og menn med grunnholdninger og kunnskaper som gjør dem til særdeles verdifulle medarbeidere når partiets politikk skal gjennomføres. Heldigvis har vi dem også i den offentlige forvaltning, departementer, fylker og kommuner. De ventet bare på å bli brukt. Og der tar Langslet kanskje litt feil: Vi har i for liten grad nyttet oss av det talent og den innsikt som er til stede. Jeg føler meg trygg på at vi får et godt prinsipp-program for 80-åra. Jobben blir å gjennomføre en politikk som følger opp intensjonene. Skal vi lykkes i det må vi få velgeroppslutning og ta i bruk de ressurser vi har. På det vil vi stå eller falle.

Anne Kari Lande Hasle, Oslo: — Internasjonal solidaritet og solidaritet med de svakere grupper har vært arbeiderbevegelsens merkesaker, to sider som ligger fjernt fra hverandre i praktisk arbeid, men er uløselig knyttet til hverandre. Solidariteten må fortsatt omfatte de svakere gruppene som i dag synes på fortauene, Egertorvet og i sosialstatistikkene. Vi må ikke la andre tro at arbeiderbevegelsen vil fraskrive seg forpliktelsene ved å ansette profesjonelle og kreve at de skal løse problemene på individuelt grunnlag. Det kan bare gjøres i fellesskap. Dette landsmøtet vil vie mye av oppmerksomheten på nærmiljø og lokalsamfunnets oppgaver. Den internasjonale solidariteten må nødvendigvis kobles inn når vi investerer i et kvalitativt bedre samfunn. Mennesker som har tro på å løse oppgaver gjennom politisk arbeid har større forståelse og vilje til å fatte og beslutte internasjonalt. Jeg understreker den situasjon Sør-Afrika er i, det er få internasjonale konflikter som så klart viser den vestlige verdens ansvar. Med utviklingen i England vil frigjøringsbevegelsenes oppmerksomhet i større grad bli rettet mot de nordiske land. Norge har allerede markert seg i Sør-Afrika-spørsmålet og dette bør regjeringen få full støtte for. En naturlig konsekvens er å vedta forslaget fra Oslos arbeiderkvinner om å bryte all samhandel. Men det må ikke bare være et landsmøtevedtak, det må konkretiseres av hver enkelt av oss. Vi må også slutte oss til Liv Aasens forslag om nei til nøytronbomben og opprustning. Vi må bruke ledig produksjonskapasitet til å stille sult og nød. Dette er vesentlige oppgaver i 80-åra. Andre utfordringer er datateknologien som vi må tilegne oss kunnskaper om. De krefter som påvirker vårt politiske klima kan bare møtes med massenes kunnskap om hva som skjer i samfunnet, på arbeidsplassen, i nærmiljøet, i det politiske liv. Arbeiderbevegelsen består av så mange grupper med spesialkunnskap. Vi må knytte dette sammen i den politiske debatt og bruke disse ressursene nå, ikke bare vente på nedsatte komitéer. Våre tillitsvalgte på utsatte poster må få støtte, men begrepet ansvar og innflytelse hånd i hånd må også bety at regjering, stortingsgruppe og partiledelse må bruke partimedlemmene på en mer aktiv måte.

Tore Paulsen Værnes, Sør-Trøndelag: — To grunnleggende faktorer har vært med på å forme det norske samfunnet, kirken og rettsprinsippene. Rettsfølelsen, tryggheten, er en av grunnpillarene i sosialdemokratiet. Når det ryster i denne grunnpillaren, ryster det i hele overbygningen. Fra det tidligere så konservative Justisdepartementet fikk vi for en tid siden en positiv overraskelse i form av Kriminalmeldinga. Utspillet rystet den ene grunnpillaren, og jeg mener det skyldes den departementale embetsstruktur. I utgangspunktet glemte man den organisatoriske behandlingen. I stedet for å koordinere grunnorganisasjonenes synspunkter, fikk man lagt fram en fullt ferdig melding. Den var sogar utarbeidet av en tidligere aktiv, borgerlig politiker. Det var en melding som gikk rett på rettsfølelsen og tryggheten. I sin karakter var Kriminalmeldinga av en slik art at den var vanskelig å fordøye for den alminnelige borger. En del valgte å gå den letteste veien, ned i skyttergravene til forsvar. Også en del partifeller. Den

etterfølgende debatt ble til dels hard og følelsesladet. I morgen tidlig skal forbundsstyret i Norsk Politiforbund ha et ekstraordinært møte. Det kan føre til formannens fall fordi han har stilt seg positiv til Kriminalmeldinga og gitt dette til kjenne i den offentlige debatt. Langt fra alle er enig med ham. Debatten i meldingas kjølvann kunne vært unngått med en bedre organisasjonsmessig behandling forut for departementets. Til tross for at vår justisminister i flere saker har vist politisk mot og handlekraft, er hun blitt møtt med negativ kritikk. Ansvaret ligger på det jeg har nevnt. Det å føre kriminalpolitikken ut av et konservativt organ som justisdepartementet er ikke lett, men det må være framtidens løsen på dette som på andre politiske områder. Sosialdemokratiet styrkes ikke av lover alene, men av de kombinasjoner som er innebygd i dem, nemlig selvstendighet, rettsbeskyttelse og trygghet for den enkelte.

Dirigenten opplyste at 16 talere gjenstod på lista, og foreslo at debatten ble avsluttet for å fortsette mandag med fem minutters taletid.

Søndagens møte ble hevet kl. 19.00.

Formiddagsmøtet mandag 7. mai 1979

Møtet ble satt kl. 9.00 og man sang «Ta hverandre i handa». Partiformannen foreslo følgende telegram sendt den østerrikske statsminister: «Kjære Bruno Kreisky. Landsmøtet i DNA gratulerer deg og SDØ med den strålende valgseier som gleder og inspirerer dine partifeller i alle land.»

Vedtatt med sterk applaus.

Protokollkomitéens formann Randi Sandvold la fram innstilling om protokollen fra for- og ettermiddagsmøtet 6. mai som konkluderte med forslag om å godta den.

Vedtak: Protokollen godkjent.

Forts. av saklistas punkt 6:

80-ÅRENE UTFORDRINGER

Debatten etter partiformannens foredrag fortsatte.

Aud Blegen Svindland, Kvinnesekretariatet: — Jeg synes det er umulig å diskutere samfunnsutviklingen de neste ti år uten å ta hensyn til de forandringer i kjønnsroller og fordelingen av samfunnsoppgaver mellom kvinner og menn som vil finne sted. Vi har nettopp fått Likestillingsloven. Innen midten av 80-åra må vi være kommet så langt at kvinner og menn er tilnærmet likt representert i samfunnsstyringen og i fordelingen av omsorgsarbeidet og annet arbeid. Dette innebærer at langt flere kvinner må inn i de politiske organer. Mange vil si at det er utidig mas å terpe på dette med rett til arbeid, rett til utdanning, rett til å utvikle medfødte egenskaper, rett til å bruke de egenskaper en har i kraft av å være født kvinne. Etter Kvinneåret har det gått en bølge av bevisstgjøring over hele verden. Det skal trening til å oppdage den urettferdigheten som hersker, og det uhensiktsmessige i den rollefordeling vi har. Vi er svært langt fra likestilling. Levekårsundersøkelsen og forskningsresultater viser at kvinner stort sett kommer betydelig dårligere ut enn menn når det gjelder utdanning, adgang til lønnet arbeid, fritt yrkesvalg, arbeidsbelastning, karrieremuligheter og tid til egen disposisjon. I våre dager er massemedia med på å forsterke fastlåste kjønnsroller. Fjernsynet viser stadig alvorlige forsamlinger der de viktige be-

slutninger tas, forsamlinger som stort sett utelukkende består av menn. Arbeiderkvinnene har stått i spissen for likestillingskampen i alle år. De gikk i stemmerettstog i 1899, men etter at vi fikk stemmeretten i 1913 gikk det 30 år før vi hadde 2 % kvinner i kommunestyrene våre. Etter 60 år hadde vi 9,5 % i kommunestyrene på landsbasis. Det sies ofte at kvinner må vente til de er skolert før de kan få være med. Undersøkelser fra tidligere nominasjoner viser at kvinnene stilte best både når det gjaldt utdanning, politisk skolerung og erfaring fra annen organisasjonsvirksomhet. Det sies at vi må stille like krav til kvinner og menn. La oss gjøre det. En kvinne må ha bevist at hun er dyktig for å komme med, hun skal heller ikke forsømme sine barn for da er hun en dårlig mor. Hva da med menn som er lite hjemme og følgelig en dårlig far? Menn lider minst like mye under det kjønnsrollemønster vi har og stadig flere menn forlanger å få dele omsorgsarbeidet i hjemmet. Arbeidsmiljøloven stiller kvinner og menn likt i permisjonsordningene når barn er syke. Etter det såkalte kvinnekuppet i 1971 ble det gjort en undersøkelse om holdningen til lik representasjon av kvinner og menn i kommunalt styre og stell. 63 % av de spurte menn stilte seg positivt og 73 % av kvinnene. Verken kvinner eller menn vil i årene som kommer finne seg i den skjeve fordeling av oppgavene og dette kommer til å spille en avgjørende rolle for hvordan samfunnet vil utvikle seg i 80-åra. Dette savnet jeg i formannens foredrag. Vi har heller ikke råd til å unnvære kvinnekulturens erfaringer. Et demokrati uten lik representasjon av kvinner og menn er et skinn-demokrati. Arbeiderpartiet har gjort mye for å få med kvinner i de senere år. Men vi kommer ikke fort nok fram uten å gå veien om kjønnskvoltering. På landsbasis har vi nå 15 % representasjon. Det vil si at det uten kjønnskvoltering vil ta 28 år før vi får like representasjon. Så lenge har vi ikke råd til å vente.

Øystein Mæland, Oslo: — Mye tyder på at de framtidige skillelinjer i verden vil gå mellom sør og nord, en konflikt mellom de fattige og de rike i verdenssamfunnet. Arbeidet for en ny økonomisk verdensordning blir framtidens største utfordring. Norge har i internasjonale fora aktivt støttet dette arbeid. Vår støtte til det sosialdemokratiske regime på Jamaica er et ledd i vårt praktiske arbeid for å støtte regimer som representerer en utviklingsrettet politikk der kampen for uavhengighet og kampen mot sult og undertrykkelse er grunnleggende elementer.

Staten har hjemkjøpt alle aksjer i Årdal og Sunndal Verk, slik at det nå er et 100 % norsk selskap. Tidligere eide det multinasjonale selskap Alcan 25 % av aksjene. Råvarene for aluminiumsproduksjonen er bauxitt. I dag får vi dette stoffet fra Jamaica og Brasil. I Brasil må utnyttelsen av arbeidskraften nærmest karakteriseres som slavedrift. Reiulf Steen nevnte i går utryddelsen av indianerne i Latin-Amerika. Trombetaprosjektet i Brasil der bauxitten utvinnes, er et grelt eksempel på hvordan urbefolkningens interesser tilsidesettes ved at eksistensmulighetene ødelegges. Det er nå forutsetningen at bauxittleveransene fra Jamaica skal trappes kraftig ned etter at staten overtok. Dette kan vi ikke ak-

septere. I stedet for å støtte militærdiktaturet i Brasil har vi nå sjansen til å vise vilje til å følge opp våre målsettinger om ny økonomisk verdensorden. Dette gjør vi best ved å la Jamaica stå som hovedleverandør av bauxitt til ÅSV. Arbeidet for ny økonomisk verdensorden er også uløselig knyttet til frigjøringsprosessene på det afrikanske kontinent. Avskaffelsen av apartheidssystemet i det sørlige Afrika står her sentralt. Det nylig avholdte valget i Rhodesia må ikke føre til at vi slår oss til ro med utviklingen. Valget ble ikke gjennomført på en tilfredsstillende måte og Muzorewa er ikke representativ for det svarte flertalls interesser. Norge var det eneste vestlige land som i Sikkerhetsrådet stemte imot anerkjennelse av valget i Rhodesia.

Møland fremmed følgende forslag:

1. «Landsmøtet i Det norske Arbeiderparti anerkjenner ikke de nylig avholdte valgene i Zimbabwe (Rhodesia), og gir sin støtte til Patriotisk Front og til en løsning på konflikten som omfatter alle grupper, slik at det undertrykte flertallets interesser blir ivarettatt.»
2. «Arbeiderpartiet vil arbeide for at avtalen om levering av bauxitt fra Jamaica til Norge ikke trap- pes ned, og at Jamaica skal være vår hovedleverandør av bauxitt.»

Vedtak: Oversendes redaksjonskomitéen for sysselsetting og andre saker.

Bengt Martin Olsen, Hordaland: — Datateknologien er kommet med full styrke, og den skiller seg klart fra tidligere årtiers automatisering som vi har greid å løse. Dette gjør datateknikken til en potensielt større trussel mot dagens samfunn enn den klassiske automatisering. Vi risikerer vesentlig arbeidsløshet. Innen varehandel, industri og kontor skjer det en vesentlig reduksjon av sysselsettingen. Forandringene kan komme til å bli dramatiske og de nødvendige tilpasninger kan komme til å skape alvorlige problemer. I Vest-Tyskland regner man med at 40—50 % av den yrkesaktive befolkning kommer til å bli berørt, i Storbritannia kan 4—5 millioner blir arbeidsløse hvis man ikke radikalt endrer arbeidstidas lengde. Det er den tredje teknologiske revolusjon som er i gang og den kan komme til å gjøre den første til en parentes. Det største spørsmål når man diskuterer datateknologi og sysselsetting er om innføring i stadig flere sektorer vil føre til en så omfattende frigjøring av arbeidskraft at den naturlige vekst i økonomien ikke klarer å absorbere denne arbeidskraften pluss de nye arbeidstakere som hele tiden kommer til. Uansett enighet eller uenighet om framtidsutsiktene er mulighetene for en slik utvikling dersom den får løpe fritt så store at de bør behandles som et alvorlig politisk problem. Bare ved å ta det opp nå kan vi hindre en slik utvikling, vi kan skape vårt eget alternativ til høyrekrefte, et alternativ som har perspektiver utover dagen i dag.

Vil teknologien frigjøre tid til å leve et rikere liv, kommer den til å dømme noen til arbeidsløshet og andre til overtidsarbeid. Kommer den til å frigjøre fra stressende og slitsomme arbeidsoppgaver eller til å bryte ned menneskene gjennom passivitet? Her er det viktig å velge utgangspunkt. Ett kan være at vi går inn i arbeidsløshetens tidsalder, at det kommer til å bli færre arbeidsplasser — et fryktens utgangspunkt. Et annet kan være at vi ikke lenger får så mye tret-

tende og rutinepreget arbeid — et positivt utgangspunkt. Automatiseringen står som en trussel i stedet for at vi diskuterer hvordan vi skal styre, hvilke virkemidler vi skal ta i bruk og hvilke resultater vi ønsker med utgangspunkt i arbeiderbevegelsens grunnholdninger. Fortsatt er arbeid viktig for enkeltmennesket, det har sin egenverdi. Spørsmålet vil bli hvordan vi fordeler de arbeidsplasser som er til rådighet, hva skal vi produsere og for hvem. Som alltid vil det være overgangen og ikke målet som skaper problemene. Overgangen vil være avhengig av arbeiderbevegelsens evne til på alle nivåer å diskutere de tekniske framskrittets karakter og fordelingen av teknikken. Vi tror ikke på kreftenes frie spill og i hendene på høyrekreftene kan datateknikken representere skjebnesvangre utviklingsrisikoer for vårt samfunn.

Ingveig Hansen, Oslo: — Bare litt til det Steen sa om å møte datateknologien med fornuft. Partiet og LO later til å være enige om at utviklingen ikke kan stoppes så lenge sammenlignbare land og verden for øvrig er opptatt av dette, selv om det innebærer arbeidsledighet, hardere konkurranse og flere ensidige jobber for de som blir igjen. Vi kjenner arbeidsgivernes iver etter mest mulig profitt, så de er i hvert fall ikke interessert i å stoppe den tekniske utviklingen. Men hva med valgspørket «...arbeid for alle og meningsfylt arbeid». Vi som skal gjøre jobbene som blir igjen etter rasjonaliseringen burde ha rett til dette meningsfylte arbeid. Men det blir lite skapertrang og arbeidsglede igjen etter at teknikken har tatt over. Dette har med miljøet på den enkelte arbeidsplass å gjøre. Det blir bare ensformige jobber igjen som ikke gir følelsen av personlig innsats. Jeg vet hvordan teknikken virker i praksis, for jeg jobber sjøl på et sted hvor teknikken har overtatt. Arbeidsmiljøloven sier at det skal legges vekt på hva de ansatte mener. I praksis blir det lite av det. De ansatte er svært ofte imot den nye teknikken. Er det ikke på tide å kartlegge minusfaktorene og tenke mer på det menneskelige.

Yngvar Helle, Hordaland: — Vi er opptatt av å møte den tekniske revolusjon på en riktig måte, og at vi må ta debatten om den nå. På mange måter opplever vi nå et tidsskille, vi befinner oss i et vakuum mellom to epoker. Noen mener den nye epoken vil skape ny velstand, mens andre er redd for et samfunn med høy arbeidsløshet. Spørsmålet er om vi som politikere har evne til å styre utviklingen i ønsket retning. I England har debatten rast i flere år, og var særlig opphetet i fjor. Mange har ventet på at den skulle komme i gang her hjemme. Vi fikk en påminnelse i et fjernsynsprogram i november 1978. Der fikk vi se en maskin som kunne lese høyt, en førerløs traktor som pløyde alene og en hel fabrikk uten arbeidere. Det norske samfunn er en tung masse å få i bevegelse. Riktignok skjer det litt, det er en del prosjekt i gang innen fagbevegelsen og i Norsk Produktivitetsinstitutt. La oss ikke gjøre som et annet politisk parti som oversendte hele spørsmålet til stortingsgruppa.

Svein Ulleberg, Buskerud: — Arbeidsplasser har alltid vært dette partis fremste sak. Mange framstiller mikroprosessen som arbeidsdreper. Selvsagt har datateknikken bidratt til at arbeidsmiljøet er blitt mye bedre mange steder. På enkelte bedrifter er det oppnådd rasjonaliseringsgevinster ved bruk av EDB slik at vi har kunnet delta i konkurransen om salg av våre varer på linje med andre land. Utviklingen av datateknologien kan bli en stor trussel mot sysselsettingen om den brukes galt og gal bruk av EDB kan også sette de ansattes medbestemmelsesrett i fare. Store multinasjonale selskaper former både norsk bedriftsorganisasjon og miljøet på våre arbeidsplasser når EDB-systemer utviklet langt utenfor vårt eget land blir innført. De ansatte i norsk arbeidsliv må få vetorett når det gjelder innføring av ferdigsydde EDB-systemer i sin egen bedrift. Datateknologien er internasjonal og vi må styrke våre bestrebelser for å få en bred debatt om den. Vi må få til internasjonale datakonferanser à la havrettskonferansene. Vi må få skikkelig kontroll og derfor ser jeg med forventning fram til arbeidet i partiets datautvalg. Det er ikke bare spørsmål om arbeidsplasser, men om hvilket innhold arbeidet skal ha. La oss være offensive og ikke vente med våre utspill til prosessen er over oss for fullt.

Ståle Dokken, Buskerud: — En faktor har ikke vært nevnt i det hele tatt på dette landsmøtet og det er vår egen organisasjon. Vi har hatt mye motvind, men de siste to-tre åra har det iallfall på en sektor vært en slags vårløsning innenfor arbeiderbevegelsen, nemlig innenfor kulturarbeidet. Etter en del år hvor ytterste venstre har rådd grunnen, har vi igjen fått en sterk blomstring i de unges organisasjon og igjen er kulturen i høysetet. Vi har imidlertid store arbeidsoppgaver foran oss og i altfor stor grad er det AUF som er arbeiderbevegelsens underholdningsavdeling. Men AUF kan ikke alene dekke behovet for kulturvirksomhet. Denne virksomhet må bygges ut så den blir en fast del av alle typer arrangementer innenfor arbeiderbevegelsen. 1/3 av alle som deltar i AOF-kurs sier like ut at de kommer for å få kontakt med andre mennesker. Dette har med Arbeiderpartiets stilling i 80-åra å gjøre, det dreier seg om å gjøre det til noe mer enn et fora for politisk diskusjon, om å gjøre bevegelsen til et sosialt alternativ for folk flest. I ytterste forstand dreier det seg om et bidrag til neste etappe i vår historie, omforming av det borgerlige samfunn til et rettferds- og solidaritets-samfunn. Organisasjonsarbeidet er slitsomt og krevende, og kanskje ikke så spennende. Men det er viktig. I 1949 hadde DNA 104 000 medlemmer, det høyeste i historien. Ved hvert valg siden 69 har vi fått en million stemmer. Tror dere egentlig det er umulig å verve hver femte av dem som medlemmer? Erkjenn at det ikke er umulig og at økt oppslutning ikke utelukkende er st politisk spørsmål, men et organisasjonsspørsmål.

Olav T. Laake, Rogaland: — Reulf Steen sa i går at Kriminalmeldingen kanskje er det viktigste utspill i etterkrigstiden for de aller svakeste blant oss. Inger Louise Valle brukte naturlig nok hele sitt innlegg på meldingen. Hovedsikte-

målet skal være å forebygge og redusere kriminalitet. Jeg er ikke i tvil om at hun oppriktig mener det, og heller ikke i tvil om at både hennes og Reiufls holdninger er preget av ekte vilje og et dypt engasjement til fordel for de svakeste blant oss. Men i sak er jeg ikke enig med dem. For det første: Kriminalmeldingen er ikke det viktigste utspill til fordel for de svakeste. Der er nok etterkrigstidens boligpolitikk, sosialpolitikk, Folketrygden langt viktigere. Kriminalmeldingens forslag for å redusere og forebygge kriminalitet er etter mitt skjønn så løse og uforpliktende at de ikke representerer noe nytt. Videre: Jeg er redd for at oppfølgingen av meldingens konkrete forslag vil føre til mer kriminalitet. La meg med en gang tilføye at det er svært mye godt i meldingen, den setter kriminalpolitikken inn i en total samfunnsmessig sammenheng for første gang i vår politiske historie og det som sies om moderne kriminalitet er svært verdifullt.

Hva ser vi i dagens situasjon? Vi ser en bølge av kriminalitet, ran og tyverier, stadig yngre årsklasser på skråplanet, økende narkotikamisbruk. Vår politikk må, siden vi har hatt styring med dette landet så lenge, nødvendigvis være medansvarlig for denne utvikling. Eller kanskje heller vår mangel på politikk på disse områder. I en slik situasjon må vi kunne forlange en aktiv og en troverdig politikk. Tilbake til forebyggende tiltak: Jeg sa det her er svært mange alminneligheter. Det foreslås nedsettelse av utvalg, det foreslås å se det hele i en total samfunnsmessig sammenheng, det vises til tidligere utredninger. Det er lite konkret, lite forpliktende, det sies lite om hva Justisdepartementet selv vil foreslå av forebyggende tiltak. Ganske annerledes konkret er meldingen når det gjelder opphevelse og reduksjon av straff. Som en rød tråd gjennom meldingen går mindre bruk av straff, og etter mitt skjønn uten holdbare alternativer, dessverre. Alternativet til straff er mindre bruk av straff, sies det med rene ord. Vi vet hvem som sitter i fengsel for tyverier, som er den store gruppen. Det er ikke førstegangstyvne, det er ikke de helt unge tyvene, men det er de som har fått sjanse på sjanse og som så har forbrutt seg gang på gang. Og vi vet med stor sannsynlighet at det vil bety mer kriminalitet å oppheve og redusere fengselsstraffen for disse, dessverre. Ofrene for denne kriminalitet er stort sett vanlige mennesker som får sine hjem plyndret, skikkelige folk blir sjikanert av narkomane på åpen gate. Holdningen hos det store flertall av partiets medlemmer og tillitsmenn er entydig. De er dypt urolig over den opphevende og oppløsende tendens som preger meldingen. Denne uro er ikke basert på misforståelser av meldingen, jo mer en leser, desto sterkere blir dette inntrykk, dessverre. Det jeg nå sier er ikke et rop på mer straff, det er et rop på alternativer som er holdbare, et rop om utbygging av institusjoner for barn med adferdsvansker, et rop om å ta hånd om kriminelle før de har rotet seg så langt inn i kriminalitet at de har ødelagt sitt eget liv, et rop om å stoppe den prøveløslatte når vi ser det blir kriminalitet, et rop om å ta hånd om narkotikabrukere før de har ødelagt seg selv og det er et rop om å ta hånd om alkoholmisbrukere slik at de ikke lever et uver-

dig liv på fortauer og i godsvogner. Det er også et rop om rimelig trygghet for den vanlige, lovlydige samfunnsborger.

Liv Mjelde, Oslo: — Ungdommens situasjon og apolitiske bevissthet er problemer som kommer til å være med og bestemme vårt politiske liv i 80-åra. Ungdommen er preget at det apolitiske cocacolasamfunnet hvor de underligste idéer om virkeligheten florerer. De har i hvert fall ikke lært noe om sammenhenger i skolen, om arbeidsfolks slit eller arbeiderbevegelsens historie slik vi fikk det illustrert under åpningen i går. De tror at velstandssamfunnet har dalt ned fra himmelen, kan ikke forestille seg hva det vil si å ikke kunne spise seg mett, men er også fylt av lede over egen situasjon. Samtidig lever de i en forvirrende verden. Hovedproblemet i rustningsindustrien for tida er overdrapskapasiteten, mens millioner av barn dør av sult i den tredje verden. Dette er også en del av vår tilværelse gjennom massemedia hver dag. Mer enn noen gang trenger vi parolen «arbeidere i alle land, foren dere.» Ungdommens apolitiske bevissthet opptar og skremmer meg. Jeg har arbeidet med ungdom hver dag i 12 år på en stor skole og jeg har følt 40—50 000 ungdommer på pulsen i disse åra. Selvsagt er det mye bra ungdom, men i det siste er jeg blitt skremt av dens manglende forståelse og toleranse for andre grupper og raser, nynazistiske tendenser. Grunnlaget for mange av de unges holdninger og meninger blir lagt i skolen. Arbeiderbevegelsen har skapt et av de beste skolesystemer i verden. Nå må vi sette søkelyset på skolens innhold. Skolen er nemlig ikke nøytral. Den fremmer middelklassens verdier. Arbeiderbevegelsens verdigrunnlag går det ikke an å praktisere eller snakke om. Da er man venstrevridd. Men hvorfor skulle ikke ungene få synge «Seiren følger våre faner» på skolen? Hvorfor er arbeiderbevegelsen på defensiven i disse spørsmål. Vi har skapt et nytt og bedre samfunn bygd på solidaritet framfor konkurranse. For å fremme samarbeid og solidaritet i skolen er det nødvendig å avskaffe karaktersystemet i sin nåværende form, men kampen er ikke over med det. Vi må kjempe for at arbeiderbevegelsens idégrunnlag skal gjennomsyre skolesystemet.

Jostein Nyhamar, Akershus: — Når vi er kommet på defensiven skyldes det at vår egen politikk ikke er offensiv nok. Er vi ikke på en del områder for tafatte og ubesluttsomme og rådville og fører vi alltid vår politikk fram med tilstrekkelig handlekraft? Er vi bent fram engstelige for vår egen politikk? Er vi konfrontasjonssky? Jeg vil i denne sammenheng reservere meg mot Laakes angrep på Kriminalmeldingen, et område hvor vi virkelig har tatt konsekvensen av våre grunnholdninger. Den økonomiske krisen har bidratt til å tappe oss for viljen til framstøt, det er på en måte opplest og vedtatt at reformpause er den økonomiske krisens konsekvens. Og selvsagt blir det mindre rom for reformer som koster penger. Men ikke alle reformer gjør det. Det går an å utnytte den økonomiske krisen til politisk offensiv. I seg selv viser den jo behovet for de løsninger vi alltid har forfektet og som er forankret i hele vårt idégrunnlag. Det gjelder

behovet for planlegging, politisk styring, mer makt til fellesskapet, videreføring av økonomisk demokrati og for den saks skyld innledende skritt til produksjonsdemokrati, sterkere samfunnsmessig innflytelse på produksjon og ressurser, bedre herredømme over kapitalstrømmen og kapitalanvendelsen i samfunnet. Og i slagskyggen av den uhyggelige krise vi vil oppleve om vi ikke underordner mikroprosessoren og annen avansert teknikk vår vilje, bør vi allerede nå snarest ta nye skritt på bedriftsdemokratiets vei. Det verste med motgang er at den skaper motløshet og farligst er risikoen for at den skal skape tvil hos oss selv, på oss selv og på våre egne idéers bærekraft. Vi har sett tilløp til det, forslag om å se nærmere på våre grunnleggende prinsipper, eller iallfall ta det litt med ro. Jeg oppfatter med stor glede landsmøte-debatten slik at man bastant avviser en slik konjunkturmåling av vårt idégrunnlag. Vi må ha tro på våre egne idéer og vi skal ha troens dristighet, ikke legge oss på været. Vi skal være offensive, reformvillige og reise saker selv om vi får konflikt på dem. Konflikt er ofte framskrittets esse.

Bjørn Bjørnsen, Akershus: — Jeg leser i avisene i dag at vi er tafatte og på defensiven. Det må være fra et annet møte enn det jeg er på, for formannens innledning og den etterfølgende debatt tyder på det motsatte, en smittende tro på at vi har en solid plattform og et felles grunnlag for å gå til angrep på 80-års virkelighet, at vi ikke er villige til å moderere oss. Høyrevinden får oss ikke til å gi avkall på idéene for å gjøre makten mer effektiv. Høyrevinden er ikke annet enn en sammensvergelse mellom sutre-Norge og Stutum. Guttorm Hansen påpekte at vår styrke ligger i vår kunnskap, vår evne til å styre og vårt samarbeid med LO. Men like viktig er grunnlaget og idéene bak denne styringsmekanismen. Det er idéene som får tusenvis av partifeller til å bruke fire kvelder i uka på politikk, i basketak med omgivelsene, til å slåss i skolestyrer og kommunistyrer og på alle faglige nivåer. Det er idéene som har varme og kraft. Idéene skal vi hente fra oss selv, fra jentene og ungdommene. Og så skal vi slåss for de politiske utspill som kommer som følge av idéene. Her er Kriminalmeldingen et av de viktigste fordi den brøyter nye veier. Like lite som legene i 30-åra kunne kurere tuberkulose med medisin, kan politi og behandlere i dag behandle kriminalitet. Jeg ble forskrekket da jeg hørte Olav Laake som mente at Kriminalmeldinga kunne føre til mer kriminalitet. Arbeiderbevegelsen har alltid visst at sykdomstegn som stoffmisbruk og tyverier er et fenomen som bare kan repareres med samfunnsmessige tiltak. Det har vi gjort før og det må vi gjøre nå, det er der Kriminalmeldinga gjør utspillet sitt. Vi skal berømme vår justisminister som legger fram et politisk dokument, gjennomsyret av idéenes varme.

Samson Sæther, Telemark: — Det er den faglige og politiske arbeiderbevegelse som med motstand fra de borgerlige partier har skapt det samfunn vi lever i. Nå skal vi videre med 80-års problemer. Rundt om i lokalsamfunnene og på arbeidsplassene er tusener av mennesker klar til å gjøre en innsats i valg-

kampen for Arbeiderpartiet, vel vitende at bare dette partiet kan skape et samfunn som også tar hensyn til de fagorganiserte. Skal vi få den glød og optimisme som er nødvendig ute på arbeidsplassene, hos den enkelte tillitsmann, må det komme utspill både fra partiet og regjeringen i månedene framover, slik at vi virkelig kan få mobilisert den optimismen og kampmoralen vi alltid har hatt og må få skrudd opp på nytt. Vi må få medisiner som kan gi oss styrke og pågangsmot og tro på at det nytter. Jeg håper dette landsmøtet vil gi oss en del utspill, jeg håper på vedtak som peker framover og gir oss den optimisme vi trenger når vi reiser hjem igjen og som også våre kamerater kan lese og høre om så de forstår at her er et parti som ikke er ferdig med sine oppgaver.

Øivind Myhre, Oslo: — Vi kjenner alle invitten til fagbevegelsen om en oppmyking av forholdet mellom Høyre og LO. Som faglig tillitsmann er jeg glad for at LO's formann har avvist dette utspill. Vi som daglig arbeider med spørsmål som gjelder våre organiserte vis-à-vis arbeidsgiverne og NAF, merker tydelig at det borgerlige gufset er i ferd med å kneble enhver fornuftig argumentasjon, både på sentralt hold og på våre arbeidsplasser. Et eksempel: På arbeidsplassene i Norsk Grafisks organisasjonsområde har vi en lang rekke kvinner som vil inn i ordnede læreforhold, slik at de etter endt utdanning kan betraktes som håndverkssvenner. Hittil har de bare fått en opplæring som fører fram til jobb som bokbinderassistent. Man skulle tro den nye likestillingsloven kunne fange opp disse forhold som vårt forbund nå har tatt opp. I teorien gjør den det, men ikke i praksis. Bare gjennom fagbevegelsen kan vi drive igjennom at intensjonene i loven blir oppfylt. Derfor er det vår plikt som fagorganiserte å sørge for at de av våre medarbeidere som ikke er organiserte, hurtigst mulig blir det. Som fagforeningsformann vil jeg med største årvåkenhet følge en dialog arbeiderbevegelsen må få med forbund utenfor LO. En slik dialog må gå på våre premisser.

Kari Rolstad, Oslo: — Vi er inne i FN's barneår og kan lett slå fast at de oppvekstvilkår som verdens 1,5 milliarder barn får, vil avgjøre vår framtid. Hver dag dør 80 000 barn av sult og mangelsykdommer. Av de barn som fødes i barneåret vil 80 millioner dø før året er omme. De dør fordi de ikke får nok mat, rent vann og helsestell og fordi godene i verden er urettferdig fordelt og misbrukes. Det blir i verden brukt 14 ganger mer til militære formål enn til alle former for utviklingshjelp. Det legges altså 14 ganger mer vekt på mistillit enn på solidaritet. De ressurser FN og dens særorganisasjoner har for utviklingsformål for ett år, tilsvarer to dagers militære utgifter. Hver eneste dag brukes 5 milliarder kroner til militære formål og bare i Barneåret vil opprustningen sluke om lag 2000 milliarder kroner. Til sammenligning kan nevnes at for 3 milliarder kan alle spebarn vaksineres mot smittsomme sykdommer, 20 milliarder ville være tilstrekkelig til å mette 200 millioner sultende og feilernærte barn. Kan galskapen i verden uttrykkes klarere? Og enda grellere blir situasjonen hvis vi

trekker inn bruken av menneskers intelligens. Om lag 40 % av alle offentlige utgifter til forskning og utvikling går til militære formål. Det siste infame produkt av denne forskning er utviklingen av nøytronbomben. Dette er forskningsressurser verden har sårt behov for til å løse problemer forbundet med fattigdom, helse, menneskelig og sosial utvikling. Reiulf Steen pekte på at Norge ligger som nr. 4 når det gjelder velstand og at vårt grunnsyn forplikter. Den 3. verdens krav om en ny økonomisk verdensorden er et krav om rettferdig fordeling av godene, og ikke om smuler fra de rikes bord. Bruken av ressurser og størrelsen av ressurser brukt til militære formål står i grell kontrast til nøden i verden og til de minimale ressurser som brukes til fred og utviklingsformål. Ny økonomisk verdensordning utfordrer industrilandene til justeringer, også Norge som er en del av rustningskappløpet, knyttet til internasjonal militærteknologi og våpenproduksjon. Kvinneutvalget i Oslo har vært opptatt av det ansvar vi har for å arbeide for nedrustning, og vi håper på støtte til vårt forslag om å styrke nedrustningsarbeidet, A 52 og 54.

Kari Rolstad fremmet også følgende *forslag*:

«Landsmøtet i DNA vil på en utvetydig, endelig og absolutt måte avvise enhver videre planlegging, utvikling og anvendelse av nøytronvåpenet.»

Vedtak: Oversendes redaksjonskomitéen for sysselsetting og alminnelige saker.

Debatten var dermed avsluttet og partiformannen konkluderte.

Reiulf Steen: — Jugoslavene har et ordtak, skapt under partisankrigen, og der heter det at kujonen bøyer nakken av redsel for å få den kuttet av.

Debatten har etter min mening vist at vi ikke ønsker overført på langt fredeligere norske forhold å spille kujonens rolle i norsk politikk. Men at vi tvert imot ønsker å møte både dagens og morgendagens utfordringer med rak rygg og med løftet hode og med vilje til å slåss for det vi tror på og mener er riktig. Kjell Dankertsen siterte Martin Tranmæls ord om å ha ryggrad. Det er et annet Martin Tranmæl-sitat som kan passe i sammenhengen: «Den beste taktikk — det er til enhver tid å gjøre det en mener er riktig».

Guttorm Hansen har innlysende rett, og jeg tror det er veldig nyttig at det ble sagt når han understreker at når vi vil ta æren for alt som er bra så kan vi ikke la andre ta skylda for alt som er dårlig. Og det ønsker vi heller ikke.

På bakgrunn av at jeg benyttet en del av mitt foredrag til å beskrive de positive resultater av arbeiderbevegelsens innsats i norsk politikk, vil jeg gjerne understreke at jeg med det ikke ønsket å stimulere til selvgodhet og langt ifra hadde noe ønske om å avskrive nødvendigheten av at vi alltid også har et kritisk blikk vendt mot oss selv og mot det norske samfunn.

Tvertimot. Jeg kunne ha brukt hele foredraget til samfunnskritikk, og det vil også vært uttrykk for oppriktige oppfatninger hos meg.

Men hva er situasjonen nå motstanderne beskriver oss? Ja, les avisene i dag — motstanderavisene — og dere vil se det. Hva får vi av veiledning der? For ik-

ke å snakke om hva får vi av avveiet vurdering av våre politiske resultater. Der-
som vi diskuterer den konkrete hverdags-politikken, er vi perspektivløse. Dis-
kuterer vi prinsippene og perspektivene, mangler vi svar på dagens konkrete
oppgaver. Manifisterer vi enighet, er vi et monolittisk, et grått, kjedelig parti av
medlemmer som ikke våger å erklære seg uenige med ledelsen. Da har vi, for å
sitere Aftenposten i dag, mer enn nok med å pleie Arbeiderpartiets fortreffe-
lighet på alle områder av vårt politiske liv.

Hvis det kommer til uttrykk indre debatt, er vi preget av splid, av op-
pløsningstendenser, av illojalitet. Og hva er dessuten situasjonen nå? Vi regis-
terer det som skremmende trekk i tiden, og dette har ikke i første rekke adresse
til partiet Høyre. Det er min mening at det partiet ikke har kraft til annet enn å
være et symptom. Men det har adresse til den konservative bølge som vi med
unntak fra Østerrike opplever over hele den vestlige verden. Den som vi regis-
trerer ved at man gjennom en folkeavstemning i California sier nei til å betale
skatt. Den tidsstrømning vi registrerer ved at Minnesota sender konservative re-
publikanere til Kongressen og bryter den liberale og radikale tradisjon fra Hu-
bert Humphrey, Walter Mondale og Farmer Labor Democratic Party. Den vi
registrerer ved at Franz Josef Strauss får ny vind i seilene i Vest-Tyskland, og
den vi sist registrerte gjennom Margaret Thatchers valgseier i Storbritannia —
Storbritannia som da valgte den mest høyreorienterte statsminister i moderne
tid. Vi registrerer at den samme Margaret Thatcher vil skape et alternativ til vel-
ferdsstaten, et system der det ikke er den svake, men den sterke som skal ha
støtte.

Vi ønsker ikke å drive med besvergelses, og vi tror heller ikke det løser noen
som helst problemer å drive med besvergelses over det norske partiet Høyre.
Men vi registrerer med dyp uro det som ligger under den konservative bølge som
kommer til uttrykk bl.a. på de måter som jeg her har gitt illustrasjoner på. Og
da er det klart at stilt overfor en slik tidsstrømning, ja, så kan det aldri være
vårt svar å gi etter for den — vi må slåss imot den. Og det gjør vi selvfølgelig best
ved å presentere vår egen politikk og våre svar på det menneskene kjenner som
tidens grunnleggende problemer.

Men i denne situasjon er det også etter min mening en oppgave å gi svar på en
påstand som har fått bli stående altfor mye uimotsagt og en betegnelse på resul-
tatene av arbeiderbevegelsens innsats i norsk politikk som også er blitt sående
altfor uimotsagt fra oss. For hva er det de kaller det norske samfunn i dag: For-
mynderstaten synes høyre-kreftene i norsk politikk er en korrekt betegnelse på
det norske samfunn. Og det var løgnen i denne beskrivelse jeg så det som en
oppgave å tilbakevise. Hvilken samfunnsutvikling er det da som ligger bak det
Høyre kaller formynderstaten? Jo, en samfunnsutvikling som har fratatt de få
retten til å formynde over de mange og som i hovedsak har frigjort flere men-
nesker enn i noen annen periode av vår historie. De krefter som bruker dette ut-
trykk er de varmeste tilhengere av karakterer i skolen. Det er i hvert fall sikkert at de
som karakteriserer resultatene av arbeiderbevegelsens politikk på denne måten,

ville ha strøket med glans både i historie og samfunnskunnskap. Arbeiderbevegelsens innsats har skritt for skritt opphevet formynderiet og skapt større frihet for de mange menneskene i vårt samfunn. Det syntes jeg vi hadde en viss grunn til å konstatere også på dette møtet, selv om vi også retter kritikk mot svake sider ved vårt samfunn og negative sider ved vår egen politikk, et område hvor vårt parti — unnskyld selvskrytet — er ganske uslåelig. En av hensiktene med mitt foredrag var at vi gjennom landsmøtet — som er den viktigste samling i DNA og de fineste møter som holdes i dette land — å stadfeste overfor oss selv og overfor hele folket at vi ikke vil la vår politikk bestemmes av de skiftende vin-der i opinionsmålingene, men at vi fastlegger politikken ut fra det vi mener er riktig, på vårt eget grunnlag og med rotfeste i våre egne prinsipper. Etter debatten kan vi slå fast at Arbeiderpartiet har en entydig og pågående vilje til å løse dagens og morgendagens problemer med vår egen politikk, ved å anvende vårt eget idé- og verdigrunnlag på det som er dagens og morgendagens virkelighet.

Innlegget ble hilst med taktfast applaus.
Det ble nå tatt et kvarters pause.

Saklistas punkt 7:

EN POLITIKK FOR FULL SYSSELSETTING

Statsminister Odvar Nordli holdt følgende foredrag:

I våre politiske vurderinger har vi etter hvert blitt vant til å ta utgangspunkt i at vi lever i en brytningstid.

Vi er ikke de første generasjoner som opplever sin tid på denne måten.

Tvertimot er det nettopp dyptpløyende endringer som har preget hele fremveksten av de moderne industrisamfunnene.

Nye utfordringer, nye problemer, men også betydelige nye muligheter er kjennetegnet på et samfunn i utvikling og vekst.

Når de uløste oppgavene trenger seg på og fremstiller seg som tårnhøye problemer, kan en pessimistisk holdning lure like om hjørnet.

I en slik situasjon er det viktig for oss at vi avviser de pessimistiske dommedagsprofetiene.

Vi skal orientere oss i vår egen tid. Vi skal klare av de kreftene som virker på formingen av vårt samfunn. Vi skal med åpne øyne se de utfordrende oppgaver som enda ikke er løst.

Men vi skal gå til vårt arbeid med den forvisning at ingen generasjon har hatt slike muligheter som nettopp vi har i vår tid og i vår situasjon.

Aldri har vi rådd over slike rissurser som nettopp nå.

Aldri har vi hatt en så velutdannet og innsatsdyktig befolkning.

Aldri før har vi disponert over en teknologi som den vi nå møter i vår produksjon, i våre bedrifter, i vårt arbeidsliv.

Aldri før har vi totalt sett kunnet bygge på et så solid økonomisk fundament.

Diskusjonen om vår tids utfordringer går ofte etter de snevre linjene vekst eller ikke vekst, der enkelte partier presenteres som vekstpartier og andre ikke.

Det er betegnende for denne debatten at de partier som fremstår som motstandere av vekst ofte er de som stiller de største kravene til samfunnets ytelser. Denne politiske dobbeltmoral kan være velegnet i et forførende, taktisk spill, men den vil aldri kunne gi løsninger på vår tids oppgaver og utfordringer.

Men det har aldri vært — er heller ikke, og vil heller aldri bli slik at vårt parti kan se veksten som et mål i seg selv.

Det er innholdet i og fordelingen av den som er det avgjørende.

Da Arbeiderpartiet med all sin styrke gikk inn i oppbyggingen av vårt samfunn med en opprustning av våre grunnnæringer, en utvikling av den moderne industri, var ikke dette mål i seg selv.

Det var et nødvendig middel for å rydde vekk et fattigmannssamfunn og for å skape grunnlag for sosial trygghet og utjamning.

Det var grunnleggende kvaliteter i vårt samfunn som skulle skapes.

Når vi i dag og i fremtiden trenger vekst er det fordi vi ser et betydelig antall omfattende og store oppgaver som fremdeles er uløst.

Men med vår tids økonomi og med vår tids teknologi, med Norge på verdens toppen blant de rikeste nasjoner er kravet til kvalitativt innhold i det vi registrer som vekst, betydelig større enn tidligere.

Disse verdikravene bør kunne listes opp i følgende 8 punkter:

1. Trygghet og gode levekår.
2. Arbeid for alle.
3. Større solidaritet og likeverd.
4. Styrking av familie og lokalsamfunn.
5. Bedre arbeidsmiljø.
6. Forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø.
7. Frihet, demokrati og rettssikkerhet.
8. Internasjonal solidaritet.

Dette er prinsipper og målsettinger som ikke kan tas ut av sin sammenheng, diskuteres, planlegges og realiseres hver for seg.

Vår politikk må prøves mot summen av disse verdikrav.

Her ligger vår inspirerende oppgave i en tid med rike muligheter.

De vestlige industriland har bak seg en så å si sammenhengende 30-årig vekstperiode.

Denne bygde seg opp på stadig nye og mer effektive produksjonsmetoder, nye produkter, nye markeder.

Tollmurer og handelsrestriksjoner ble bygd ned. Det utviklet seg en åpen verdenshandel som ideelt sett bygde på idéene om internasjonal arbeidsdeling.

For lenge overså vi at dette internasjonale system trengte lederskap gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid.

For lenge unnlot vi å ta følgene av at dette systemet var uten reell styring av nasjonale regjeringer og internasjonale organisasjoner.

Resultatet ble stagnasjon, inflasjon og massearbeidsløshet.

Resultatet ble videre en stadig dypere kløft mellom de fattige og rike nasjoner i verden.

Dersom vi mener noe med vilje til styring av de teknologiske og økonomiske krefter i vår tid må vi bevisst arbeide for et forpliktende samarbeid nasjoner imellom.

Kampen mot massearbeidsløsheten i industrialiserte land vil bli avgjort på den internasjonale arena.

Det enda noe uklare begrepet «en ny økonomisk verdensorden» inneholder ikke bare et krav om solidaritet med fattige og undertrykte mennesker.

Det inneholder også idéer om hvordan vi skal løse våre egne problemer i en økonomisk verdenssituasjon preget av mangeåre på balanse, styring og stabilitet.

Det kan virke skremmende å se hvordan gammeldags proteksjonisme i ny forkledning er i ferd med å trenge inn i internasjonal økonomi.

Det er enda mer forbausende å se at idéene om proteksjonisme av og til presenteres som en radikal politikk.

De nye formene for åpen og skjult proteksjonisme kan muligens gi enkelte nasjoner enkelte kortsiktige gevinster.

Vi kan også spore utslag av dette i vår egen politikk.

Men disse trekkene i vår tids politikk vil aldri bidra til å løse det grunnleggende problem de vestlige industriland står overfor.

Det er først og fremst små land som Norge, med et fåsidedig ressursgrunnlag som er avhengig av et omfattende internasjonalt varebytte.

Proteksjonisme kan føre til en forlengelse av den depresjonsperiode vi er inne i. Den fører daglig til en betenkelig og av og til meningsløs bruk av midler og ressurser.

De siste 30 årene er for vårt lands vedkommende den perioden da vi har tatt det lange og avgjørende skrittet inn i rekken av moderne industrisamfunn.

Med en stadig mer åpen økonomi er vi blitt en del av det vestlige økonomiske system.

Dette til godt og til vondt.

Vi har møtt og overvunnet utviklende utfordringer. Vi har lagt grunnlaget for et velferdssamfunn.

Men det har samtidig ført til at de kalde vindkastene fra depresjonsperioden i den vestlige industriverden også feide inn over våre grenser.

Dette betyr selvfølgelig ikke at norsk økonomi driver viljeløst på et opprørt internasjonalt hav.

Vi har vårt selvstendige ansvar, muligheter og forpliktelser.

Men grunnleggende og vesentlige forutsetninger for vår økonomiske utvikling blir skapt i et åpent internasjonalt system.

Virkningen av den internasjonale depresjonsperioden møtte oss med full tyngde i midten av 70-årene.

Vi fikk noe nær et sammenbrudd på skipsfartsmarkedet med alle de sidevirkninger dette hadde, ikke minst i forhold til vår verftsindustri.

Den sterkt reduserte veksten i industrilandene og hos våre handelspartnere skapte betydelige markedsproblemer for vår eksportindustri.

Stigende norske produksjonsomkostninger i forhold til våre internasjonale konkurrenter virket i samme retning.

I utgangspunktet vurderte vi, slik en gjorde det i en rekke andre land, situasjonen slik at vi sto overfor en kortvarig og mer kjent type av konjunktursvikt.

Vi valgte å satse våre ressurser for å holde den stigende internasjonale arbeidsløshet utenfor landets grenser.

Stigende inntekter fra oljeutvinningen ga oss i denne sammenhengen en ekstra fordel.

På ulike vis er milliardbeløp satt inn i hjelpe- og støttetiltak overfor bedrifter og bransjer som kom vanskelig ut å kjøre.

Vi gikk til en betydelig heving av realinntektene i vårt land også med det for øye at den innenlandske etterspørsel skulle kunne kompensere noe av bortfallet på de internasjonale markeder.

På et visst tidspunkt var ca. 100 000 personer sysselsatt i bedrifter og bransjer som på forskjellig vis var støttet gjennom denne motkonjunkturpolitikken.

Internasjonalt sett førte dette til at Norge kom til å stå i en særstilling hva sysselsetting angår.

Det ble internasjonalt snakket om det norske eksperiment.

I dag betegner opposisjonen med bred penn denne politikken som feilslått.

Til dette vil jeg si at dersom vi en gang til kommer i en situasjon hvor massearbeidsløshet truer oss og hvor vi har ressurser til å bekjempe den, bør vi igjen satse våre midler for å holde folk i arbeid.

Dette er ikke en feilslått, men en riktig politikk.

Det søkes i dag å gi det inntrykk at denne politikken er preget av konkurser, bedriftsnedleggelse og permitteringer.

Dette er en gal oppfatning.

Når en skal vurdere resultatene av vår politikk, må en ta utgangspunkt i at det er et tusentall bedrifter som har nydt godt av de ulike støttetiltakene.

De er alle sammen privat eide og privat ledede bedrifter.

De vendte seg til myndighetene og ba om støtte på et tidspunkt da de ordinære finansieringskildene ikke lenger sto åpne for dem.

Det var når de private bankene ikke lenger kunne ta risikoen, at myndighetene og Regjeringen måtte inn og nettopp *ta denne risiko*.

Dersom vi i dag skal summere opp, vil en se at det alt overveiende antall av disse bedriftene er brakt ut av en prekær økonomisk situasjon.

Det er bare en liten håndfull bedrifter som på tross av hjelpetiltak ikke har maktet å overleve.

Uten Regjeringens motkonjunkturpolitikk ville vårt industrielle miljø i dag vært betydelig fattigere.

Etter hvert ble det klarere og klarere at det vi opprinnelig oppfattet som en konjunkturkrise gikk over til å bli en mere langvarig og dyptgående strukturrise i de vestlige industriland.

Det ble nødvendig for oss å legge om vår motkonjunkturpolitikk, men fortsatt med det mål å sikre sysselsettingen.

Vi måtte stramme til i vår økonomiske politikk for å stoppe de skadelige inflasjonstendensene.

Vi måtte ty til et så hardt middel som pris- og inntektsstopp for derigjennom å gi et vesentlig bidrag til styrking av vår konkurranseevne.

Ikke minst på grunn av en moden politisk holdning i norsk fagbevegelse lot denne politikken seg gjennomføre.

I en periode med stigende arbeidsløshet i de vestlige industriland maktet vi å holde full sysselsetting, ja på enkelte felter et stramt arbeidsmarked.

Selv om vi det siste året har måttet registrere en viss økning i arbeidsløsheten ligger vi fremdeles betydelig lavere enn de aller fleste industriland.

I tillegg til dette har vi gjennom de årene denne motkonjunkturpolitikken har virket sannsynligvis greid å gi plass for 200 000 nye arbeidstakere i vårt samfunn.

Vi har nå en realistisk sjanse til å halvere prisstigningen fra i fjor til i år.

Underskuddet i våre betalinger med utlandet gikk sterkt ned i fjor. Det ser ut til å gå fortsatt nedover i år, og vil trolig bli lavere enn det Regjeringen regnet med ved begynnelsen av året.

Vi ser enkelte lyse trekk i utviklingen av vår eksport.

Disse resultatene forteller oss at vi er på rett vei.

Men jobben er enda ikke gjort.

Vi må nå trekke opp retningslinjer og tiltak som kan føre denne politikken videre.

Midt i en uoversiktlig internasjonal økonomisk situasjon må vår overordnede målsetting fortsatt være å trygge arbeid og inntekt.

Hvordan skal vi så definere målsettingen om full sysselsetting?

Er det slik at vi med full sysselsetting mener å være dekket når vi har 20 000 eller 30 000 registrerte arbeidsløse?

Problemet kan ikke stilles på denne måten.

Vi kommer selvfølgelig aldri dithen at statistikken over arbeidsløse viser 0.

Vi vet samtidig at vår arbeidsmarkedsstatistikk er beheftet med enkelte mangler.

Vi må se enhver arbeidsløshet, registrert eller ikke, som en utfordrende oppgave å løse.

Vi må videre være klar over at selv om gjennomsnittstallene er lavere, har vi distrikter hvor arbeidsløsheten nå som tidligere ligger på et uakseptabelt nivå.

Vi må videre være klar over de betydelige variasjoner som ligger i de tørre, statistiske tallene.

Det er for eksempel et særlig problem når unge mennesker etter sin utdanning ikke finner noen plass i arbeidslivet.

Permitteringer, bedriftsstans og bedriftsnedleggelse er betydelig mere krevende å løse på ensidige, til dels isolerte industristeder enn i områder av landet hvor tilbudene på arbeidsmarkedet er mere variert.

Ut fra disse og andre vurderinger bør man derfor være forsiktig med å lage noen generelle toleransegrenser for registrert arbeidsløshet innenfor målsettingen om full sysselsetting.

En videreføring av arbeidet for å trygge sysselsettingen må legges opp på et meget bredt felt i vår økonomiske politikk, i vår arbeidsmarkedspolitikk, i vår næringspolitikk og utdanningspolitikk.

Videre må større midler settes inn for forskning og utvikling i vårt arbeids- og næringsliv.

I en strategi for full sysselsetting vil industripolitikken og den politikk vi fører overfor våre grunn-næringer og andre deler av vårt næringsliv være avgjørende.

Innsatsen for å utvikle en konkurransedyktig industri vil stå sentralt i denne sammenheng.

Dette ikke fordi at sysselsettingspolitikk ene og alene er industripolitikk

Men en konkurransedyktig og sterk industri er på mange måter det kraftsentrum som gir grunnlaget for utviklingen på et bredt felt ellers i vårt arbeidsliv.

I den tiden vi befinner oss og i den vi går inn i vil det være både riktig og nødvendig å åpne stadig nye muligheter for arbeidsplasser i sosial- og helsesektor, i kultursektor, i undervisning, transport og i det hele den tjenesteyting som et moderne menneskevendt samfunn trenger.

I dette ligger nødvendigheten av å opprettholde et høyt offentlig forbruk.

De som møter morgendagens utfordringer med kravet om redusert offentlig forbruk er ikke i pakt med sin tid, men i konflikt med denne.

Det er avkastningen fra bl.a. en produktiv og utviklingsdyktig industri som skal gi det overskudd som samfunnet ellers trenger på en rekke felter.

Vi er i en situasjon der kravet om kapital bak arbeidskraften vil øke.

Ny teknologi trenger på, til godt og vondt.

Omstillinger og endringer ikke minst i industrisektoren vil være et varig trekk i vårt samfunnsbilde.

Vi øyner muligheter for konflikt mellom målet om et trygt og godt menneskelig miljø og kravet til produktivitet og effektivitet.

I en slik situasjon må vi raskest mulig etablere et bedre og mer styringsdyktig demokrati i våre offentlige institusjoner, i våre bedrifter, i vårt økonomiske liv.

Det er et styringsdyktig demokrati på alle plan i det samfunnsmessige fellesskap som er garantisten for at fremtidens samfunn skal bli et godt samfunn.

På grunnlag av disse vurderingene har Regjeringen utarbeidet sin politikk. Denne har sitt utgangspunkt i langtidsprogrammet, partiets arbeidsprogram og fagbevegelsens handlingsprogram.

Jeg vil forsøke å gå inn i en konkretisering av hvordan vi skal møte den første del av dette. Jeg er fullstendig klar over at rent foredragsteknisk er dette omtrent umulig, men jeg ser det som en større oppgave å presentere denne politikk for landsmøtet enn å holde på de tekniske formene.

I programperioden vil Regjeringen følge opp disse retningslinjer og tiltak:

Pris- og inntektspolitikken

- utforme et pris- og inntektspolitisk opplegg gjennom et bredt samarbeid med organisasjonene som sikrer at den demping av pris- og kostnadsveksten som oppnås i 1979, føres videre i 1980 og senere,
- redusere lavinntektsproblemene gjennom et samarbeid med partene i arbeidslivet,
- bedre levekårene for de dårligst stilte gruppene.

Industripolitikken

- utvikle rammebetingelser som fremmer sysselsetting, lønnsomhet, bedre miljø og arbeidsvilkår,
- bedre bedriftenes egenkapitaldannelse, herunder tiltak med sikte på å stimulere aksjemarkedet,
- sikre at bedre driftsresultater blir nyttet til produktive investeringer og styrking av bedriftenes egenkapital,
- oppheve investeringsavgiften for aktiverbare investeringer,
- justere områdegrensene for geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften,
- vurdere enkelte positive skattetiltak for mindre bedrifter,
- overveie andre endringer i bedriftsbeskatningen,
- holde innsatsen i forskning og utvikling på et fortsatt høyt nivå, bl.a. med medvirkning av offentlige bevilgninger og tilskott,
- øke innsatsen i eksportfremmede tiltak og annen markedsføringsbistand,
- bedre mulighetene for omstillinger i industrien, bl.a. gjennom rammene for lån til slike tiltak og gjennom arbeidsmarkedstiltak,
- innlede til et bredt samarbeid om å styrke produktivitetsutviklingen,
- fremme internasjonalt olje- og industripolitisk samarbeid.

Energipolitikken

- Utforme energipolitikken slik at også den danner ett av grunnlagene for et variert og bærekraftig arbeidsliv med full sysselsetting,
- gi den eksisterende kraftkrevende industri spesielt for ensidige industristeder muligheter til å gjennomføre moderniseringstiltak,
- sette inn virkemidler og ressurser for å oppnå en realistisk sparing av elektrisk energi i produksjon og overføring, og ved påvirkning av forbruk til al-

- minnelige og industrielle formål. Slike økonomiseringstiltak må utformes slik at de får virkning for det samlede energiforbruk,
- satse mer på forskning og utvikling av nye energitilganger.

Oljepolitikken

- sette i gang prøveboring nord for 62° N så snart som mulig, i første rekke av distriktpolitiske hensyn,
- stimulere utviklingen av norsk ekspertise i oljevirkksomheten,
- følge opp målet om å bruke mer norske varer og tjeneste i oljevirkksomheten,
- sørge for at miljø- og sikkerhetsspørsmål vil være sentrale hensyn ved styringen av oljevirkksomheten.

Landbruks- og fiskeripolitikken

- legge vekt på at utbyggingen og effektiviseringen av primærnæringene skal gå videre.

Arbeidsmarkedspolitikken

- effektivisere formidlingsarbeidet og styrke innsatsen i yrkesopplæring og omskolering for å lette mobiliteten i arbeidsmarkedet,
- yte økt innsats og utvikle nye virkemidler for å hjelpe grupper med særlige vansker i arbeidsmarkedet,
- sikre all ungdom arbeid — eller opplæringsmuligheter,
- foreslå omlegging av arbeidsledighetstrygden slik at den bl.a. gir pensjonsrettigheter,
- øke mulighetene for å kunne kombinere deltidsarbeid med trygd.

Distriktpolitikken

- effektivisere og omlegge de gjeldende distriktpolitiske virkemidler,
- gjennomføre en ytterligere geografisk differensiering av distrikttiltakene,
- øke bruken av tilskudd med mere direkte virkning for utbyggingsprosjekter, og legge tilsvarende mindre vekt på skattetiltak,
- legge vekt på å skaffe distriktene bedre tilgang på fagpersonale,
- legge vekt på bedre muligheter for yrkesutdanning i distriktene,
- bygge ut veiledningstjenesten med mer oppsøkende virksomhet,
- sikte mot at utbyggingstiltak også skal kunne omfatte tjenesteytende virksomheter, ikke som nå hovedsakelig industri og annen vareproduksjon.

Boligpolitikken

- grupper med lavere og midlere inntekter skal kunne gis mulighet for å skaffe seg boliger til en forsvarlig husleie. Vi må få boligdebatten til å dreie seg om dette og ikke i første rekke til de som allerede bor og bor meget godt,
- de offentlige støtteordninger vil bli lagt om med sikte på at det i større grad enn nå når fram til de grupper som har størst behov,

- stimulere et nærmere samarbeid mellom kommuner i press-områdene,
- legge vekt på utbedring og fornyelse av eldre boliger og bomiljøer,
- legge vekt på nærmiljøtiltakene.

Miljø- og ressurspolitikken

- videreføre tiltakene for å redusere forurensninger fra kommunale avløp, industri og landbruk, og overvåke forurensninger av luft og vann,
- videreføre innsatsen for naturvern og friluftsliv,
- styrke kontrollen med helsefarlige stoffer og produkter,
- utarbeide et handlingsprogram for økt gjenvinning og bedre avfallsbehandling.

Arbeidsmiljøpolitikken

- bedre arbeidsmiljøet vil fortsatt være en hovedoppgave,
- legge vekt på å stimulere partene i arbeidslivet, lokalt og sentralt til å bidra til bedre arbeidsmiljø og samtidig høyere produktivitet.

Helse- og sosialpolitikken

- bedre primærhelsetjenesten og den primære sosialtjeneste,
- legge fram forslag til en ny lov om primærhelsetjeneste, som skal klargjøre ansvaret for utbygging og drift,
- videreføre arbeidet for en mer rettferdig geografisk fordeling av helsetjenesten og sikre et forsvarlig faglig nivå,
- gjennomføre en videre utbygging av helse- og velferdstiltak for eldre og funksjonshemmede, og satse på hjemmesykepleie og hjelpeordninger i hjemmene,
- videreføre programmet for barnehageutbyggingen.

Undervisningspolitikken

- sette i verk en utredning om endring i skolens innhold for å legge vekt på å bringe skolen mer i samsvar med de spørsmål samfunnet til enhver tid står overfor, med de krav til samarbeidsevne, kritisk vurderingsevne og innsikt som dette krever, en skole som orienterer folk inn i et samfunn og ikke ut av det,
- bygge den videregående opplæring videre ut, med særlig vekt på yrkesrettede studieretninger,
- utvide lærlingeloven til en lov om fagopplæring, og som skal gjelde hele landet,
- arbeide for at yrkesområder som i dag ikke har systematisk fagopplæring, kan få det. Jeg vet ikke om politikere kommer inn under denne kategori,
- gi bedre muligheter for å sette i verk kortere opplæringstiltak for ungdom som hverken kan inngå lærlingekontrakt eller finne seg til rette i skolen,

- bedre kontakten mellom skole-, lokalmiljø og arbeidsliv, og styrke yrkesorienteringen i skolen.

Samferdselspolitikken

- bygge ut landets samferdsels- og transportsystem slik at det bidrar til en effektivisering av landets produksjons- og distribusjonsapparat innenfor realistiske økonomiske rammer, samtidig som trafikksikkerheten økes og miljø- og ressurs hensyn blir tillagt økende vekt.

Skattepolitikken

- foreslå endringer av personbeskatningen med sikte på forenkling og demping av progresjonen for vanlige inntekter. Dette vil ikke kunne kombineres med reduksjon av det samlede skattenivå.

Folkestyret

- utvikle bedriftsdemokratiet videre,
- videreføre arbeidet med å forenkle regelverk og rutiner i den offentlige forvaltning.

Den internasjonale depresjonstendens har gjennomgått tre ganske klare faser. Vi gikk i første omgang ut med de direkte hjelpetiltakene til bedrifter og bransjer som kom ut å kjøre. Vi fortsatte i en annen fase med nødvendige tilstramminger i vår økonomiske politikk for å styrke vår konkurransevne, for å bedre våre muligheter, nettopp for at målet om full sysselsetting skulle nås. Vi vil nå føre vår politikk videre på et bredt felt mot det som er målet — full sysselsetting. Ved en politikk for trygghet, arbeid, inntekt og menneskelig miljø tar vi de første skritt mot de ukjente, men så spennende 80-åra.

Sakslistas punkt 8:

ENERGI OG SAMFUNNSUTVIKLING

Olje- og energiminister Bjartmar Gjerde holdt følgende foredrag:

Frem til begynnelsen av 1970-åra var norsk energipolitikk i hovedsak knyttet til vannkraftutbygging og elektrisitetsforsyning. Den internasjonale oljeforsyning syntes rikelig og oljeprisene var gunstige. Industrilandenes økonomi og levestandard ble stadig mer avhengig av oljeimport.

Oljekrisen 1973—74 endret mye av det internasjonale energibildet. Sikre tilførsler av olje var ikke lengre selvfølgelig. En 3—4 dobling av oljeprisen førte til en kraftig økning i energikostnadene. Oljekrisen ga også en kraftig påminnelse om at verdens energiressurser ikke i lengden kunne dekke den sterke stigning i energiforbruket. Dette gjaldt ikke minst oljeressursene som ikke kan fornyes.

Vår egen energisituasjon ble samtidig påvirket av utviklingen på den norske kontinentalsokkel. På dette tidspunkt var Norge i ferd med å bli en oljenasjon. Oljeressursene ble en ny faktor i vår energipolitikk. I løpet av få år var vi Vest-Europas første og eneste nettoeksportør av olje. Med en oljeproduksjon som allerede er flere ganger større enn vårt eget forbruk, kan oljeutvinningen ikke ses bare som ledd i vår egen energiforsyning og energibalanse. Oljeutvinningen utgjør en ny og vesentlig faktor i vår økonomi og i vår industrielle omstilling. Et par tall vil vise den samfunnsøkonomiske betydning som oljevirkomheten har stått for.

Olje- og gassproduksjonen var i fjor på 30 mill. tonn. Verdien utgjorde 6 % av nasjonalproduktet. Av den samlede vekst i nasjonalproduktet i 1978 falt over 90 % på oljevirkomheten. Skatter og avgifter ved oljeproduksjonen bidro med 6 % av statens samlede inntekter. Eksporten av olje og gass stod for 16 % av landets samlede eksport. I fjor hadde vi en betydelig eksportøkning. Halvparten av økningen falt på oljesektoren.

Direkte og indirekte sysselsetter oljevirkomheten i dag vel 31 000 i land og til sjøs. Dette utgjør 7 % av den samlede sysselsetting i industrien. Disse tallene skulle også belyse betydningen av oljevirkomheten i en tid med tilbakeslag i den internasjonale økonomi.

Om få år vil olje- og gassproduksjonen komme opp i om lag det dobbelte av 1978-nivået, dvs. rundt 60 mill. tonn oljeeenheter. Det er om lag 2/3 av det som Stortinget i sin tid karakteriserte som et moderat utvinningsnivå. Produksjonen vil bli liggende på dette nivå gjennom 1980-årene.

Oljevirkomheten vil med dette komme til å spille en enda større rolle i vår økonomi enn den har gjort hittil.

Samtidig som oljevirkomheten har hatt en betydelig innvirkning på produksjon og sysselsetting, har det også foregått en vesentlig utvikling på andre områder av oljepolitikken. Da vi begynte virksomheten 13 år tilbake, måtte vi på mange måter starte på bar bakke. For å komme i gang var vi helt avhengig av å kunne utnytte utenlandsk teknologi og erfaring.

Det var også av vesentlig betydning å få tilført risikovillig kapital utenfra. I den første større utbygging som fant sted på Ekkofisk-feltet, var det ingen norsk statsdeltaking. Heller ikke hadde andre norske selskaper noen særlig stor andel. Ansvar for utbygging lå helt ut på de internasjonale oljeselskaper.

Det har vært en klar linje i oljepolitikken å øke norsk deltakelse og med Statoil som hovedeksponent for våre nasjonale interesser. I den fjerde konsesjonsrunden som ble avsluttet før påske, vil Statoil ha minst 50 % andel i alle konsesjoner. Den kan økes til 75—80 % avhengig av produksjonens størrelse. Av de 9 blokkene som er tildelt under 4. runde blir det norske operatører på 6.

På den såkalte «gullblokken» har Statoil 85 % og resten er fordelt på Hydro og Saga.

Gjennom målbevisst innsats og med utgangspunkt i vårt høye utdanningsnivå, vår teknologi og forskning, og ikke minst vår lange erfaring på sjøen, har

Norge i løpet av relativt få år bygget opp et bredt miljø for oljevirksomhet til sjøs. Dette har etter hvert ført til at vi har kunnet ta på oss stadig flere arbeidsoppgaver og ansvar. Den norske andel av inngåtte kontrakter for oljevirksomheten på den norske kontinentalsokkelen har økt fra 27 % i 1975 til 62 % i 1978.

Statoil har gradvis bygget opp en organisasjon med betydelig kapasitet og innsikt på alle viktige områder av oljevirksomheten. Gjennom Statoil og Norol har staten fått innpass også i raffinering, petrokjemi og distribusjon. Det er også lagt ned et betydelig arbeid på lovgivningsområdet, med sikte på å skaffe de nødvendige hjemler for å styre og kontrollere virksomheten, og sikre at de nasjonale interesser kan bli ivaretatt.

I denne sammenheng vil jeg også understreke det store arbeid som er utført sammen med fagbevegelsen for å få gjennomført tidsmessige arbeidsmiljøbestemmelser på kontinentalsokkelen. Det samme gjelder sikkerhetstiltak og tiltak for å hindre forurensninger av ulik art.

Den som har fulgt norsk oljevirksomhet på nært hold gjennom disse årene, vil ikke ha vanskeligheter med å oppdage den sterke og positive utvikling som har funnet sted på de fleste områder. Gjennom besøk til en rekke utviklingsland som planlegger eller er i ferd med å ta i bruk egne oljeressurser, har jeg også kunnet konstatere en sterk interesse for norsk oljevirksomhet og for samarbeide med Norge på oljeområdet.

Jeg nevner dette fordi vi av og til blir beskyldt for ikke å følge med tiden. Men samtidig vil jeg gjerne understreke at jeg ikke på noen måte mener at vi nå er kommet til veis ende i vår oljepolitikk. Det ligger fremdeles en rekke store oppgaver foran oss, og mye kan enda gjøres bedre.

En del slike spørsmål vil regjeringen behandle mer inngående i en egen oljemelding til Stortinget. Bl.a. er det viktig å få en bedre oversikt over våre olje- og gassressurser slik at vi kan utarbeide en fornuftig langsiktig plan for utnyttningen og rasjonelle ordninger for transport av olje og gass fra feltet. Avveining mellom oljevirksomhet og fiskeriinteresser og utnyttning av oljevirksomheten i distriktspolitikken er et annet sentralt område. Fremtidig konsesjonspolitikk, statsdeltaking, virkemidler for styring og kontroll med virksomheten er også blant de spørsmål som vi vil drøfte videre. Regjeringen er også opptatt av å utnytte oljepolitikken slik at den kan bidra mest mulig til en videre utvikling og omstilling av industrien. Gjennom et energi- og industrisamarbeide med andre land vil vi prøve å få tilgang på ny teknologi og erfaring, og markedsmuligheter som vi ellers ikke ville ha hatt. Men det hele vil skje ut fra våre interesser og ut fra de forutsetninger som ligger til grunn for vår oljepolitikk. Hverken konsesjonslovgivning eller andre viktige deler av oljepolitikken vil bli endret gjennom et slikt samarbeide. Heller ikke vil det skje til fortrenghet for norsk deltaking. Formålet er å dra mest mulig fordeler av vår oljeeksport og av den utenlandsdeltaking som vi er interessert i ut fra en samlet nasjonal vurdering.

Med oljevirkksomheten er det også kommet inn et nytt element i vår utenrikspolitikk. Det gjelder ikke bare i spørsmålet om å trekke opp nye grenselinjer i sjøområdene.

Med den bredde som oljevirkksomheten er i ferd med å få, er det ikke naturlig å drøfte den innenfor rammen av vår energipolitikk alene. I det følgende berører jeg bare oljevirkksomheten i den utstrekning den kommer inn i vår *innenlandske* energiforsyning og energibalanse. De hovedspørsmål jeg nå skal drøfte knytter seg i første rekke til vårt eget energibehov i de neste 10—15 år, og hvordan vi kan dekke dette behovet.

Det har alltid vært en klar sammenheng mellom produksjons- og velstandsutvikling og energiforbruk. Den menneskelige muskelkraft er gradvis erstattet med effektive men energikrevende maskiner. Resultatet er at produksjonen pr. arbeidstaker har økt sterkt. Dette gjelder ikke bare i industrien. Vi har gjennomgått det samme på de fleste områder: I jord- og skogbruk, fiske, gruve- og anleggsdrift. Moderne transportmidler har revolusjonert kommunikasjonene, men samtidig stilt økte krav til energiforsyningen.

Økt energiforbruk er ikke bare knyttet til produksjonsutviklingen. Mange vil enda huske hvordan hverdagen endret seg den gang elektrisiteten gjorde sitt inn-
tog i bygda, da vedkomfyren måtte gi plass for den elektriske komfyren. I dag er elektrisitet og olje et så selvfølgelig grunnlag for et moderne hjem at vi knapt tenker over det — bortsett fra når strømmen måtte falle ut for en kortere tid. Bak den økende mengde med forbruksvarer, står også et økt energiforbruk.

Sammenhengen mellom økonomisk vekst og velstandssøking og energipolitikk, vil uten tvil være til stede enda en lang tid fremover. Hittil har den årlige vekst i energiforbruket vært noe høyere enn tilsvarende vekst i produksjonen. Dette er et generelt trekk i den industrialiserte del av verden. Men det har etter hvert skjedd et omslag. Det er delvis et resultat av sparetiltak som har fått en bred plass i industrilandenenes energipolitikk. Men det henger vel også sammen med endringer i næringsvirkksomheten, med mindre vekt på utbygging av tungindustri og forholdsvis større vekt på lettere industri og på tjenesteyting som er mindre energikrevende.

Men i mange utviklingsland må vi regne med at energiforbruket vil øke i et raskere tempo enn produksjonen. I flere av de oljeproduserende land som jeg har besøkt i det siste, regnes med en vekst i energiforbruket som vi må langt tilbake for å finne maken til i vår egen industris historie.

Med den utvikling som er på gang i vårt eget land, og med de muligheter vi i dag kan se, er det grunn til å tro at vi kan dempe veksten i energiforbruket slik at vekstprosenten blir lavere enn for nasjonalproduktet. Men med en rimelig vekst i landets samlede produksjon vil det være urealistisk ikke å regne med at også energiforbruket vil stige ytterligere.

For vårt parti må det også i framtida være en viktig oppgave å legge vekt på et rimelig vekstgrunnlag for vår økonomi.

Dette fører meg inn på ett av de vanskeligere områder, nemlig prognoser for

det framtidige energibehovet, og da særlig kraftbehov. Dette er ett av de områder hvor det fra tid til annen synes å herske noen babylonsk forvirring. La det med en gang være sagt at prognoser over framtidig kraftbehov av mange grunner vil være usikre. Flere av de prognoser som har blitt utarbeidet gjennom årene, har da også vist seg ikke å slå til. Men vi kan ikke av den grunn vende prognosene ryggen. I all fremtidsrettet planlegging må vi basere oss på visse forutsetninger om utviklingen. Skal vi bygge en skole må vi gjøre oss opp en mening om det framtidige elevtall i kretsen. Skal vi bygge sykehus, veger eller flyplasser, må vi også ha visse forestillinger om de framtidige behov vi mener vi bør dekke.

Nøyaktig det samme gjør seg gjeldende i energisektoren. Men her er det ofte vanskeligere å anslå de framtidige behov.

Dertil kommer at med bygging av kraftverk vil vi i sterkere grad enn på andre utbyggingsområder stå overfor kryssende interesser, særlig fra miljøsidene. I praksis er det ikke så enkelt som det ble fremstilt i en artikkel forleden hvor det bl.a. ble sagt:

«Den kraftkrevende industri kan hverken spise, drikke eller sove. Den har ikke «behov» for el-kraft for å skaffe seg selv mat eller varme».

Med et så enkelt utgangspunkt ville det nok bli atskillig lettere å lage prognoser for det framtidige kraftbehov, og for den saks skyld også for industripolitikken.

Grunnlaget for arbeidet med kraftprognoser er de forutsetninger vi benytter når det gjelder den framtidige utvikling av produksjon og forbruk. Andre viktige forutsetninger er framtidige priser på olje og elektrisk kraft. Ut fra tidligere erfaringstall om sammenhengen mellom økonomisk vekst m.v. og energiforbruk anslås så det framtidige energibehov.

Hvorvidt prognosene holder, er i første rekke et spørsmål om forutsetningene slår til. Når tidligere prognoser over kraftbehovet har ligget noe over det utviklingen viser, skyldes det i hovedsak det økonomiske tilbakeslag vi har hatt. Og det er i høyeste grad en misforståelse når enkelte politikere og aviser betrakter det som en gledelig utvikling at kraftbehovet nå blir nedjustert, når det i virkeligheten er de økonomiske vekst- og sysselsettingsforutsetninger som nedjusteres.

El-forbruket i 1978 og de første måneder i 1979 viser for øvrig en noe uventet utvikling i forhold til tidligere erfaringer. Etter at et el-forbruk er korrigert for temperaturforholdene, viser det en betydelig økning i 1978, til tross for stagnasjon i industriproduksjonen og en reduksjon i det private forbruk.

Når regjeringen tar i bruk prognoser som grunnlag for den framtidige energiforsyning, er utgangspunktet det veksttempo, sysselsettingsmuligheter og levestandardutvikling som vi vil skape grunnlag for gjennom energiforsyningen. Om produksjonsmulighetene for el-kraft på noe tidspunkt skulle ligge over det innenlandske forbruk, vil kraftoverskuddet kunne eksporteres til lønnsomme priser. Om vi på den annen side baserer oss på en lav økonomisk vekst i årene framover og foretar en tilsvarende begrenset kraftutbygging, vil manglende

krafttilgang kunne avskjære en produksjonsvekst som ellers kunne ha latt seg realisere.

Det må være vår målsetting å sikre en energitilgang som gir vår industri — også den kraftintensive — muligheter til modernisering og videreutvikling. Dette vil være avgjørende for den framtidige sysselsetting.

Prognoser for energibehovet er først og fremst aktuelle i den mer *langsiktige* planlegging. Pga. den tid det tar å skaffe ny kraft, vil forsyningssituasjonen i den nærmeste femårsperiode stort sett være bestemt av den utbygging som er i gang.

På den annen side må vi allerede i de nærmeste år ta beslutning om de utbyggingstiltak som trengs for å møte kraftbehovet fra midten av 1980-årene.

Regjeringen har tidligere satt som mål å begrense forbruket innenfor den alminnelige forsyning til 60 TWh i 1985. I tillegg kommer behovet i den kraftkrevende industri hvor Regjeringen har fastlagt en ramme på 34 TWh, eller til sammen 94 TWh i 1985. Vi vil stort sett være i stand til å dekke et behov av denne størrelse. Kraftforsyningsbalansen etter 1985 vil bli ett av hovedspørsmålene i den energimeldingen Regjeringen vil legge frem i løpet av dette året.

Det må være en selvfølge at så langt det er økonomisk forsvarlig, må energisparetiltak komme i første linje. I den utstrekning produksjon og annen virksomhet kan gjennomføres med en redusert energiinnsats, unngår vi utbygging av ny kraft. Regjeringen la for en tid siden frem en stortingsmelding om energiøkonomisering. Det ble der påvist en rekke muligheter som kan føre til energisparing, både innenfor produksjon og overføring av kraft og i selve energibruken. Men også på dette område må vi være realister. Teoretiske sparemuligheter er ikke det samme som innspart energi. Og gjennomføringen kan ta tid og ofte kreve atskillig innsats både i forskning, planlegging og gjennomføring. Til det kommer finansieringen.

Energiprisene vil naturlig nok spille en betydelig rolle for etterspørselen etter energi og for lønnsomheten ved energisparing. For å sikre en bedre ressursutnyttning av el-kraften i den alminnelige forsyning mener Regjeringen at det vil være riktig å bringe prisene i bedre samsvar med kostnadene ved å framskaffe ny el-kraft. En slik ordning har imidlertid mange sider. Et av problemene med å bruke prisene som middel i energisparingen er at vi like gjerne kan ramme det nødvendige forbruk som sløsing og lavprioritert forbruk som vi egentlig er ute etter. Regjeringen forutsetter derfor at en slik tilpasning av kraftprisene må skje gradvis og bl.a. ses i sammenheng med pris og inntektspolitikken i årene framover.

Forholdet mellom olje- og el-priser er også viktig.

Både fra et ressurs og miljøhensyn ville det være uakseptabelt om el-prisene ble fastlagt slik at en del av energietterspørselen gikk over fra elektrisitet til olje. Også i internasjonal sammenheng må det være fordelaktig om vi kan bruke el-kraft i stedet for olje.

Det må være riktig å føre en prispolitikk som gjør at rimelig energi også i framtida blir et konkurransefortrinn for Norge.

I energimeldingen vil vi gå nærmere inn på de spørsmålene jeg har berørt. Det synes likevel klart at energisparing alene vil ikke kunne dekke veksten i energiforbruket ved en rimelig økonomisk vekst. Til det trengs også ny krafttilgang. Den mest nærliggende mulighet er en videre utnytting av vannkraftressursene. Slik situasjonen kan vurderes i dag, bør vi i hovedsak kunne dekke kraftbehovet ut gjennom 1980-årene og sannsynligvis langt ut i 1990-årene ved en skånsom utbygging av gjenværende vannkraftressurser. Vi er i så måte i en langt gunstigere stilling enn de fleste land og står ikke i den situasjon at kjernekraft fremtvinger seg som noe aktuelt alternativ. Men dersom vi ikke oppnår den nødvendige energibalanse gjennom energisparing og vannkraftutbygging vil varmekraftverk basert på olje og kull bli det alternativet vi må gripe til. Både fordi dette krever energibærere som ikke fornyes og pga. betydelige miljølempere, er dette ingen ønskelig løsning.

Vi har også i gang forskning med sikte på å utnytte andre energiressurser som bølgekraft, vind, solenergi og brensel fra tre og planter m.v. Selv om det ikke foreligger klare resultater, må vi kunne regne med at vi vil kunne hente en del av vårt framtidige kraftbehov fra disse kilder. Men det vil ta tid og det er lite sannsynlig at slike nye energiressurser vil bety særlig mye for vår energibalanse i dette århundre.

Eneripolitikk er i dag ikke bare en viktig del av den nasjonale politikk. Den må også vurderes i internasjonal sammenheng. Begrensninger i energiressursene kan bli av de faktorer som vil få størst innvirkning både på industrilandenenes videre utviklingsmuligheter og på utviklingslandenes muligheter til å realisere sine fremtidsplaner og framtidshåp. Utviklingen kan føre til at land med rike energiressurser vil kunne få en sterkere men mer utsatt stilling internasjonalt.

Ressursknappheten vil også føre til ytterligere press på forskning og teknologi i energisektoren, noe som vil favorisere de økonomisk sterke og industrielt avanserte land. Vårt bidrag vil ligge i en effektiv og økonomisk energibruk i alle deler av vår økonomi. I den utstrekning vi kan dekke vårt eget kraftbehov fra fornybare kilder som vannkraft, kan vi stille en tilsvarende større del av vår oljeproduksjon til rådighet for land som er i en vanskeligere situasjon.

Sakslistas punkt 7 og 8:

DEBATTEN

Arvid Johanson, Stortingsgruppa: — I en slik situasjon med den verste økonomiske krise siden 30-åra har vi greid sysselsettingen i industrien bedre enn noe annet vestlig land. Jeg tror vi skal ha dette klart for oss. Over 1000 bedrifter har fått støtte og assistanse fra myndighetene. Vi kunne ha valgt den linje å sitte på tribunen og ikke gå inn i den risiko det alltid vil være å forsøke å rette opp norsk

industri. Vi har lykket godt hele veien. Men noen situasjoner har skapt debatt og jeg tror det er riktig å si noe om den som mer enn noe annet har skapt debatt i det siste.

Vi kan i dag se at Tandberg-konsernet var nærmest i forråtnelse administrativt og økonomisk da staten måtte inn i bildet i 1977/78. Vi kan si at den slagside som flaggskipet i norsk elektronikk var påført var så kraftig at den ikke sto til å rette opp. Men ikke overfor noen bedrift i det siste er det brukt så mye tid, så mye penger og så mye oppmerksomhet som nettopp overfor Tandberg. Og hvis det opplegget som nå er, går igjennom vil vi ha berget 4 av 10 arbeidsplasser i dette konsernet. Men la meg også legge til: Ofte får man en forståelse av at de som er sysselsatt i dette firmaet i virkeligheten ikke er så veldig interessert i å beholde sine arbeidsplasser. Og jeg har hørt ute fra landet at det er en grense for hvor langt vi kan gå i å støtte en enkelt bedrift i et område i landet hvor tross alt alternativene er bedre enn mange andre steder. (applaus)

Og jeg vil gjerne si at den innsats, nettopp for denne enkle bedriften, den er — selv om det er blitt motsagt mye i massemedia — et engasjement vi ikke behøver å skamme oss over, og debatten om det får vi ta. Situasjonen var at denne bedriften i sin private regi var kommet nærmest i oppløsning økonomisk og administrativt, og det var ikke mulig å rette opp dette i den situasjonen som etterpå oppsto.

La meg også få lov til å ta med en annen ting når det gjelder industrioppgavene i vårt land. Vi har kanskje vært for beskjedne i å bygge ut et apparat når det gjelder å takle en del av disse tingene. Vi trenger her et sterkere apparat til å mestre mange av de oppgavene vi står overfor. Med den kolossale pågang som Industridepartementet i dag har, så har jeg ofte på følelsen at vi springer på banen med bare 7 mann på laget. Jeg tror det er riktig her å gi uttrykk for anerkjennelse og honnør til ledelsen i Industridepartementet for det utrettelige arbeid de har hatt i en Uriaspost, og vi i partiet skal slutte opp om den jobben de der har gjort. (applaus)

1980-åra er på mange måter et uvisshetens ti-år. Men når mange sier at intellighetsindustrien skal løse mange av de oppgaver vi står overfor, så tror jeg ikke det er helt riktig. Jeg tror vi også må satse mer på vår tradisjonelle industri, og at vi må strekke de rent bedriftsøkonomiske beregninger en tanke lenger enn det kanskje rent bokholderimessig er riktig. Den vernelinjen vi tross alt har for norsk industri kan vi ikke avvikle øyeblikkelig. Hvis vi skulle følge en sånn linje som man fra borgerlig hold gjerne har gitt uttrykk for, ville det ha ført til at mange av de svake bedriftene i vårt land var gått nedennom og hjem. Og det er ikke en slik linje vi vil ha, det er en linje som ville ført til nedleggelser og til at mange av våre lokalsamfunn ville kommet på sotteseng. Det er ganske klart at oljebasert industri vil bety mye for oss i 1980-åra, både det som er knyttet direkte til oljen og også det som er knyttet til det jeg vil kalle en byttehandel med olje, det som kommer inn under energi- og industripolitisk samarbeid. Det er en debatt om dette og jeg ser at AUF her har hatt et utspill. Jeg kan ikke under-

skrive alt som der er sagt, men jeg vil gjerne for min del se på dette som en videreføring av norsk oljepolitikk og ikke som et brudd med den. Og i dette perspektiv tror jeg det er riktig også å få en debatt om sider ved norsk oljepolitikk. Senere skal det legges fram en melding om konsesjonspolitikken i Stortinget og det blir rik anledning til å drøfte dette. Men én ting vil jeg gjerne gjøre tindrende klart. Hva vi måtte ønske om vår oljepolitikk er ikke det som har flertall i Stortinget. Gang på gang ser det ut som om folk glemmer at Det norske Arbeiderparti ikke har noen majoritet bak seg. Det er nødt til å baute seg fram fra skjær til skjær, fra odde til odde. Og hva er det vi skulle få støtte fra SV til: De ser jo på oljen som nærmest styggen sjøl, og de ser jo på Statoil — Den norske stats oljeselskap — nærmest også som styggen sjøl. Det er ikke så lett, kamerater, å prøve å vinne flertall for en oljepolitikk i Stortinget når vi fra det hold møter en slik holdning.

Og jeg vil gjerne si fra denne talerstol oppriktig og direkte at jeg håper man fra SVs side her kan endre signaler på dette feltet. For med en slik holdning fra det hold så er det ikke mulig å finne fram til forhold i vår oljepolitikk som vi mener er det riktige.

La meg også få lov til å si litt om den debatt vi så ofte er oppe i, nemlig den vi møter fra borgerlig hold mange steder, at de lover gull og grønne skoger. Jeg har tatt for meg Aftenposten for februar og mars måned. Der var det fra ledende Høyre-folk og organisasjoner og fra Aftenposten redaksjonelt 124 forslag om øking av utgifter på statens og kommunenes budsjetter. To forslag om dagen om å øke budsjettene, og samtidig skal de løse dette ved å senke skattene. Det eneste de har gjort for å finne fram til en reduksjon på statsbudsjettet er å drøfte Fredsforskningsinstituttet og bevilgningene der. (applaus) Jeg tror, kamerater, vi skal stikke hull på den blå ballongen. Denne stoppens moral som vi møter mange steder, dette Janus-ansikt som Høyre viser, hvor man har enkelte som stadig prater vakkert om økte bevilgninger til idretten, til kulturelle formål, til barnefamiliene og hele veien, til forsvaret også for den saks skyld, og samtidig forteller oss at vi skal redusere skattene. Dette går ikke i hop, det er politisk humbug. (Sterk applaus)

Tor Halvorsen, Sentralstyret: — Gjennom hele etterkrigstida har det vært strid om vår industripolitikk. Jernverket, Kings Bay, Alcan er begreper som har sentral plass i etterkrigstidas politiske historie. På mange måter er det naturlig, siden industripolitikken har dannet fundamentet i vår økonomiske og sysselsettingsmessige utvikling etter krigen. Dagens industripolitikk står i sentrum for den politiske interesse. Jeg vil slå fast at vi fra fagbevegelsens side støtter opp om regjeringens industripolitikk som har hatt full sysselsetting som mål. I dagens situasjon er kampen for full sysselsetting det sentrale for norsk arbeiderbevegelse. Det er først og fremst i denne sammenheng vi har formulert vårt forhold til inntektspolitikken og den økonomiske politikken ellers og det er i dette perspektiv vi også må se industripolitikken. Industrien sysselsetter mellom 1/4

og 1/5 av alle lønsmottakere i dette landet, men i tillegg danner industriproduksjonen grunnlaget for nær sagt all økonomisk virksomhet. De tjenesteytende næringer er avhengig av industriell produksjon. De langt fleste av våre lokalsamfunn ville bryte sammen hvis industriplassene deres forsvant. Industripolitikkens betydning vil ikke bli mindre viktig i tida framover. Nødvendigheten av en konkurransedyktig økonomi skaper behov for en industri som har evne til å greie seg i det harde internasjonale klima. Industrien må også ha den styrke at den kan nytte de muligheter som skapes av den nye teknologi uten samtidig å skape strukturell og varig arbeidsløshet. Dette er også et sentralt element i Nordliutvalgets innstilling som er forelagt dette landsmøtet. Industriutviklingen må også styres slik at de mål som er realisert er i samsvar med de mål for samfunnsutviklingen som vi i arbeiderbevegelsen prioriterer og som er beskrevet i regjeringens langtidsprogram under samlebegrepet et kvalitativt bedre samfunn. Her må arbeiderbevegelsens syn atskille seg fra tankegangen som bl.a. Norges Industriforbund har gjort seg til talsmenn for, å bruke den rendyrkede markeds mekanisme som styringsmiddel. Å bruke kreftenes frie spill til å styre utviklingen er en selvmotsigelse i vår tid. I en slik tankeverden er det ingen plass for våre mål om full sysselsetting, ingen plass for distriktspolitikk, og ingen plass for miljøvern og en menneskevennlig og demokratisk arbeidsplass. Norges Industriforbund har hatt en viss suksess med sitt utspill, men dette viser ikke at den alminnelige kvinne og mann ønsker at slike tankebaner skal legges til grunn for vår økonomiske politikk framover. Men det viser noe annet: At det er behov for en gjennomtenkt ideologi for vår industripolitikk. Arbeiderbevegelsen har en slik ideologi, men vi har kanskje ikke vært flinke nok til å få den fram og få den under debatt. I fagbevegelsen er vi fullt klar over at det fortsatt vil bli behov for endringer og omstillinger i vår økonomi og våre arbeidsplasser. Vi vil være med på en slik utvikling fordi vi erkjenner at mange av våre arbeidsplasser ellers vil komme i faresonen. Men vi må kreve at vi i størst mulig grad må styre denne utviklingen, slik at den ikke virker blindt og tilfeldig. Den enkelte arbeidstaker må vite hva han har å holde seg til. Trygghet for arbeid og inntekt blir et enda mer aktuelt slagord i tida framover. Det statlige engasjement må være sterkt og aktivt. Vi må ikke bli skyggeredde fordi om vi får kritikk av våre motstandere. En aktiv og markert politikk skaper sjelden politisk enighet. Men vi må ruste oss. Vi må sikre at vi har et godt og sterkt nok administrativt apparat som kan arbeide med disse spørsmål framover slik at vi i praktisk politikk kan følge opp de krav som blir stilt. Det er en misforståelse å tro at en overgang fra selektive til generelle virkemidler i industripolitikken vil bety et mindre behov for aktivt statlig industriengasjement. Regjeringen satte nylig ned en arbeidsgruppe med tidligere industriminister Finn Lied som formann som fikk i oppdrag å foreta en analyse. Dette arbeid er viktig og fra fagbevegelsens side følger vi det med stor forventning. Men vi må heller ikke glemme at vi trenger en indre debatt også i arbeiderbevegelsen om prinsippene og fundamentet for vår fremtidige industripolitikk. Til slutt: Vi må ikke stille oss slik at vi forskusler de konkurranse-

messige fordeler vi tross alt har i norsk industri. Et slikt fortrinn er vår energisituasjon som er helt spesielle i verdenssammenheng. I åra framover må vi spille våre kort på en slik måte at vår kraftkrevende industri ikke mister den spesielle konkurransefordel som ligger i rimelige og tilstrekkelige krafttilganger.

Aud Haukland, Rogaland: — Meningsfylt arbeid er en menneskerett uansett hvor en bor. Lov om likestilling må trekkes fram som ett av mange viktige tiltak for å nå full sysselsetting mellom kvinner og menn. Rent prinsipielt kan det virke betenkelig med særskilte tiltak for kvinner, men likevel tror jeg visse særtiltak er nødvendige i en overgangsperiode. For kvinner er det lettere å få arbeid i byene enn i distriktene. Yngre og ugifte kvinner reiser i mye større grad enn menn til byer og tettsteder hvor det er arbeidsmuligheter. I dag er det vanlig at jentene skaffer seg utdanning, og så må de dra til byen fordi distriktene ikke har arbeid å tilby dem. Dette skaper en skjev kjønnsfordeling og er en fare for bosettingsmøsteret. Et offentlig utvalg har belyst kvinnes situasjon i arbeidslivet og peker på mange vesentlige ting og hvilke særtiltak som bør vurderes. Ett av disse er kjønnskvoltering i tilknytning til Distriktenes utbyggingsfond. Jeg tror det er nødvendig. Da er det viktig å få klare retningslinjer for kjønnskvoltering som er virkemiddel når bedrifter får lån, garantier eller tilskudd fra DU. At kjønnskvoltering som vilkår for samtykke etter Lov om etableringskontroll settes til 30 % er jeg enig i, men med økte muligheter for kommuner og fylkeskommunale organer til å fastsette en høyere sats. Det må også bli adgang til dispensasjon, særlig i grissgrendt strøk med få arbeidsmuligheter. Forslag om kjønnskvoltering er blitt sterkt imøtegått av borgerlige partier med argumenter som at det vil skape ytterligere vansker for bedriftene å etablere seg i distriktene. De sier også at slike tiltak vil virke diskriminerende for nye bedrifter i forhold til allerede etablerte. Slike uttalelser ser jeg som ren diskriminering av kvinnes arbeidsinnsats. Jeg kan ikke tro at bedriftene er enig i det. Tvert imot. Det viser seg at kvinner som arbeider der det før bare var menn, mestrer dette arbeid på lik linje med mannen. I forbindelse med oljeutvinning har f.eks. jern- og metallindustrien i Rogaland begynt å ta inn kvinnelig arbeidskraft, og det gikk så bra at når Kværneland fabrikker nå planlegger utvidelse, vil det bli prosjektert med sikte på fortsatt å basere seg på kvinnelig arbeidskraft.

Per Kleppe, Regjeringen: I revidert nasjonalbudsjett, som ble lagt fram på fredag, rapporterer Regjeringen om økonomisk framgang på viktige områder. Tiltakene som er blitt satt inn i fjor og i år, virker etter hensikten. Eksporten viser nå god vekst. Underskottet i betalingene overfor utlandet i 1979 regnes nå å bli over 5 milliarder kroner mindre enn anslått i fjor høst. Industriproduksjonen øker igjen etter en periode med nedgang. Sysselsettingsutviklingen blir gunstigere enn regnet med i vinter. Prisstigningen blir i år blant annet de laveste i Europa.

Alt dette viser at vi er på rett vei. Men jeg vil samtidig si klart fra at vi ennå har et godt stykke vei å gå før vi er på helt trygg grunn i økonomien. Vi må sikre at neddemningen av pris- og kostnadsveksten blir varig. Vi må trygge at eksporten stiger så mye at utenriksøkonomien ikke blir noen hindring for vår handlefrihet når vi i 1980-årene skal sikre den fulle sysselsettingen og bygge vårt velferdssamfunn videre ut. Vi må inntil videre være tilbakeholdende når det gjelder vekst i privat forbruk og spesielt ressurskrevende reformer, for å få tilstrekkelige midler til å gjennomføre hovedoppgaven: Full sysselsetting, bedre arbeidsmuligheter.

Denne oppgaven er nå — og vil i 1980-årene bli — langt mer krevende enn tidligere. Vi kommer til å leve i et hardere internasjonalt økonomisk klima. De senere årene har vist hvor sårbar norsk økonomi er for tilbakeslag ute. Mest drastisk vises dette ved den langvarige krisen som har rammet skipsfarten og indirekte den industri som er avhengig av skipsfarten. Det er en viktig del av næringslivet, ikke minst langs kysten. Det vil ta tid å komme over den krisen.

Vi vet i dag at det *ikke* er sannsynlig at verdensøkonomien vil få tilbake den sterke veksten som kjennetegnet tiden *før* 1973. Vi må basere oss på en internasjonal vekst som varig, eller i hvert fall langvarig, blir forholdsvis svak. Produksjonsmulighetene må stort sett ventes å bli større enn etterspørselen, og konkurransen på verdensmarkedet er derfor blitt mye hardere enn før. Den store arbeidsløsheten i de fleste industrilandene ser ikke ut til å minske. Massearbeidsløsheten ser tvertimot ut til å bli varig, noe som ikke minst rammer dem som vil inn på arbeidsmarkedet for første gang, de unge. Den nye datateknikken, som flere var inne på i gårsdagens møte, er under full utvikling ute i de store industrilandene og vil uten tvil endre produksjonsbetingelsene på mange områder. Med en fornuftig politikk vil dette kunne bli et positivt bidrag til utviklingen. Med en tradisjonell, konservativt preget politikk kan det lett lede til en forverring av arbeidsløsheten eller i hvert fall gjøre det vanskeligere å redusere den.

Et annet viktig trekk i det internasjonale bildet er den store *usikkerheten*. Pessimismen og uroen for fremtiden er tydelig. Så sent som i juni 1977 vedtok OECD's ministre en plan for rask vekst og redusert arbeidsløshet. Siden da er ambisjonsnivået blitt klart redusert. Gjennom det internasjonale økonomiske samarbeidet har en hindret en enda ugunstigere utvikling, men samarbeidet er ikke sterkt og forpliktende nok til å få til en virkelig kamp mot massearbeidsløsheten. Ledende industriland fører nasjonalt en politikk som ikke setter dette målet i første rekke.

Er det da mulig for et lite land som Norge, med en økonomi som er så åpen for konkurranse utenfra, å holde full sysselsetting, i en verden som ellers er preget av massearbeidsløshet? Svaret er ja, men bare under bestemte betingelser. Vi må føre en politikk som setter nettopp sysselsettingen i fokus, mens andre mål må komme mer i bakgrunnen og trekkes ut i tid for at sysselsettingsmålene skal bli nådd. Dette er ikke tiden for alminnelig forbruksvekst. De midler som

det offentlige har må i stor grad reserveres formål som sikter helt eller delvis mot å trygge sysselsettingen. Det er illusjon å tro at dette kan nås ved en tradisjonell konservativ politikk, med hovedvekt på skattelettelsen og regulering av etterspørselen. Tvertom, for å oppnå noe annet enn den massearbeidsløshet som preger de store industrilandene må vi innrette oss på en *annen* måte enn dem.

Vi har siden 1973 derfor innrettet oss på en *annen* måte enn flertallet andre land, med gode resultater på en rekke områder. Når vi ser at den sterke pris- og kostnadsveksten må dempes kraftig ned, ikke minst for å treyge sysselsettingen på sikt, søker vi å oppnå det på en *annen* måte enn de store industrilandene. De fleste av dem bekjemper inflasjonen ved så sterk begrensning av etterspørselen at det blir massearbeidsløshet. Vi vil ikke begrense etterspørselen mer enn at vi skaper balanse på arbeidsmarkedet og opprettholder den fulle sysselsettingen. I tillegg må vi derfor gjøre noe *annet*. Derfor innførte vi pris- og inntektsstoppen. Derfor vil vi avløse den med ordninger som fører den lave pris- og kostnadsstigningen vi oppnår i 1979 videre i 1980 og senere år. Om det *målet* er det enighet mellom myndighetene og organisasjonene. Også *midlene* må bli utformet slik at dette målet blir nådd.

Det tar tid å dempe folks forventninger om fortsatt inflasjon. Etter et tiår med sterk prisstigning, både internasjonalt og i Norge, må det ta noe tid å knekke inflasjonen. Det *må* vi greie. Inflasjonen skader ikke bare vår konkurransevne og dermed mange arbeidsplasser. Den svekker vår evne til å planlegge. Den har ikke minst meget uheldige fordelingsmessige virkninger. De svake blir rammet av den.

De smarte tjener på den. I ly av inflasjonen har vi de senere år uten tvil hatt en omfattende formuesomfordeling til fordel for sterke grupper. Skattereglene har også bidradd til dette. Dette ser jeg som et av de alvorligste av de fordelingsproblemene vi står overfor og som vi må løse.

Jeg tror ikke vi oppnår noe særlig *reelt* ved å stramme til den formelle progresjonen. De sterke gruppene, ikke minst de som vet å nyttiggjøre seg bedriftsbeskatningen, har fremdeles for mange muligheter til helt eller delvis å unndra seg progresjonen. Det er lønnstakerne som rammes av den med full tyngde. I de endringer i personbeskatningen som vi nå forbereder med sikte på å legge fram forslag til høsten, tar vi sikte på å dempe progresjonen for de store lønnstakergruppene. I den sammenheng ser vi *ikke* et rentetak som noe hensiktsmessig tiltak. Det er også viktig å forenkle reglene. I ly av innviklede skatteregler er det for lett for enkelte å unngå en rimelig beskatning. Vi må etter hvert få et skattesystem som godtas som *rettferdig* av de fleste.

Det er ikke rom for lettelser i den *samløse* beskatning. Lettelser på enkelte områder må tas igjen ved økte skatter og avgifter på andre. Vi må ha nok ressurser i myndighetenes hender for å løse de store oppgavene som ligger foran oss. Den største oppgaven er uten tvil å realisere målet: Arbeid for alle. Allerede i dag vil vi sikre all ungdom arbeid eller opplæring.

Styrkingen av produksjonslivet, ikke minst i distriktene, vil bli en sentral oppgave. Vi må sikre bedriftene et bedre inntektsgrunnlag for å kunne skape tryggere arbeidsplasser. Det er dette de bedrede inntektene bør gå til. Ved utbyggingen av bedriftsdemokratiet og på annen måte må vi sikre at inntektene kommer arbeidsplassene til gode. Jeg er enig med Reiulf Steen i at en kan ikke vente at de fagorganiserte skal bære de byrder inntektspolitikken legger på dem, uten å få trygghet for at deres innsats kommer deres arbeidsplasser til gode og at også andre grupper bærer tilsvarende byrder.

For at denne solidaritetspolitikken skal lykkes, er det også nødvendig at inntektsutviklingen får en sosial profil. Når Arbeidsgiverforeningens nye direktør, Kraby, viser sympati for større ulikhet og ikke mindre, gir han sikkert uttrykk for et tradisjonelt Høyre-syn, men han bidrar samtidig til å svekke noe av grunnlaget for den solidaritetspolitikk som vil gjøre det mulig for oss å forene full sysselsetting og lav vekst i priser og kostnader. Når et annet organ på Høyre-siden, bladet Norges Industri, går mot tankene om et mykere samfunn, er det også grunn til å reagere. Vi kan om vi vil, forene arbeidet for et mer produktivt produksjonsliv med kravene om et mer menneskelig arbeidsmiljø.

Dette er utfordringen som vi tar opp. Dette er den linjen vi legger til grunn i vår økonomiske politikk. Vi er på rett vei, det viser resultatene. Men vi har uten tvil et hardt arbeid foran oss for å gjennomføre våre mål i årene som kommer.

Thorbjørn Jagland, Sentralstyret: — Gjennom våre landsmøter har vi slått fast at oljevirksomheten skal legges under full nasjonal kontroll og at eiendomsretten etter hvert skal overføres til staten. I startfasen var det nødvendig å gi utenlandske selskaper eierandeler. Vi hadde ikke kunnskaper, erfaring og kapital til å drive virksomheten alene. Vi visste heller ikke om det fantes olje på kontinentalsokkelen da oljepolitikken ble lagt opp tidlig i 60-åra. Men vi må være villig til kontinuerlig drøfting av oljepolitikken slik at vi kan nå våre prinsipielle målsettinger. Vi må prøve vår politikk mot de erfaringer som er gjort til nå og mot den internasjonale utvikling på dette området. I den forbindelse er det all grunn til å omprøve det nåværende konsesjonssystemet som går ut på å gi styringsretten til utbygging og produksjon og eiendomsretten til oljen til private utenlandske selskaper. Denne politikk er forlatt av de aller fleste andre oljeproduiserende stater. De har innsett at oljen er en så viktig ressurs at en ikke kan overlate forvaltningen av den til private. De har også sett at oljeprisene vil stige så raskt som følge av økt knapphet på verdensmarkedet at ressursene ikke kan være på private selskapers hender. Ekspertene snakker nå om et prisnivå som er to-tre ganger høyere enn i dag. I en slik situasjon må det være en opplagt strategi og plikt for staten å sikre seg gevinsten av verdiøkningen. Det kan staten bare gjøre ved å overta eiendomsretten og dermed disposisjonsretten i sin helhet. Andre oljestater, har derfor gått vekk fra konsesjonssystemet og inngått i stedet såkalte entreprenørkontrakter med selskapene. Her er det statens eget selskap som eier ressursene og leder virksomheten. Hvis statsselskapet selv ikke

greier å utføre alle oppgavene, leier de utenlandske selskaper til å gjøre det, men de får ikke eiendomsretten til oljen. Et slikt system forhindrer ikke at Norge bruker oljen til å skaffe nye arbeidsplasser og ny teknologi gjennom energi- og industrisamarbeid. Vi ville tvertom sikres bedre kontroll og framfor alt at det blir samsvar mellom vår ytelse og motytelsen, verdien av det vi setter inn i samarbeidet — noe vi ikke vet hvis vi gir eiendomsretten til selskapene.

Siden oljekrisen i 1973 har land etter land nasjonalisert oljeforekomstene. I dag er det bare ganske få land som driver etter samme system som oss. AUF har nylig laget et omfattende dokument om disse spørsmål. Vi mener det nåværende konsesjonssystem ikke lenger er egnet til å føre en nasjonal oljepolitikk. Vi mener det fører store inntekter ut av landet, kostnadsøkningen på feltene fører til innteksttap for staten, og materiale vi sitter inne med viser at selskapene har større inntekter på norsk kontinentalsokkel enn de f.eks. har i Midt-Østen. Det er på høy tid å drøfte andre former for kontrakter mellom staten og selskapene og særlig viktig når vi nå skal nordover. Vi må komme ut av debatten om marginer, hvor mange blokker staten skal ha, og hvor mange selskapene skal ha. Vi må føre en debatt om hvem som skal eie norske naturressurser og her vil vi kunne hevde synspunkter som sosialistiske bevegelser i alle land har stått for så lenge de har eksistert. En slik debatt ville gi oss fordeler både overfor SV og Høyre.

Svein Fjellheim, Rogaland: — Styret i den fagforening jeg representerer har diskutert LO's debathefte om inntektspolitikk. Første spørsmål i heftet lyder: Bør den økonomiske politikk fortsatt være innrettet på å holde full sysselsetting? Svaret er selvsagt ja, og den økonomiske politikk ikke bare bør, men skal være innrettet på dette. Det finnes ingen alternativer til det å ha fast arbeid. Men det er ikke bare en statlig oppgave. Våre kommuner og fylkeskommuner må engasjere seg sterkere i arbeidet med å skape flere arbeidsplasser gjennom samarbeid med næringslivet og staten. Gjennom en slik styrket arbeidsmarkedspolitikk må vi ta særlig hensyn til de grupper som står svakt i konkurransen om arbeidsplassene.

Den arbeidsledighet vi har i Norge i dag har stort sett vært strukturelt be-
tinget. Men mye tyder på at problemene nå antar en annen karakter. Den nye arbeidsbesparende teknologien og da spesielt datasystemene vil trolig komme til å stjele stadig flere arbeidsplasser. I nær framtid bør vi nå både innen Arbeiderpartiet og LO få en debatt om denne utviklingen slik at vi kan demme opp for de omstillingsproblemer som vil komme og søke å dempe skadevirkningene. I denne sammenheng er det viktig at vi arbeider for å sikre de arbeidstakere som rammes av omstillingsproblemer. Det er ikke akseptabelt at disse arbeidstakere må bære kostnadene ved en slik omstilling alene.

Når det gjelder inntektspolitikken og oppgjøret i 1980 vil jeg som representant for fagbevegelsen bare si at vårt hovedmål må være å finne en løsning som kan sikre sysselsettingen uten at det fører til real-lønnsnedgang for gjennom-

snittinntekter. Den lave pris- og kostnadsstigningen må føres videre og 1980-oppgjøret må få en markert lavtlønnsprofil. Vi må ikke tape av syne at den ansvarlige holdning en praktisk talt samlet fagbevegelse har inntatt overfor landets økonomiske problemer, har vært et vesentlig bidrag til at Norge har klart seg forholdsvis bra under konjunkturkrisen. Når det gjelder invitasjonen fra Høyre til LO om samarbeid er det bare å si at LO er en interesseorganisasjon som må satse på den politikk som ivaretar medlemmenes interesse. I den anledning har jeg et forslag til slagord til høstens valgkamp: Nei til egoisme — ja til sosialisme.

MINNEORD OM ERIK BROFOSS

Reiulf Steen fikk nå ordet for å opplyse at Erik Brofoss var død. Talerstolen ble overtatt av *Einar Gerhardsen*:

Et sorgens buskap er kommet til landsmøtet. Erik Brofoss er død. Og det skjedde plutselig. Han falt om under en fottur i Kongsbergskogene. I de siste årene tilbragte han gjerne fritiden i barndomshjemmet i Kongsberg.

Som vanlig gikk han også i dag en formiddagstur, men kom ikke hjem til avtalt tid. Så ble han ettersøkt og funnet død inne i skogen. En fin måte å dø på, for en som var glad i skog og mark. Men vondt for hans nærmeste og hans mange venner.

Med Erik Brofoss har norsk arbeiderbevegelse, og Norge, mistet en av etterkrigstidens største politikere.

Ingen annen enkeltperson har gjort en så stor innsats når det gjelder gjenreisningen og når det gjelder de nye tanker i økonomisk politikk. Han var en meget ung mann da han i november 1945 tok over som finansminister i en ren Arbeiderpartiregjering. Ung og ukjent. Men han ble snart kjent som en av våre fremste politikere.

Planøkonomien holdt sitt inntog i norsk politikk. Og det var den nye finansministeren som lanserte den nye politikken og bar den fram. Den måtte ha kommet under alle omstendigheter, men neppe på det tidspunkt og så klart markert, uten Brofoss.

I historisk perspektiv vil denne politikken kanskje bli stående som det viktigste i gjenreisings- og utbyggingsperioden.

Erik Brofoss var en ener i norsk politikk. Kunnskapsrik og klok, ansvarsbevisst og ubestikkelig. Om ham kan en i sannhet si at han var streng i sine krav til andre. Enda strengere var han i kravene til seg selv.

Den første store talen Brofoss holdt i Stortinget sluttet han med disse ordene: «La oss alltid ha for øye at vi lever av hverandres arbeid. Jeg understreker hverandres, ikke av andres.»

Han glemte aldri at han var sosialist.

Minnet om Erik Brofoss og hans store innsats i vanskelige år vil leve i norsk arbeiderbevegelse.

Formiddagsmøtet ble hevet kl. 13.00.

Ettermiddagsmøtet mandag 7. mai 1979
Fortsatt debatt om p. 7 og 8 på sakslista

Erling Fossen, Sogn og Fjordane: — Vi har pr. i dag bygd ut 85 TWH mens 15 TWH er gitt konsesjon og er under utbygging. I tillegg til dette har vi ca. 48 TWH som det i dag er økonomisk å bygge ut. Småkraftverk og opprustning er medregnet i dette, mens verneobjektene er holdt utenfor. I følge beregninger nylig foretatt av NVE kan det innen år 2000 bli nødvendig med ca. 47 TWH ny kraft i tillegg det som er sikret pr. i dag. Behovet kan bli noe mindre hvis vi lykkes i å gjennomføre en effektiv energiøkonomisering. Av dette følger at vår gjenværende vannkraft kan rekke fram til år 2000 hvis vi vil. Varmekraft bør da brukes som reserve. Jeg har hatt anledning til å besøke kull- og oljefyrte varmekraftverk i utlandet og holdt meg løpende orientert om utviklingen innen kjernekraftområdet, jeg har besøkt et stort antall vannkraftverk i vårt eget land og har sett hvilke tiltak som i dag blir gjennomført ved bygging av nye anlegg for å dempe naturinngrepene. Jeg har fått et begrep om hvor store urørte vidder vi har igjen og hvor mye rennende vann det fortsatt vil være i Norge om alt vesentlig av det gjenværende av økonomisk utbyggbare vassdrag blir utbygd. Jeg har bare ett råd å gi: Bygg ut de gjenværende vassdrag i takt med økningen av behov for elektrisitet. La dette gå hånd i hånd med effektiv energisparing. Til de som rister på hodet vil jeg si: Reis over til Danmark eller Sverige og studer olje- og kullfyrte kraftverk. Tenk så ett eller flere av disse typer kraftverk plassert i Oslofjorden. Vurder miljøproblemene, sikkerheten, økonomien og beredskapen. Jeg tror svaret er gitt. Vi har ikke råd til å la vår vannkraft ligge. Selv om vi bygger ut det meste av de 48 TWH har vi mye rennende vann igjen. Hvor mye er vanskelig å tallfeste på en måte som alle vil godta. Men for det første har vi ca. 10 TWH som er varig vernet eller foreslått varig vernet. Derneft har vi ca. 11 TWH vernet eller foreslått vernet til 1983. I tillegg har vi et antall vassdrag som er økonomisk interessante for kraftutbygging. Selv om vi bygger ut de vassdrag som ikke er foreslått vernet vil vi ha et stort antall urørte vassdrag og meget rennende vann igjen.

La meg så med dette som utgangspunkt komme inn på det kontroversielle te-

ma — Nasjonalpark på Hardangervidda, med eller uten fredning av Dagali og Veig. Før regjeringen gjorde vedtak om fredning var det skapt det inntrykk av natur- og iljøverninteresser — godt hjulpet av massemedia — at vidda ville være ødelagt hvis Dagali og Veig ble bygd ut. Av de personer i vårt parti som i forskjellige fora stemte for fredning av de to vassdrag, var det uhyre få som har vært i området. Da de heller ikke hadde studert de meget omfattende konsekvenssøknader, kjente de egentlig ikke konsekvensen av sin stemmegivning. Jeg har befart hele vidda, jeg har vært til stede ved åpne folkemøter i Eidsfjord og i Dagali og jeg har sett hvilke anstrengelser søkerne og vassdragsvesenet har gjort for å etterkomme ønsket fra natur- og miljøvernhold. Jeg kan ikke med min beste vilje forstå at de var nødvendig å frede de to vassdragene. Særlig vanskelig er det å godta fredning av Veig med de relativt beskjedne inngrep som der var nødvendig. Reguleringsinngrepene ville berøre 0,03 % av det mest omfattende nasjonalparkforslaget. Det er påstått at Veig skulle ligge urørt for at fotturister skulle gå fra nord langs urørte vassdrag. Men Stortinget har allerede sikret en slik mulighet gjennom å frede Kinso som representerer en kraftpotensial på ca. 1000 TWH. Ved å bygge ut Veig ville en oppnådd å få en kontinuerlig kraftutbygging i statens regi på Vestlandet i 15—20 år framover. Jeg er glad for at jeg er på LO-sekretariatets side i denne sak og henstiller til regjeringen å stille stortingsmennene fritt når denne saken kommer opp i Stortinget så de kan stemme etter sin overbevisning. Det er solidaritet i praktisk politikk.

Gunnar Solum, Nord-Trøndelag: — Det er sterke inkonsekvenser ute og går når man på den ene siden krever flere og tryggere arbeidsplasser og på den annen side sier nei til den tradisjonelle energiutvikling. Uten mer energi må en avfinne seg med at mulighetene for nye arbeidsplasser vil bli heller små. Utbygging av vannkraft er slett ikke ensbetydende med å skade friluftsinnteressene. Jeg har med forundring merket meg påstanden om at regulering av vassdrag ødelegger laksefisket. Det finnes knapt et vassdrag i Norge som er så utbygd som Namsen — 7—8 kraftstasjoner som produserer 1500 TWH og forsyner hele Nord-Trøndelag med elektrisk kraft. Namsen er likevel fortsatt en av Norges beste lakseelver, rangert som nummer 2 etter Alta. Naturopplevelsene i magasinområdene er fortsatt mange og rike og du merker ingen forskjell ved Namsens kilder i Børgefjell. Ingen er vel i tvil om at hvis Namsen i dag var utbyggingsprosjekt og ikke utbygd, ville protestene ha strømmet inn. Det jeg prøver å fortelle gjennom de erfaringer vi har høstet er at vi ikke må la oss lamme av former for naturvernshysteri. Det lammer mulighetene for utvikling av distrikter i vårt land som sårt trenger utvikling. I spørsmål om kraftutbygging — som i alt annet — må vi finne fram til en totalvurdering av situasjonen og bruke større deler av vårt engasjement til å fortelle kraftutbyggerne hvordan de skal ta hensyn til naturen i sine vurderinger.

Når det gjelder prøveboring nord for 62. tenker man å starte på Haltenbanken utenfor Namdals- og Helgelandskysten, et av vårt lands vanskeligste

strøk sysselsettingsmessig sett. Vi fester stor lit til at prøveboringen og den eventuelle drift skal gi regionen et bedre grunnlag å stå på, gi distriktetsungdom en sjanse til å bli der. Men så må de offentlige myndigheter ikke tape av syne at disse distrikter skal ha sin del av de nye arbeidsplassene som skapes. Det å skape grunnlag for at ungdommen skal få en framtid her som andre steder i landet er ikke å forbruke på bekostning av neste generasjon.

Arne Nilsen, Regjeringen: — Verken Høyre eller den borgerlige opposisjonen ellers kan snakke bort den politiske realiteten når det gjelder sysselsettinga i Norge. Vi har greid å trygge arbeid og inntekt bedre enn de fleste andre industriland. Denne realiteten står som et klart motstykke til det borgerlige omkvedet om den såkalte feilslåtte økonomiske politikken til regjeringen og Arbeiderpartiet. I ei internasjonal krisetid har vi ikke bare holdt sysselsettinga på et høyt nivå, vi har samtidig greid å utvide tilbudet. Rundt 200 000 nye arbeidsplasser er kommet til. Både i 1977 og i fjor steg sysselsettinga sterkere enn det langtidsprogrammet regnet med. Bare i fjor gikk tallet på sysselsatte opp med ca. 30 000. Dette er eksempel på offensiv politikk, men har lett for å komme i skyggen av den debatt vi har hatt omkring innskrenkninger og permitteringer. Vi hadde i fjor en gjennomsnittlig arbeidsløshet på 1,2 %. Det er vesentlig lavere enn i andre industriland. Skulle vi hatt samme situasjon på arbeidsmarkedet som enkelte andre land, ville vi i stedet for om lag 20 000 ledige hatt nærmere 80 000 uten arbeid. Mye tyder på at utviklingen i den totale sysselsetting i år kan bli bedre enn det vi regnet med i fjor høst. Det fører til at tallet på ledige kan bli ca. 1,5 %.

Kampen for full sysselsetting har vært og vil alltid være den viktigste oppgaven vår. Vi kan trygt si at det totale sysselsettingsbildet er gunstig. Vi har likevel store geografiske variasjoner. Her må vi følge opp med effektivisering og omlegging av virkemidlene, og ta sikte på ytterligere differensiering av tiltakene geografisk. Dette arbeidet er i gang og bør kunne gjøre sitt til økt produktivitet og bedre konkurransesituasjon for distriktsbedriftene. I tillegg til dette skal vi føre videre en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. En omfattende beredskapsplan mot arbeidsløshet vil bli utarbeidet også for kommende år. Vi ser nå klare positive virkninger av omleggingen av den økonomiske politikk som er gjennomført. Vi kommer ikke forbi at et avgjørende grunnlag for å sikre arbeidsplassene på lengre sikt bl.a. må bygge på bedre konkurranseevne, større handlefrihet i utenriksøkonomien og fortsatt økonomisk vekst. I dette perspektivet blir spørsmålet om å kunne takle aktuelle omstillinger i arbeids- og næringslivet et viktig moment. Omstillinger og endringer er ikke noe nytt. Men det er like klart at endringer og nye arbeidsforhold kan skape uvisshet og utrygghet for den enkelte og for lokalsamfunn. Så langt som råd er må nødvendige omstillinger derfor komme som resultat av gjennomtenkte og planlagte opplegg. Skal det bli mulig, må de som i første rekke blir berørt, de ansatte, også komme tilstrekkelig med i den reelle beslutningsprosessen. Dessuten må den

enkelte sikres økonomisk slik at han ikke må ta støyen alene. Trygghet for den enkelte må stå sentralt. Dette blir et viktig punkt i en politikk som skal sikre full sysselsetting og hovedtrekkene i vårt bosettingsmønster.

Også den nye og avanserte datateknologi vil få stor virkning på konkurranseforholdene og sysselsettinga fremover. Dette er en stor utfordring i første rekke til den politiske og faglige arbeiderbevegelse som alltid har gått i brodden for å sikre sysselsetting og meningsfylt arbeid. Bare et sterkt samfunnsmessig engasjement med vekt på demokratisk styring av de kreftene det her er tale om, kan gi håp om å unngå en utvikling som bryter med vårt hovedsyn på sysselsetting og velferdspolitiske mål. De perspektiver for sysselsettinga som her viser seg, vil kreve handling. De må ikke få utløse en følelse av utrygghet, mismot og makteløshet overfor utviklingen. Skulle det som nå synes teknologisk mulig bli gjennomført, ville trolig resultatet bli store negative konsekvenser for sysselsettinga. Men erfaringene viser at gjennomføring av slike tiltak oftest tar lengre tid enn fra først regnet med. Her får vi tid til å områ oss og til å bygge ut eller utvide nye tilbud og aktiviteter som kan ta opp i seg den ledige arbeidskraften. Framfor alt vil det her være viktig å kunne støtte seg til en sterk offentlig økonomi som kan ha bæreevne til å skape et bredere tilbud av arbeidsplasser — bl.a. viktige fellesoppgaver. Derfor blir det en sentral oppgave i åra som kommer å sikre et høyt fellesforbruk. Her vil den politiske filosofien til Høyre komme til kort.

Skal vi unngå et hardere konkurransesamfunn må vi være innstilt på en bred debatt om den nye teknologiske utviklinga. Da må utgangspunktet ikke i første rekke være de problemer som kan oppstå. Like viktig er det å nytte ut de fordele og positive utviklingshåp som kan være til stede. Skal vi kunne møte denne utvikling må i særlig grad samarbeidstanken og medbestemmelse for de ansatte bygges videre ut i bedriftene. Her er Arbeiderpartiet og fagbevegelsen den sikreste garanti for å realisere slike prinsipper. Også her er det vi som har gått i brodden for nødvendig demokratisering. Det skal vi gjøre nå også. Ved siden av dette vil bedring av arbeidsmiljøet fortsatt være en hovedoppgave. Regjeringen har klart gitt uttrykk for at ved tiltak med sikte på økt produktivitet og omstillinger i produksjon og sysselsetting, skal det samtidig legges vekt på å utvikle et godt arbeidsmiljø. Det vil ofte i seg sjøl kunne føre til større produktivitet. Derfor vil det bli lagt vekt på å stimulere partene i arbeidslivet lokalt og sentralt til å komme med konkrete framlegg til endringer som kan gjøre sitt til å bedre arbeidsmiljøet og samtidig øke produktiviteten. Også dette vil være et viktig ledd i kampen for å trygge den fulle sysselsettinga. Det vil også gjøre arbeidsplassene tryghere og mer meningsfylte.

Thorbjørn Berntsen, Oslo: — Det er god grunn til å være stolt av den sysselsettings- og industripolitikk som regjeringen har ført. Men Høyre kaller den en feilslått politikk. Det har vært vanskelig å få konkrete svar på hva som er så veldig feilslått ved denne politikken. Er det det at vi har de laveste arbeidsløshets-

tall i den vestlige verden eller hva er det? Det har vært sagt at regjeringen har ført en industripolitikk og særlig en skattepolitikk som har ribbet bedriftene for egenkapital og lokale ressurser. Det er en påstand som i høy grad kan diskuteres. Vi vet jo at mange andre land har ført en mer såkalt behagelig skattepolitikk i forhold til bedriftene som har gitt disse anledning til å legge opp mer egenkapital. Men det hjelper jo ikke og det har vi sett eksempler på i andre land. Det hjelper jo ikke hvor mye egenkapital og lokale ressurser man har til rådighet når man låser dem ned i pengekestene sine og lar folk gå på gata i stedet. Det som har vært vår politikk er bl.a. gjennom bedriftsbeskatningen å sørge for at staten har midler til å sette inn der det trengs og når det trengs. Det er dette som betegnes som selektive virkemidler i industripolitikken. Odvar Nordli la vekt på å styrke kapitaldannelsen slik at bedriftene på egen hånd skulle kunne foreta nødvendige investeringer og løse oppgavene uten å måtte gå til staten. Jeg er enig i det. På den annen side trenger vi selektive virkemidler i industripolitikken. Det er ingen regjering, verken fra DNA eller Høyre som kan si til en industribedrift som ligger i et ensidig utsatt lokalsamfunn at dere får greie dere sjøl. Derfor må vi ikke oppkonstruere motsetning mellom bruk av generelle og selektive virkemidler i industripolitikken. De selektive er vi nødt til å bruke uansett, fordi dagens industribedrifter ikke er frittstående satellitter som svever rundt i det tomme rom. I distriktene, i lokaliseringspolitikken, er industribedriftene helt nødvendige og avgjørende for å oppfylle overordnede målsettinger, bl.a. en mest mulig spredt bosetting i Norge. Og det skal ikke være noen skam for en bedriftsleder å henvende seg til statsmyndighetene for å få hjelp og støtte til nødvendige tiltak, enten det er i gode eller dårlige tider.

Noen få ord om oljepolitikken. Jeg slutter meg til det AUF-formannen sa at vi har grunn til å være bekjent av den politikk som er ført. Den har vært en oppfølging av de vedtak partiets organer har gjort på forskjellig tidspunkter fram til nå. Denne politikken har hvilt på et viktig prinsipielt utgangspunkt: Første gang Stortinget behandlet en bred melding om oljepolitikken vedtok man de såkalte oljebudene. Ett av budene var at ressursene på kontinentalsokkelen er hele folkets felleseie og skal utnyttes slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Vi må sørge for at det blir slik også i fortsettelsen. Det gjør vi ved å styrke de folkevalgte organers kontroll over oljepolitikken og styrke gjennom staten folkets eierinteresser. Det må skje gjennom videre utbygging av Statoil. Det kan være kostbart. Vi må bruke av våre felles midler og bygge opp aksjekapital og egenkapital i Statoil og her er det store penger ute og går. Det kan være lettvinnt for Nordvik å si at nå må vi slutte å kaste penga ut i Nordsjøen og heller bruke dem til å male opp gamlehjem med. Sånt går jo hjem i bestemte forsamlinger. Men vi må bare erkjenne at vi bare gjennom videre utbygging av Statoil kan sikre en sterk statlig kontroll og statlige eierinteresser. Det er riktig som det er sagt at dersom vi gir oljekonsesjoner til utenlandske og private selskaper, gir vi også bort eiendomsretten til viktige deler av kontinentalsokkelen og til inntektene.

Til slutt en bemerkning til debatten om energi og utbygging av vannkraft. En-

kelte har hevdet at verneinteressene nå har tatt totalt overhånd. Men sannheten er jo at til dags dato har ikke verneinteressene greid å forhindre ett eneste av de kraftutbyggingsprosjekter som har vært lagt fram for Stortinget. Det er mulig de greier det i forbindelse med Dagali, for det er det siste utbyggbare vassdrag som er igjen i Buskerud. Så svært langt har altså ikke verneinteressene kommet i kongeriket vårt. Det er sannelig ikke stort de har oppnådd, hittil i hvert fall.

Taletida var nå satt ned til fem minutter.

Magne Måren, Sogn og Fjordane: — Vårt fylkesparti vedtok på årsmøtet i mars enstemmig en uttalelse som viste positiv innstilling til videre vannkraftutbygging. Vi mener at en rimelig planleggings- og utbyggingstakt også vil virke positivt på kostnadene og bidra til rimeligere pris i framtida. Sogn og Fjordane har betydelige vannkraftressurser som delvis er utbygd og dels er under utbygging. Likevel har vi mer som kan bygges ut og vi mener det er rett å gjøre det. Vi er fortsatt villige til å dele ressursene våre med andre landsdeler nettopp fordi det er så viktig å styrke industrien og arbeidsplassene. Sogn og Fjordane har også en betydelig kraftforedlende industri som skaper livsgrunnlaget for mange lokalsamfunn, men også for fylket og hele landet. Lokalsamfunn med 150 000 mennesker er helt eller delvis avhengig av denne industrien. Det er derfor rimelig at denne industrien får tilgang på energi til modernisering og foreliggende realistiske planer om utbygging. Denne industrien må få langsiktige prisavtaler om elektrisk energi for å styrke konkurranseforholdet og for å makte å gjennomføre utbygging av videreforedling for å skape flere arbeidsplasser, spesielt for kvinner. Den er også en av Norges viktiges eksportindustrier. Som tillitsmann takker jeg for at regjeringen har kjøpt tilbake aksjene fra Alcan.

Sogn og Fjordane Arbeiderparti går imot bruken av det såkalte grensekostnadsprinsippet som grunnlag for utregning av framtidige energipriser. Hvis dette prinsipp blir gjennomført, vil det føre til dramatisk prisøkning på elektrisk energi, noe som særlig vil ramme kraftforedlende industri. Dette vil føre til rasjonaliseringspress og kan få nedgang i antall sysselsatte som konsekvens. Grensekostnadsprinsippet er heller ikke nyttet i andre sammenheng som basis for prisfastsetting. Videre mener vi at vertskommunene for vannkraftutbygging må få varige arbeidsplasser som kompensasjon for den kraft som blir ført ut av kommunene.

Roger Gudmundseth, Nord-Trøndelag: — Leser en dagspressen får en inntrykk av at bedriften Norge er på randen av konkurs. Det må derfor være befriende for de som er interessert å kunne konstatere etter de to foredrag her i dag at tingene under styring av Arbeiderpartiet er under kontroll. Under denne styring er det holdt liv i bedrifter — ikke ut fra motiver om at bedriftseierne skal beholde sine bedrifter, men for å bevare arbeidsplassene. Disse redningsaksjoner har av naturlige årsaker ut fra bedriftenes geografiske plassering i alt

vesentlig konsentrert seg om de større befolkningssentra i vårt land. Men f.eks. Wickmans motorfabrikk viser at spørsmålet om å berge lokalsamfunn også er et ansvar for Arbeiderpartiet. Det må være betenkelig for Senterpartiet å se på utviklingen i sin egen midte hvor sentraliseringen gjennom jordbrukssamvirket er eksempler på manglende vilje til distriktutbygging. Det må være et tankekors på bakgrunn av spesielt Senterpartiets krav om å arbeide for distriktutbygging. Arbeiderpartiet i Nord-Trøndelag har vært kontinuerlig opptatt av å ta vare på de beskjedne industriarbeidsplasser som er i fylket. Her har Høyre vist sitt sanne ansikt. I sine vurderinger om arbeidsplassene legger de bare bedriftsøkonomiske beregninger til grunn.

Regjeringen har lagt fram sin melding om oljeboring nord for 62°. For lokalisering av området har departementet arbeidet i nær kontakt med Midt-norsk Oljeråd og fiskernes organisasjoner. På alle hold er det pekt på at våre fiskeressurser er fornybare ressurser og at alle tenkelige teknologier må tas i bruk for å unngå å skade ressurser som også kommende generasjoner kan nyte godt av. Nord-Trøndelag Arbeiderparti har sagt seg enig i regjeringens forslag og foreslår prøveboring igangsatt i 1980. Vi har gjort dette ut fra regjeringens utsagn om å søke den optimale grad av sikkerhet og at denne grad nå vurderes slik at igangsetting er tilrådelig. Vi har også gjort det ut fra den erkjennelse at Nord-Trøndelag er blant de fylker som har høyest ledighetstall og har forventninger til de nye arbeidsplasser som kan etableres i fylket.

Nils Haukeland, Rogaland: — Som representant for ett av distriktene på Vestlandet som er sterkt rammet av den økonomiske krisa, vil jeg sette et spørsmål ved enkelte deler av innholdet i den olje- og distriktpolitikk som vårt parti fører og den framtidige politikk det legges opp til i følge arbeidsdokumentet om sysselsetting, energi og økonomisk utvikling. Jeg er selvsagt klar over at det er begrenset hva en kan få med i et slikt arbeidsdokument, men på den annen side er det nettopp de formuleringer som er valgt vi må holde oss til i de landsmøtedrøftinger vi er oppfordret til. Når det gjelder kapitlet om olje-arbeidsmarkeds- og distriktpolitikk sier det seg selv at grensene mellom saksområdene er flytende. Når det heter at virkemidlene i distriktpolitikken vil bli vurdert med sikte på effektive tiltak for å bevare hovedmønsteret i bosettingen og få en bedre geografisk spredning av industri og annen virksomhet, sier det seg selv at vi som er bosatt på Vestlandet ser på oljevirkomheten som en vesentlig komponent blant mulighetene til å drive en aktiv distriktpolitikk. På denne bakgrunn er det maktpåliggende for meg å stille et stort spørsmål ved vårt partis evne til å styre oljetableringene. Tar vi f.eks. ikke altfor mye hensyn til de private selskapers egne etableringsønsker. Lar vi ikke i altfor stor grad presset fra de sterke regioner og bykommuner bli utslagsgivende. Jeg er tillitsmenn i en region som sliter med fortvilte sysselsettingsproblemer. Vi har arbeidet desperat for å gjøre noe med denne situasjonen. Gjennom diskusjoner, uttalelser, besøk i departementer og statsrådsbesøk i regionen har vi forsøkt å sette søkelyset på

disse alvorlige problemer. Men vi sitter igjen med følelsen av å stange i tåke. Er det alles kamp mot alle som fortsatt skal være det vesentligste element i samfunnsutbyggingen? Er Arbeiderpartiet virkelig villig til å styre oljeetableringene langs kysten? Regjeringen våger ikke å ta avgjørelser som er upopulære i regioner som har nok fra før. Eksemplet Florø burde vært brukt i flere sammenhenger. I og med at virkemidlene ikke er sterke nok, bidrar vi til å forsterke de kapitalistiske markedskreftene.

Haukeland fremmet følgende *forslag* til ny formulering i kapitlet om oljepolitikken, 2. avsnitt:

«Gjennom utvidelser av eksisterende virksomheter, ny letevirksomhet og eventuell produksjon ved nye felter, vil vi gjennom konsesjonsbehandlingen, etableringskontroll, m.v., særlig legge forholdene til rette for nyetableringer i nærings svake regioner langs kysten. Samtidig er siktemålet å begrense veksten i de større pressområder mest mulig. I tiden framover vil således rene distriktpolitiske hensyn bli lagt til grunn i denne del av pljepolitikken.»

Det ble nå satt strek med anledning til å levere inn forslag. Debatten fortsatte.

Barbara Gulbrandsen, Akershus: — Vi går inn i 80-åra med et sterkere samfunn enn mange andre land. I en vanskelig økonomisk situasjon har vi bygd velferdssamfunnet videre ut. Det viktigste grunnlaget for levestandard har vært rimelig energi. I 80-åra vil forandringenes vind på dette området bli sterk. Vi ser nå at energiproblemet vil bli et av de største spørsmål ikke bare Norge, men hele verden vil stå overfor om få år. Norges rike tilgang på ressurser og energi tilsier at vi tenkes oss nøye om slik at vi kan føre en planmessig energipolitikk. Vi har igjen utbyggbar vannkraft, men verneverdien av mange vassdrag er stor. Vi er nødt til å finne fram til balanse. En rekke vassdrag må gis varig vern, mens vi bør godta forsiktig utbygging av andre. Det har til nå vært altfor liten interesse for energisparing og utvikling av teknikk og produksjon som krever mindre energi. Energiøkonomisering må settes i fokus for å oppnå stabilisering av forbruket. Nye tariffer for elektrisk kraft som stimulerer sparing og straffer sløsing må utvikles. Energisparelån bør innføres igjen. Samtidig bør forskriftene for bygging av boliger endres med sikte på bedre utnyttning av energi.

Andre energiformer enn vannkraft må settes inn i vår produksjon av elektrisitet. Det må satset atskillig sterkere enn nå på forskning og utprøving av alternative energikilder. Når utbyggingen av vassdrag er fullført må vi ha alternativene klare. Formannen sa i går at vi må møte teknikken med fornuft, ikke med angst. Etter min mening sier fornuften at vi nå må gjøre det klart at atonkraftverk ikke skal planlegges eller bygges ut i Norge.

Sverre Kr. Fjeld, Hedmark: — I det siste er det arbeidet mer seriøst med prognoser for etterspørsel etter energi. Tallene i de forskjellige prognoser er ulike. Jeg aksepterer dette siden det nødvendigvis må være usikkerhet både i forutsetningene og i metoder for beregningene. Prognoser er imidlertid en ting, en annen er programmer for tilførsel av energi. Det påligger et ansvarlig parti å ut-

arbeide programmer for ulike alternativer for framtidig etterspørsel etter energi, mens samfunnsinteressene i tråd med Arbeiderpartiets program blir tillagt avgjørende vekt. Når det gjelder elektrisitetsforsyningen lokalt, skaper dagens forhold betydelige problemer. Kraftverkene forsøker i tillegg til egen utvinning å dekke behovet ved kjøp av kraft fra NVE, Statskraftverkene, og andre en gros-verk. De siste år har det vært vanskelig å få dekket hele behovet. Verkene har måttet kjøpe tilfeldig kraft i tillegg. Vi kan ikke lenger akseptere at deler av el-forsyningen bringes inn i så usikre forhold. Et ledd i å styre energipolitikken er å vite hvilke følger utbyggingstiltak vil få. I dag legges stort sett bare tekniske, økonomiske og i en viss grad miljømessige kriterier til grunn. Når man vet at energi vil bli en knapphetsvare, bør i aller høyeste grad også energiforbruket, bygging og drift av anlegg, institusjoner osv. være et viktig beslutningskriterium. I en slik sammenheng har Hedmark laget en utredning om de energimessige konsekvenser av aktiviteter på kommunalt og fylkeskommunalt plan. Det er grunn til å tro at slike analyser vil føre mer kunnskap inn i diskusjonen om forbruk og sparing slik at man får en mer konstruktiv debatt enn man til dels opplever i dag. Uansett hvilke energikilder vi velger for framtida vil alle på en eller annen måte få natur- og miljømessige konsekvenser. Enkelte av kildene, f.eks. olje vil også brukes til annet enn energiframstilling. Videre vil såkalte ikke-fornybare energikilder en gang ta slutt, så uansett hva vi velger vil det få konsekvenser som vi bare delvis kjenner innholdet av. Et sentralt emne i debatten har vært i hvilken grad vannkraftressursene skal bygges videre ut. Det er klart at det kan være uheldige natur- og miljømessige konsekvenser av vannkraftutbyggingen, men den er den vesentligste selvfornyende energiressurs vi kjenner i dag. Ut fra dette bør vi derfor i lang tid framover basere det vesentlige av vårt energiforbruk på videre utbygging av våre vannkraftressurser. Vi må ikke undervurdere de vernemessige sider av saken, men også påpeke betydningen av å vurdere konsekvensene av å verne vassdrag mot utbygging. Dersom vi satter på vannkraftutbygging må de økonomiske forhold legges bedre til rette enn tilfelle er i dag. Vi må unngå at rente- og avdragsbelastningen blir uforholdsmessig stor den første del av anleggstida som følge av lånebetingelsene. Videre fører systemet i høy grad til skjev fordeling av den økonomiske belastning de forskjellige utbyggere får. Årsaken er at det vesentlige må dekkes gjennom lån i utlandet. Betingelsene for slike lån er selvsagt svært forskjellige som følge av ulikt rentenivå, nedbetalingstid og kursutvikling. Finansieringsmulighetene må bli slik at de forskjellige utbyggere stilles mest mulig likt og at man har bedre oversikt over lånenes utvikling enn tilfelle er i dag. Dessuten bør det ytes tilskudd til finansiering av utbyggingen, iallfall må elektrisitetsavgiften gå tilbake til el-verkene som støtte til kraftutbyggingen. Det vil føre til kunstig prioritering av utbyggingsprosjekter dersom finansieringsmulighetene og økonomisk risiko spiller en mindre rolle enn tilfellet er i dag. I energidebatten snakkes det mye om mulighetene for energiøkonomisering. Jeg tillater meg å minne om at det bare er de sparetiltak som blir satt i verk som har noen betydning for det totale for-

bruk. Vi må gå inn for å få mer saklighet i debatten ved seriøst å utrede de forskjellige sparetiltak, utarbeide konsekvensanalyser både energimessig og økonomisk. Videre må vi gå inn for at de sparetiltak vi finner akseptable virkelig blir gjennomført. Det nødvendige utviklingsapparat må muliggjøres ved at det stilles forskningsmidler til disposisjon.

Knut Melangen, Troms: — Stortingsmeldinga om leiteboring nord for 62. breddegrad skal snart behandles. Som naturlig er, er denne saken omfattet med stor interesse, ikke minst i Nord-Norge. Framlegget er i hovedpunktet i samsvar med det såkalte oljevedtaket fra årsmøtet i Troms Arbeiderparti i 1977, og det er derfor klart at vi hilser det velkommen. Men Troms-partiets forslag om å opprette et nordnorsk næringsfond på basis av eventuell oljeutvinning er ikke fulgt. Vi er sjølsagt enige i at det blir opprettet et fond for fiskeriene. Men i tillegg ønsker vi et næringsfond, utfra en prosentandel av verdien av produsert olje og gass på den nordnorske kontinentalsokkel. Dette fondet må brukes til direkte innsats i landsdelen og komme i tillegg til generelt virkende utbyggings-tiltak. De opparbeidede midler bør stå urørt til oljevirkksomheten er opphørt, mens rentene disponeres av de regionale myndigheter til utbyggingstiltak i landsdelen. Skal Nord-Norge beholde den relative andel av folketallet ved at vi unngår ei folkeflytting fra nord til sør — særlig av vår utdannede ungdom, må det utvikles et variert næringsliv i Nord-Norge.

Troms Arbeiderparti har satt fram et *forslag* som bygger på vedtaket i 1977.

Kjell Borgen, Hedmark: — I 80-åra må vi være villige til å legge større vekt på ressursbruk og miljøverdier. Når hensynet til miljø og natur skal spille en vesentlig rolle, vil vi møte stadige avveiningsproblemer der hensynet til sysselsetting, konkurranseevne og produktivitet må veies i forhold til menneskenes behov for rekreasjon, fritid og naturopplevelse. Et viktig moment i arbeidet for ressursbevissthet, er tiltak for energiøkonomisering. I arbeidet med å gjøre oss sjøl mer ressursbevisste er en rekke tiltak nevnt, f.eks. holdningskampanjer, informasjon og opplysningsvirksomhet. Prismekanismer er også nevnt. Jeg er enig i at sløseforbruk må møtes gjennom prisen. Elektrisk kraft til rimelig pris er likevel en av våre viktigste ressurser for å skape arbeidsplasser. I en slik sammenheng er det viktig at vi også i framtida beholder en lav kraftpris. I mange deler av landet er kraftprisen allerede i dag slik at den i seg sjøl er en energiøkonomisk sparefaktor. Men prisen slår ulikt ut i de forskjellige distrikter. En hovedoppgave for oss må være prisutjamning distriktene imellom slik at kraft til alminnelige forbruk, industri og næringsliv kan leveres til samme pris over hele landet. Dette vil bli et viktig virkemiddel i distriktspolitikken. De geografiske grenser som brukes i dag virker ofte både urimelige og urettferdige. For mange områder virker også transportkostnadene som en brems for nødvendig utbygging. Disse distrikter ønsker revurdering av bruken av de regionale tran-

sportstøttetiltak og jeg går ut fra at de nå vil bli vurdert i sammenheng med øvrige distriktspolitiske tiltak. Samferdselsplanen må vurderes realistisk og innenfor de økonomiske rammer vi har.

Anneliese Dørum, Kvinnesekretariatet: — I arbeidsdokumentet heter det at bedriftsbeskatning og kredittpolitikk vil bli tilpasset behovet for å fremme produktivitet og vekst. Det vil bli satt i verk tiltak for å styrke bedriftenes kapital med sikte på å bedre deres egen evne til omstilling og vekst. Industriinvesteringene vil bli stimulert. Jeg er fristet til å si at Høyre kunne ikke sagt det bedre. Hvis vi ikke har styring vil vi lett kunne få en holdning om at det som er godt for ledelsen av en bedrift er også godt for Norge, uansett hva slags bedrift det er og hvor den ligger. Alle er enige om at vi må ha en levedyktig industri og det er mulig disse virkemidler er gode hvis vi samtidig har styring. I dokumentet sies det at styringen må skje ved at myndighetene fastlegger retningslinjer og rammer for næringen. Vil dette være nok til å hindre at lokalsamfunn legges øde fordi en enkelt bedrift omlegger sin virksomhet. Kan vi hindre at næringslivet på et sted blir så ensidig at lokalsamfunnet er avhengig av bare en bedrift. Det er alltid konflikter mellom hva som er samfunnsøkonomisk og bedriftsøkonomisk lønnsomt. Det er viktig for en bedrift å ligge nær et større sentrum, men det er dårlig samfunnsøkonomi når arbeiderne må reise langt for å komme dit. Vi får belastning på veiene, trafikkulykker, stress, utarming av nærmiljøene, og dette koster samfunnet store summer. Dere har fått utlevert kvinnebevegelsens program for nærmiljøet vårt. Her har vi tatt utgangspunkt i hvordan vi kan skape et mer menneskevennlig samfunn og helt sentralt er her spørsmålet om arbeidsplasser og bosteder. Hvis ikke spørsmålet om arbeidsplasser og boliger blir løst på en tilfredsstillende måte, vil resten av nærmiljøpolitikken bare bli lapping på de verste utvekslene. Jeg har levert forslag som dirigenten vil referere.

Dirigenten refererte nå de forslag som var levert da strek ble satt:

Forslag fra Magne Krey, repr. 223, Nordland:

«Fiske- og fiskeindustri

Landsmøtet vil be regjeringen overveie om finansieringsordningen for fiskeflåten kan styrkes slik at flest mulige anbudsoppdrag blir tilført verkstedindustrien i Nord-Norge.

Store deler av fiskeriflåten som sørger for den vesentligste del av råstoffet til fiskeindustrianleggene er nå i store likviditetsvanskeligheter.

Her må det omgående sørges for likviditetsforbedring, slik at man unngår en utilsiktet og ukontrollert strukturendring i fangstflåten sammensetning.

Nord-Norges ressurser må i sterkere grad enn hittil bearbeides i landsdelen. I denne sammenheng kan ikke aksepteres at moderne videreforedlingsanlegg står stille i landsdelen, mens råstoffet føres ut av landsdelen for viderebehandling. Innsatsen for videreforedling og høyforedling i Nord-Norge må derfor økes.

Landsmøtet ser det som en stor fordel at det videre kan skapes flere og alternative arbeidstilbud i Nord-Norge. Regjeringens forslag om å starte undersøkelser om det finnes olje utenfor Nord-Norge forventes å bremse opp for utflytting fra landsdelen.

Fiskerinæringen må også i framtiden utgjøre en viktig del av det nord-norske næringsliv.

Det forutsettes derfor at inntektsoverføring fra den framtidige oljevirksomhet til fiskerinæringen vil gi konkurransedyktige, trygge og attraktive arbeidsplasser i denne næring.»

Forslag fra Hans Kristian Amundsen, repr. nr. 233, Troms:

Forslag til politisk uttalelse om oljevirksomhet nord for 62. breddegrad:

Forutsetningen for å sette i gang prøveboring er at:

- risikoen for en ukontrollert utblåsning med uante skadevirkninger på fiskebestanden må betraktes som minimal,
- boreutstyret må tåle de ekstreme værforhold utenfor kysten, samt kunne beherske unormale trykk og grunne gasslommer,
- den kommunale, og statlige oljevernberedskapen må være ferdig utbygd,
- prøveboring ikke igangsettes på tvers av fiskernes interesser.

Fiskeriene har alltid vært den grunnleggende næring i Nord-Norge. Denne næringen vil kunne rammes hardest av uheldige virkninger av en prøveboring og eventuelle oljeutvinning. Stortinget må derfor legge avgjørende vekt på de synspunkter fiskernes organisasjoner har.

Før eventuell oljeutvinning tar til, må det utarbeides en lokaliseringsplan for etablering av forskjellige typer virksomhet på land. Ut fra våre distriktspolitiske målsettinger er det ikke likegyldig hvor baser og forsyningsvirksomhet legges. Disse må bevisst desentraliseres og spres rundt i næringssvake distrikter for dermed å bidra til å oppfylle målsettingen om at oljeaktiviteten er en nasjonal oppgave som skal komme hele befolkningen til gode. En slik plan er også nødvendig for å motvirke sentralisering av arbeidsplasser og bosetting som følge av oljevirksomheten. Nord-norske bedrifter må gis oppdrag i oljevirksomheten sør for 62. breddegrad i vesentlig større grad enn tilfellet har vært hittil. Dette for å tilegne seg erfaring og kunnskap som vil være nødvendig for å delta i oljevirksomheten utenfor kysten av Nord-Norge.

Det må nå i landsdelen bygges ut et eget utdannings tilbud til de som skal jobbe innenfor olje- og offshore-virksomheten. Til opplærings senteret må det tilknyttes en egen oljerigg. Gjennom et slikt senter vil en kunne rekruttere ansatte til denne virksomheten fra landsdelen, og beredskapen vil bli bedre.

Det råder en fortsatt stor usikkerhet når det gjelder konsekvenser en eventuell oljevirksomhet kan få for bosetting og sysselsetting i landsdelen. Etter vår oppfatning må det være en helt klar politisk forutsetning at før utbyggings- og utvinningsvirksomheten kan komme i gang som følge av oljefunn, må det foreligge en konkret utredning av oljevirksomhetens innvirkning for bosettings- og befolkningsutviklingen, samt de sosiale konsekvenser av virksomheten. Slike utredninger må ligge til grunn før folk i Nord-Norge og Stortinget tar stilling til oppstart av en eventuelle oljeutvinning. I konsesjonsvilkårene må det slås fast at en viss del av inntektene av oljevirksomheten skal sikre bosettinga i de næringssvake områder i landsdelen.

Vi vil understreke at primærnæringenes plass i landsdelen må sikres og styrkes. Det er disse næringene som har vært og fortsatt vil være grunnlaget for bosettingen i nord. Fiskernes og jordbrukets konkurransesituasjon må forbedres, slik at en flukt fra disse næringene kan unngås ved en eventuell oljevirksomhet.

Landsmøtet vil understreke at det må være et ufravikelig krav at konsesjons- og operatørstatus nord for 62. breddegrad tildeles Statoil. Bakgrunnen for et slikt krav er at samfunnet skal ha full styring med utviklingen, samt den sikkerhetspolitiske rolle Nord-Norge spiller. Det praktiske ansvar for Statoils virksomhet må påhvile Statoils avdeling i Nord-Norge.

På bakgrunn av de sterke reservasjoner fiskeriorganisasjonene i Troms og Finnmark har mot oljeleting nord for 62. breddegrad i 1980, og fordi landsmøtet finner at ovennevnte forutsetninger ikke er oppfylt i dag, og ikke kan oppfylles til 1980, vil landsmøtet gå imot oljeleting i nord i 1980.»

Forslag fra Frantz Pettersen, repr. nr. 225, Nordland, og Svein Wika, repr. nr. 228, Nordland:

«Kraft til den kraftforedlende industri i Nordland fylke

Landsmøtet i DNA slår fast at det vil være nødvendig med en betydelig tilgang på elektrisk energi for å sikre og utvikle den eksisterende kraftforedlende industri i Nordland fylke, og sist — men ikke minst — for å skape grunnlag for en betydelig økning av industriarbeidsplasser i samsvar med Nord-Norgesplanens målsetting.

Regjeringen anmodes om å ta de nødvendige skritt til at dette kan imøtekommes snarest.»

Forslag fra Anneliese Dørum, Kvinnesekretariatet:

- «1) Det gjennomføres tiltak som skaper bedre samsvar mellom det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt og det som er lønnsomt for samfunnet.
- 2) Det må drives systematisk opplysning og veiledningsvirksomhet for dem som søker arbeid i nærmiljøene og for bedrifter som vil etablere seg i eller nær bomiljøene.
- 3) Forskning må brukes til å finne metoder til å føre arbeidsplasser til bomiljøene.»

Forslag fra Tor Zachariassen, repr. nr. 237, Troms:

«Oljeutvinning utenfor Nord-Norge

Det henstilles til regjeringen å vurdere utarbeidelse av en egen lov for eventuell framtidig oljeutvinning utenfor Nord-Norge. Hensikten med denne lov må være å sikre at nordnorske samfunnsinteresser sikres i en eventuell oljeaktivitet, og at landsdelens egne myndigheter gis avgjørende innflytelse over det som skal skje på land i denne forbindelse.

Vesentlige punkter i denne lov må være at

- a) fylkeskommunene/kommunene bestemmer stedene hvor oljetilknyttede virksomheter skal legges,
- b) fylkeskommunene/kommunene eier selv jorda og leier den ut til næringsvirksomhet,
- c) fylkeskommunene baserer ikke sine vurderinger bare på oljeindustriens oppfatninger av oljeaktivitetens virkninger på land, men gjør sine egne undersøkelser og trekker sine egne konklusjoner.

Andre hovedpunkter som må vurderes er

- 1) Det opprettes et næringsfond basert på en viss prosentandel av verdien av produsert olje og gass på den nordnorske kontinentalsokkelen. Dette næringsfondet for Nord-Norge må brukes til direkte innsats i landsdelen, og må komme i tillegg til generelt virkende distriktsutbyggingstiltak. Fondets etter hvert opparbeidede kapital bør stå urørt inntil oljevirksomheten blir borte, mens rentene disponeres av de regionale myndigheter til utbyggingstiltak i landsdelen.
- 2) Det offentlige bør ha muligheten til å erverve land og eiendommer hurtigere enn loven ellers gir hjemmel for, noe som vil være et viktig punkt for motvirke tomte- og boligspekulasjonen.
- 3) Det offentlige er havnemyndighet i de områder som har oljetilknyttet virksomhet, noe som sammen med arealavgifter etc. gir inntekter til det offentlige.
- 4) Det offentlige gis anledning til å delta som f.eks. aksjonær i oljetilknyttet virksomhet, noe som også kan gi inntekter og dessuten muligheten for kontroll.
- 5) At en eventuell videreutvikling av oljeprodukter som ikke Nord-Norge makter, bør vurderes lagt til Nord-Sverige og Nord-Finland.»

Forslag A 84. Vestre Toten Arbeiderparti:

Skatte- og avgiftspolitikken: (sendt sentralstyret)

Vestre Toten Arbeiderparti vil uttale at våre någjeldende beskatningsregler har så mange og store skjevheter at hele regelverket er modent for en gjennomgripende revisjon. Det må settes sterkt inn på å få i gang en slik revisjon snarest. Man bør kunne foreta revisjoner punkt for punkt der hvor urettferdighetene er iøynefallende, selv om man ikke dermed kan si at hele skattelovgivningen kan betegnes som rettferdig.

Skattepolitikken

- 1) Arbeiderpartiet må snarest sørge for at vi får skatteregler som gjør at lønnsinntekter og næringsinntekter blir beskattet hver for seg, og det må sørges for en rettferdigere fordeling av inntekt og beskatning mellom ektefeller som begge er beskjeftiget i næringen. Man må også ta sikte på å endre det forhold at utgifter til rent boligformål kan føres til fradrag i inntekten ved likningen for enkelte næringsgrupper, mens det store flertall av vår befolkning ikke har anledning til dette.
- 2) Arbeiderpartiet må snarest sørge for å innføre det allerede lenge omtalte «renteetak». «Taket» må legges på et slikt nivå at vanlige lønsmottakere uten særlig egenkapital skal ha anledning til å føre til fradrag i sin inntekt den til enhver tid aktuelle rente av det lånebeløp som kan anses som rimelig behov ved etablering av familie med kjøp eller bygging av bolig og anskaffelse av møbler, utstyr, osv.

Det må tas særlig hensyn til at funksjonshemmede i mange tilfeller har behov for betydelig større lån til slike formål enn andre, slik at disse etter søknad må kunne få et høyere rentetak hvis ikke behovet er dekket gjennom andre sosiale ordninger.

Avgiftspolitikken

Arbeiderpartiet må legge opp til en differensiert arbeidsgiveravgift til Folketrygden, slik at de arbeidsintensive bedrifter ikke er nødt til å bære en uforholdsmessig stor del av denne avgiften, i forhold til mer prosessbetonte industrier.

Det tenkes her på at avgiften skal beregnes etter forholdet mellom utbetalt lønn og omsetning, slik at jo mindre del lønnsutgiftene utgjør av omsetningen, dess høyere prosentsats skal det benyttes ved beregningen av avgiften.

Det forutsettes forskjellige forholdstall for de forskjellige bransjer, og muligens også en distriktstvis differensiering innen de enkelte bransjer.»

Forslag fra Rolf Hellem, repr. nr. 215, Nordland:

«Landsmøtet slutter seg til Regjeringens opplegg for petroleumundersøkelser nord for 62. breddegrad og rår til at Stortinget behandler St. meld. nr. 57 (1978—79) i vårsesjonen, slik at de første leteboringer kan begynne sommersesongen 1980, som er lagt til grunn for Regjeringens melding.»

Forslag fra Gunnar Skaug, Landsstyret, Østfold:

«For sent innkommet forslag fra Smertu Arbeiderlag, A 76, om pensjonsalderen foreslås opptatt og oversent redaksjonskomiteén for sysselsetting og andre saker.»

Forslag fra Martin Moland, repr. nr. 229, Nordland:

«Arbeidsformidlingen utbygges videre. For å hjelpe de unge i valg av arbeid og utdanning må sektoren for yrkesrettledning styrkes vesentlig.»

Forslag fra Inger Else Kleiven, repr. nr. 66, Oppland:

«Landsmøtet henstiller til Regjeringen om å sette tiltakene i NOU nr. 6/1978, «Arbeid for kvinner» ut i livet snarest.»

Forslag fra Nils Haukeland, repr. nr. 147, Rogaland:

Oljepolitikken, 2. avsnitt.

Forslag til ny formulering:

«Gjennom utvidelser av eksisterende virksomheter, ny lettevirsomhet og eventuell produksjon ved nye felter, vil vi gjennom konsesjonsbehandlingen, etableringskontroll m.v. særlig legge forholdene til rette for nyetableringer i næringsvake regioner langs kysten. Samtidig er siktemålet å begrense veksten i de større pressområder mest mulig. I tiden framover vil således rene distriktspolitiske hensyn bli lagt til grunn i denne del av oljepolitikken.»

Forslag fra Hans Kristian Amundsen, repr. nr. 233, Troms:

«Ny behandling av konsesjonssøknaden for Alta/Kautokeinovassdraget.

DNA mener at Stortinget må ta opp til ny behandling NVE's konsesjonssøknad om utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget. Bakgrunnen for dette er at:

1) NVE's prognoser for energiforbruk i Norge er falt betydelig siden Stortinget behandlet denne konsesjonssøknaden 11. nov. 1978.

Det er også grunn til å vurdere nøyer hvor avgjørende vekt en skal legge ensidig på NVE sine prognoser i behandlingen av konsesjonssøknader.

NVE's energiprognoser er blitt nedjustert 4 ganger siden 1973, noe som tilsvarer 20 % av NVE's forventede energiforbruk i 1985.

2) Virkningen av en forsiktig utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget for laksebestanden i Alta-elven er ikke grundig utredet. Den vedtatte utbyggingen kan medføre at stammen av Alta-laks re-

duseres betraktelig. En reduksjon av laksebestanden vil få økonomiske konsekvenser for deler av kystbefolkningen i Finnmark som har sjølaksefiske som en betydelig bi-inntekt.

- 3) Samenes rettslige stilling i forhold til inngrep i deres næringsområder må utredes og klarlegges. En forsiktig utbygging av Alta/Kautokeinovassdraget er et inngrep i samenes næringsgrunnlag. Etter DNA's mening må ikke slike inngrep skje før det er avklart om en ut fra folkerettslige prinsipper kan svekke samenes tradisjonelle nærings- og dermed kulturgrunnlag ytterligere.
- 4) Konesjoner til utbygging av vassdrag av Alta/Kautokeinovassdragets verdi kan ikke skje isolert. Varning eller utbygging av vassdrag må vurderes samlet i en energimelding.

DNA mener at:

- A. Stortinget tar opp til ny behandling konsesjonssøknaden for reguleringen av Alta/Kautokeinovassdraget.
- B. Vassdraget vurderes sammen med de øvrige omstridte vassdrag når Regjeringens energimelding foreligger.
- C. Forberedende arbeider i samband med utbygginga må ikke videreføres og bevilgninger ikke gis til dette, før saka har fått ny behandling.»

Vedtak: Samtlige forslag oversendes redaksjonskomitéen for sysselsetting. Debatten fortsatte.

Øivind Naug, Møre og Romsdal: — Det reviderte nasjonalbudsjett med dets økonomiske aspekter og forslag sammen med statsministerens oppstilling av konkrete nye støtte- og stimulerings tiltak gir fornyet optimisme og tro på framtida utover i landet. I Møre og Romsdal er det nok regjeringens holdning til oljeboring i nord som gir grunnlag for den største optimismen. Møre og Romsdal er et fylke med stort sett små kommuner, små lokalsamfunn som er avhengige av en eller to bedrifter i særlig konkurranseutsatte næringer som skipsindustri, tekoindustri, fiskeforedling og møbler. Forholdene slik de er i dag har uten tvil skapt utrygghet, ikke bare på arbeidsplassene, men også i lokalsamfunnet og familiene. Årsakene er flere, men jeg vil understreke at NRK's og pressens holdning til de vanskeligheter vi er oppe i, etterlater en holdning i mindre lokalsamfunn som er slik at hvis en omforming eller endring skjer, er det ikke alternativer, er det ikke håp. Dette er selvsagt galt. Jeg tror at verken arbeiderbevegelsen eller fagbevegelsen har maktet å fortelle folk at trygghet for arbeid betyr ikke at det skal være sikkert og trygt i den arbeidsplass man er i livet ut. Det må bety at tilbud om en ny arbeidsplass vil være til stede om den gamle legges ned. Nå er det aldri sammenfall i tid mellom nedleggelse av arbeidsplasser og tilbud om nye permanente. I Møre og Romsdal har det vært konkurser og nedleggelser i år. Tap av 100 arbeidsplasser kan synes lite i østlandsøyne, men i vårt fylke betyr det større problemer enn Tandbergproblemet er for Oslo. Her er regjeringens beredskapsplan broen fra nåtidens arbeidsmarked inn i framtida der folk skal finne sin sikre plass. I Møre og Romsdal er til i dag 1000 mennesker sysselsatt under beredskapsplan. Det kan synes om et godt resultat, men tiltakene er ikke alltid de beste, og en rekke tiltak bør slås sammen slik at prosedyren og avgjørelsen blir enklere. Kommunenes og fylkeskommunens dårlige økonomi er en betydelig hindring for å gjøre noe med arbeidsledigheten. Det bør snarest opprettes en ekstraordinær utlånskvote i Kommunalbanken for

kommunen og fylkeskommunens egenandel i statstiltakene. Opplæringstiltakene under arbeidskraftmyndighetene og den bedriftsinterne opplæring må slås sammen. DU's virkemidler er lettere å håndtere og prosedyren for arbeidsformidlingens tiltak er for omstendelige. Videre må avgjørelsesmyndighet legges til fylkesplanet.

Erna Borgen, Hedmark: — Vi har stort behov for å få besatt stillinger i helsesektoren fordi vi mangler faglært arbeidskraft. Vi må nå prioritere denne utdanningen. Det virker komisk at vi har sykehusavdelinger stående tomme i en tid med arbeidsløshet. Vi sliter også med å få åpnet nye sykehjem på grunn av mangel på kvalifisert hjelp. Sosialdepartementets nye retningslinjer gir status som hjelpepleier til en del eldre med lang praksis i helseinstitusjoner. Det er vel og bra, for denne gruppen har tatt det tyngste løftet innen eldreomsorgen. Men det står ennå igjen svært mange i en usikker arbeidssituasjon som har forsøkt å få utdanning, men fordi det ikke er utdanningsmuligheter i nærheten av hjemstedet har det vært umulig. Norsk Kommuneforbund har tatt denne saken alvorlig og vi håper de krav som er reist blir støttet av vårt parti. Den største mangel har vi på sykepleiere. Til i dag har hjelpepleiere uten artium vært stengt ute fra sykepleieskolene hvis de ville utdanne seg videre. Dette kan umulig være riktig. Vi krever nå at den planlagte hjelpepleierutdanning iverksettes snarest, flere elevplasser innenfor den nye studieretningen for helse- og sosialfag i den videregående oppmyking av opptaksreglene til sykepleierskolene og opprettelse av flere teori- og praksisplasser. Yrkesskolenes linjer må tilpasses det stedlige arbeidsliv og forholdene legges til rette så private og offentlige bedrifter og serviceorganer kan ta inn lærlinger og praktikanter.

Tor Zachariassen, Troms: — Skal Nord-Norge opprettholde den relative andel av folketallet i vårt land, må det opprettes et betydelig antall arbeidsplasser årlig. Disse må ha grunnlag i landsdelens ressurser. Så snart råd er må det derfor skaffes viten om de oljeressurser som eventuelt finnes på den nordnorske kontinentalsokkel. Jeg er glad den leteboring som er foreslått følger de strenge sikkerhetsforanstaltninger, disse undersøkelser skal foregå i områder som inneholder noen av verdens rikeste fiskebanker. Det må også legges avgjørende vekt på at oljevirkksomheten ikke kolliderer med fiskerinæringens interesser i dette område. Fiskeriene har vært og er en avgjørende faktor for bosettingen langs den nordnorske kyst. Skulle det vise seg at letingen etter olje og gass gir drivverdige funn, vil det bringe en ny dimensjon i distriktsutbyggingen. Det er i denne sammenheng, i tillegg til den politikk som legges til grunn i en eventuell produksjonsfase, de største utfordringer ligger. En forutsetning må etter min mening være at samfunnet gjennom Statoil står som hovedoperatør og at fortrinnsvis norske selskaper får anledning til å være operatør i tillegg til Statoil. Bare gjennom en fullt ut samfunnsmessig kontrollert oljevirkksomhet til sjøs kan man sikre seg at oljeressursene brukes på en måte som kommer hele Nord-

Norge til gode. Men like viktig er det at samfunnet også har den fulle kontroll med den utvikling en eventuell oljeproduksjon i nord vil skape på land. Utgangspunktet må være at en kapitalsterk oljenæring ikke skal rive opp den samfunnsstrukturen vi har i dag og etterlate seg et ikke-funksjonsdyktig nordnorsk samfunn når oljebrønnen er tømt. Det er derfor en klar forutsetning for oljeutvinning nord for 62. at mest mulig av vår bosettingsstruktur beholdes. For å sikre at landsdelens politikere og de sentrale myndigheter får tid på seg til å vurdere hvilke virkninger Nord-Norge vil merke av en utvinningsvirksomhet, må oljeselskapene i konsesjonsbetingelsene få beskjed om at utvinningstillatelsene først vil bli gitt når nødvendig forberedelse er gjort.

Representanten hadde levert *forslag* som var oversendt redaksjonskomitéen.

Gerd Gjøsund Molnes, Møre og Romsdal: — Kystkommunene er avhengig av fiskeri og til alle tider har fisket vært befolkningens levebrød. Derfor er det naturlig at folk er skeptiske til oljeboring som representerer noe nytt og som vi ikke vet nok om. Vi vet også at den oljeboring som skal foregå nord for 62. ligger på de beste fiskebankene. Derfor skal vi ta hensyn til kystbefolkningen og prøve å gi den mer opplysning om det som skal foregå. Når dette er sagt, vil jeg også si at kystkommunene trenger denne innsprøyting og de trenger arbeidsplasser. Dette har også sammenheng med den ressursituasjon vi har i fiskerinnæringen. Vi kan derfor ikke stille oss negative til oljeboring, men en klar forutsetning må være at fiskerne med sin erfaring blir tatt med i utformingen av vår oljepolitikk. Jeg er klar over at prøveboring ikke gir så mange arbeidsplasser, men den kan bety en ny giv nå da fiskeressursene i havet ikke kan utnyttes som før. Jeg mener vi må kunne utnytte begge ressurser uten at den ene dreper den andre. En forutsetning for dette er samarbeidet med fiskerne. Jeg støtter derfor regjeringens vedtak om prøveboring nord for 62. Jeg aksepterer også at vi må samarbeide med andre selskap selv om jeg helst hadde sett at alt gikk i Statoils regi. I det miljø jeg kommer fra jobber mennene hjemmefra i perioder og kan ikke ta særlig del i vanlige samfunnsaktiviteter. Et annet problem er den isolerte situasjon kvinnene kommer i når de må gå hjemme og alene ha ansvar for barna. Det er dårlig med arbeidstilbud og dårlig med barnehager. På slike steder er det umulig å snakke om jevnere fordeling av arbeidet i hjemmet. Jeg synes det var naturlig at dette ble sagt på et landsmøte i Arbeiderpartiet.

Ottar Kaldhol, Møre og Romsdal: — Den faglige og politiske arbeiderbevegelse i Møre og Romsdal har gitt spørsmålet om prøveboring nord for 62. bred behandling. Det har også vært debattmøter som har gitt avklaring på vesentlige punkter. Det klare resultat av saksbehandlingen er full støtte til regjeringens målsetting om prøveboring nord for 62. i 1980. Begrunnelsen er den nåværende og den framtidige sysselsettingssituasjon. Skipsbyggingsindustrien har fått klare signaler om å redusere sin kapasitet og dermed kan det komme depresjonstendenser i kommunenes økonomi med de følger dette vil få for bygg- og

anleggsarbeid. Prøveboring vil bare gi et lite antall arbeidsplasser i en begrenset del av fylket. Likevel kan det virke som en vitamininnsprøyting i eksisterende næringsliv. I hvert fall søkte en større bank om konsesjon for filial i mitt distrikt like etter at oljemeldingen var lagt fram. 20 arbeidsplasser ble antydnet, lite kanskje, men likevel et klart signal om betydningen dette tillegges. Resultatet av vår behandling er også et signal til regjeringen fra den faglige og politiske arbeiderbevegelse i Møre og Romsdal: Menneskets rett til arbeid skal gå foran alt annet. Det var gledelig å høre statsministeren si at beslutningen om prøveboring i første rekke var tatt av distriktpolitiske hensyn. Men skal prøveboring og eventuell utvinning ha betydning for sysselsettingen i utkant-Norge, må myndighetene satse på bedre utdanningsmuligheter, målrettede tiltak som gir distriktene bedre tilgang på variert arbeidskraft, i hovedsak rekruttert fra distriktet.

Turid Dankertsen, Sentralstyret: — Oljekrisen i 1973 var ikke årsaken til den økonomiske depresjon, men den avslørte kriser som hadde utviklet seg i det skjulte i flere år, en kapitalistisk overproduksjonskrise som er forverret av en økonomisk krise. Det er dette fundamentale problem — vårt forhold til naturen — som gjør at vi står i en annen situasjon nå enn tidligere. Industrilandene har de siste 150 år brukt naturressurser som det har tatt millioner av år å bygge opp. Vi har praktisk talt levd på forskudd. Nå krever naturen lånet tilbake og med renter. Det går ikke an å se bort fra disse realiteter. Vi må komme fram til en produksjonsmåte som bygger på fornuftig bruk av naturressurser og lavere energiforbruk. Dette er ikke nullvekst, men spørsmål om å gi veksten nytt innhold. Mange sier det er utopi å tro at vi kan klare oss uten den tradisjonelle vekst. Utopien ligger i å tro at vi kan komme tilbake til 50- og 60-års vekst-rater. Vi har fått klar beskjed om at naturen setter begrensninger. Vi må ikke bruke den unnskyldning at vi må ha fortsatt vekst for å avskaffe ulikheter. Vi må nå fordele det vi har og det betyr at vi som har må gi fra oss noe. For til tross for den materielle vekst er ikke ulikheten blitt mindre globalt sett. Kløften mellom fattig og rik har økt, den økonomiske vekst har økt behovene raskere enn den har oppnådd å tilfredsstille dem. Og den har ikke klart å tilfredsstille menneskenes behov for fellesskap, utvikling av mellommenneskelige forhold og kultur. Forandringene vil ikke bli smertefrie, men betyr ikke at vi skal tilbake til huleboerstadiet. Oppfinnelser som har gjort det lettere for menneskene på alle områder skal fortsatt eksistere og videreutvikles. Men det er neppe umulig å lage f.eks. vaskemaskiner, kjøleskap og biler som kan vare i 20 år i stedet for 10. Jeg er overbevist om at vi i 80-åra vil oppleve en ungdomsgenerasjon som vil gå til målbevisst kamp mot atomvanviddet, både som del av rustningsindustrien og som energikilde. Konsekvensen av ulykker er så fundamentale og langsiktige at det er snakk om menneskenes være eller ikke være. Dessuten vil neste generasjon kaste seg inn i kampen for økologisk balanse. De må gjøre det for at de-

res etterkommere skal overleve. Vi må slutte å snakke om natur- og miljøvernere som fjøsnisser og fjell troll. Å fortsette utskjellingingen av denne gruppe vil sette oss på kollisjonskurs med kommende generasjon.

Aud Blegen Svindland, Kvinnesekretariatet: — Retten til arbeid er slått fast i vårt program og regjeringen har i samsvar med dette ført en politikk som har som første målsetting å sikre arbeid for alle. Skal det i framtida bli arbeid nok til alle, er det klart at vi må dele det mellom oss på en helt annen måte enn vi har gjort til nå. Det stilles store krav til menneskene i arbeidslivet i dag. Produksjonen pr. arbeidstaker øker og øker. Rasjonalisering og større tempo fører til stress og mange over en viss alder orker ikke følge med lenger. Dette så vi tydelig da pensjonsalderen ble nedsatt da vi plutselig fikk 20 000 flere uføretrygdede. Det vil si at 20 000 personer mellom 67 og 70 år hadde vært så nedslitt at de måtte søke uførepensjon. Men vi vil ha et arbeidsliv som gjør at folk kan stå i det til de går av med pensjon uten å være påført helseskader i jobben. Det er ingen urealistisk målsetting. I dag finner vi ganske stor sykелighet og helseskade blant 50-åringene i industrien. 10 % har for høyt blodtrykk, 1/5 har store hørselsskader, halvparten har belastningssykdommer i form av ryggskader, skader på muskler og skjelett. Jeg minner også om LO-undersøkelsen fra 1973 som viste at 50 % var plaget av støy. Jeg nevner dette fordi ca. 400 000 mennesker arbeider i produksjonsindustrien i dag og dessuten er det mange i service- og handelsnæringene som daglig blir utsatt for helseskader i arbeidsmiljøet. Vi har også en dødsulykke i industrien omtrent annenhver dag og 25 000 alvorlige arbeidsulykker årlig. På denne bakgrunn er det direkte uanstendig å anklage de samme arbeidstakere for misbruk av sykelønnsordningen. De svingninger som er påvist i korttids- og langtidsfravær er ikke større enn de har vært fra 1970 og oppover. Det er nøye sammenheng mellom arbeidsmiljø og utvikling av sykdom og helseskader og dermed sykefravær. Som en av våre hovedoppgaver har vi programfestet å videreutvikle bedriftsdemokratiet og gjennomføre tiltak etter Arbeidsmiljøloven, at vi skal utvikle Arbeidstilsynet og peke på tiltak for å forebygge utvikling av sykdom og skade. Vi må bevise sammenhengen mellom dårlig arbeidsmiljø og sykdom. En arbeidsplass skal være slik at en gleder seg til å gå på jobben. Vi har også rett til å utvikle våre menneskelige egenskaper gjennom det sosiale samvær på arbeidsplassen.

Tom A. Ludvigsen, Akershus: — Utgangspunktet da oljepolitikken ble lagt opp var at ressursene tilhørte hele det norske samfunn og at de måtte utnyttes slik at de også kom framtidige generasjoner til gode. Jeg mener at det nåværende konsesjonssystemet som overlater produksjon og eiendomsrett til private selskaper må forlates. AUF har lagt fram en alternativ oljepolitikk. Bak dette står også en lang rekke faglige og politiske tillitsmenn. Bare få land klamrer seg nå til konsesjonssystemet. Til og med Mexico har full statlig styring av sin olje. Vi må skaffe oss bedre styring med utviklingen og kostnadsøkningen. I

stedet for å gå veien om større statlig styring er vårt land i ferd med å inngå avtaler med store vesttyske selskaper. De skal få oljeressurser til odel og eie og vi skal til gjengjeld få arbeidsplasser som skal styres fra vesttyske styrerom. Dette er i strid med prinsippet arbeiderbevegelsen står for. Det er ikke tilfeldig at Willoch var motstander av Volvo-avtalen. Den ville ha knyttet vårt næringsliv til et nordisk økonomisk samarbeid. Som kjent har vi en sterk fagbevegelse i Norden. Men Willochs fremste målsetting er nok å knytte vår økonomi til andre kapitalistiske foretak, derfor er han ikke motstander av vesttysk industri og oljesamarbeid. Det er kartlagt olje for 800 milliarder kroner sør for 62°. Dette er en enorm rikdom og Norge er interessant for de internasjonale selskapene. Til og med vår harde skattepolitikk har begrenset effekt. Det er i lys av dette folk i Nord-Norge må gjøre seg opp sin mening om oljeboring langs sine kyster. Jeg er glad Arvid Johansson mener AUF's dokument er en videreføring av Arbeiderpartiets oljepolitikk. La oss derfor samles i kravet om at ingen flere utenlandske selskaper skal slippe til i norske områder. Til slutt en kommentar til dem som ønsker å legge Norge i en eneste stor demning: Jeg trodde den tid var forbi da det var pessimistene som behersket Arbeiderpartiets utviklingstakt. I den anledning vil jeg benytte meg av Guttorm Hansens ord: Det er forskjell på å snyte seg og kappe av seg nesa.

Abraham Øvrebotten, Sogn og Fjordane: — Einar Førde sa at menneskematerialet er vårt største aktivum. Vi har nådd et visst nivå når det gjelder utdanning og kunnskap. I tillegg til energi og råstoff har vi også disse fordeler, men det ser ut til at mange nøler med å nytte disse fordelene fullt ut. Mitt syn på vasskraftutbygging har ikke endra seg. Tvert imot ser jeg det som en av våre viktigste oppgaver i global sammenheng å øke omfanget av elektrisk kraft i tida fram mot år 2000. Enkelte synes å finne trøst i at høye priser og dårlige tider skal tvinge forbruket nedover. Sjølsagt må alle fornuftige tiltak som kan føre til innsparing og bedre utnytting av gamle og nye energikilder utprøves og støttes på alle vis. Det må få prioritet ved siden av videre utbygging av vassdrag. Når det gjelder vasskraftutbygging, priser m.v. er jeg enig med de som tidligere har hatt ordet her, spesielt vil jeg be om at Fossens ord om at stortingsrepresentantene må stå fritt i sluttbehandlingen av Dagali-saka, blir tatt alvorlig. Likeens forslag A 78 fra Luster Arbeiderparti som fikk enstemmig støtte på årsmøtet i Sogn og Fjordane Arbeiderparti. Jeg tar opp dette forslaget. Så noen ord om olje. Den 62° breddegraden har etter hvert blitt en uoversigelige barriere. Det er redsel for oljeboring, men også for regelverk og freding av flere fiskeslag. Sogn og Fjordane Arbeiderparti har gått inn for oljevirkosomhet i sitt fylke og pekt ut sitt område. Vi har møtt godvilje for dette kravet på sentralt hold og håper på utvikling i riktig retning. Vi støtter regjeringens vedtak om prøveboring nord for 62° og mener den må kunne forenes med fiskeriinteressene. Blir det funnet olje, kan vilkårene diskuteres seinere.

Bjørn Bjørnsen, Akershus: — Jeg oppfattet debatten om Kriminalmeldinga på dette landsmøte slik at bare ett innlegg har reist tvil om den, mens det på den annen side har kommet massiv støtte. Jeg trekker da den konklusjon at regjeringen tar dette til etterretning. Ellers er det sysselsettingen og arbeidsløsheten som har vært nevnt mest. Skal nå Arbeiderpartiet vise at vi vil mer enn daglig politikk og mer enn daglige utspill for å redde sysselsettingen, vise at vi vil det med radikale utspill. Kunne vi tenke oss et forslag som dette: Alle arbeidsledige tilbys arbeid i offentlig virksomhet på hjemstedet. Det kan høres sjokkerende radikalt ut, men er det i virkeligheten ikke. Det er innenfor mulighetens grenser og opp til arbeiderregjeringen å gjennomføre det. Det er ikke snakk om nødsarbeid, formålsløs veibygging e.l., men oppfølging av de lange lister av ugjort arbeid i kommunal og offentlig regi i vårt land. I barnehager, skoler, helsevesen, listene er lenger enn de arbeidsledige kunne klare å fylle. Jeg framsetter dette bare som en tanke her og nå for å vise at vi kan gjøre radikale utspill og legge fram alternativer som virker troverdige. Vi bør øyeblikkelig utrede mulighetene og utspillet bør komme fra regjeringen allerede i høst.

Rolf Hellem, Stortingsgruppa: — Norsk oljepolitikk er tuftet på den norske virkelighet. Regjeringens oljepolitikk — i alt vesentlig identisk med Arbeiderpartiets oljepolitikk — har nå gjennom mange år vunnet fram i Stortinget med vekslende flertall. Det er en gal iakttakelse når det fra AUF's side hevdes at det skjer en økende privatisering av oljevirkomheten. Det motsatte skjer: Økende statlig deltakelse på alle områder innen oljesektoren. Vår konsesjonspolitikk bryter ikke med tidligere nedfelte prinsipper, men har gjennom en dyktig ledelse av Olje- og energidepartementet blitt tillagt en ytterligere dimensjon som tjener til å utvikle og styrke norsk industri og næringsliv. En rekke utlendinger kommer til Norge for å studere vår oljepolitikk, selvsagt fordi den har vakt interesse, og respekt i andre land. Hvis en vil «staten alene nord for den 62», ja, da blir det ingen borestart verken i 1980 eller i 1981, fordi det ganske enkelt ikke vil finnes flertall for en slik politikk i Stortinget. I de kommende uker skal Stortinget ta endelige avgjørelse om borestart i nord på grunnlag av regjeringens melding som planlegger for mulig borestart sommeren 1980. Det er Stortingets ansvar å ta stilling til om dette kan skje innenfor akseptabelt sikkerhetsnivå. Regjeringen mener det er. Beslutningen kan derfor treffes ut fra en helhetsvurdering basert på et omfattende materiale og det faktum at boringen vil skje med det mest avanserte sikkerhetsutstyr og at oljevernberedskapen vil være utbygd og på plass — en oljevernberedskap så langt teknikken rekker. Det er klargjort at sikkerhet og beredskap ikke vil være større i mai 1981 enn i 1980. Når derfor enkelte den siste tid har slått til lyd for utsettelse til 1981 har det iallfall ikke med større garanti for sikkerhet å gjøre. Ny utsettelse vil bare skape ny tvil og ny usikkerhet og som vanlig ville det være Nord-Norge som skulle belastes med uvisshet og venting. Borestart utenfor Nord-Trøndelag og Troms/Finnmark er i tillegg til de geologiske forutsetninger valgt ut fra distriktspolitiske grunner.

Selv om den beskjedne borestart det legges opp til ikke gir mange arbeidsplasser vil positive ringvirkninger meldes fra det øyeblikk et flertall i Stortinget gir grønt lys for borestart i 1980: — Den lille nordnorske bedriften i Fiskebøl i Lofoten venter på bestilling av lenseutstyr. Regjeringens redningsaksjon for Noroff i Sandnessjøen får bredere perspektiver, muligens kan utstyr til borevirksomheten bestilles ved Noroff. Førstegangso pplæringen for boremannskaper som Nordland fylke vil legge til Tjeldsund får nordnorske dimensjoner ved oljevirksomheten på kysten utenfor. Det er ingen grunn til å forlenge debatten som nå har pågått i mer enn fem år. Nå bør vi skaffe oss viten om oljen virkelig finnes som en ressurs Nord-Norge kan regne med.

Rolf Hellem har levert *forslag* i denne sak.

Mandagsmøtet ble nå hevet. Klokka var 17.05.

Formiddagsmøtet tirsdag 8. mai 1979

Møtet ble satt kl. 9.00. Dirigenten minnet om at det var 8. mai og gav ordet til

Guttorm Hansen: — Det er 8. mai i dag. Overalt i Europa minnes folk den 8. mai 1945, dagen da freden var et endelig faktum etter storkrigen som startet i 1939. Også Arbeiderpartiets landsmøte vil minnes dagen. 8. mai skal minne oss om det vi lærte som folk i de onde år, at frihet og liv er ett. 8. mai skal minne oss om hva fred betyr og hvor dyrebare frihet er. Men 8. mai skal ikke bare være våre gamle minners dag. Vår frigjøringsdag, vår fredsdag for 34 år siden, skal være en dag da tankene våre og hjertene våre går til de som rundt om i verden den vide møter krigens hverdag i bitter undertrykkelse, i ufrihet, i fengsler og flyktningeleirer. 8. mai skal minne oss om alle dem som ikke har noen 8. mai å minnes, men som lengter etter og kjemper for å oppleve den dag de får fred og frihet. Vi fikk en 8. mai og for vår egen skyld og for de som i dag lever i krig og ufrihet bør vi minnes den 8. mai.

Landsmøtet sang første vers av «Ja vi elsker».

Randi Sandvold, beretningskomitéens formann, la fram innstilling om å godkjenne protokollen fra mandagens møte.

Vedtak: Enstemmig godkjent.

Thore Lauvsnes, Reisefordelingskomitéens formann, refererte komitéens innstilling som viste at landsmøtets 302 representanter fikk en reisefordeling på kr. 290,— hver.

Vedtak: Innstillingen enstemmig godkjent.

Fortsettelse av sakslistas punkt 7 og 8:

Debatten etter Nordlis og Gjerdes foredrag fortsatte.

Lars Skjølås, Oppland: — I 70-åra har demokratiseringsprosessen vært en sentral oppgave i vårt parti. Hovedmålet har vært at den egentlige avgjørelses-

makt skal ligge i lokalsamfunnene. Men har målsettingen ført fram? Saker som har vært av avgjørende betydning for mange lokalsamfunn, vært konkret beskrevet i våre valgprogrammer og har fått positive vedtak både i lokale og regionale organer har stoppet opp i departementene, delvis til store forsinkelser, dels til avgjørelser i strid med de vedtak som er gjort lokalt. Dette fører til at vi som parti — når vi har skapt våre programmer, orientert velgerne om det og ikke blir satt i stand til å gjennomføre det — ikke står til troende blant velgerne. De har krav på å kunne betrakte våre programmer som bindende. Når saker som i samsvar med vårt program har fått tilslutning i lokale organer, bør det være retningsgivende i den grad at de formelle godkjenningsmyndigheter tar det som retningsgivende. Solidaritet er et nøkkelbegrep i vår bevegelse. Men er vår egen solidaritetsfølelse utviklet og sterk nok til å tåle de påkjenninger en av og til møter. Jeg minner om at det oppstår slike problemer under lønnsk konflikter, når f.eks. lønnstakergrupper som ligger på kanskje 110 000 i årslønn ber om støtte fra virkelig lavtlønte. Lavtlønsspørsmålet må nå kunne gis så høy prioritet at vi får det bort, først da vil vi kunne samle hele arbeiderbevegelsen i én gruppe når vi legger fram våre krav. Også andre interessemotsetninger har kommet i forgrunnen og ikke fått sin løsning. Enkelte utkantkommuner har en fortvilet økonomi og vil bygge ut sine muligheter for å bedre den. Så har vi andre som ser mest på redningsinteressene og vi har ikke klart å bygge bru mellom dem.

Egil Schumacher, Nordland: — Det er gledelig at regjeringen har maktet å styrke både sikkerheten og beredskapen slik at oljeboring i nord kan settes i gang innenfor et akseptabelt risikonivå. Det er også gledelig at forberedelsene har skjedd i nær kontakt med Norges Fiskarlag. Den motstand som måtte finnes i Nord-Norge ligger nettopp i konfrontasjonen mellom olje og fisk, og det må opprettholdes nær kontakt mellom myndigheter og fiskeriorganisasjoner. Det er særlig grunn til å legge vekt på distriktspolitiske virkninger ved å flytte leteboringen fra Nordsjøen til Troms og Finnmark mens det naturlige ville vært å flytte den suksessivt nordover. Men en slik flytting ville fått negative følger distriktspolitisk. Vi har spredt bosetting og et svakt utbygd næringsliv. Derfor er det viktig at oljevirkksomheten kommer i gang på et tidspunkt hvor både letevirkksomhet og produksjon ennå foregår i Nordsjøen. En forsiktig borestart som nå er foreslått vil gi nordnorsk næringsliv mulighet til både å ta imot oljevirkksomheten og dra nytte av den i distriktspolitisk sammenheng. Riktignok vil en så liten start ha små virkninger på sysselsettingen, men dette må ikke brukes som argument mot borestart. Det er grunn til å monne om at da spørsmålet første gang ble reist, var argumentasjonen motsatt. Da ble det hevdet at borestart i nord ville medføre avfolkning av bygdene, flukt fra fiskerflåten og sterk sentralisering. Nå gjør man politisk saltomortale og sier nei til borestart fordi det ikke har de negative følger for bosetting og sysselsetting.

Ingvar Bakken, Sentralstyret: — Dette landsmøtet er opptakten til høstens valg. Vi må vel si at Høyre er programforpliktet til å svartmale vår politikk. Men selv må vi vite å bevare humøret, det er en vesentlig forutsetning for å vinne et valg. Vi bor i et karrig land som nå til overmål er plaget av høyrevind. Men været skifter. Vi må fortsette å bygge ut. Vi må bygge ut en del av våre fosser, for å få energi som er en nøkkel til å få nye arbeidsplasser og bevare de vi har. Og det forurenser ikke. Vi har en oljepolitikk vi kan være bekjent av, den er nå helt underlagt norsk kontroll. Den har skaffet oss over 30 000 nye arbeidsplasser og er statens tredje største inntektskilde. Og hva har ikke vår jordbrukspolitikk betydd for å heve inntektsgrunnlaget og øke sysselsettingen i utkantdistriktene, kanskje den del av vår distriktpolitikk som de senere år har gitt størst resultater. Selvsagt er det også gjort tabber, men hvilken regjering kan garantere at det ikke kan skje. Jeg synes det er merkelig at det skal være så radikalt å la være å gjøre noe for å møte problemene. Det går ikke an å være så redd for å gjøre feil at en ikke får gjort noe i det hele tatt. Jeg tror ikke vi har noe å frykte i valgkampen, vi har mye å kjempe for og det vil velgerne forstå. Vi kan ikke gå i samme fella som Kaare Kristiansen, som ser ut til å tro han alltid har vikeplikt for Høyre. Valget til høsten vil vise om velgerne gir forkjørssrett for Arbeiderpartiet. Resultatene til Oddvar Brå hadde nok ikke vært så gode i vinter hvis han hadde hatt sin toppkurve i august. Det kan godt hende at vår Odvar har beregnet formkurven like godt som Oddvar Brå.

Peder Vangsnes, Hordaland: — Vi opplever et godt landsmøte og har grunn til å være tilfreds. Dessverre har vi lest framstillinger i enkelte aviser og også hørt ting i kringkastingen som gjør oss noe undrende. Regjeringen Nordli arbeider med et samlet parti bak seg for å løse de vanskeligheter den økonomiske verdenskrise fører med seg. Det skulle også bare mangle, en regjering skal være et organ for hele folket. Likevel kommer mange med kritikk. Etter gallupresultatene er utakk vår lønn. Mitt fylke, Hordaland, er ett av de mange som har hatt problemer med sysselsettingen. Nå har situasjonen blitt mye bedre, og ingen har mer ære for det enn regjeringen. Jeg synes det er på sin plass å takke partiet sentralt og regjeringen for den innsats som er gjort og resultatene vi etter hvert ser utover hele landet. Vi setter sysselsettingen først blant våre målsettinger. I vanskelige tider vil denne prioritering gå utover noe, men kan dette virkelig skape misnøye. Jeg trodde og tror at alle mener arbeid og inntekt er utgangspunktet for et godt hjem. Det er ufattelig at så mange lar seg rive med av våre politiske motstanderes klager og bevisste spilling på misnøye. Når det gjelder oljeressursene vil en prøveboring vise hva vi har og hva vi ikke har. Styresmaktene må sørge for at boringen ikke får skadevirkninger. Nettopp for at fiskerne skal få fortsette sitt langsiktige yrke, er det nødvendig med den klargjøring som prøveboring gir. Det er en kjent sak at alle kyststrøk og de nordlige landsdeler har behov for sysselsetting.

Marie Brenden, Oppland: — Rikelig tilgang på vannkraft og en viss utjevningspolitikk har gjort at lys, oppvarming og elektriske hjelpemidler er blitt allemanns eie. Den lange vinteren gjør oss avhengig av store mengder energi for oppvarming. Foreløpig har vi kunnet velge mellom flere typer energi for dette formålet, og det er viktig at prisene holdes på et rimelig nivå på et samfunns-gode alle er avhengig av. En økning av bensinprisen vil ha store konsekvenser for folk i utkantstrøk. Til tross for hetsen mot privatbilen, har den vært med på å opprettholde bosettinga i utkantstrøk. At folk kan bo ute i distriktene demper presset på tettstedene og skaper bedre miljø i distriktene. Det er grenser for hvor mye folk kan betale for å komme på arbeid og dyrke det sosiale liv, og denne grensa har vi snart nådd. Mange tegn i tida gir oss på grasrota signaler om at det kan oppstå knapphet på energi. Det vil da bli snakk om fordeling av energi mellom industri og privat forbruk. Ingen bestrider industriens behov, og heller ikke er det tvil om at det sløses med energi i samfunnet. Fordeling må eventuelt skje i form av kvotefordeling og ikke gjennom pris. Regulering gjennom pris vil alltid gå ut over de svake i samfunnet og dette er ikke i tråd med Arbeiderpartiets grunnsyn.

Martin Moland, Nordland: — Først vil jeg takke regjeringen for det som er gjort for å trygge arbeidsplassene ved Mosjøen veveri og Noroff i Sandnessjøen. Dersom nå anlegget i Sandnessjøen kunne få en offshorekontrakt ville man rive bort argumentasjonen fra de som hevder at leteboringen ikke får noen betydning for sysselsettingen. Nord-Norge trenget et slikt konkret eksempel akkurat nå. Det er sant at det blåser høyrevind over Europa. Men la oss ikke glemme den svovel og ild som kastes ut mot folk fra de ortodokse i vår kirke, og som i disse dager har forhindret en av våre mest anerkjente teologiske professorer i å ta det høyeste tillitsverv i vår kirke. Sogneprester triumferer når de snakker om embetsnedleggelse og vil ikke motta sin biskop i visitas, og når de blir riktig usaklige hevder de at de diskuterer teologiske spørsmål. Men det som er sant er at de forsøker å skremme det norske folk bort fra vår bevegelse. Polarnattens mørke er i ferd med å senke seg over deler av vårt folk. Men de skulle tenke på hvem som har praktisert det sosiale budskapet og hvem som har løst folket fra bånd og tvang. Det er sagt at vi i dag er bedre rustet enn noen gang til å løse framtidens problemer, vi har økonomiske ressurser og fremfor alt har vi ungdommen. Men la oss ikke glemme at det stilles andre krav til de unge i dag enn for 20—30 år siden. Foreldre gruer nå for hva som vil skje når de unge kommer ut i arbeidslivet, det er en voldsom overgang fra en beskyttet tilværelse og til å bli prøvd på arbeidsmarkedets virkelighet. Regjeringen har slått fast at ungdom mellom 16 og 19 år skal ha tilbud om utdanning og arbeid. Tusenvis har fått arbeid gjennom beredskapsplanen. Denne kan gjøres enda bedre og jeg har fremmet *forslag* om at arbeidsformidlingen bygges videre ut.

Steinar Bruøygard, Oppland: — En viktig forutsetning for full sysselsetting er tilgang på elektrisk kraft. De siste år har vi hørt mange spådommer om energitilgangen og behovet i framtida. Enkelte har hevdet at vi har utbygd nok for overskuelig framtid. Jeg tror Bjartmar Gjerdes prognoser er riktigere. Skal vi regne med full sysselsetting må arbeidsplasser spres utover i distriktene. Da må partiet ha en fornuftig energipolitikk, og særlig tror jeg det er viktig at vi fortsatt er villige til å satse på utbygging av vannkraft. Når den globale energikrise slår ut for fullt, vil Norge med mye utbyggbar vannkraft stå i en særstilling. Sjølsagt må vi sette inn økonomiske ressurser i forskning av nye energikilder som er fornybare. Dette vil kreve store beløp i mange år framover, men vi må ikke stille oss slik at vi blir nødt til å brenne opp verdifull olje for å skaffe elektrisk kraft. Vi er enige om å unngå kjernekraft, derfor må vi være villige til fortsatt utbygging av vår vannkraft. Motstanden mot utbygging har økt, også innenfor vårt parti. Thorbjørn Berntsen sa at naturvernerne ikke hadde greid å stanse noen utbyggingsplaner og det er trolig riktig, men de har iallfall oppnådd å skape store forsinkelser. Og uenigheten i energispørsmålet også blant ledende politikere i vårt parti, har skapt en følelse blant velgerne av at partiet i dette viktige spørsmål ikke vet hva det vil, at det ikke har en fast energipolitikk. Jeg tror dette har gjort sterkere utslag på gallupen enn mange vil innrømme. La oss på grunnlag av denne landsmøtedebatten samle oss om et energiproblem som ikke gir grunn til å tvile på hva vi står for.

Sigurd Nilsen, Landsstyret: — Det er en alminnelig oppfatning at Nordland er et fylke hvor primærnæringene er sentrale. Men industrien er den største arbeidsgiver med 70 100 ansatte mot den samlede primærnæring med 11 500. Selv med de optimistiske forutsetninger som er lagt til grunn for utviklingen av tjenesteytende næringer, vil Nordland fylke i 1984 ha et underskudd på nærmere 6000 arbeidsplasser. Man ser seg da om etter muligheter for nye arbeidsplasser. Vi kan vel ikke vente økning i sysselsatte i primærnæringene. Fiskeriene har nedgang, det henger sammen med rasjonalisering og råstoffgrunnlag. Så står det igjen å finne realistiske industriltak. Vi må vel innrømme at vi ikke er i stand til å etablere arbeidsintensiv industri basert på produkter for det internasjonale marked. De naturlige forutsetninger som ligger i vår vannkraft er da alternativet. Av en kraftpotensial på 6000 TWH er det foreslått å bygge ut 4100. Det alminnelige forbruk i Nordland er ca. 2000, innbefattet all næringsvirksomhet. Det må være naturlig å bruke denne ressurs til å bygge arbeidsplasser innenfor industrien og til å sikre de arbeidsplasser som alt eksisterer. De bedrifter vi har trenger dessuten modernisering, ikke minst når det gjelder miljøet for de ansatte. Mosjøen Aluminium har fått pålegg i henhold til Arbeidsmiljøloven som ikke kan gjennomføres uten tilførsel av ny energi. Nordlendingene ber ikke om almisser, men om å få utnytte våre egne naturressurser for å skape en sikker framtid i vår egen landsdel.

Ola Dahl, Sentralstyret: — Det er bittert å se galluputviklingen når en vet at den medmenneskelige linje som har vært overordnet målsetting for partiets politikk har lyktes, at vi selv i dag har lave ledighetstall og at industrien er på vei oppover igjen. Alt dette synes å bli forbigått. Er det massemediaenes kritiske holdning til samfunnsspørsmål, deres nyhetsjakt på enkelte skjevheter i samfunnet som slår ut og gir opinionen et feilaktig totalbilde av den politikk som føres? Eller er det partiets generelle puritanske holdning til moderne markedsføring som er årsaken til sviktende oppslutning? Vi trenger gjennomtenkning av hvordan partiet skal markedsføre sine motiver og resultater.

Det er sannsynlig at energimangelen i verden bare vil øke og føre til økte priser som igjen vil skape ubalanse i verdenshandelen. Dette tilsier at vi må gjøre vår industri mindre sårbar overfor konjunktursvingninger, gi den større konkurranseevne, ikke av hensyn til eierne, men til 360 000 arbeidere og deres familier. Det er industriarbeideren som i disse vanskelige år har båret velferds-samfunnets høye kostnader. Å møte tillitsmenn i konkurstruede bedrifter var en nyttig og nødvendig lærdom. Vår største utfordring må være å gi disse grupper større sikkerhet. Bl.a. må vi se på om ikke andelen av statseid industri bør være større. Denne del av vår industri har greid seg bedre enn andre i den harde konkurransen. Ekspertene sier at veksten i arbeidsplasser vil komme i serviceyrker. Men slike yrker krever et befolkningsgrunnlag av en viss størrelse. I vårt vidstrakte, tynt befolkede land ville konsentrasjonstendene bli enda sterkere. Industrien er derimot lettere å plassere og veksten må kanaliseres til utkant-Norge.

Ronald Kjevik, Sør-Trøndelag: — Vi står foran et kommunevalg og i Trondheim mener vi sjøl at vi har store muligheter til å vinne igjen den plass vi hadde i 40 år, men tapte ved siste kommunevalg. Sør-Trøndelag fylke har 2300 arbeidsledige og Trondheim 900. Dette er alvorlig når vi attpå til står foran et valg. Vårt store problem er arbeidsplasser i industrien. Trondheim har kanskje hatt for stor utvikling i arbeidsplasser innen skoler og administrasjon, mens det har vært nedgang innen industri og håndverk. Problemene gjelder derfor den del av befolkningen som søker i retning av håndverk og industri. Mye tyder på at dette ikke bare har med konjunkturutviklingen å gjøre. På sikt kan vi risikere varig ledighet også i gode tider. Vi må få en bedre planlegging og bedre tilbud til de som søker jobb. Man prøver å løse problemet innad i regionen ved å trekke virksomheter ut av byen og til distriktene. Dette har selvsagt vært til glede for det distrikt som har fått arbeidsplassene, men noen god løsning er det ikke. Fagbevegelsen i Trondheim har hatt store problemer med å få beholde det vi har fra før. Løsningen må være å få tilført ny virksomhet til distriktene. Vi håper at oljevirksomheten vil skape grunnlag for ny vekst i Trøndelag.

Frantz Pettersen, Nordland: — Direktøren i Industriforbundet vil ha oss til å overveie muligheten for å gå ned i lønn for å få industrien til å etablere seg i distriktene. Jeg håper at dette parti vil ta klar avstand fra en slik tenkemåte. Når en skal snakke om mulighetene til å løse sysselsettingen i Nordland fylke, er det rimelig å komme inn på de naturgitte forutsetninger vi har, og det er kraft som er mest nærliggende i denne sammenheng. De industrier som har klart seg best er de kraftforedlende, ferrolegering og aluminium. De to store bedrifter i Nordland, Hydro og Elkem/Spikerverket, har planer som, hvis de får kraft, vil gi Nordland ca. 1000 industriarbeidsplasser. Dette har stor betydning i et distrikt med nærmere 5000 ledige. Hvis man får denne kraft og disse arbeidsplasser, vil det ha ringvirkninger i distriktene som kunne gi 4—500 arbeidsplasser i tillegg. Jeg kan ikke tenke meg at man i Nordland vil akseptere den protestbølge som er reist mot vannkraftutbygging. Jeg leser i dag i VG om pressgruppen som protesterer mot Altautbyggingen. I Nordland bør vi sterkt overveie om vi ikke skal ta alle de arbeidsledige og lage pressgruppe for den kraftutbygging man her tenker på.

Hugo Mathisen, Finnmark: — Det var vanskelig å få permisjon til dette landsmøtet, men jeg fikk det mot å gå inn for en ekstra ferieuke for oss i tungindustrien. Når det gjelder oljepolitikken er det ikke riktig at AUF har gått imot borestart. Jeg anbefaler at man leser dokumentet. Om industripolitikken får vi høre at det skal lønne seg å jobbe ekstra, at likestillinga har gått for langt, at sykelønnsordningen knekker bedriftene, at det er LO som styrer og ikke regjeringen. Dette er helt i tråd med Høyres demagogi og det råd det har fått fra Strauss. Vi vet at det koster en god del å opprettholde arbeidsplassene og at vi trenger energi. Vi vet at den kraftkrevende industri må ha det den trenger for å overleve. Moteslagordet om vern er i mange tilfeller lite veloverveid.

Arnulf Olsen, Finnmark: — Uten den aktive distriktpolitikk som er ført, vil le situasjonen for distriktene fortonet seg dyster og kanskje situasjonen for bosettingsmønsteret ville vært katastrofal. Det var derfor med stor tilfredshet distrikts-Norge i går kunne registrere statsministerens reservasjonsløse signaler om tiltak i programperioden hvor distriktpolitikken ble klart presisert. Sysselsettingspolitikken måtte nødvendigvis komme sterkt i forgrunnen på dette landsmøtet. Vi er inne i en vanskelig situasjon. Opprettholdelse av bosettingen i utkantstrøkene kan bli satt på særdeles harde prøver i den nærmeste framtid dersom det ikke blir arbeidsmuligheter. I tillegg til de vanlige problemer, er det i den nordligste landsdel store ressursproblemer når det gjelder de mest betydningsfulle fiskeslag i Barentshavet. Fisket er den viktigste næring i Finnmark og det håper vi det skal være også i framtida. Derfor er dette alvorlige perspektiver. Samtidig strir man med problemer i visse deler av bergverkene. Finnmark topper statistikken for arbeidsløshet, og det er ikke gått upåaktet hen at statsministeren påpekte at arbeidsledighet på 5—6 % ikke kan aksepteres i lengden.

Skremmende er også eksporten av vår beste ressurs, ungdommen. Arbeidsledigheten for ungdom under 20 år var i 1978 17 % av den registrerte ledighet. Den lave yrkesaktivitet i Finnmark har også sammenheng med fylkets ensidige næringsstruktur. Blir det oljevirkksomhet nordpå, bør det bli muligheter for å stimulere næringslivet i alle deler av landet.

Arnfinn Åstad, Sør-Trøndelag: — Årsmøtet i Sør-Trøndelag Arbeiderparti vedtok i februar en uttalelse om olje- og industripolitikken der det klart blir uttrykt ønske om snarlig igangsettelse av prøveboring. Årsmøtet håpet at prøveboring både utenfor Midt-Norge og Nord-Norge kom i gang i 1980 og at Stortinget ville gjøre vedtak om dette i løpet av vårsesjonen. Enkelte partier sier nei til start nord for 62. breddegrad, ja selv blant våre egne har noen sagt nei. Vi som lever og bor på den industrifattige Trøndelagskysten ser med optimisme og forventning fram til at prøveboringen skal starte på Haltenbanken. Kristiansund er utpekt som hovedbase for Midt-Norge, men vi forutsetter at noe av virksomheten blir kanalisert til Fosen kommune på Trøndelagskysten, et område som kjemper med ryggen mot veggen. Her er hver ny industriarbeidsplass nærmest som manna fra himmelen. Et klart ja til oljeaktivitet utenfor Trøndelagskysten kan bli et instrument som kommunen og fylkeskommunen kan bruke i sitt daglige arbeid for å stoppe folkevandringen fra utkantkommunene. La regjeringen fra dette landsmøtet få klare signaler om at vi slutter opp om regjeringens oljepolitikk slik den er trukket opp i stortingsmelding 57.

Hans Kristian Amundsen, Troms: — Den nordlige landsdel er helt avhengig av at det finnes fisk i havet for at bosettingen fortsatt skal trygges. De områder som i dag er mest lovende oljegeologisk, er samtidig de beste fiskefeltene. Dette fører til interessekonflikt. Men industrien kan aldri bli noe alternativ til fisket i Nord-Norge for å sikre spredt bosetting. Jeg innser at landsdelen trenger oljevirkksomhet som kan tilføre kapital og arbeidsplasser. Men oljevirkksomhet som kan være til fare for fisket og som vi ikke kjenner konsekvensene av, bør ikke settes i verk. Klimaforholdene er meget vanskelig og de teknologiske løsninger er ikke tilfredsstillende. Det fikk vi tydelig demonstrert ved Bravo-ulykken. Oljeaktivitet i Norskehavet er også økonomisk langt mer risikabelt, det skal mye til for at det i det hele tatt skal lønne seg økonomisk å vinne ut olje der. Når de økonomiske utsikter ikke er så gode, vil man heller ikke ha de økonomiske ressurser til å forebygge ulykker. Konsekvensen blir at vi må vente med å bygge ut til vi har en teknologi som er så utviklet at man har maksimal trygghet og til vi har sikret en tilfredsstillende beredskap som ikke er avhengig av økonomi. Vi kjenner heller ikke konsekvensene for utviklingen på land. Stortingsmelding 57 bygger konklusjonene på erfaringer sørpå, den tar ikke hensyn til nord-norske særpreg. Jeg tror også at oljevirkksomheten må sentraliseres i så stor grad at presset på byene blir enda større i forhold til distriktene. Videre kan en oljekatastrofe ødelegge primærnæringsa fullstendig. Fiskerne i Troms og Finnmark har

sagt klart nei fordi de ser sine arbeidsplasser truet. Min konklusjon blir at vi må vente med oljeboring nord for 62. breddegrad og jeg har levert *forslag* om dette.

Jan Willi Hansen, Oslo: — Olje- og energidepartementet skal til høsten legge fram en plan som tar sikte på å gjøre den norske oljekjeden sterkere. Dette skal skje gjennom nærmere samordning av Statoil og Norol som også innbefatter en styrking av Norol som markedsføringsinstans for statens oljeprodukter. Jeg henstiller sterkt til partiet og dets tillitsmenn å støtte denne planen helhjertet. Vi vet alle at de multinasjonale oljegiganter driver ren profittjakt og de har skaffet seg en enorm makt. Vi husker alle oljekrisen i 73. Man skulle tro at fortjenesten ble nedsatt under en krise, men den gang ei. Aldri har de såkalte Syv Søstre fått så stor fortjeneste. Igjen er det krise og igjen håver disse selskapene inn penger. Esso hadde i første kvartal 79 en økning i fortjenesten på 300 %. I forbindelse med knappheten på energi har selskapene nå skåret ned på sine leveranser til forbrukerne. Ett av dem har foreslått søndagslukning på bensinstasjonene. Det er gjort uavhengig av statens opplegg for oljesparing. Etter min mening er dette bare å overføre forsyningsproblemene på det norske marked til de andre selskapene. Samtidig selger moderselskapet sine produkter på andre markeder til høyere priser enn de kan oppnå i Norge. Dette kaller jeg dobbeltmoral. Energiøkonomisering er viktig og jeg mener en god måte å bidra til dette på er å få de tusener varmeproduksjonsanlegg vi har i Norge til å fungere best mulig. Med riktig gjennomført kontroll osv. kan forbruket reduseres med 5—10 %, det viser svenske resultater. Norol har faktisk fra starten av lagt seg på denne linjen. Det har sitt eget spareopplegg som innbefatter kontroll og regulering av varmeanleggene osv. Til slutt vil jeg be partiet vurdere mulighetene for nedsatt pensjonsalder eller fleksibel pensjonsalder. Det er bedre for samfunnet å ha yngre pensjonister enn unge arbeidsledige.

Inger Else Kleiven, Oppland: — Det er svært stor arbeidsløshet blant kvinner i Norge i dag. Jeg håper arbeidet for å skape nye arbeidsplasser også vil omfatte kvinnene. Videre håper jeg på solidaritet med de kvinner som vil og må være i arbeid utenfor hjemmet. Forslagene i kvinnebevegelsens program fra 1977, Kvinner i utdanning og arbeid, er ført videre i NOU-utredningen 1978, Arbeid for kvinner. De forslag som foreligger her bør nå få en sjanse. Jeg har levert inn *forslag* om at regjeringen setter forslagene ut i livet snarest.

Amund Lie, Oppland: — Som småbruker er jeg litt forbauset over at jordbruket hittil ikke har vært nevnt på dette landsmøtet. Et regjeringsparti må føre sin politikk i alle grener av næringslivet. I dagens samfunn får en inntrykk av at jordbrukere og vanlige lønsmottakere stilles opp mot hverandre. Det er sterke krefter, også innenfor jordbruksnæringen, som er interessert i en slik konstellasjon. Bør ikke lønsmottakere og jordbrukets produsenter inngå et mer intimt samarbeid? Er ikke begge grupper i den situasjon at det skal lønne seg å pro-

dukere, er ikke begge parter interessert i brukbar lønn for sitt arbeid. Sysselsettingsproblemene har også med jordbruket å gjøre. Siden siste verdenskrig har det vært overført arbeidskraft fra jordbruk til industri, og en må vel innrømme at det har vært en riktig politikk til nå. Når partiets framtidspolitikk skal diskuteres er spørsmålet om det er riktig å fortsette denne politikken. Inntektsforholdene i jordbruket er fortsatt sprikende. Bruk mellom 50 og 100 dekar fikk ved siste avtale en timelønnsøkning på kr. 3,24, og kom opp i en timelønn på 23,60, mens bruk over 300 dekar fikk en økning på 7,90 og kom opp i 39,70. Kornprodusentene fikk en timelønn på 51 kroner. Gjennomsnittsinntekten på bruk mellom 50 og 100 dekar ligger på 45 300, mellom 300 og 500 dekar 95 300. Det er klart inntektsoppgjøret er flott for en del jordbrukere. Men det står igjen mange som ikke har nådd den lopte opptrapping. De som har minst inntekt har sikkert også atskillig flere arbeidstimer. Kunne slike forhold blitt godtatt i industrien? Vårt parti må stadig spørre seg om dets politikk er god nok. Et annet spørsmål er ressurser som ikke blir utnyttet, jeg tenker særlig på skogen. Bør ikke disse ressurser brukes før eierne får tilskudd? Når det gjelder tilleggsjord må vi spørre om det er riktig å bruke 10—12 millioner til å bygge ut gods. Eiendomsretten som enkelte påberoper seg bør ikke være mer hellig når det gjelder arbeidsplasser i jordbruket enn i industrien.

Stig Stensrud, Oppland: — Vestre Toten Arbeiderparti har sendt inn et forslag om skatte- og avgiftspolitikken. Hovedpunktene når det gjelder skattepolitikken er at Arbeiderpartiet snarest sørger for skatteregler som gjør at lønnsinntekter og næringsinntekter blir beskattet hver for seg. Vi som driver i industrien har den senere tid sett at skattene slår ut på tilfeldige måter i forbindelse med dobbeltligning. Her er det ikke snakk om små bruk og deres situasjon — vi mener at virkemidlene skal brukes for å opprettholde næringsgrunnlaget — men vi har sett store skjevheter og misbruk av denne ordning. Vi foreslår også at det legges opp til en differensiert arbeidsgiveravgift slik at de arbeidsintensive bedrifter ikke må bære en uforholdsmessig stor del av denne avgift i forhold til mer prosessstyrt industri. Mange bedrifter har store problemer i dag. Sjøl arbeider jeg i en statsbedrift som har mange bein å stå på, og det er en fordel. Det er mitt håp at statsbedriftene skal få utvikle seg videre.

Rolf Tore Hildebrand, Østfold: — Vi har klart å holde arbeidsløsheten utenfor våre grenser og det er gjort mye for å skape meningsfylte arbeidsplasser for alle. Det er viktig å minne om at dette ikke er kommet av seg sjøl, men er følge av aktiv innsats i fagebevegelsen og partiet. Det har kostet kamp fra hele den lokale arbeiderbevegelse. Foran oss ligger utfordringer og problemer som ikke bare er av økonomisk art, men som gjelder den fundamentale struktur av vårt arbeidsliv. Det nye i dette bildet er at ikke bare utkantstrøk rammes, men i enda sterkere grad tradisjonelt sterke industriområder i sentrale strøk av Øst-Norge. Virkningene her er meget store. I vekstperioden vi har bak oss ble disse om-

rådene tidlig rasjonalisert og eksportorientert og det ble skapt et fundament for velstand. I dag ser vi at det rokkes ved dette fundamentet. Østfold har mistet 4000 industriarbeidsplasser de siste fem år. Bare som følge av innsatsen til aktive og initiativrike tillitsmenn ved enkelte bedrifter som Borregård og Fredrikstad Mekaniske, i samarbeid med en aktiv arbeiderpartiregjering, har vi klart å opprettholde det meste av sysselsettingen. Vi må nå se på de virkemidler vi har muligheter til å bruke. Vi har virkemidler for utkantstrøkene, de må også inn i sentrale deler av landet hvor det er like viktig å slåss for sysselsettingen. Hvis bevilgningrammen for Industrifondet ble økt, kunne det nyttes også i østlandsområdet.

Kari Bergum, Kvinnesekretariatet: — Kvinnebevegelsen har gått inn for et bredere tilbud når det gjelder opplæring av trafikanter. Dette er i sin spede begynnelse i Oppland og er tenkt lagt til den videregående skole. Når det settes i gang noe nytt, må det samarbeid til for å finne løsninger. De som er involvert er Biltilsynet, KUD, fagorganisasjoner og ikke minst lærerlagene. Intensjonen er å få et tilbud som kan nå flere, men ikke på bekostning av kravene til opplæring. Skolen i Stjørdal er egnet undervisningssted for slik opplæring. Vi har også lærere som kan drive slik undervisning, men vi trenger flere og dette er også sysselsetting. Spesialskolene hører også med til det videregående skoleverket og hva vil det ikke bety for elevene her å få et tilbud som i beste fall kan gi et førerkort. Hvorfor skal det forresten være så vanskelig å vedta en fartsgrense på 30 km i boligstrøk?

Gudmund Eriksen, Finnmark: — Den skjulte arbeidsledighet er vårt største problem fordi den så hensynsløst rammer menn, kvinner og ungdom med liten eller ingen utdanning. Denne situasjon har vi hatt i årtier og derfor bør tiden nå være moden til å ta et skikkelig løft på dette felt. Regjeringen fortjener honnør fordi den har gjort så mye for sysselsettingen, men det kan kanskje gjøres mer, særlig i distriktene, og jeg henstiller til regjeringen i større grad enn nå å utforme framtidige tiltak i nært samarbeid med lokale myndigheter. På kort sikt fins det ingen annen løsning enn å styrke eksisterende næringer, også servicenæringer, utvide skoleverket for ungdom og øke omfanget av opplæring for voksne. De opplæringsmuligheter arbeidskraftmyndighetene gir er stort sett foreldet og må omlegges for å imøtekomme det behov som eksisterer. Jeg har forundret meg over at det f.eks. fra vår kvinnebevegelses side ikke er reist en storm av protester mot de uverdige tilbud som gis voksne kvinner i form av fem måneders husmorvikarkurs og fem måneders kontorkurs uten relevans til det offentlige skoleverket. Her kan det gjøres mye med begrensede midler og effekten vil være synlig etter kort tid. På lang sikt trenger den nordnorske landsdel tilførsel av kapital og den kan skaffes til veie ved å ta i bruk oljen som trolig ligger der. I det lange løp kan vi i Nord-Norge ikke godta at våre egne ressurser ikke skal utnyttes, bare alle andres. I stedet for å opparbeide kapital selv, skal vi få den fra

andre. Det er det som ligger i kortene hos dem som ikke ønsker oljeboring eller utbygging av Alta-vassdraget. En slik holdning har lite å gjøre med solidaritet og enda mindre med ansvar for utviklingen av det nordnorske samfunn. Nordnorske representanter på landsmøtet støtter regjeringen i utbyggingen av Alta-vassdraget, i oljeboringssaken og i det arbeid som er nedlagt og vil bli ført videre for arbeidsplasser.

Egil Knudsen, Buskerud: — Det forekommer meg at mange i denne sal har misforstått sangen hvor refrenget er slik: «Det er kraft, det er kraft som skal styre alle land». Det som må være vesentlig for oss er å føre en energipolitikk som gjør oss i stand til å unngå kjernekraftverk. Vi må være villig til å sette inn skikkelig tiltak for sparing og i regjeringens melding om dette blir der jo sagt at en kan oppnå opptil 10 TWH gjennom ulike sparetiltak. Det er tre ganger så mye som kraften fra Alta, Orkla, Dagali og Veig. I en slik situasjon må det være tillatt å snakke om naturvern uten å bli tatt for å være urealistiske naturvern-fantaster. Jeg er ikke fra Nord-Norge, men skjønner godt representantenes iver etter å komme i gang med oljeboring. Den vil også komme i gang, men kan man ikke være villig til å akseptere at svært mange har et annet syn enn de har, ikke minst i den nordnorske befolkning, hvor kanskje flertallet er motstandere av prøveboring i 1980. Vi har hatt en lang kamp for å gjenopprette tilliten etter det som skjedde i EF-debatten. Nå risikerer vi å støte fra oss de samme gruppene igjen. Det er en myte i vårt land at vi har den store kontrollen over oljepolitikken. Intensjonene var nok gode da vi startet, men vi må innrømme at det ikke står så bra til som det burde. Nesten alle andre land er på vei vekk fra den politikk vi driver med konsesjoner til oljeselskapene. De er kommet til at de selv må eie alle oljeressurser for å skaffe seg nasjonal styring.

Ståle Dokken, Buskerud: — I følge regjeringens langtidsprogram er det behov for 94 TWH i 1984. I dag har vi 73, mens gjenstående og vedtatte utbygginger vil gi oss 17 TWH ekstra innen 1985. Tar vi med den kraft vi har importrettigheter på, vil vi ha 94 TWH uten at et eneste nytt prosjekt behøver å tas i bruk. Hvis vi plusser på den såkalte normale vekst for perioden 1985—90, vil vi trenge 104 TWH. Men vi må ikke glemme at regjeringens egen melding konkluderer med at det er mulig å spare 15 TWH. Faktum er at vi vil ha 90 TWH i 1990, og mangler bare 4, import ikke medregnet. Men bare utbedring av linjnett, samkjøring og gjenoppbygging av småkraftverk kan gi en innsparing som er 2,5 ganger større enn den såkalte mangel. Vi er altså på den sikre sida. Jeg avviser ikke en forsiktig videre vannkraftutbygging, men behovet bør ikke overdimensjoneres. Oljepolitikken vil bli avgjørende for Norge i tida framover. Det er ikke noe i veien med intensjonene i vår oljepolitikk, men praksis er foruroligende. Statoil har betydelig ekspertise og innsikt på alle områder, og det gir i seg sjøl grunnlag for en omlegging. Også av hensyn til arbeidsforholdene er det-

te viktig. Når folk i 1979 må holde LO-medlemskap hemmelig, må blålampe lyse for dem som forårsaker uverdigheten.

Thorbjørn Øverås, Hedmark: — Etableringsloven er et hjelpemiddel i distriktspolitikken, men den går ikke langt nok. I følge loven må en ha samtykke for utbyggingstiltak på 500 kvm eller mer. Dette gjelder i 71 kommuner, ca. en sjettedel av landets kommuner. Det sier seg sjøl at aktuelle bedrifter søker seg til distrikter der det er tillatt. De næringssvake distrikter som trenger alt de kan få av arbeidsplasser, merker lite til Etableringsloven. Jeg støtter tanken om nye og sterkere virkemidler i distriktspolitikken. Jord- og skogbruket har etter hvert utbygd et godt veiledningsapparat. Her kan alle få billig og god veiledning og hjelp til planlegging. Men hva med veiledning og hjelp for industri- og service-næringene på det lokale plan? Hedmark har etablert et serviceselskap, men det er begrenset hva det kan utrette i et stort fylke. Noen kommuner har ordfører på full tid i jobben som tiltakssjef, andre har ingen, og det er de som fra før er mest ressursvake. Bare statsmidler kan hjelpe disse kommunene ut av denne onde sirkel. Store deler av Østlandsområdet har et svakt utbygd næringsliv og nedgang i folketallet. Etter reglene for Distriktenes Utbyggingsfond faller store deler av dette området utenfor når det gjelder tilskudd til reparasjon og vedlikehold av maskiner og utstyr, og nødvendige kontortjenester innen håndverk og industri. Dette er kjærkomne arbeidsplasser for distriktene. Reparasjon og servicevirksomhet hører til de tiltak et bygdesamfunn trenger. Solør—Odal ligger på laveste plass når det gjelder investeringstilskudd fra DU i industri- og håndverksbedrifter. Det er uforståelig når vi vet hvilke problemer kommunene her sliter med. Lokalisering av arbeidsplasser der folk bor må fortsatt være punkt 1 på Arbeiderpartiets dagsorden.

Solfred Storholt, Hedmark: — Gjennom flere år har vårt fylke vært utsatt for stor utflytting pga. mangel på arbeidstilbud. En trygg arbeidsplass er grunnleggende for menneskets behov for en meningsfylt tilværelse. Det å gjøre en innsats er knyttet til menneskeverdet. For samfunnet innebærer arbeidsløshet sløsing med ressursene. Fra en begrenset styringsmulighet gjennom Etableringsloven avgjøres lokaliseringsspørsmålene som regel av foretakene selv. Men det har vist seg at planmessig tilrettelegging fra det offentlige side har ført til nyetablering i ønskede områder. Mulighetene for høyere tilskudd fra DU i etableringsfasen bør vurderes. De næringsfattige distrikter bør få økt tilskudd. Frakt- og energiprisene bør bli mest mulig like. Nødvendige tomter bør opparbeides. Det viser seg at en bedrift som tenker å etablere seg velger det sted hvor forholdene er lagt best til rette. Vi må hele tiden ha for øye å skaffe arbeidsplasser der folk bor. Det begrenser pendlingen, transportvesenet, energiforbruket og trafikkulykkene. I Hedmark utgjør skogen mye av naturressursene. Også i denne næring har det skjedd endringer i driftsmetodene. Mekaniseringen har redusert behovet

for arbeidskraft. Mange som hadde sin arbeidsplass i skogen har måttet flytte til tettstedene og ikke funnet seg til rette. Utfra skogens betydning som råstoff og arbeidsplass må en sentral målsetting være å øke skogproduksjonen og få en jevnere avvikning.

Hans Kristian Amundsen, Troms: — Vi som trodde at Arbeiderpartiet har sluttet å sette likhetstegn mellom full sysselsetting og økt kraftforbruk har tatt grundig feil. Da konsesjonssøknaden for Alta ble avgjort vant kraftsosialistene en enorm seier over miljøvernerne i partiet. Det bør være et tankekors for oss at denne konsesjonssøknad skapte så mye bråk at en stortingsrepresentant for partiet stemte imot den. Ære være han for det. Konsesjonen bør behandles på ny av flere grunner, bl.a. venter vi på energimeldinga. Vi må kjenne virkningen på laksebestanden, klarlegge virkningen for samenes næringsgrunnlag. Jeg har fremmet *forslag* om at Stortinget behandler konsesjonssøknaden på nytt.

Liv Mjelde, Oslo: — Våre store bedrifter har lenge sett seg om etter nye markeder, også for produksjon, hvor de kan investere det som er skapt av arbeidsfolk i Norge. Vi har eksempler fra Filippinene og Malaysia med Norcem og Askim Gummivarefabrikk. Nå rettes søkelyset mot Latin-Amerika, hvor f.eks. Jamaica har rettet oppmerksomheten mot vårt politiske system og satt det opp som et forbilde. Latin-Amerika er et fjernt kontinent, men gjennom Chilekuppet og strømmen av flyktninger fra fascistregimet er det kommet oss nærmere. Det har enorme naturressurser som aldri har kommet arbeidsfolk til gode. En forutsetning for frigjøring av arbeiderklassen er at monopolenes kontroll opphører og det må det skapes en opinion for. Selv om Brasil nå har økt sitt bruttonasjonalprodukt, har det ikke kommet arbeidsfolk til gode. Det økonomiske system førte f.eks. i 1975 til at en familie måtte arbeide i 161 timer for å få kjøpt en kurv med matvarer. Hva med vårt industripolitiske engasjement i Latin-Amerika? Vi kan være med å skape arbeidsplasser men ikke på kapitalens premisser. Fagbevegelsen må være sikret i disse bedrifter og vi må skape større forståelse for at menneskenes situasjon i Latin-Amerika angår oss alle. Nedrustningsspørsmålet må vi også engasjere oss i. Vi er med på våpenkappløpet og jeg undres om vi kan gjøre noe annet så lenge vi er bundet på hender og føtter i stormaktsalliansen. Utviklingslandene er blitt store våpenimportører, de brukte i 1973 3,5 % av den mottatte utviklingsstøtte til slik import. Vi har også våpenproduksjon, og det snakkes alltid om arbeidsplasser i den forbindelse. Nå bør vi snakke om hvordan vi kan snu denne produksjonen og likevel bevare arbeidsplassene.

Anne Kari Lande Hasle, Oslo: — Vi fra Oslo beklager at pressen misbruker Svein Christiansens uttalelser til å trekke oppmerksomheten bort fra partiets landsmøtearbeid hvor vi skal diskutere oss fram til partiets politikk på grunnlag av vår politiske plattform. Vi har denne plattform, vi leter ikke etter den. Det

skulle være unødvendig for pressen å bruke oss på denne måten for å øke opp-
laget. Det ødelegger ikke bare tillitsforholdet til pressen, men hindrer også
sannheten i å komme fram. Når det gjelder partiets muligheter til å løse arbeids-
ledigheten vil jeg si dette: Vi må bruke vår politiske makt *nå*. Alle arbeidsle-
dige må tilbys arbeid i offentlig virksomhet i nærheten av hjemstedet. De utgjør bare
en bitteliten prosent av offentlig ansatte. Vi kunne få luften ut av den blå bal-
longen allerede før høstens valg, vi kunne få en debatt om hva vi og andre par-
tier vil gjøre for folk som går arbeidsledige. Arbeid for alle er det beste kri-
minalitets- og og narkotikaforebyggende middel. Men det er stort og vanskelig
og Laakes angrep på Kriminalmeldinga var et slag under beltestedet for alt radi-
kalt arbeid for et solidarisk samfunn. Landsmøtet må si et utvetydig ja til
Kriminalmeldinga og til arbeid for alle, da har vi tatt mange skritt framover.
Jeg vil også støtte AUF's forslag om å revurdere vår framtidige oljepolitikk

Johs. P. Holvik, Sogn og Fjordane: — Jeg representerer en gruppe det ikke
har vært snakket om på landsmøtet hittil, nemlig fiskerne. De er så ofte på sjø-
en og kan ikke delta på møter og bære fram sine saker. Men 30 000 fiskere ven-
ter på en ordning som er tjenlig for dem. I fjor fant vi betydelige forekomster av
lodde oppe ved Jan Mayen, noe som rettet opp driftsresultatet for de fartøy som
var til stede. Dette området er lite utforsket og en vet lite om utbredelsen av
forekomstene. Her ligger en viktig oppgave for forskerne i tida som kommer.
Jan Mayen-området er snart den eneste fiskeplassen som ikke er regulert. Det
må snarest gjennomføres 200 mils sone rundt denne øygruppa. Norge og Island
må bli enige om en delelinje slik at Norge kan innføre 200 mils sone fra 1. janu-
ar 1980. Fiskerne venter på slike tiltak slik at ressursene kan komme under kon-
troll og at Island og Norge blir enige om fordeling av loddeforekomstene der
oppe. Forskerne og forhandlere må ta seg av dette, det viktige er ressursene blir
berget mot overbeskatning før det er for seint. Fiskerne venter et konkret utspill
fra regjeringen snarest. Det ville være synd om partiet utsatte denne viktige sa-
ken. En skal være oppmerksom på at fiskerflåten er den største økonomiske og
arbeidsmessige faktor på vår lange kyst. Jeg ber om støtte for to ting: En god
ferieordning for fiskere og utvidelse av grensa rundt Jan Mayen til 200 nautiske
mil.

Jostein Nyhamar, Akershus: — Jeg håper AUF's oljepolitiske dokument blir
tatt opp til bred debatt i hele arbeiderbevegelsen. Kjernepunktet er at vi må for-
late konsesjonssystemet. Norsk oljepolitikk hviler på to hovedpillarer: At oljen
som ressurs tilhører hele folket og skal utnyttes slik at den kommer hele folket
til gode. Samarbeid med internasjonale selskaper var nødvendig i oppbyggings-
fasen. Nå har vi mange års virksomhet bak oss og selv en betydelig ekspertise.
Og vi har erfaringen med virkningene av konsesjonssystemet. De forteller at det
ikke i tilstrekkelig grad bidrar til å oppfylle de overordnede mål for vår oljepoli-

tikk. Konsesjonshaverne får eier- og råderett over funnene, dominerende styringsrett over utbygging og produksjon og stor innflytelse over kjøp av varer og tjenester. Systemet har ført til voldsomme kostnadsoverskridelser i Nordsjøen — økninger som i realiteten er inntekstminskning for det norske samfunn. Skattereglene gjør ikke selskapene interessert i kostnadsreduksjon. Systemet fører dessuten til betydelig overføring av inntekter fra det norske samfunn til private og internasjonale selskaper. Vi vet at oljen vil stige i pris, kanskje til det dobbelte av dagens nivå. De vilkår vi har satt fører riktignok til at denne verdistigning også kommer oss til gode, men det går likevel milliarder også til oljeselskapenes andel av økningen. Hovedargumentet for privat deltakelse har vært eliminering av økonomisk risiko. Konsesjonshaverne betaler også for forgjeves boring, men denne risiko tar de — de står i kø for å få konsesjoner. Konsesjonssystemet er nå forlatt mange steder nettopp fordi landene får for liten mulighet til styring. Jeg ser at Bjartmar Gjerde i Aftenposten i en kommentar til AUF's utspill, hvor jeg for øvrig synes han var unødig bastant avvisende, sier at vi ikke kan få tak i den fremste ekspertise og risikokapital til disposisjon uten å gi noe til gjengjeld. Det er riktig. Men trenger vi gi selskapene eiendomsrett til funnene? Feltene i Nordsjøen er så attraktive at det nok skal være mulig å få risikokapital, også med en overgang til entreprenørkontrakter.

Gunnar Skaug, Landsstyret, tok opp et for sent innkommet forslag fra Smer-tu Arbeiderlag, A 76, om pensjonsalderen og bad om at det ble oversendt redaksjonskomiteén for sysselsetting.

Ragnar Melby, Oppland: — Det gleder meg å registrere at landets økonomi er på vei oppover og vi får håpe det går samme vei med kommunenes. Jeg er meget skuffet over bensinprisene i land og by. Vårt partilag har sendt inn forslag om dette spørsmål. Vil regjeringen ta dette opp til vurdering slik at en kan få fjernet forskjellen i bensinpris mellom by og land? Når det gjelder energikildene er mange opptatt av hva vi skal velge. Etter mitt skjønn kan det ikke bli olje- eller atomkraft. Redningen ligger i vannkraft, og den økonomiske fordel Norge vil få i forhold til sine konkurrenter som må bruke olje. Det mest omstridte prosjekt når det gjelder kraftutbygging er vel Øvre Otta-prosjektet. Undersøkelser som er gjort for å kartlegge eventuelle skadevirkninger synes å være tilfredsstillende nok til at utbygging kan settes i gang. Den siste rapport er fra vassdrag- og havnelaboratoriet ved NTH som mener det kan ha positiv virkning på temperaturen i Mjøsa hvis Øvre Otta blir bygd ut. Thorbjørn Berntsen mente naturvernerne ikke hadde satt kjepper i hjulene for kraftutbyggingen, men de har i hvert fall forsinket Øvre Otta-utbyggingen i flere år. Som utbyggingskommune vil Skjåk få store økonomiske fordeler, ca. 12 millioner ved trinnvis utbygging, 13,5 mill. ved full utbygging. Skjåk har kjempet for utbygging for at kommunens økonomi skal bli bedre og for å skaffe arbeid til de som må pendle ut av bygda, og vil fortsatt kjempe for det.

Berit Krogstad, Sør-Trøndelag: — Det er vel ingen tvil om at oljeressursene er av stor verdi og til nytte for samfunnet. Men en forutsetning er offentlig styring. For at Midt- og Nord-Norge skal få fordeler av oljevirkksomheten må også visse forutsetninger være oppfylt. Vi kjenner ikke konsekvensene for fiskeressursene, men virkningen av en ukontrollert utblåsing kan bli katastrofal. Oljevernberedskapen er i dag ikke god nok. Andre grunner enn sikkerheten taler for at vi må ha mer statlig styring med oljevirkksomheten, bl.a. kostnadsøkningen. Vi har sett eksempler på at bygging av plattformer kom i gang før prosjekteringen var ferdig, så måtte de forandres og prosjektet ble betraktelig dyrere. Når det gjelder vannkraftutbyggingen er det også på tide å revurdere. Vi må slutte å rasere naturen og heller satse på sparetiltak og utvikling av nye energiformer som ikke skader naturmiljøet og ødelegger den økologiske balanse. Vi må ta vare på naturen og gjøre det før det er for sent.

Oddvar Eriksen, Troms: — Ett av de forslag landsmøtet skal ta stilling til gjelder skattemessige forhold vedrørende nærings- og arbeidsinntekt. I forslag A I vises det til urimeligheter i skatteleggingen av personer som oppebærer arbeidsinntekt samtidig med næringsinntekt. Det foreslås at det ved beskatning må skilles klart mellom nærings- og arbeidsinntekt, slik at investeringer i næring ikke kan avskrives i arbeidsinntekt. Men nyetableringer i landbruket er svært kapitalkrevende. Det er vanlig at virksomheten går med betydelig underskudd den første tida etter etableringen. Derfor er familien avhengig av annen inntekt ved siden av næringsvirksomheten. Det ville virke klart urimelig om en ikke skulle kunne trekke renteutgiftene vedrørende næringsvirksomheten fra arbeidsinntekten. At jordbruket har fått 60—70 % inntektsheving de siste år er etter min mening AP-gevinst og viser det ansvar partiet har vist for å ivareta også denne næring og sikre sysselsetting og bosetting. En del problemer finnes fortsatt og disse bør partiet satse på å rette opp. Bruken av virkemidler i forbindelse med nyetableringer er her spesielt viktig, og nevnte skatteforslag ville bli en alvorlig hemsko for nyetableringer innen landbruket. Det ville også bremse utbyggingen av kombinasjonsbruk som er meget viktig i distriktpolitikken. Jeg vil derfor be landsmøtet avvise forslaget.

Anders Krey, Nordland: — Fiskeråstoffet er ressursen og basisen for det meste av virksomheten i kystområdene i Nord-Norge. Mulighetene til annen virksomhet er begrenset, Nord-Norge har ikke fått tilført råstoff av annen art i noen utstrekning til bearbeiding, slik andre landsdeler har fått fiskeråstoff fra Nord-Norge til videreforedling. Vi ber landsmøtet se nøye på denne situasjonen og sørge for en annen linje. I dag er det nærmest krise i fiskeriene. Vi har en kvoteordning som er kommet for å bli og det begrensede kvantum av råstoff går igjen ut over fiskeindustrien. Derfor er det behov for ytterligere bearbeiding som kompensasjon for det mindre ilandførte kvantum.

Krey refererte sitt *forslag* som var oversendt redaksjonskomitéen for sysselsetting og andre saker.

Tore Lauvsnes, Oslo: — 13 års oljevirkksomhet har gitt oss mange erfaringer, selv om vi fortsatt kan ha behov for ekspertise og kapital. Den politikk og de avtaler vi har fulgt, har partiet all ære av. Det er vel og bra at staten får meste parten av inntektene, om lag 90 %. Men det skal fortsatt drives oljepolitikk i det norske samfunn. Det må være lov å være med i debatten og det må ikke betraktes som mistillit at medlemmer av partiet ønsker å diskutere norsk oljepolitikk i framtida. Ikke bare AUF har tatt opp disse spørsmålene. Laget jeg hører til i, Metallindustriens partilag, vedtok på sitt årsmøte i mars i år en uttalelse om olje- og konsesjonspolitikken hvor det bl.a. heter: «Fasen med barnesykdommer, som mangel på norsk ekspertise, må søkes avsluttet snarest mulig. Likeledes bruken av leiefirmaer. Statlig engasjement må være grunnpillaren i norsk oljepolitikk, ikke privatkapitalistiske interesser. Konsesjonsspørsmålet må vurderes med henblikk på dette. Det politisk stabile miljø i Norge, i motsetning til mange andre oljeproduiserende land, må utnyttes maksimalt i forhandlinger sammen med spørsmålet om leveranser. Når det gjelder pressens behandling av landsmøtet, er den så skuffende at vi kanskje bør vurdere å lukke enkelte sesjoner, slik at vi kan få diskutert på fritt grunnlag og unngå å falle som offer for grisete journalistikk. Honnør til landsmøtet for at det ikke har latt seg avspore av den spekulative journalistikken til f.eks. Dagbladet

Tor Zachariassen, Troms: — I de senere år har problemet med å skaffe kvalifiserte lærere til Nord-Norge blitt større og større. Først og fremst er det utkant-skolene som får problemer, og jeg er glad for de tiltak regjeringen har satt i verk for å rette opp skjevhetene. Men jeg er skuffet over at lærernes fagforbund truet med sanksjoner dersom ikke ett av tiltakene ble forandret. Hadde trusselen kommet for to-tre år siden, kunne jeg forstått det, men ikke nå når det er planlagt tiltak for å bedre lærersituasjonen i landsdelen. Tiltakene må først og fremst settes inn i de vanskeligst stilte skoler og kommuner og det må bli slutt med å tro at det å arbeide i Nord-Norge er som å virke i ekstrem fredskorpstjeneste. Vi er ikke interessert i de som bare vil virke et år eller to for å trekke frisk luft, men i de som vil bli stabil arbeidskraft. Jeg har tro på at det viktigste tiltak er desentralisering av lærerutdanninga slik det er foreslått. Men like viktig er helse- og sosialtjenesten. Jeg er derfor spent på hvordan de nye etableringsloven for leger vil virke. Hvis den ikke fører til bedre primærhelsetjeneste, må regjeringa vurdere en midlertidig beordringslov.

Dette var siste innlegg i debatten.

Odvar Nordli: — Denne debatten har spent over et vidt felt og etter mitt skjønn kan vi konstatere bred oppslutning om en politikk som bygger på mål-

settingen om trygghet for arbeid og inntekt, trygghet for menneskelig miljø. En slik politikk må omfatte en rekke ambisiøse tiltak. Vi må føre videre arbeiderbevegelsens innsats med å ruste opp og styrke våre grunnnæringer. Det må gjøres i fiskerinæringen, som kanskje står overfor en av de mest utfordrende oppgaver framover, med den betydning den har på en rekke felter, for deler av vårt land og i en situasjon hvor spørsmålet om bruk av og vern om ressurser vil skape nye forutsetninger for denne viktige næring. Regjeringen har lagt fram sitt langtidsprogram for utvikling av fiskerinæringen. Regjeringen ser det som sin oppgave å føre dette programmet videre i nær kontakt med fiskernes egne organisasjoner og med landsdelens kommuner og fylker for å løse den oppgave det er å skape trygghet for at denne næring skal utvikle seg som en vesentlig del av vårt samlede arbeids- og næringsliv og tilpasse utviklingen i fangst, tilvirkning og omsetning på en slik måte at denne trygghet etableres. Vi har gjennomført en radikal heving av jordbrukets inntektsnivå og på den måten skapt grunnlag for optimisme i norsk landbruk. Det er også en utfordring å føre dette videre, med den betydning det har for bruken av våre naturressurser, for bosetting og samfunnsnyttig produksjon. Vi har på dette landsmøtet også drøftet nødvendigheten av å satse på videre utvikling av en konkurransedyktig, effektiv industri med et arbeidsmiljø som står i samsvar med de mål vi har satt oss. Vi ser klart i øynene at vi må opprettholde et høyt fellesforbruk for at vi skal kunne sette inn våre ressurser slik at vi former og leder vår samfunnsutvikling. En ikke uvesentlig del av tilveksten i vårt arbeidsliv vil i tida framover nettopp skje i den offentlige sektor. Vi skal møte denne utfordringen, vi skal løse disse oppgavene. Og det er, tror jeg, riktig å summere opp denne debatten slik at den har gitt sin tilslutning til de mål og midler som er trukket opp i partiets program, i fagbevegelsens program og for regjeringens program for en politikk for full sysselsetting, trygghet for arbeid og inntekt og trygghet for et menneskelig miljø. Men debatten har selvsagt også vist hvilke konflikter vi står overfor. Hvis man leser avisene får man følelsen av at disse konflikter blir skapt av debatten på Arbeiderpartiets landsmøte. Men et partilandsmøte som dette vil nødvendigvis måtte fokusere de konfliktsituasjoner vi står overfor når vi skal velge mål og midler. Vi møter disse konfliktene i arbeidet med å utvikle en framtidsrettet energipolitikk, en industripolitikk og en politikk for våre grunnnæringer. Her vil vi hver eneste dag stå overfor en avveining av interesser som tørner mot hverandre, for å finne fram til en politikk som ikke kan være preget av ekstreme holdninger, men være en avveining mellom vekst og vern. En slik avveining har vi trukket opp i våre programmer, og i regjeringens aksjonsprogram har vi klarlagt hvordan vi konkret skal møte denne situasjonen.

Av og til er det viktig — og kanskje oftere enn vi gjør det — å minne hverandre om de politiske forutsetninger vi har å arbeide ut fra. Og det må være meg unnskyldt at jeg også overfor landsmøtet viser til at vi har en mindretallsregjering som ikke har noe organisert samarbeidende flertall bak seg i Stortinget, en regjering som ved hvert eneste forslag den fremmer er nødt til å søke å finne

støtte hos andre partier. Vi har valgt denne situasjonen, bl.a. også fordi dagens politiske situasjon ikke har noe realistisk alternativ. Jeg har anledning til å følge det store og intense arbeid som gjøres i våre departementer hver eneste dag for, med de muligheter som står til rådighet og i en vanskelig økonomisk situasjon, søke å forme ut en praktisk politikk som har forankring i det program vi er valgt på. De partifeller som har fått denne oppgaven fortjener etter mitt skjønn den støtte arbeiderbevegelsen og partiet kan gi. Det er stort sett den støtten de kan regne med å få. Regjeringens oppgave er så langt det er mulig å skape mest mulig stabilitet i vårt samfunnsliv og i vårt politiske liv. Det er i seg selv en oppgave som ligger der som et krav til enhver regjering. Jeg vil gjerne også si at det hovedsakelig har vært — og er til stede — en politisk modenhet i Norge som gjør at man selv i en lang periode med mindretallsregjering likevel har fått en samfunnsgavnlige stabilitet i vårt politiske styringsverk. Regjeringen har lagt vårt program til grunn, vel vitende om at dette program ble ført i pennen under andre forutsetninger på en rekke felter enn de vi har møtt. Ethvert program blir for det første bygd opp med det mål at det skal etableres et flertall bak regjeringen som vil gjøre det mulig å gjennomføre programmet. Dette bør vi være oppmerksom på når vi skal vurdere den politiske hverdag vi møter. Videre har den økonomiske situasjon endret seg på en rekke felter og skapt nye oppgaver som vi ikke i tilstrekkelig grad hadde oversikt over da programmet ble til. Likevel tror jeg det vil vise seg når vi summerer opp at vi har kommet meget langt i retning av å realisere sentrale og viktige reformer og målsettinger i vårt politiske program. Og regjeringen er beredt til å legge fram et politisk statusoppgjør etter halvgått løp som skal vise at det har vært ført en offensiv politikk, bygd på et ambisiøst og offensivt program.

Spørsmålet om oljeboring i nord har vært et av gjennomgangstemaene i denne debatt. Regjeringen ser det som sin oppgave å komme i gang med denne virksomhet så snart som mulig. Men vi er selvsagt klar over — og har vært det hele tiden — at vi her som ellers står overfor betydelige utfordringer i det øyeblikk virksomheten skal ta til. Jeg tror det vil være nødvendig for regjeringen å bistå de nordligste fylkene på en slik måte at vi gjennom en planmessig politikk kan møte de utfordringer oljevirkomheten vil gi, og også å ta imot resultatet av virksomheten på en slik måte at det i vesentlig grad skal komme denne landsdelen til gode. Jeg tror det vil vise seg at dette ikke bare er et spørsmål om fisk eller olje. Selv om det er vesentlig ikke å skade en viktig grunnnæring, tror jeg den store oppgaven blir å kunne planlegge på en slik måte at denne virksomheten vil heve landsdelens standard vesentlig. Jeg tror det vil være riktig at regjeringen, fylkene og kommunene i nord snarest mulig drøfter hvordan vi skal løse denne siden av det forberedende arbeid. Men hvis det skulle være drivverdige funn der oppe, vil det ikke bare være spørsmål om å innrette vårt eget samfunn i nord til å ta imot. Virksomheten vil få innflytelse på hele nordkalottområdet, den svenske, den finske og den norske del av dette, betydelige landområder med en million mennesker hvorav halvparten bor på norsk side. Området

er blant de minst industrielt utviklede i Europa og ved riktig bruk av menneskelige og naturlige ressurser har vi en inspirerende mulighet til å forme det samfunn som skal vokse fram og til å gjøre dette i et bredt nordisk, intimt samarbeid. Når beslutning er tatt om denne virksomheten vil regjeringen ta initiativ overfor de to andre regjeringer for å drøfte forutsetningene for et bredere samarbeid på Nordkalotten.

Vi står foran et valg som dreier seg om sammensetningen av våre fylkesting og kommuner. Vi har sett det som en oppgave å overføre større arbeidsoppgaver og mer beslutningsansvar til fylker og kommuner. Dette vil også være vår politikk i framtida, et desentralisert demokrati. Vi har også vært i stand til å øke fylkenes og kommunenes muligheter generelt i en tid da statens budsjett måtte holdes på fastsatt nivå. Men når større oppgaver legges på lokale myndigheter, blir de lokale valg enda mer betydningsfulle. Enkelte i debatten har pekt på at det kan oppstå visse konflikter mellom lokale myndigheters prioriteringer og beslutninger og de sentrale myndigheters. Dette er en situasjon vi må lære oss å leve med. I programmet har vi trukket opp visse overordnede målsettinger, særlig når det gjelder naturressurser og samfunnsplanlegging. Her har det skjedd — og vil det skje — at man kommer til andre konklusjoner på det sentrale plan enn på det lokale. Vi må arbeide mer med spørsmålet om hvordan vi skal få et smidig samarbeidsredskap på dette området.

Landsmøtet har drøftet hovedretningslinjene og vesentlige deler av innholdet i en politikk for trygghet i arbeid og inntekt, trygghet for menneskelig miljø. Nå skal vi gå ut med dette programmet, argumentere for det og vinne tilslutning til det. La oss overlate til de dertil egnede konservative politikere å ta vare på den tradisjonelle pessimismen. La oss gå ut med tro på det samfunn vi har skapt, tro på den politikk vi står for og med en slik tro skal vi vise at vi skal seire også denne gangen.

Bjartmar Gjerde: Det er en glede å kunne si om debatten som nå er avsluttet at den bare kan oppfattes som sterk oppslutning om regjeringens energi- og oljepolitikk slik den ble presentert av statsministeren og meg i går. Noen av innleggene i debatten gjør det naturlig for meg å komme tilbake til en del oljepolitiske spørsmål.

Oljepolitikken må hele tiden være i utvikling. Vi har drevet oljevirkosmhet på norsk sokkel i bare 13 år. Vi har utformet en oljepolitikk basert på målene om sterk nasjonal styring, moderat tempo i utvinningen av oljereservene, stor vekt på sikkerhet og beredskap og at inntektene og fordelene ellers av oljevirkosmheten skal komme hele samfunnet til gode.. Med 13 års erfaring bak oss er det naturlig at vi nå foretar en vurdering av hvor langt vi har nådd i forhold til de målene vi stilte opp for vår oljepolitikk i begynnelsen av 70-årene. Jeg ser på AUF's notat som et bidrag til en slik debatt. Derfor er det — som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg — Regjeringens hensikt å legge fram en generell Stortingsmelding om oljevirkosmheten til høsten. Denne meldingen vil dels gi en beskrivelse av den aktuelle situasjon og dels ta opp sentrale oljepolitiske spørsmål.

Når det gjelder konsesjonspolitikken er det blitt stilt spørsmål ved om vi i dag bruker det mest hensiktsmessige konsesjonssystem i forhold til de mål vi ønsker skal oppfylles i oljepolitikken. Behovet for ekspertise og risikovillig kapital i tilstrekkelige mengder er hovedårsaken til at utenlandske oljeselskaper deltar i virksomheten på norsk sokkel og gjør at deres deltakelse må anses å være nødvendig.

Når vi vurderer dagens norske konsesjonssystem i dette lys, kan vi konstatere at fordelene ved vårt system er at det sikrer store mengder råolje til disposisjon for det norske samfunn, store statsinntekter og stor nasjonal styring, samtidig med en minimal risikoinnsats av kapital fra statens side.

Det er mulig at vi kan finne fram til konsesjonssystemer som er enda bedre for det norske samfunn enn den konsesjonspolitik vi i dag bygger på. Dette vil Regjeringen vurdere i den generelle oljemeldingen, bl.a. basert på en omfattende utredning om alternative samarbeidsformer med utenlandske selskaper. Men man skal være klar over at her eksisterer det en del sammenhenger som vi er nødt til å ta hensyn til. Vi kan ikke oppnå å få tak i den fremste ekspertise og å få utenlandske selskaper til å stille risikovillig kapital til disposisjon, uten at vi samtidig gir noe til gjengjeld.

Vi må ta i betraktning at vi i Norge *har* begrenset kapasitet for statlig drift, at vi fremdeles er avhengig av å bli tilført endel ekspertise utenfra, og at det ville bli uendelig dyrt for det norske samfunn om vi selv skulle stille opp med all den risikokapital som trengs for å drive oljeleting på norsk sokkel.

La meg få illustrere behovet for risikovillig kapital ved å nevne at i løpet av de fem år som er gått siden de første tildelinger i 3. konsesjonsrunde, er det ikke gjort *ett* kommersielt funn. Allikevel er det brukt 1 milliard kroner til leteboring av de utenlandske selskaper.

Det blir hevdet at konsesjonshaveren gis styringsrett over utbygging og produksjon. Dette er i utgangspunktet riktig, men man ser da bort fra at Statoil er den *langt* viktigste konsesjonshaver.

De utenlandske selskaper har etter hvert rene *minoritetsandeler*. I tillegg kommer at vi gjennom våre lover og forskrifter har styring over rettighetshaverenes avgjørelser.

Det hevdes også at konsesjonshaverne blir eier av produsert olje og derved kan disponere den fritt.

Dette er delvis riktig. Dog tar staten 14—16 % i form av royalté. Det resterende deles så i forhold til eierinteressene. Statoil får altså minst 50 % av all produsert olje og gass stigende til 80 %. Dette betyr at staten med våre nåværende avtaler i praksis får minst 70 % av all oljen.

Det hevdes også at Norge som nasjon ikke vil nyte godt av prisstigningen på olje. Dette er feil, dels fordi den norske stat gjennom Statoil, som jeg har vært inne på, er sikret storparten av den olje som vil bli produsert fra funn på blokker som er tildelt etter 1973, og dels fordi vi totalt tar opptil 90% av alle inn-

tektene. Da tar vi selvsagt også det meste av merinntektene som følge av prisstigning.

Vi angripes for det vi har forsøkt å få til i forbindelse med 4. konsesjonsrunde, der vi har invitert til industrielt samarbeid mellom utenlandske oljeselskaper og norske industribedrifter.

Utgangspunktet for dette er at så lenge vi finner det hensiktsmessig å ha med utenlandske selskaper i virksomheten på norsk sokkel, så vil et eventuelt industrisamarbeid komme i tillegg til de fordeler vi ellers vil oppnå med vår konsesjonspolitik. Bruk av konsesjonspolitikken for å oppnå industrielle fordeler, vil derfor ikke skje til fortrensel for norske interesser i oljeutvinningen, heller ikke når det gjelder en gradvis økning av norske selskapers andel av virksomheten. Jeg mener derfor at i den grad vi finner at det tjener norske interesser å ta med utenlandske oljeselskaper ved konsesjonstildelinger på norsk sokkel, må det også være riktig at vi søker å oppnå nye industrielle muligheter skapt av disse selskapene, uten at vi reduserer andre krav. Dette fordi det er *levedyktige* prosjekter vi leter etter og oppfordrer til. Ikke subsidiering.

I forbindelse med 4. konsesjonsrunde har vi oppnådd en viktig videre utvikling av norsk oljepolitikk på flere områder. Vi har fått til en sterk fornorskning når det gjelder operatører, idet vi har fått norske operatører på 6 av 9 blokker som hittil er tildelt. Vi har videre fått til forpliktende avtaler som trekker norsk forskning og norsk industri inn i forfront av utviklingen når det gjelder dypvannsteknologi. Vi har fått til avtaler som gir norske industribedrifter nye muligheter på flere områder. Vi har fått grunnlag for nye oljetilknyttede oljeaktiviteter lenger nordover langs Vestlandskysten, både i Haugesund — Karmøy-området, i Bergen og i Florø. Og vi har sist, men ikke minst fått nye bestemmelser inn i konsesjonsvilkårene som sikrer fagforeningsvirksomhet og arbeidsmiljø

Totalt sett er det min overbevisning at vi har nådd meget langt i løpet av kort tid når det gjelder å oppnå den sterke nasjonale styringen av oljevirkksomheten som har vært og fortsatt må være et overordnet politisk mål for arbeiderbevegelsen.

Det er ikke riktig at vi er på vei bort fra prinsippene om full nasjonal kontroll og statlig eiendomsrett. Den nasjonale styring og kontroll og den statlige eiendomsrett har aldri vært større! Derfor er også påstandene om økende privatisering stikk i strid med det som er de faktiske forhold. Men vi skal selvsagt lengre. Fornorskningen skal føres videre.

Det viktige er at vi ikke går fortore enn våre egne muligheter i realitetenes verden tillater.

Det er min overbevisning at vi i så måte har strukket oss til noe nær det ytterste av hva vi til enhver tid har kunnet oppnå.

Det ble nå tatt middagspause etter at dirigenten hadde fått tilslutning til visse endringer i rekkefølgen på saklista.

ETTERMIDDAGSMØTET TIRSDAG 8. MAI 1979

Møtet ble satt kl. 14.00. Med Stål Rønbeck og Odd Rune Wivegh som forsangere lærte forsamlingen Jan Ove Bergs nye vise «Syng høyt, kamerater».

Sakslistas punkt 9

— ET KVALITATIVT BEDRE SAMFUNN — HOVEDOPPGAVER I LOKALPOLITIKKEN

Foredrag av statsråd Gro Harlem Brundtland

Siktemål for *alt* vårt politiske arbeid er å møte menneskelige behov. Det er mennesket og menneskets miljø — som står i sentrum for vår oppmerksomhet. Det er selve drivkraften for vår vilje til å forme og styre samfunnsutviklingen. Utgangspunktet og siktemålet må være det enkelte menneske, det nære miljø, det daglige liv i arbeid og fritid.

Det er ikke minst i utformingen og gjennomføringen av lokalpolitikken at våre politiske målsettinger sterkest vil slå ut for den enkelte.

Likevel er det resultatene av våre *samlede* anstrengelser — av vår samlede politiske innsats som kommer til uttrykk i menneskenes hverdag i lokalsamfunnet. I vårt land har felles ansvar vært et varemerke på arbeiderbevegelsens innsats. Det politiske grunnlag er lagt på det nasjonale plan, og gir samlende, felles rammer for menneskenes livsvilkår.

Det er vårt prinsipp-program, vårt arbeidsprogram — og fagbevegelsens handlingsprogram — som er den politiske plattform som skal prege både vår nasjonale — og vår lokale politikk. Det er to sider av samme sak. Arbeiderpartiets profil og programmer er et samlet arbeidsgrunnlag, både i riks-, fylkes- og kommunepolitikken. Det er partiets *samlede* oppgave å utforme den praktiske politikk som skal nå våre mål om en høyere livsstandard og et kvalitativt bedre samfunn.

Hva mener vi med et kvalitativt bedre samfunn?

Hva betyr livsstandard?

Entydige og presise begreper er det ikke. At uttrykkene oppstod har sammenheng med at anerkjente målestokker på samfunnsmessig framgang ikke

lenger var brukbare. Det ble klarere og klarere at bruttonasjonalproduktet ikke er noe godt uttrykk for brutto nasjonal lykke. Det er ikke sikkert at de samfunnsinvesteringer som gir de sterkeste utslag i nasjonalproduktet er de som best møter de menneskelige behov.

Et kvalitativt bedre samfunn — mykere verdier — økt livsstandard — er alle uttrykk for slike grunnleggende verdiprioriteringer som Arbeiderbevegelsen i første rekke har kjempet fram. Det er en kamp vi fortsatt står midt oppe i. *Det er en kamp som betyr at vi setter verdispørsmålene i fokus.* Holdninger og verdier står sentralt for menneskene. Vi har skapt et samfunn med jevn velstand og økonomisk trygghet. Likevel vet vi at det er mange som savner kontakt, varme og medmenneskelighet. Kontaktløshet og isolasjon er skremmende trekk i utviklingen. Dette er også noe av bakgrunnen for de strømninger som særlig er kommet til uttrykk i vår ungdomsbevegelse og kvinnebevegelse, hvor nettopp de myke verdier er satt i sentrum.

Barna er en av de store, svake gruppene i samfunnet. De har små muligheter til å ivareta sine interesser. Det er *andres* ansvar å gjøre det — på deres vegne. Vi må sette søkelyset på barnas oppvekstvilkår, både nasjonalt og internasjonalt. Det blir sagt at vi lever i barnas århundre.

Jeg er ikke sikker på det.

Barna har kanskje flere trehjulssykler og flere dukker enn før.

Men får de mere av oss?

Barne-TV er også blitt surrogat for barnas behov for kontakt og samvær med de voksne. Med all respekt for smurfene og professor Drøvel kan de ikke få komme i stedet for *levende* voksne, foreldre og besteforeldre. Jeg sier ikke dette for å øke den dårlige samvittighet mange av oss føler. Skjønt på dette området burde ikke arbeiderbevegelsen gå av vegen for moralsk opprustning. Den manglende kontakt med barna kommer ikke av at menneskene er blitt dårligere. Det er samfunnsforholdene som har forandret seg. *Derfor er også dette politikk.*

Nettopp fordi nærmiljøet spiller en så avgjørende rolle for enkeltmenneskets hverdag, må vi rette søkelyset mot nærmiljøene og utforme et mer samordnet opplegg for styrking av nærmiljøene. Arbeidet mot en mer samlet politikk for barns og ungdoms oppvekstvilkår henger nært sammen med dette. I det arbeidsdokument vi har lagt fram foran landsmøtet har vi lagt til grunn at vi må rette særlig oppmerksomhet mot det menneskelige miljø, familien, arbeidsplassen og lokalsamfunnet. Det har vært en grunnleggende forutsetning at en *forebyggende* tankegang må prege våre politiske valg — og vår samfunnsplanlegging. Økt livsstandard stiller krav til å legge større vekt på miljø- og ressurspolitiske vurderinger i utformingen av vår politikk. I vanskeligere økonomiske tider betyr det at vi må føre en *enda mer bevisst linje* når det gjelder selve vekstens innhold, og sette de menneskelige og mykere verdier i sentrum.

For Arbeiderpartiet er det et grunnleggende utgangspunkt at det er nødvendig å styre samfunnsutviklingen for å ivareta menneskelige interesser. Vi må gi menneskene muligheter til innsats, utfoldelse og medansvar. Arbeidet med å trygge menneskenes rett til et godt miljø i arbeid, hjem og fritid må bygge på solidaritet og felles ansvar.

I et mer komplisert samfunn, med økende gjensidig avhengighet, må vi søke løsningene gjennom en politikk som er bygget på større fellesskap og solidaritet. Bare gjennom en bevisst videreutvikling av demokratiet — og økt medansvar kan vi finne svarene på nye utfordringer.

Løsning av viktige fellesoppgaver — og ansvaret for å sikre retten til arbeid viser at vi må føre videre en politikk som er bygget på t sterkt felles forbruk.

Behovet for politisk planlegging og politisk styring — nødvendigheten av felles løsninger blir mer og mer åpenbar. En økt livsstandard for den enkelte og et kvalitativt bedre samfunn er bare mulig dersom vi har vilje og evne til å sette fellesoppgaver og offentlig innsats foran.

Et grunnprinsipp må være økt vekt på *forebyggende tiltak*. Når vi ser de stadig større utgifter til «reparasjonstiltak» i vårt samfunn, særlig i helse- og sosialsektoren, er det grunn til å anta at vi kan oppnå mye — både menneskelig og rent økonomisk — ved å sette en større del av samfunns-innsatsen inn på å forebygge.

Regner vi sammen de midler fylker, kommuner og staten bruker på helse- og sosialsektoren utgjør det tilsammen 50 milliarder kroner. Det betyr at samfunnets innsats til sosiale formål utgjør 12 000 kroner pr. nordmann. Hvis man ser sosialutgiftene i forhold til den yrkesaktive del av befolkningen viser det seg at der for hvert årsverk går cirka 30 000 til sosiale formål. I tillegg kommer det vi bruker på f.eks. arbeidsledighetstrygd.

Lokalsamfunnet og nærmiljøet vil måtte spille en hovedrolle i den forebyggende virksomhet. Arbeiderpartiet ser det derfor som en hovedoppgave å utvikle aktive og livskraftige lokalsamfunn med stabile sosiale miljøer. Lokalsamfunnene må settes bedre i stand til *selv* å løse sine oppgaver.

Vi må se det som en sentral oppgave å føre en politikk som utløser den enkeltes evner og muligheter til å delta i et sosialt fellesskap. Vi må bygge opp sosiale knutepunkter, tilleggs miljøer til det familien og hjemmet alene kan gi. Folk må igjen bringes nærmere hverandre og nærmere sitt eget miljø. Vi må gjenskape følelsen av *sammen* å kunne yte noe og få til noe gjennom sosial, kulturell og politisk aktivitet i nærmiljøet. Slike nett av sosiale kontakter kan ikke overtas av offentlig institusjoner og fagpersonell. *Mennesker trives best når de bruker seg selv — i kontakt og fellesskap med andre.*

For Arbeiderpartiet må det være et sentralt mål at nærmiljøene kan bli levende, aktive og problemløsende samfunn.

Vi legger derfor stor vekt på å gjennomføre en mer desentralisert styring. Lokalmiljøene må gis større muligheter — og *større ansvar*. — Det er helt

nødvendig å stimulere økt aktivitet og engasjement — fellesskap og medvirkning. Passivitet og isolasjon er trekk i dagens samfunn som vi bevisst må motvirke. *Vi trenger et sterkere menneskelig fellesskap og en aktivisering av naboskapets ide'*

Vi må bevisst utvikle den enkeltes muligheter og evne som sosialt menneske. *Det er en sentral oppgave å føre en politikk som setter folk i stand til selv å mestre problemer.*

Utviklingen har ført til et økende behov for institusjoner og spesialisering også som svar på medmenneskelig behov for omsorg og kontakt, hvor støtte og hjelp i et lokalmiljø kunne gi en menneskelig sett bedre løsning. — Også disse sosiale og menneskelige erfaringer understreker behovet for økt desentralisering av beslutningsmyndighet og mer samlet ansvar for løsninger og mer samlet ansvar for løsninger på tvers av sektorene.

Samtidig vet vi at den direkte innflytelse og påvirkningsmulighet for den enkelte på resultatet av samfunnsplanleggingen ikke er tilstrekkelig utviklet. I mange kommuner føler innbyggerne at det er stor avstand til de folkevalgte organene og til administrasjonene. Mange føler at de har liten innflytelse over de beslutninger som tas. *Og alt for få engasjerte seg politisk eller i annet organisasjonsarbeid.*

Et av svarene - også på denne utfordring - må være *sterkere desentralisering av myndighet*, bl.a. med sikte på større medansvar, engasjement og deltakelse.

Arbeiderpartiet vil legge stor vekt på at lokale oppfatninger skal komme sterkere med i den kommunale beslutningsprosess. For å gi folk mulighet for aktiv og reell medvirkning i spørsmål som nært og direkte går på deres egen livssituasjon, må vi bevisst føre videre en politikk med sikte på økt innflytelse og myndighet til lokalutvalg.

Den fulle sysselsettingen og det å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret, er mye av utgangspunktet for arbeidet for et kvalitativt bedre samfunn. *Vi må holde fast på den store betydning det har både for familie og lokal-samfunn å sikre arbeidstilbud der folk bor.*

Å sikre sysselsettingen er ikke bare en oppgave for regjeringen, det hører i høy grad med også i et lokalpolitisk opplegg. Næringslivet må styrke sin konkurranseevne. Vi vet at dette vil bety strukturendringer - også nedleggelser. *Men vi må unngå at det blir bedriftene ute i distriktene som blir særlig utsatt.* Den økonomiske situasjon vi er inne i, stiller om mulig enda større krav enn tidligere til en aktiv regionalpolitikk. Analyser av den regionale utvikling, av levekårsforholdene i de ulike landsdeler og hvordan utviklingen vil påvirke disse, vil være enda viktigere skal vi kunne legge opp til en mest mulig målrettet innsats.

Tor Halvorsen sa klart fra i går: Industriutviklingen må styres, slik at de mål som realiseres er i samsvar med *våre* mål for samfunnsutviklingen.

Her er både fylkesplanleggingen og generalplanleggingen viktige forutset-

ninger. Fylkesplanleggingen blir et stadig viktigere grunnlag også for statlige myndigheters egen planlegging og bruk av virkemidler for å oppnå en balansert utvikling i de forskjellige deler av landet og styrke de svakeste områdene.

For oss er det ikke spørsmål *om* vi skal planlegge. Men det er spørsmål om hvordan vi best skal gjøre det. Og det er spørsmål om hvem som deltar og får være med å forme de politiske løsningene. Gjennom generalplanene og fylkesplanene har vi fått viktige instrumenter for gjensidig påvirkning og vekselvirkning mellom de tre folkevalgte nivåene, stat, fylke og kommune. Selve planleggingsprosessen har også bidratt til å gi sektor- og fagmyndigheter økt forståelse for helheten. Den har også gitt økt kunnskap og et bedre beslutningsgrunnlag.

Arbeidsledighet og samtidig mange udekkede menneskelige behov viser at vi ikke har funnet fram til den beste måten å organisere samfunnet vårt på. Vi må finne løsninger for den økonomiske utvikling som fremmer våre mål om et kvalitativt bedre samfunn.

Vi vil legge større vekt på å organisere arbeidslivet slik at det kan tilpasses ulike menneskelige behov og gir større valgfrihet for den enkelte. Mulighet for kortere daglig arbeidstid eller fleksible arbeidstidsordninger vil gjøre det mulig for begge ektefeller å delta i arbeidslivet. Samtidig ivaretar vi ønsket om å bruke mer tid på sin familie.

Det vil for mange føles som en helt vesentlig forutsetning for en høyere livsstandard - å ikke stå i en tvangssituasjon mellom et *ja* eller et *nei* til yrkesaktivitet. *Det har vært situasjonen ikke minst for mange kvinner med små barn. Mer fleksible arbeidstidsordninger er et viktig ledd i det å gi økte muligheter for en rekke grupper som i dag har vanskeligheter i arbeidslivet.*

Resultatet av at flere mennesker velger å ha kortere arbeidstid er også at flere mennesker faktisk deltar i yrkeslivet. Det er en utvikling vi har sett i de senere år, med et økende antall deltidsansatte.

Vi har ikke med dette ment å gå inn for en løsning på sysselsettingsproblemene gjennom deling av arbeid som et mål. Vi vet at dette er et sentralt punkt for norsk og nordisk fagbevegelse, som er imot et prinsipp om deling av arbeid som et svar på en økende arbeidsledighet.

Ved en videre desentralisering av det offentlige tjenesteapparat, først og fremst på undervisnings- og kultursektoren og helse- og sosialsektoren, og ved at forvaltningen av nærmiljøoppgaver legges til lokale organer, vil arbeidsplasstilbudet i nærheten av boligene kunne øke og bli mer variert.

En mer desentralisert dagligvarehandel vil også kunne ha stor betydning for arbeidsplasstilbudet i nærmiljøet.

Skal målene om arbeid for alle - og om mer aktive nærmiljøer - oppfylles, må vi også løse på kravet om at så mange oppgaver bare skal kunne løses av spesialister. For mange av arbeidsplassene i nærmiljøet vil det å bo i strø-

ket og ha godt kjennskap til lokalbefolkningen i seg selv være en kvalifikasjon.

Dette er ikke tilstrekkelig anerkjent i dag. Vi har villet peke på den foruroligende tendens det i dag er til at personer uten lang faglig spesialisert trening stadig får færre arbeidstilbud. Resultatet er stivhet i arbeidsmarkedet og at mange som kunne ha gjort en god jobb får redusert sine muligheter for arbeid.

Vi bør også se på mulighetene for en mer aktiv bruk av offentlige midlertidige arbeidsplasser som alternativ til arbeidsledighet og trygd. Fra et samfunnsøkonomisk synspunkt vil det ofte være mer lønnsomt å holde folk i arbeid enn å utbetale arbeidsledighetstrygd. Vi bør derfor kunne se på om en del av arbeidsledighetsmidlene og sysselsettingsmidlene kan overføres til å støtte slikt arbeid.

Vi må også satse på forskning og utviklingsarbeid for å finne nye måter å organisere produksjonen på i mer desentraliserte enheter.

Vi må utnytte den mulighet som den tekniske utvikling gir til større grad av valgfrihet når det gjelder lokalisering av arbeidsplasser.

En del av den produksjon innen industri og håndverk som i dag foregår i store bedrifter, ville trolig kunne foregå i mindre enheter. Moderne datateknikk er et av de virkemidler som åpner muligheten for en desentralisering. Det viser også hvordan den teknologiske utvikling kan gi bidrag til å løse våre problemer, og gi nye virkemidler for å oppnå kvalitative forbedringer og møte sosiale og menneskelige behov, hvis den settes inn i en slik ramme og sammenheng - og ikke blir en trusel mot viktige verdier.

Vi er opptatt av hvordan vi skal ta i bruk ny teknologi til beste for menneskeheten. Dette er et kjernepunkt skal vi make å la menneskelige behov få stå i sentrum for vår oppmerksomhet. De skal være målestokken for våre valg av løsninger.

Men la oss også åpent erkjenne:

Vi har ikke lært oss å styre den teknologi som allerede er en del av vår hverdag. Vi har latt bruken av bil få bli en belastning, latt den få true barn og bomiljøer.

Også bilen er et gode. Den har skapt ny frihet for menneskene. Men i sum har den for mange steder fått frata oss frihet. Også det er et spørsmål om valg av verdier. Dette blir særlig påtrengende når problemstillingen oppstår: Bil eller barn? Vi kan ikke gå ut fra at menneskelig adferd skal tilpasse seg trafikken. Vi må ta det motsatte utgangspunkt!

Også her må lokalsamfunnenes ansvar og rett til å prege sitt eget lokalmiljø få sterkere gjennomslag. Spørsmål om lavere fartsgrenser og trafikkssikker skolevei er saker som lokalmiljøene må få avgjørende innflytelse på.

Markeringer i Norge av den internasjonale miljøverndag 5. juni vil i år bli viet barnas miljø. Arbeiderpartiet vil her sette søkelyset på barnas oppvekstvilkår, både nasjonalt og internasjonalt. Ett av de felt vi vil rette søkelyset

mot er barn og trafikk. 3/4 av drepte og skadde barn i trafikken skjer i nærmiljøet. En stor del av disse ulykker finner sted på veien til og fra skolen. Arbeiderpartiet ser det som et klart samfunnsansvar å skaffe barna en trygg vei på denne daglige pålagte ferd mellom hjem og skole.

På miljøverndagen vil Regjeringen lansere en landsomfattende aksjon for sikring av barns skolevei. Tanken om en slik aksjon er bl.a. tatt opp av Regjeringens Barneårskomite, og det vil bli innledet et nært samarbeid med de lokale barneårskomiteene rundt om i landet.

La meg, i likhet med statsministeren, også minne om de forpliktelser vi står for i barnehageutbyggingen. *Dette må ikke bli salderingspost i trangere tider!*

Nærmiljøene og utformingen av dem er oppgaver som opptar mange mennesker i dag. Det dreier seg både om bedre planlegging og tilrettelegging i nye boligområder - men også om å gå aktivt inn for å bedre bomiljøene i allerede etablerte områder. En systematisk omforming av nærmiljøene for å sikre sentrale menneskelige behov for trygghet og utfoldelsesmuligheter for barn og voksne vil være sentrale oppgaver i miljøutviklingen av våre lokal-samfunn.

Mange av de akutte nærmiljøproblemene vi sliter med i dag, skyldes nettopp mangelen på oversikt og samordnet planlegging.

Staten har et stort ansvar for å utforme virkemidler for å stimulere en utvikling i samsvar med de mål vi setter oss for bedre - og mer menneskelige nærmiljøer. Det betyr at Regjeringen må sikre en best mulig samordning av ulike fagdepartementers virksomhet - slik at summen av vår samlede politikk, dvs. statens, fylkenes, kommunenes og lokalmiljøenes samlede innsats, blir det avgjørende. Et eksempel på en videreutvikling av våre virkemidler for bedre planlegging og et bedre beslutningsgrunnlag er de endringer som nylig er foreslått i Bygningslovens bestemmelser om reguleringsplaner. *Siktemålet har vært å øke kommunenes muligheter til å sikre miljøhensyn, rekkefølge og tidsplan i utbyggingsområder, men også å gi større muligheter for å ivareta egenart og karakter i eldre strøk ved forbedringsplanlegging.*

Viljen til å se på tvers av tradisjonelle skiller mellom fagmyndighet er det nå helt vesentlig å oppnå. Det gjelder på alle plan i vårt politiske system og i vår forvaltning. Staten må her gå foran. I arbeidet med en stortingsmelding om nærmiljøet deltar en rekke departementer og *det er politisk vilje til styrking og samordning av statlige midler til tiltak for å stimulere og bedre nærmiljøene.*

Vi ønsker at de skal få størst mulig gjennomslag og virkning - og gi grobunn for aktivt å bedre lokalmiljøene - også gjennom frivillig innsats, foreningsaktivitet og dugnadsarbeid.

Parallelt med arbeidet for bedre planlegging for nyetablering og ny utbygging, er det behov for en enda større innsats for å rette opp feil og mangler i eksisterende nærmiljøer. Det kan gjelde støy- og forurensningsbekjempelse,

trafikksanerings- og kort sagt en effektiv og konkret *forbedringsplanlegging og virksomhet*.

Dette er problemer vi møter over hele landet, og som gjelder også i mange mindre lokalsamfunn. Men særlig kommer mange av miljøproblemene kanskje klartest til uttrykk i våre byer og tettsteder. Derfor har Arbeiderpartiet rettet særlig oppmerksomhet mot utformingen av *en ny bypolitikk*.

Det er klart at visse deler av byene må anses som levekårsmessige problemområder, ikke bare når en ser på den enkelte by, men også i nasjonal sammenheng.

De problemer det i første rekke dreier seg om, kan illustreres gjennom noen stikkord: trafikkbelastninger, forurensninger, støy, mangel på utbyggingssområder, dårlig sosialt miljø og skjev alderssammensetning, mangel på elementære serviceinstitusjoner, friområder, lekeplasser og muligheter for fritidsaktiviteter generelt, forslumming av sentrumsområder og tap av verdifull arkitektur og en rekke sosiale problemer.

For Arbeiderpartiet er det grunn til særlig å rette oppmerksomheten mot den store skjevhet som er til stede innenfor bysamfunnene. På den ene side de økonomiske mer velstående deler av befolkningen, som har maktet å flytte ut av bykjernen, og som unngår en rekke av de typiske byproblemer samtidig som de evner å utnytte de verdifulle sider ved bylivet. På den annen side de økonomisk vanskeligstilte, mange eldre, som er tvunget til å bli igjen i en bykjerne som er stadig sterkere preget av miljøbelastninger, lav boligstandard, dårlig tilgang til friområder og andre servicetilbud - og mange steder generelt forfall.

Problemene innenfor boligbyggingen - og behovene for en sterk opprustning av eldre boliger og boligstrøk kommer også klartest til uttrykk i de største byene. *Men bolig og bomiljø er sentrale spørsmål i all lokalpolitikk*. Det er ingen tvil om at bolig og bomiljø er helt vesentlige faktorer i det folk legger i begrepet «Et kvalitativt bedre samfunn». Det er da heller ikke uventet at boligpolitikken er sterkt framme i debatten. Vi vet at det dreier seg om mange sider ved et sentralt politisk felt.

Det dreier seg om selve *tilbudet* av boliger særlig i pressområdene - der underdekningen er mest problematisk.

Det dreier seg om den sterke prisøkning vi har sett i de senere år - sammen med problemer når det gjelder finansieringen.

Det dreier seg om vansker med en rettferdig fordeling av byrder. Om en sosial profil - som ikke i tilstrekkelig grad har innebygget i seg hensynet til fordeling av økonomisk belastning *over tid* for den samme familie.

Men også om ofte store forskjeller mellom boutgifter der de unge familiene kommer i særlig store vanskeligheter.

Det har skjedd en uvanlig rask *standardøkning* innenfor den husbankfinansierte boligbygging i løpet av få år. Det er et klart behov for å se på de ressurser som går inn fra statens side - for å sikre at det er de grupper som

har det største behov som først og fremst får støtte. *Unge familier kommer ofte i en særlig vanskelig stilling - og må gis bedre muligheter på boligmarkedet.*

Uavhengig av de mange andre sider av boligpolitikken som jeg nå kort har vært inne på - er behovet for klargjøring av tomtearealer i dag en flaskehals for boligbyggingen. Her kommer den kommunale planlegging - viljen til å styre utviklingen og å sikre arealer gjennom offentlig tomteerverv inn som vesentlige virkemidler.

Utfordringene innenfor miljø- og ressurspolitikken blir enda mer sentrale ved inngangen til 1980-årene.

I dag er miljøvernministrene i OECD samlet i Paris. Bare et landsmøte i Det Norske Arbeiderparti kunne forsvare at den norske miljøvernminister ikke er til stede ved et så viktig møte.

Miljøproblemene er ikke blitt mindre sentrale - til tross for hardere økonomiske realiteter. Det er heller ikke riktig at miljøinnsatsen hemmer produksjon og utvikling - truer sysselsettingen - eller lar seg skyve til side. Det viser klart og tydelig det omfattende materiale som er fremlagt for miljøvernministrene.

Konklusjonene fra konferansen går klart i retning av at alle OECD-land nå må sikre en utvikling av den type virkemidler, planlegging og ressursforvaltning som de nordiske land i første rekke har stått som eksponenter for.

Nødvendigheten av sterkere samfunnsmessig styring for å sikre miljø og livsvilkår fremstår som det eneste svar på den utvikling industrilandene nå er midt oppe i. Det er lett å forstå at nettopp miljø- og ressursproblemene står helt sentralt for ungdommen.

Et kvalitativt bedre samfunn, mykere verdier, økt livsstandard. Alt er uttrykk for grunnleggende verdiprioriteringer for arbeiderbevegelsen.

Det er ikke riktig at slike verdier er overskuddsfenomener som vi bare kan koste på oss i økonomiske oppgangstider.

Det er likevel nok av dem som vil gi livsstandard og et kvalitativt bedre samfunn skudd for baugen. *Norges Industriforbund har gått ut med sterke angrep på målsettingen om et mykere samfunn.* Vi må klart og tydelig tilbakeløse alle angrep på vår linje i disse spørsmålene.

Disse målene er ingen myte! De er klare forpliktelser for Arbeiderpartiet. Økonomien er problematisk i Norge. Nettopp derfor skal vi være på vakt mot alle de trekk i samfunnet som gjør våre nærmiljøer hardere. Vi skal stå fast på våre forpliktelser om et kvalitativt bedre samfunn.

Vi skal ha vilje til å ta konsekvensene av nye erfaringer og ny erkjennelse. *Vi skal se fremover.* Ved åpningen av landsmøtet fikk vi oppleve en slagkraftig påminnelse om vår fortid - og vår framtid. La oss lytte til tonene om barna og epletreet. La oss lytte til ungdommen og kvinnene. «Vi skal reise kjer- ringa». «Vi skal bråke så det høres».

Ja! Det betyr å ha vilje til å slåss, vilje til alltid å ta opp kampen for det vi tror på. Det har vært arbeiderbevegelsens kjennemerke. Det må det fortsatt være. I det ligger svarene, - også på 1980-åras utfordringer.

Det var tidligere vedtatt at debatten skulle komme etter at innstillingen fra redaksjonskomiteen for sysselsetting og alminnelige saker var behandlet, og etter innstilling om beretning og regnskap.

Forts. av saklistas punkt 7 og 8:

Redaksjonskomiteens innstilling var omdelt og landsmøtet gikk direkte til avstemming over de enkelte punkter:

REDAKSJONSKOMITEEN FOR SYSSELSETTING OG ALMINNELIGE SAKER

INNSTILLING I.

A 1

STJØRDAL ARBEIDERPARTI - om skatt og inntekter

Merknader:

Forslaget om skille mellom skattelegging av arbeidsinntekt og næringsinntekt i personlig eide bedrifter og foretak er dekket av gjeldende arbeidsprogram for partiet. Regjeringen har i stortingsmelding om bedriftsbeskatning fulgt opp programmets intensjoner. Det vises også til avsnittet om skattepolitikken i særskilt innstilling til arbeidsdokument av sysselsetting, energi og økonomisk utvikling (heretter kalt Innstilling II).

Innstilling:

Forslaget anses dekket av gjeldende arbeidsprogram

Vedtak: Godkjent.

A 2

RINGEBU ARBEIDERLAG - om beskatning av sparebanker

Merknader:

Skattefritak for sparebankene bygger på det alminnelige prinsipp at selveiende finansinstitusjoner skal være skattefrie, idet det ikke er eiere som tar overskott av disse foretakene. Kommunenes økonomiske situasjon bør påvirkes gjennom den alminnelige økonomiske politikk.

Innstilling:

Forslaget avvises.

Vedtak: Godkjent.

A 3 og A 4:

STAVANGER ARBEIDERPARTI - om priser og lønninger

Merknader:

Det er trukket strenge rammer for overvåkingen av pris- og inntektsstoppen. Det er gjort klart at tiltaket er midlertidig. Fagbevegelsen har i denne situasjon vist moderasjon og ansvar, samtidig som det er gjort klart at etablerte faglige rettigheter vil bli holdt i hevd.

Forslaget om økt differensiering av skattene for å bidra til økonomisk likhet i den perioden inntektsstoppen varer, må sees i sammenheng med statsbudsjettet. Det vises til Innstilling II om sysselsetting, energi og økonomisk utvikling, der barnefamilier, lavtlønte og trygdede er gitt prioritert.

Innstilling:

Forslagene oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 5, A 6, A 7:

OSLO ARBEIDERPARTI, LILLEHAMMER ARBEIDERPARTI, MAJORSTUA AUF - om skattepolitikk og rentetak.

Merknader:

Regjeringen arbeider for tida med utformingen av det framtidige skattesystemet. Hovedintensjonen om en rettferdigere fordeling er grunnlaget for dette arbeidet. Det vises til avsnittet om skattepolitikken i særskilt Innstilling II, der det heter: «Ved utformingen av skattesystemet i tida framover bør det legges vekt på forenkling og å dempe progresjonen for folk med vanlige inntekter. Ordningene utformes slik at en tar bort de sosiale og økonomiske skjevheter som blant annet den ubegrensede rett til rentefradrag gir. En slik omlegging av skattesystemet bør ikke føre til reduserte inntekter av skatter og avgifter til det offentlige.»

Innstilling:

Forslagenes intensjoner ansees dekket av innstilling II.

Vedtak: Godkjent.

A 8, A 9, A 10:

POSTENS ARBEIDERLAG TRONDHEIM, DEN NORSKE POSTORGANISASJON I TROMS, POSTENS PARTILAG AV DNA, OSLO - alle om Postsparebanken.

Merknader:

Forslaget omhandler Postsparebankens oppgaver og går inn for desentralisering og demokratisering i bankens oppbygging samt at den må bli likestilt med sparebankene når det gjelder utlån.

Regjeringen arbeider med en stortingsmelding om Postsparebanken. Det vil være riktig å gi sin tilslutning til intensjonene i forslagene, også når det gjelder forslaget om at Postsparebanken bør utvikles til en bank som kan gi utlån til personlige sparere på lik linje med andre banker. På grunn av den stramme kredittpolitikken som må føres framover, vil det være rimelig at en slik omlegging går over noen år.

Randi Sandvold, Sør-Trøndelag: Jeg er glad for den positive innstillingen, men vil også peke på at vi må se på den indre demokratiseringen ved å opprette regionale styrever for representanter for de ansatte, innskytterne og regionale og lokale interesser, likeså medbestemmelsesrett for de ansatte i bankens hovedstyre. Jeg håper dette snart kan la seg gjøre.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling godkjent.

A 11:

DRAMMEN ARBEIDERPARTI - om industripolitikk.

Merknader:

Forslaget tar opp en rekke sider ved industripolitikken og stiller seg kritisk til mange sider av den.

Slik forslaget er formet, er det grunn til sterkt å understreke at partiet og Regjeringen har lagt ned et betydelig arbeid for å trygge sysselsettingen. Dette arbeidet har holdt titusener i arbeid som ellers ville ha vært arbeidsløse. Det er skapt over 150 000 nye heltids- og deltidsarbeidsplasser i siste periode.

Forslaget reiser prinsipielle og omfattende spørsmål i tilknytning til den framtidige industripolitikk. Disse spørsmålene bør drøftes og avklares i tilknytning til den brede programprosess som munner ut i behandlingen av nytt prinsippprogram og nytt arbeidsprogram på landsmøtet i 1981. Det er ikke riktig å binde seg til dellesninger nå, uavhengig av programprosessen. Men også i den praktiske politikken for å trygge sysselsettingen vil synspunkter i forslaget være av interesse.

Flere av de forslag som er tatt opp av Drammen Arbeiderparti, må sees i sammenheng med internasjonale industriproblemer. Samarbeid med andre land er nødvendig for norsk industri. Slikt samarbeid er viktigst når det gjelder råstoffer, teknologi og markeder. Det har i denne forbindelse vært arbeidet med mange samarbeidsprosjekter, og det er oppnådd betydelige resultater.

Industrifondet har ikke hatt som oppgave å planlegge utviklingen i de forskjellige bransjer. Dette ville kreve store økonomiske ressurser, og en betydelig økning av bemanningen.

Det er nylig framlagt en stortingsproposisjon av sammenslutning av Industrifondet, Utviklingsfondet og Omstillingsfondet. En slik sammenslutning vil innebære en sterkere administrativ og beslutningsmessig samordning av en viktig del av de offentlige finansierungs- og støtteordninger overfor industrisektoren.

Hjemkjøp av utenlandskeid industri er et spørsmål som bør vurderes i forbindelse med det nye prinsippprogrammet. Det samme gjelder forslaget om at det skal legges opp bransjevis strategier for tilgang på råstoff, kreditt, teknologi, produktutvikling og markeder. Dette forslaget vil medføre at man i Norge må ha en mer omfattende planøkonomi. Et så vidtgående forslag kan ikke behandles uten en omfattende debatt i forbindelse med programbehandlingen.

Forslaget om at norsk industri ikke må kunne flyttes til land uten fri fagbevegelse, bør støttes. Det bør ikke være norsk politikk at arbeidsplasser nedlegges i Norge og overføres til land uten fri fagbevegelse, selv om dette kan være bedriftsøkonomisk lønnsomt. Problemer reiser seg imidlertid for enkelte virksomheter der en på grunn av det norske kostnadsnivået vil ha vanskeligheter med å opprettholde sysselsettingen.

I tillegg til at en ikke bør flytte norsk industri til land uten fri fagbevegelse, bør en se på importen fra de samme landene. Det er en kjensgjerning at store multinasjonale selskaper har etablert seg i lavkostnadslandene, spesielt i Asia. Produktene selges gjerne i industrilandene til høye priser. De multinasjonale selskapene får derved uforholdsmessig store fortjenester. Flere av lavkostlandene nyter i dag godt av tollfrihet ved eksport til Norge, fordi landene betraktes som utviklingsland.

Det vises ellers til Innstilling II.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak:

Red.komiteens innstilling godkjent.

A 12:

FOLLAFOSS ARBEIDERLAG - om treforedlingsindustrien.

Merknader:

Forslaget krever statlig overtakelse av treforedlingsindustrien. I samråd med Norsk Papirindustriarbeiderforbund har Samarbeidskomiteen LO/DNA nedsatt en felles komité til å utrede bl.a. ei-forholdene i treforedlingsindustrien.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 13:

NORD-FRON ARBEIDERPARTI - om jordbruket.

Merknader:

For flere av de formål som er nevnt i forslaget i forbindelse med utvidning og rasjonalisering av små bruk, er det både lovhjemler og muligheter for økonomisk støtte.

Jordlov og konsesjonslov åpner for til dels radikale tiltak for å skaffe tilleggsjord der det er nødvendig. Partiets landbruksutvalg bør kunne gjennomgå dette og i tilknytning til arbeidsprogrambehandlingen vurdere om endringer er nødvendig.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 14:

AUSTVOLL ARBEIDERPARTI - om 200-mils sone ved Jan Mayen.

Merknader:

Regjeringen har avgitt prinsipputtalelse om at det skal opprettes en 200-mils økonomisk sone rundt Jan Mayen for å verne fiskeressursene og ivareta norske fiskeriinteresser. Det skal foretas konsultasjoner bl.a. med Island før det fastsettes noen dato for opprettelse av sonen.

Innstilling:

Forslagets hovedpunkt - opprettelse av 200-mils økonomisk sone ved Jan Mayen - ansees imøtekommet gjennom Regjeringens prinsipperklæring og videre arbeid med å iverksette denne.

Vedtak: Godkjent.

A 15, A 16, A 17, A 18, A 19:

OSLO ARBEIDERPARTI, AUF-STUD, OSLO, FOLLAFOSS ARBEIDERLAG, LILLEHAMMER ARBEIDERPARTI, AUF I NORD-TRØNDELAG, FAGLIG/POLITISK UTVALG - alle om olje- og energipolitikk.

Merknader:

1. Hovedlinjene i oljepolitikken med sterk samfunnsmessig styring, moderat utvinningstempo, strenge sikkerhetskrav og økende norsk engasjement i alle sider ved oljevirkksomheten ligger fast. Regjeringen har under arbeid en genrell stortingsmelding om oljevirkksomheten, der disse hovedlinjer er retningsgivende. Meldingen vil også ta opp til bred vurdering og drøfting konsesjons- og avsetningspolitikken.

2. Regjeringen har nedsatt et særskilt utredningsutvalg for vurdering av konsekvensene av oljevirkksomhet nord for 62°. Den utredning det vises til i A 16, er utført på oppdrag fra dette utvalget og inngår sammen med andre utredninger i et bredt materiale som vil bli lagt fram, hvis og når det skulle bli spørsmål om å utvinne petroleum utenfor kysten av Nord-Norge/Midt-Norge.

3. Statoil får sammen med Hydro og Saga operatøransvaret for prøveboringen nord for 62°.

4. Energiprisen bør også stå i et fornuftig forhold til hva det koster å produsere energien. Generell offentlig subsidiering av prisen, som forslaget synes å ta til orde for, vil blant annet stå i strid med ønsket om økonomisering av energi. Det vises til Regjeringens melding om energiøkonomisering.

Energipolitikken må formes som ett av grunnlagene for en aktiv industripolitikk. Det vises ellers til Innstilling der det framgår at Norges tilgang på energi fortsatt vil være et konkurransefortrinn for oss.

Ved økning av strømprisene må en også vurdere behovet for kompensasjon eller økt støtte for svakt stilte grupper.

Spørsmålet om energipriser vil også bli tatt opp i den melding om den samlede energipolitikk Regjeringen skal legge fram i løpet av inneværende år.

Innstilling:

Forslagene oversendes sentralstyret.

Lars Skytøen, redaksjonskomiteens formann: Jeg vil gjerne understreke at merknadene i punkt 4 i innstillingen utelukkende knytter seg til ordlyden i forslag 18 fra Lillehammer, hvor det tas til orde for rimelige energipriser i alle sammenhenger, både el-kraft, olje og bensin. Jeg ber om dette punkt i vår innstilling blir oppfattet som en kommentar til dette forslag og den karakter det har.

Vedtak: Innstillingen bifalt.

A 44:

KRISTIANSTANDS ARBEIDERPARTI - om barnefamiliens økonomi.

Merknader:

Hovedproblemet er ikke bare det som tas opp i forslaget, at kvinner tvinges ut i yrkeslivet. Mange kvinner med barn ønsker å delta i arbeidslivet utenfor hjemmet, men det er mangel på arbeidsplasser og barnetilsyn. Det må likevel være riktig å understreke at en inntekt må kunne gi forsvarlig inntekt, slik at en av foreldrene (eventuelt begge på halv tid) kan ha sitt arbeid i hjemmet. Spørsmålet om styrking av barnefamiliens økonomi er tatt opp av parti og regjering i flere sammenhenger.

Innstilling:

Kravet om styrking av barnefamiliens økonomi anses dekket av Innstilling II, avsnittet om økonomisk politikk. Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Innstillingen tiltrådt.

A 52:

OSLO ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG - om Sør-Afrika.

Merknader:

Ikke noe land er gått lengre enn Norge i ensidige tiltak overfor Sør-Afrika. Regjeringen går inn for tiltak overfor Sør-Afrika gjennom FN og arbeider kontinuerlig for oppslutningen fra andre land til dette. I samarbeid med fagbevegelsen arbeider Regjeringen nå med mulighetene for å åpne alternative markeder for de bedrifter som i dag er avhengig av eksport til eller import fra Sør-Afrika. En søker å gjøre dette til et nordisk opplegg.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Ivar O. Hansen, Akershus: Jeg ber om at det blir votert over forslaget nå. Det er dessuten en feil i innstillingen: Det er mulig det ikke er noe land i Vest-Europa som har gått lenger i ensidige tiltak overfor Sør-Afrika, men frontlinjestater i Afrika har gått mye lenger. Begrunnelsen som brukes mot dette har gått igjen på landsmøte etter landsmøte, nå synes jeg vi bør ta et vedtak om denne saken.

Lars Skytøen, redaksjonskomiteens formann: Vi har søkt å gi uttrykk for en realistisk vurdering med utgangspunkt i de ulike interesser som her er i bildet. Jeg ber om at innstillingen ikke blir misforstått av forsamlingen.

Vedtak: Innstillingen vedtatt med 152 mot 129 stemmer.

A 53:

MAJORSTUA AUF - om Midt-Østen.

Merknader:

Regjeringen bygger sin Midt-Østen-politikk på tre hovedpunkter: 1. Erobring av territorier med makt kan ikke aksepteres. 2. Alle stater i området må ha rett til å leve innen sikre og anerkjente grenser. 3. Det må finnes en rettferdig ordning for palestinerne. Fredsavtalen mellom Egypt og Israel bør nå gjøre det lettere å konsentrere større oppmerksomhet om å lære palestinerne problem. Det er håp om at utviklingen i Midt-Østen er kommet inn i en positiv fase, der det vil kunne virke skadelig om en i resolusjons form fordømmer impliserte parter. De tre hovedpunkter i Norges Midt-Østen-politikk er retningsgivende også for Norges arbeid som medlem av FN's sikkerhetsråd, og det tilligger Regjeringen - i lys av den faktiske utvikling i området - løpende å vurdere hvilke skritt Norge bør ha.

Innstilling:

Under henvisning til disse merknader sendes forslaget over til sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 54:

OSLO ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG - om nedrustning.

Merknader:

I samsvar med forslagets intensjoner vil Regjeringen følge opp meldingen om rustningskontroll og nedrustning, blant annet gjennom aktiv deltakelse i FN's arbeidsgruppe for nedrustning og utvikling. Base- og atompolitikken ligger fast. Et opplegg for såkalte konsekvensanalyser i forbindel-

se med nye våpenanskaffelser er under forberedelse. Blant annet i lys av dette bør nedrustningseksperimenten styrkes.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 55:

AUF I OSLO - om forsvaret.

Merknader:

I forbindelse med NATO-traktatens 20 års klausul gjennomførte Arbeiderpartiet i 1969 et omfattende debattopplegg om videre norsk NATO-medlemskap. Norsk utmelding av NATO vil ikke fremme ro og stabilitet i vår del av verden. Sikkerhetspolitisk er vi avhengig av de vestlige land. Innenfor et samarbeid med disse land må Norge yte sitt bidrag til internasjonal utvikling, såvel i øst-vest som i nord-sør forholdet.

Innstilling:

Norges sikkerhets- og forsvarspolitikken føres videre i samsvar med partiets arbeidsprogram.

Torbjørn Jagland, AUF: Jeg mener dette spørsmålet hører inn under behandlingen av partiets arbeidsprogram, derfor har jeg ikke markert noen annen oppfatning i redaksjonskomiteen om dette spørsmålet.

Vedtak: Innstillingen vedtatt mot 32 stemmer.

A 56, A 57:

STAVANGER ARBEIDERPARTI, DRAMMEN AUF - begge om etterretning og overvåking.

Merknader:

Kontrollutvalget for overvåkingstjenesten har til oppgave å føre tilsyn med at overvåkingstjenesten fungerer etter sin hensikt og i samsvar med de retningslinjer som er trukket opp av de politiske myndigheter. Det legges avgjørende vekt på at de er kvalifisert for denne oppgave. Ulike oppfatninger i forsvarspolitiske, sikkerhetspolitiske eller andre politiske spørsmål er i seg selv derfor ikke diskvalifiserende for oppnevning i utvalget.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 58:

AUF-STUD, OSLO - om norsk våpenindustri og utenrikspolitiske konsekvenser.

Merknader:

Norge er ett av de land i verden som har de strengeste regler m.h.t. salg av forsvarsmateriell. For å beholde disse reglene uendret, måtte Regjeringen forhandle seg til en særavtale med De Forente Stater for at disse reglene ikke skulle hindre norsk industri i å få sin andel av F-16-produksjonen. Over 90 % av den norske del-produksjonen er sivilt utstyr. Regjeringen valgte likevel å la hele del-produksjonen følge de vanlige regler for salg av forsvarsutstyr. Forslaget om å se Forsvarets framtidige industriengasjement i samband med konsekvensene for nedrustning og utenrikspolitikk bør sees i sammenheng med merknader og innstilling til A 54.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 59, A 60:

MAJORSTUA AUF, AUF-STUD, OSLO - begge om IEA-avtalen.

Merknader:

Arbeiderpartiet og Regjeringen ser samarbeidet i IEA som nyttig også for Norge. Det er likevel valgt en tilknytningsform som trykker den nasjonale råderett i energipolitikken.

IEA har oppfordret til en energisparing tilsvarende 5 % av forbruket. Regjeringen har sluttet seg til denne målsetting og vil gjennom en holdningskampanje søke å nå den. Regjeringen har gitt uttrykk for at kjernekraft ikke er aktuelt i Norge i dette århundre. Regjeringen har forøvrig nær kontakt såvel med OPEC-landene som utviklingslandene om energispørsmål.

Innstilling:

Norge opprettholder sin nåværende tilknytning til IEA.

DISSENS: Redaksjonskomiteens medlem Thorbjørn Jagland støtter forslagene om norsk uttreden av IEA.

Vedtak:

Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt mot 53 stemmer. Thorbjørn Jaglands innstilling falt.

A 66!

GRAFISK PARTILAG AV DNA, OSLO - om arbeidsløshet og arbeidstid.

Merknader:

Forslag om generell nedsettelse av arbeidstiden og nedtrapping av arbeidstiden for lønnstakere over 60 år, samt nedsatt pensjonsalder til 65 år egner seg dårlig som konjunkturbestemt virkemiddel for å sikre ungdommen arbeid.

Innstilling:

Forslaget avvises.

Det vises ellers til Innstilling II, avsnittet om arbeidsmarkedspolitikken, punktet om ungdom.

Vedtak: Godkjent.

A 67:

GRAFISK PARTILAG AV DNA, OSLO - om faglige krav.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 70:

EIDE ARBEIDERPARTIS KVINNEGRUPPE - om uorganisert arbeidskraft.

Merknader:

Arbeidet med å øke forståelsen for betydningen av å fagorganisere seg vil neppe bli styrket gjennom det tiltak som foreslås.

Innstilling:

Forslaget avvises.

Vedtak: Godkjent.

A 71

NORCEM PAPER MILLS GRUPPE AV DNA - om politikk på arbeidsplassen.

Merknader:

Forslaget bør eventuelt reises i faglig sammenheng.

Innstilling:

Forslaget gir ingen grunn til forføyning fra landsmøtets side.

Vedtak: Godkjent.

A 74:

OSLO ARBEIDERPARTIS KVINNEUTVALG - om rett til statsborgerskap.

Merknader:

Forslaget er imøtekommet gjennom Ot.prp. II av februar 1979.

Innstilling:

Forslaget ansees imøtekommet.

Vedtak: Godkjent.

FORSLAG FREMMET I DEBATTEN UNDER DAGSORDENENS PUNKTER 6, 7 og 8 :

A 75:

REGION OFOTEN AV NORDLAND ARBEIDERPARTI, fremmet av E. Edvardsen, Nordland - om videreføring av Nord-Norge-banen.

Merknader:

Gjeldende arbeidsprogram inneholder følgende programpost: «Spørsmålet om Nord-Norge-banens videreføring avklares med grunnlag i en samlet vurdering av samferdselsplanene. Jernbanens distriktspolitiske virkninger tillegges avgjørende vekt.»

Stortingsmeldingen om samferdselsplanutvalgets innstilling vil ikke ta standpunkt til enkeltprosjekter. Det vil med utgangspunkt i nevnte melding bli fremmet særmeldinger om de enkelte samferdselsgrener, bl.a. om jernbanen.

Innstilling:

Landsmøtet forutsetter at det nødvendige materiale i forbindelse med forslaget om Nord-Norge-banens forlengelse legges fram så snart det er mulig, slik at saken kan avklares i partiets organer i innværende programperiode under hensyntaken til partiets arbeidsprogram.

Olav Gjærevoll, Sør-Trøndelag: Jeg vil gjerne komme med et solidarisk håndslag til partifellene i Nord-Norge. Tidligere har jeg vært skeptisk til spørsmålet, men har endret syn av flere grunner. Den ene er at vi har og vil få sysselsettingsproblemer i åra framover. Og i dag koster det samfunnet omtrent det samme å ha et menneske ledig eller i arbeid. Hvorfor da ikke velge arbeid. En annen grunn er energiproblemet - hvor mye olje vi enn finner vil ressursene være oppbrukt om en del år. Hvorfor da ikke begynne å planlegge? Vi hadde råd til å bygge jernbaner da vi var et fattig land. Nå må vi legge fram kalkyler for driften og se om den vil lønne seg. Bygger vi en vei, er det ingen som spør om den vil bære seg. Jernbanebygging ville ha en rekke ringvirkninger, bl.a. for verkstedindustrien. Redaksjonskomiteens innstilling er svært forsiktig, og det kan være vel og bra. Men det er gjennom dristighet arbeiderbevegelsen har gjort de store landevinninger.

Lars Skytøen, redaksjonskomiteens formann: Spørsmålet var gjenstand for omfattende debatt på landsmøtet i 1977 som fastsatte følgende formulering i gjeldende arbeidsprogram: «Spørsmålet om Nord-Norge-banens videreføring avklares på grunnlag av en samlet vurdering av Samferdselsplanen. Jernbanens distriktspolitiske virkning tillegges avgjørende vekt.» Vi har ikke sett noen grunn til at dette landsmøte skulle overprøve vedtaket fra 1977. Med innstillingen nå minner vi de ansvarlige om at vi har to år igjen av programperioden og at det haster.

Vedtak: Innstillingen enstemmig tiltrådt.

A 76:

SMERTU ARBEIDERLAG, fremmet av Gunnar Skaug, Østfold - om pensjonsalder.

Merknader:

Vidtgående reformer som nedsettelse av pensjonsalder, arbeidstid m.v. bør drøftes i tilknytning til landsmøtebehandlingen i 1981 av det nye arbeidsprogrammet.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 78:

LUSTER ARBEIDERPARTI, fremmet av Abraham Øvrebotten, Sogn og Fjordane.

Merknader:

Det vises til arbeidsprogrammet om en forsiktig videre vannkraftutbygging og til Regjeringens bebudede stortingsmelding om energipolitikken.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

Landsmøtet var nå ferdig med de forslag som var sendt ut på forhånd i eget hefte og skulle gå over til redaksjonskomiteens innstilling til forslag reist under debatten. Forslagene var nettopp omdelt, og flere representanter bad om bedre tid. Reiulf Steen foreslo da at redaksjonskomiteens formann skulle kommentere de enkelte forslag og innstillingen til dem etterhvert som de ble tatt opp. (I denne protokoll er forslagene referert etterhvert som de ble fremmet i debatten.)

A 100:

TOR ZACHARIASSEN, TROMS - om oljeutvinning utenfor Nord-Norge.

Merknader:

Regjeringen har i særskilt stortingsmelding tatt opp en rekke konkrete spørsmål som knytter seg til oljevirkomheten nord for 62. Det vises også til Innstilling II fra redaksjonskomiteen.

Det synes ikke tilrådelig å basere oljevirkomheten på regional lovgivning for de enkelte landsdeler.

Forslaget reiser enkelte konkrete spørsmål som det kan være grunn til å vurdere nærmere.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 101:

NILS HAUKLAND, ROGALAND - om oljepolitikken.

Merknader:

I egen konferanse har fylkespartiene på Vestlandet nylig behandlet bl.a. en uttalelse i tilknytning til de spørsmål forslaget reiser. Uttalelsen fra den såkalte Vestland-konferansen var enstemmig og forente de ulike synspunkter som i utgangspunktet var til stede.

Innstilling:

Det er i denne sammenheng ikke tilrådelig at landsmøtet former vedtak utover det som er sagt om oljevirkomheten og distriktene i Innstilling II.

Vedtak: Godkjent.

Martin Moland, Nordland: Jeg kan ikke si meg helt tilfreds med innstillingen. Arbeidsformidlingen har nemlig opprettet en del engasjementsstillinger som går ut 30. juni, muligens ut året. Det er altså folk i midlertidige stillinger som skal løse problemene for de som har størst problemer og er minst forberedt på å gå ut i arbeidet. Det beste hadde vært om landsmøtet klart og utvetydig hadde gått inn for å bygge ut denne virksomheten.

Moland opprettholdt ikke sitt forslag, og det ble votert over innstillingen.
Vedtak: Enstemmig tiltrådt.

A 103:

ROLF HELLEM, NORDLAND - om prøveboring i nord sommeren 1980.

Innstilling:

Landsmøtet viser til stortingsmelding 57 (1978-79) om prøveboring nord for 62. Det vises også til Innstilling II.

Rolf Hellem, Nordland: Jeg vet ikke riktig hva redaksjonskomiteen legger i dette. Meldingen konkluderer egentlig med at det vil ta ett år fra stortingsbehandling til prøveboring kan settes i gang. Regjeringens plan har vært å starte i 1980, men sier at den vil overlate til Stortinget å bestemme det. Mitt forslag gikk ut på å rydde denne uklarhet av veien.

Lars Skytøen viste til forslag 104 fra Hans Kristian Amundsen om å utsette prøveboringen som redaksjonskomiteen hadde foreslått å avvise. Forutsetningen er start for prøveboring i 1980.

Rolf Hellem trakk sitt forslag.

Vedtak: innstillingen enstemmig bifalt.

A 104:

HANS KRISTIAN AMUNDSEN, TROMS - om utsettelse av prøveboring i nord.

Merknader:

Det vises til Innstilling under A 103. Forslaget avvises.

Thorbjørn Jagland, sentralstyret: Forslaget fra Amundsen inneholder en rekke punkter som jeg er enig i og som vi har tatt opp her på landsmøtet. Det er også sagt av Johanson og Gjerde at synspunktene hører hjemme i den videre debatt om oljepolitikken og at Regjeringen skal legge fram en melding om bl.a. konsesjonssystemet. Derfor har jeg kunnet være med på redaksjonskomiteens innstilling.

Hans Kristian Amundsen, Troms: Jeg mener landsmøtet bør gi klare signaler om at prøveboring ikke må finne sted i 1980.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt mot 20 stemmer.

A 105:

MAGNE KREY, NORDLAND - om fiske og fiskeindustri.

Merknader:

Det vises til Regjeringens langtidsplan for fiskeriene, der disse spørsmålene er behandlet.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 106:

HANS KRISTIAN AMUNDSEN, TROMS - om konsesjonssøknaden for Alta-utbyggingen.

Merknader:

Stortinget har sluttbehandlet saken og fattet vedtak om utbygging etter forslag fra Regjeringen.

Innstilling:

Forslaget avvises.

Hans Kristian Amundsen, Troms: Denne saken er så alvorlig at den må få en behandling som er den verdig. I forslaget har jeg pekt på en rekke sider som ikke har vært nøye nok behandlet, og flere stortingsrepresentanter har etterpå sagt at de ikke kjente alle sider av saken og dermed konsekvensene av sin avstemning.

Lars Skytøen: Stortinget har slutt behandlet saken og fulgt et forslag fra Regjeringen. Redaksjonskomiteen fant ingen grunn til at landsmøtet skulle overprøve dette vedtaket.

Dirigenten, Guttorm *Hansen*, gjorde merksam på at det ikke var kommet noe krav til Stortinget til nå om ny behandling av saken.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt mot 23 stemmer.

A 107:

FRANTZ PETTERSEN, SVEIN WIKA, NORDLAND - om kraft til industri i Nordland.

Innstilling:

Avsnittene 4 og 5 under Energipolitikken i Innstilling II (i arbeidsdokumentet om sysselsetting, energi og økonomisk utvikling) ansees som dekkende for landsmøtets oppfatning.

Vedtak: Godkjent.

A 108:

STIG STENSERUD, OPPLAND - om skatte- og avgiftspolitikken.

Merknader:

Det vises til avsnittet om skattepolitikken i Innstilling II. Det vises også til Innstilling I, forslag A 1, samt til stortingsmeldingene om person- og bedriftsskatteleggingen.

Innstilling:

Forslaget oversendes sentralstyret.

Vedtak: Godkjent.

A 109:

KARI ROLSTAD, OSLO - om nøytronvåpenet.

Innstilling:

Landsmøtet viser til Stortingets behandling av Regjeringens melding om nedrustning og rustningskontroll. Partiets talsmenn tok i debatten kategorisk avstand fra at nøytronvåpenet skal integreres i NATO's forsvssystem. Landsmøtet slutter seg til dette standpunkt, samtidig som en understreker ønsket om at Norge engasjerer seg aktivt i nedrustningsarbeidet på et vidt felt. Særlig viktig er det nå å bidra til at det kan oppnås resultater i arbeidet med å stanse utviklingen av nye kjernefysiske våpen i øst og vest for at en som neste skritt kan oppnå nedbygging av de lagre som finnes av kjernefysiske våpen.

Vedtak: Godkjent.

A 110:

ØYSTEIN MÆLAND, OSLO - om valgene i Rhodesia.

Landsmøtet i Det norske Arbeiderparti anerkjenner ikke de nylig avholdte valgene i Zimbabwe (Rhodesia), idet de er gjennomført i strid med de anerkjente prinsipper for frie valg. Landsmøtet gir sin støtte til en løsning av konflikten i Zimbabwe som må omfatte alle grupper, slik at det undertrykte flertalls interesser ivaretas. En reell og rettferdig fred kan bare oppnås ved likeverdig deltakelse av Patriotisk Front.

Vedtak: Godkjent.

Redaksjonskomiteens instilling til forslag A III fra Øystein Mæland, Oslo, om at Jamaica skal være Norges hovedleverandør av bauxitt, ville bli avgitt seinere.

ARBEIDSDOKUMENT OM SYSSELSETTING, ENERGI OG ØKONOMISK UTVIKLING.

Lars Skytøen, redaksjonskomiteens formann, refererte innstillingen om Arbeidsdokument for sysselsetting, energi og økonomisk utvikling:

1. Det framlagte arbeidsdokument, som er forberedt i samarbeid mellom tillitsvalgte i parti, fagbevegelse, kvinne- og ungdomsbevegelse vedtas med to tilleggssforslag som et dokument om sysselsetting, energi og økonomisk utvikling med sikte på resten av inneværende programperiode.

2. Dokumentet er å betrakte som en videreføring og en utdyping av partiets arbeidsprogram på de felter som er berørt, og gis tittelen:

«Foran 1980. Erklæring fra Det norske Arbeiderpartis 47. landsmøte om sysselsetting, energi og økonomisk utvikling.»

3. Under «Økonomisk politikk» vedtas i tillegg som nest siste avsnitt:

«Ved utformingen av skattesystemer i tida framover bør det legges vekt på forenkling og å dempe progresjonen for folk med vanlige inntekter. Ordningene utformes slik at en tar bort de sosiale og økonomiske skjevheter som blant annet den ubegrensede rett til rentefradrag gir. En slik omlegging av skattesystemet bør ikke føre til reduserte inntekter av skatter og avgifter til det offentlige.»

4. Under «Industripolitikken» vedtas i tillegg som nest siste punkt:

Oppfølgingen av lov om arbeidsmiljø og arbeidervern vil ha høy prioritet, også som et tiltak for å redusere helserisiko, utvikling av sykdom og dermed sykefravær. Arbeidstilsynet må styrkes lokalt og sentralt.

Overskriften for hele avsnittet endres til

«Industripolitikken, produktiviteten og arbeidsmiljøet.»

5. Sentralstyret gis fullmakt til en redaksjonell og språklig gjennomgåelse av erklæringen.

Vedtak: Godkjent.

Inger Else Kleiven, Oppland, foreslo at landsmøtedeltakerne fikk tilsendt protokollen fra de sentralstyremøter som behandler de landsmøtesaker som er vedtatt oversendt sentralstyret.

Dirigenten mente at landsmøtet opphørte å være et organ for partiet når landsmøtet var hevet, og henviste til fylkespartiene. Reiulf Steen støttet dette, men understreket at man var innstilt på å gi bredest mulig orientering om forslagenes videre behandling. Han mente sentralstyrets protokoller ville være til liten hjelp, men sa at partikontoret ville ta ønsket til etterretning og beflitte seg på å gi informasjon til de som var interessert. Han viste også til Aktuelt Perspektiv som kunne brukes til dette formål.

Forslagsstilleren var enig i dette.

SAKLISTAS PUNKT 2:

INNSTILLING OM BERETNINGEN FOR 1977 og 1978

Randi Sandvold, beretningskomiteens formann la fram følgende innstilling:

Beretnings- og protokollkomiteen har gjennomgått partiets beretning for perioden 1977-1978 og fremmer følgende innstilling:

Beretningen er greit og oversiktlig oppbygd og derfor lett å finne fram i.

Revisjonsnemnda:

Nemnda er ikke ført opp i beretningen, men den er i protokoll fra landsmøtet 1977 ført opp etter Sentralstyret.

Komiteen foreslår at Revisjonsnemnda for ettertiden føres opp i beretningen etter Sentralstyret.

Revisjonsnemnda har i landsmøteperioden bestått av Leif Skau, formann, Kåre W. Larsen og Aase Bjerkholt. Vararepresentanter: Harry Jørgensen og Harriet Andreassen.

Faglig/politisk utvalg:

Komiteen vil bemerke at navnene til representantene fra AUF, Kvinnesekretariatet og Stortingsgruppa skulle vært ført inn i beretningen.

Disse er med: Fra AUF Ove K. Larsen, fra Kvinnesekretariatet Bjørg V. Bergh, og fra Stortingsgruppa Finn Kristensen.

Komiteen har merket seg at Media-utvalget og Utvalg for utdanningspolitiske perspektiver ikke er nevnt i beretningen.

Media-utvalget har slik sammensetning:

Bjørn Skau, formann, Johs. Skeide Larsen, Einar Olsen, Gro Hillestad Thune, Andreas Skartveit, Paul Engstad, Liv Buck, Odd Rune Wivegh, Olav Nilsen, Erik Borge, Kristian Ottosen, Gerd Hagen Schei, Arvid Jacobsen, Ingjald Ørbeck Sørheim, Einar Førde, Reidar Nielsen, Else Germeten, Arild Bomann, Finn Arne Eriksrud og Knut Evensen.

Utvalg for utdanningspolitiske perspektiver:

Disse er med: Hans Østvold, formann, Åke Dalin, Kjølsv Egeland, Ivar Bjørnsgaard, Berit Haldorsen, Kirsti Grøndahl, Ingrid Eide, Ragnar Guran, Jens Stoltenberg, Lars Buer og L.O.s skolesekretær.

Beretnings- og protokollkomiteen har med sterk *beklagelse* merket seg at Sentralstyret ikke har fulgt opp partiets målsetting når det gjelder kvinners representasjon i sentrale utvalg.

De oppnevnte utvalg har tilsammen 358 medlemmer. Fordeling: 259 menn og 99 kvinner. Videre er fordelingen lite tilfredsstillende geografisk.

Komiteen finner å måtte be det nye sentralstyret om å sørge for en bedre geografisk og kjønnsmessig fordeling i Sentralstyrets faste utvalg for perioden fram til 1981.

Landsstyrets møter:

Det vises til side 17. Landsstyrets møte 9. og 10. januar 1978 i Bygningsarbeidernes Hus, Oslo. Punktet rettes slik: Nordli innledet om Den politiske situasjon. Videre behandlet møtet Regjeringens sammensetning. - Det øvrige strykes.

Organisasjonen:

Beretningen viser at kontakten med fylkespartiene har vært god. Representanter fra landspartiet har deltatt på møter og konferanser av forskjellige slag, både i fylkene og kommunene.

Arbeidsmetodene i lag, kommune- og fylkespartier, og arbeidet i folkevalgte organer på alle nivåer har vært viktige arbeidsoppgaver.

Byenes problem er spesielt tatt opp med bypartiene. I denne forbindelse ble det avviklet en større konferanse, hvor 17 av våre største by- og fylkespartier var invitert.

Sør- og Vestlandet ble viet spesiell oppmerksomhet.

Komiteen finner det riktig å peke på disse viktige arbeidsoppgavene - og minne om at dette arbeid må fortsettes og intensiveres.

Studievirksomheten:

Partiets studievirksomhet har i landsmøteperioden vært sterkt preget av samarbeid med lokale AOF-foreninger. Komiteen vil gi uttrykk for at skolering av våre folkevalgte, innføring i organisasjonsarbeid for alle våre medlemmer må være saker som en prioriterer høyt også i de kommende år.

Medlemsbevegelsen:

Møre og Romsdal står i beretningen oppført med 37 kommunepartier, det skal være 38.

Ifølge medlemsoversikten for 1976-78 på side 45 går det fram at medlemstallet er økt med 9098. Erfaringsmessig vet vi også at det etter denne dato kommer inn medlemsrapporter fra foregående år med anslagsvis 3000 medlemmer, slik at totalen blir 12 000.

Beretningen slår fast at for å holde medlemstallet konstant, må det tegnes 10 000 nye medlemmer pr. år. Dette tallet synes vi er altfor stort, og det må derfor være et varsko til partiorganisasjonen om å se på våre kontingentinnkrevingsrutiner, samt formen for partistyrenes kontakt med medlemmene. På alle plan må vi få en drøfting av disse problemer. Vi må styrke innsatsen for å beholde medlemmene samt verve nye.

Stortingsvalget 1977:

Den viktigste enkeltbegivenhet i perioden var Stortingsvalget 1977.

Ved sterk felles innsats fra fagbevegelsen og partiorganisasjonen gjorde vi et godt valg.

Komiteen vil minne om at høstens valg skal danne grunnlag for Stortingsvalget 1981.

Det er nødvendig å mobilisere *hele* arbeiderbevegelsen til innsats i valgkampen. Faglig/politisk arbeid og samarbeid må styrkes.

Kvinnebevegelsen:

Kvinnebevegelsen har i beretningsperioden hatt stor aktivitet. Landskvinnekonferansen 1977 besluttet at det skulle velges et landsstyre, som er kvinnebevegelsens høyeste myndighet mellom landskvinnekonferansene. Vi tror at nevnte vedtak vil styrke kvinnebevegelsen.

Arbeidernes Ungdomsfylking:

har i perioden styrket sin stilling betraktelig. Organisasjonsmessig har det foregått en sterk opprustning - og det er verd å merke seg at fylkessekretærkorpset har økt - fra 3 til 12 i perioden.

Den aller viktigste oppgave for AUF i 1979 er å få førstegangsvelgerne i tale og fram til valgurnene.

Framfylkingen:

Selv om Framfylkingen ikke berøres direkte i beretningen, finner komiteen grunn til å minne landsmøtet om at Framfylkingen er arbeiderbevegelsens barneorganisasjon.

Komiteen har med glede konstatert at vår barneorganisasjon er i sterk vekst, og at det nå er kretsorganisasjoner i alle fylker. Det må være en selvfølge at hele partiorganisasjonen både moralsk og økonomisk støtter opp om dette arbeid.

Komiteen vil foreslå at det for framtida blir et eget punkt i beretningen om Framfylkingen.

Regjering og stortingsgruppe:

Komiteen konstaterer at Regjeringen og vår stortingsgruppe har lagt stor vekt på å opprettholde den fulle sysselsetting i Norge under den internasjonale økonomiske krise. Komiteen vil på landsmøtets vegne gi vår Stortingsgruppe og Regjeringen honnør for en dristig og framtidsrettet politikk.

Hovedinntrykket av beretningen er at den politiske og organisasjonsmessige virksomheten har vært god. Og at landsmøtets vedtak fra 1977 er fulgt opp.

Beretnings- og protokollkomiteen foreslår for landsmøtet at Det norske Arbeiderpartis beretning for årene 1977 og 1978 godkjennes med de endringer og tilføyelser som er påpekt.

Oslo. 8. mai 1979

Randi Sandvold
formann

Alf Jakobsen.

Tove Ness.

Reidar Nordal.

Gustav Røed.

John Sørkjordmo.
sekretær

Erling Edvardsen, Nordland, bemerket til punktet om Samferdselssaker på s. 87 i beretningen at det forrige landsmøtet forutsatte at Samferdselsplanutvalget skulle ta seg av det som var av betydning for utviklingen av nordnorsk samferdsel. Han mente dette ikke var viet nok oppmerksomhet og bad om at det materiale som var utarbeidet av fylkets valgte organer i Nordland om manglende i Samferdselsplanutvalgets innstilling fra juni 1979 ble oversendt sentralstyret.

Ivar Bjørke, Kristen Arbeideres Forbund, viste til lista over samarbeidende organer på s. 36 og savnet samarbeidsutvalget som var oppnevnt mellom DNA, LO og KAF og bad om at det ble tatt med i beretningen.

Vedtak: Innstillingen tiltrådt med disse merknader.

SAKLISTAS PUNKT 3:

INNBERETNING FRA REVISJONSNEMNDA

Leif Skau, revisjonsnemndas formann la fram følgende innstilling:

I henhold til partiets lover paragraf 8 er det Landsstyret som skal sluttbehandle partiets regnskaper. Det blir da Revisjonsnemndas oppgave å legge fram for Landsmøtet en beretning som er en oversikt over partiets økonomiske stilling på grunnlag av regnskapene.

Det daglige revisjonsarbeidet er utført av Det norske Arbeiderpartis revisjonskontor. Kontoret har 3 ansatte, og den daglige leder er Rolf Jørgensen.

Det organisasjonsmessige ansvar for revisjonen er tillagt Revisjonsnemnda, som i perioden har hatt 9 møter sammen med revisjonen. Utover dette har nemndas formann hatt jevnlig kontakt med revisjonskontoret. I henhold til sitt mandat har nemnda gjennomgått Sentralstyrets og andre institusjoners møteprotokoller. Likeledes er revisjonsprotokollene gjennomgått. Nemnda sender fortløpende utskrift av sin møtebok til sentralstyret. Hovedrevisor holder nemnda ajour med revisjonens gang og den regnskapsmessige stilling i de foretak som sorterer under nemnda og kontoret.

Flere av de virksomheter som får sine regnskaper revidert av kontoret har egne kontrollkomiteer eller revisjonsutvalg.

Denne beretningen gjelder derfor bare de regnskaper som sorterer direkte under partiets organer. For selskapet Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet A/S forelegges nemndas og revisjonens beretninger for generalforsamlingen i samsvar med aksjeloven. Det samme gjelder for Arbeiderpressens Samvirke A/L.

Partiets økonomi:

Partiet har i perioden mottatt som statsstøtte kr. 15 103 076,00. Denne inntekstposten representerer rundt 80 % av de samlede inntekter når en holder valgregskapet utenfor. Midlene disponeres etter vedtak i Sentralstyret, og dekker lønn og bilhold til distriktssekretærene, bevilgninger til distriktene og andre organisasjoner, samt overføring til ungdomsarbeidet etter bestemte retningslinjer. Av statsstøtten er det i regnskapsperioden overført til partiets alminnelige virksomhet kr. 7 607 700,00.

Kontingentinntektene var kr. 1 719 200,00, og dette er en økning på kr. 406 700,00, eller 31 % og betydelig mer enn det en hadde forventet i budsjettet. De andre ordinære inntekter har også vist en betydelig økning i perioden.

Som bidrag til Valgkampen 1977 er inntektsført kr. 4 756 200,00, mens utgiftene i forbindelse med valget er bokført med kr. 4 852 900,00, etter avsetninger på tilsammen kr. 2 350 000,00 er regnskapet gjort opp med et overskudd på kr. 180 950,00.

Bladet Arbeiderkvinnen og Tidsskriftet Sosialistisk Perspektiv kom begge ut med 6 nummer både i 1977 og 1978. Det samlede underskudd for disse publikasjoner er utgiftsført i partiets regnskap.

Sammen med andre organisasjoner hadde partiet pr. 31/12-1978 et samlet kausjonsansvar overfor Landsbanken A/S på kr. 1 875 000,00, og et eneansvar på kr. 207 300,00.

Revisjonsnemnda legger med dette fram for Landsmøtet sin beretning for perioden 1977/78. Mer detaljerte opplysninger for bedømmelsen av partiets regnskapsmessige stilling og økonomiske virksomhet er gitt i revisjonsberetningen og nemndas beretning til Landsstyret.

Oslo, den 29. mars 1979.

I REVISJONSNEMNDA: *Leif Skau. Kåre W. Larsen. Aase Bjerkholt.*
Formann.

Landsstyret har i møte den 4. d. mnd. godkjent partiets regnskap for perioden 1/1-1977 til 31/12-1978. Revisjonsnemndas beretning er også referert i Landsstyret og tatt til etterretning.

Vedtak: Enstemmig tiltrådt.

Dirigenten opplyste at ca. 80 talere hadde tegnet seg til debatten om lokalpolitikken. Strek ble satt og fem minutters taletid besluttet. Det ble tatt 10 minutters pause. Møtet satt igjen kl. 17.00.

SAKLISTAS PUNKT 9:

OPPGAVER I LOKALPOLITIKKEN

Debatten

Anneliese Dørum, Kvinnesekretariatet: Endelig skal vi sammen med mannfolkene våre få drøftet innholdet i et kvalitativt bedre samfunn, de myke verdiers plass i nærmiljøet vårt. Kvinnebevegelsens bidrag er programmet Nærmiljøet vårt som ble vedtatt på landskvinnekonferansen i år. Vi valgte dette emne fordi det fortsatt er store uløste oppgaver her. Isolasjon, ungdomsproblemer og stadig økende behov for eksperter, et stadig voksende sosialbudsjett. Alle faktorer i samfunnet spiller inn på nærmiljøet, derfor er nærmiljøpolitikken avhengig av vår politikk for industri, energi, boliger, skoler osv. Vi har tatt for oss ulike sider ved nærmiljøet med sikte på å finne konkrete måter å ta opp problemet på, skape mer menneskevennlige forhold med vekt på de myke verdier. Disse har med forholdet mellom mennesker å gjøre. Det har hittil vært vanlig å sette de med minst politisk erfaring til å forvalte de myke verdier. Utbygging av næringsliv og kommunikasjoner osv. er det mannfolk som styrer med. Vi ser det som en oppgave å bryte med det gamle mønsteret i beslutningsprosessen. Grupper som kjenner nærmiljøets problemer på kroppen må få mer innflytelse.

Vi mener det er paradoksalt at de som har avgjørende innflytelse på nærmiljøet er de som har minst kontakt med det, oftest menn som har liten eller ingen tid å tilbringe i nærmiljøet. De har et bakkemannskap hjemme til å ta seg av alt det praktiske. Mange trekker seg nå fra sine verv, og det viser at vårt politiske liv ikke lar seg kombinere med ansvaret for hjem og familie. I vårt program har vi en rekke forslag for å gjøre politikernes arbeidsvilkår bedre. Sentralt i nærmiljøet står boliger og arbeidsplasser. De betalte oppgavene er sentralisert for at det skal være rasjonelt, eldre blir henvist til institusjoner, ungdom til internater og studentbyer. Tilbake står småbarna og de hjemmевærende mødre. Vi er blitt fattige på fellesskapsmiljøer og kontakten mellom generasjonene er i stor grad borte. Vi lærer mindre av hverandre og forstår hverandre dårligere. Vi må gripe inn mot årsakene til de sosiale problemer. Det ligger store gevinster i å få arbeidsplasser tilbake til nærmiljøet. Jeg anbefaler landsmøtet å vedta kvinnebevegelsens handlingsprogram som retningslinjer for partiets politikk på dette området.

Ivar Leveraas, Sentralstyret: Sentralstyret har satt ned et utvalg - hvor jeg er formann - som ser på den sosiale boligpolitikken. Det er ikke ferdig med sitt arbeid, men noen av de viktigste synspunkter kan legges fram.

For det første: Kommunene må fortsatt ha hovedansvaret for egen boligbygging og tomteforsyning. Mange steder er det bolig- og tomtepolitiske initiativet for svakt, særlig i en del borgerlig styrte presskommuner. Utbygging-soppgavene overlates til private gjennom utbyggingsavtaler, noe som ikke er til fordel for de boligsøkende. Kommunene må ha planer for hva som skal brukes som boligtomter i hvert fall for de nærmeste 5-10 år. Større tomtefelt må erverves og arealene må også skaffes lån på rimelige vilkår.

For det andre: bare gjennom bedre boligdekking kan vi imøtekomme behovene og beherske pris- og kostnadsutviklingen. Med variert utbygging bør det ikke bygges mindre enn ca. 40 000 boliger pr. år. Boligkooperasjonens andel bør økes vesentlig.

For det tredje bør det offentlige innsats innrettes mot mer ressursvennlige boliger og husbanken finansiere større del av kostnadene for de som trenger det mest. Inngangsbilletten bør reduseres, særlig for ungdom og folk med spesielle problemer. Her bør en kunne gi lån til hele egenkapitalen. Det er også grunn til å stramme inn vilkårene for husbanklån slik at mer av den private boligbygging må finansieres privat. Bostøtteordningen må komme mer i samsvar med faktiske boutgifter og reell økonomisk evne.

For det fjerde må vi løse urettferdighetene mellom de som er underlagt prisregulering på boligmarkedet og de som står mer fritt. Stortingets meningsyttring om oppregulering av takstene i borettslag må følges opp. Men fortsatt må en ta hensyn både til den som flytter ut og den som flytter inn. Prisregulering har vi for å ivareta viktige samfunnsmessige hensyn. Husbankens lånevilkår er de samme enten boligen seinere kan selges fritt eller under priskontroll. Det bør være samsvar mellom de fordeler en får fra samfunneets side og de forpliktelser en pålegges. Derfor må vi spørre om det ikke er riktig å innføre to ordninger i Husbanken slik at den gir lavere bokostnader til dem som av samfunnsmessige hensyn seinere er underlagt effektiv priskontroll.

For det femte må innsatsen for bedre bomiljø styrkes, særlig i de indre deler av byene, men også i eldre drabantbyer. Her er det nødvendig å skape større trafikkisikkerhet, frigjøre arealer for rekreasjon og lek. Det må være en hovedoppgave å få parkere biler vekk fra gater og veier i boligområdene. Lånemulighetene til nærmiljøtiltak gjennom Husbanken må økes.

Olav Gjærevoll, Sør-Trøndelag: Statsrådets foredrag og et arbeidsdokument som foreligger berører oppgaver som bør være helt sentrale i årets valgkamp, men også like sentrale i utformingen av 80-års politikk. I arbeidsdokumentet heter det: «Vi vil legge større vekt på miljø og ressurspolitiske vurderinger i hele vår samfunnsplanlegging.»

Vi er i ferd med å gjøre det, men det store gjennombrudd er ennå ikke kommet. Det krever nemlig en betydelig omstilling hos oss alle. Vår planlegging har hittil i hovedsak vært av teknisk-økonomisk karakter. Vi har vært opptatt av det vi skal *forbruke*, til boliger, industri, veier osv. Dette er selvfølgelig en meget viktig del av planleggingen, men med stigende styrke melder seg det jeg vil kalle den *defensive* del av planleggingen, vernet av våre begrensede ressurser, vernet av den primærproduksjon som vi alle til syvende og sist er avhengige av, vernet av den natur som gir oss så mye av vårt trivselsgrunnlag.

Dette må få konsekvenser for vår tenkemåte, for vår holdning og vår handlemåte. Vi må i stigende grad forsøke å bli klar over konsekvensene av våre inngrep. Når vi i den industrialiserte del av verden på så mange områder står overfor store samfunnsproblemer i form av ressursdeleggelse, forurensninger, miljøforringelser, utarming av vår natur m.v., skyldes det i høy grad at vi ikke i tilstrekkelig grad har greid å forutsi konsekvensene av våre handlinger.

For å ta et konkret eksempel: Vi fører ofte kloakkene våre ut i det samme vann som vi bruker som drikkevannskilde. Dette konkrete eksempel kan vi på mange måter generalisere. Følgen blir at de samfunnsmessige reparasjonsomkostningene stadig øker.

Hensynet til miljøet og ressursene må prege vår politikk på nær sagt alle felter. Vi aksepterer idag ikke en bedrift som er helsefarlig - hvor lønnsom produksjonen enn måtte være.

Å bygge en vei er mye mer enn en teknisk-økonomisk oppgave. Mer enn 12 000 drepte i trafikken i åra etter krigen er en tragisk påminnelse om at vi ikke har greid å mestre miljøoppgavene på dette området godt nok. Vi har prioritert biltrafikken fremfor barnas skolevei.

I vår bypolitikk må vi nå prøve å snu en utvikling som truer med forslumming av gode sosiale miljøer. Ressursmessig sett er det dårlig politikk å la gamle bydeler forfalle. Sosialt sett har det meget kjedelige konsekvenser fordi det gjerne er de mest ressursvake som blir igjen der miljøforringelse skjer.

Det må etableres en finansieringslikestilling mellom å bygge nytt og å rehabilitere eldre bydeler. Jeg er overbevist om at vi i årets valgkamp vil komme i nærkontakt med velgerne om vi gjør nærmiljøoppgaver til sentrale spørsmål.

Hvis vi vil øke vår tilslutning blant de unge, må arbeiderbevegelsen gjøre miljø- og ressurspolitikken til en hjertesak på samme måte som den i sin tid gjorde sosialpolitikken til det.

Ruth Ryste, Regjeringen: Som kjent har det vært foruroligende forverring av narkotikamisbruk blant ungdom de siste to år. På bakgrunn av denne alvorlige situasjonen er det lagt fram en plan for å øke samfunnets innsats lokalt, regionalt og sentralt. Det som må til er omfattende samvirke mellom restriktive kontrolltiltak og ulike former for forebyggende virksomhet, behandlings- og ettervernstiltak. Skal spesielle tiltak for narkotikaproblemer ha varig virkning, må samfunnet bedres kvalitativt gjennom styrking av familiens og nærmiljøets bæ-

reevne og barns og ungdoms oppvekstår. Det kreves større solidaritet med de svakeste gruppene. Arbeid og bolig for alle er av grunnleggende betydning. Det krever også solidaritet gjennom en mer ansvarsbevisst holdning overfor rusmidler og medikamentbruk i sin alminnelighet, slik at misbrukeren kan finne støtte for avvísning av rusmidler i holdninger blant folk flest. Det er viktig at folk blir bedre kjent med både generelle og spesielle årsaker til stoffmisbruk, slik at alle aktivt kan bidra til å redusere behovet for og konsekvensene av misbruk av narkotiske stoffer. Bekjempelse av narkotikaproblemer er ikke bare et statlig ansvarsområde. Kommuner og fylker må trekkes sterkere inn i det videre arbeid. Jeg håper landsmøtet vil markere arbeiderbevegelsens ansvar og vilje til å ta aktivt del i dette arbeidet.

Jeg vil kort skissere en del av de forslag Regjeringen arbeider med.

Når det gjelder tiltak for å *forebygge* vil vi styrke de *positive alternativer* ved å øke ressursene til de ungdomsklubber som har eller vil påta seg arbeid med narkotikatruet ungdom eller unge som allerede har problemet og som trenger denne type miljøstøtte. Vi ønsker å utvikle et program for mer systematisk bruk av støttekontakter til utradisjonelle tiltak på tvers av etablerte finansieringsordninger med mulighet for raske reaksjoner overfor atferdsvanskelige barn 10-16 år - som erfaringsmessig kan rekrutteres til stoffmisbrukergruppen.

Opplysning og informasjon vil bli styrket, for det første overfor elever i skolen gjennom en fordobling av den pedagogisk veiledningstjeneste som drives av Alkohol- og narkotikakonsulentene ved skoledirektørens kontor. Et annet opplegg er å prøve ut nye og mer offensive metoder i det holdningsskapende arbeidet. Vi har foreløpig kalt dette prosjekt «Alternativ til narkotika».

I administrasjonen og blant ulike grupper finnes det allerede i dag gode - og dårlige - erfaringer med ulike forsøk på å bekjempe narkotikamisbruk. Det gjøres en hel del, men vi har ikke lagt nok vekt på å bringe disse opplysningene ut til folk flest. Vi vil derfor styrke statens informasjon om disse spørsmål - blant annet ved å utgi et eget tidsskrift om norske problemer.

I samarbeid med AKAN vil arbeidet styrkes for å integrere ungdom med problemer i arbeidslivet. Jeg vil understreke betydningen av at arbeiderbevegelsen tar i bruk våre egne ressurser for å trekke disse ungdomsgruppene inn i arbeidslivet.

Når det gjelder *oppsøkende virksomhet* vil uteseksjonen i Oslo bli styrket ved at de får en større statsstøtte.

Når det gjelder *bolig, utdanning og arbeid*, foreslås økt utbygging av varierte boligtiltak for ungdom.

Det vil bli opprettet engasjementsstillinger for å styrke arbeidsformidling til unge, og med spesielt ansvar for stoffmisbrukere. Nye arbeidstreningsgrupper for stoffmisbrukere vil bli etablert, og mulighetene for vernet arbeid i offentlig virksomhet, vil bli betydelig utvidet.

For å utvide mulighetene for *behandling, ettervern og etterfølgende* foreslås en rekke tiltak. Vi ønsker å gå nye veier, men har klart for oss at vi er avhengig av,

og må styrke også de etablerte hjelpetilbudene. Vi håper imidlertid at samspillet mellom behandlingssektoren og vanlig bolig- og arbeidsmiljø kan styrkes.

Staten vil opprette en egen avdeling på Gaustad for hardt belastede stoffmisbrukere hvor det tas sikte på langtidsbehandling med utprøving av nye metoder.

Statens klinikk for narkomane vil bli reorganisert. Sosialdepartementet vil videre vurdere å øke akutt- og korttidstilbudet ved Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri i nært samarbeid med barnevernsmyndighetene.

Sammen med fylkeskommunene vil Sosialdepartementet kartlegge hjelpe- og behandlingstilbudene for stoffmisbrukere og gi råd om organisering av et samlet tilbud.

Når det gjelder Oslo står kommunen i en særstilling idet store ungdomsgrupper flytter hit. Staten har tatt kontakt med Oslo kommune for å reorganisere akuttbehandlingstilbudet i Oslo-regionen. Vi må se statens og kommunens somatiske og psykiatriske institusjoner i sammenheng, og det må finnes fram til hensiktsmessige samarbeidsordninger med Akershus. Staten vil ta initiativ til å etablere en sentral henvendelsesinstans - en offentlig krisetelefon - som er åpen hele døgnet.

Vi ønsker å etablere en samarbeidskjede mellom hjelpe- og behandlingstanser på ulike nivåer. Hvert ledd i denne kjeden må ha et ansvar for å følge opp de klienter som er under behandling. Hvem som har ansvar for den enkelte noteres i en samlet oversikt over de klienter som behandles innen «kjeden». Vi mener dette vil motvirke manipulering og dobbeltarbeid og lette koordineringen.

Det foreslås en sentral registrering av dødsfall blant stoffmisbrukere.

Når det gjelder tvang, mener vi at dette brukes i for liten utstrekning - særlig gjelder dette overfor de yngste og de hardest nedkjørte. Vi har nemlig lovhjemler for dette.

For å understreke viktigheten av at de psykiatriske sykehus og klinikker gir hjelp til stoffmisbrukere i akutte krisesituasjoner vil Sosialdepartementet vurdere å foreslå egne lovbestemmelser om dette.

Det er også behov for å utvikle bo- og arbeidsfellesskap i likhet med Hasselakollektivet som noen av våre partifeller i Sverige har utviklet. Arbeidet med dette vil bli styrket i Kommunal- og arbeidsdepartementets regi.

Behovet for etterutdanning av nøkkelpersonell krever styrket innsats. Vi vil samarbeide med Norske Kommuners Sentralforbund om å tilrettelegge mer systematisk opplegg på dette området.

Til slutt, partifeller, må jeg få lov å minne om at når et ungt menneske faller utenom - begynner å misbruke rusgifter og kanskje debuterer som kriminell - er dette resultatet av en lang utvikling. Det er ikke noe som skjer over natta.

Vi må gå bakover i det unge menneskes liv og spørre hvor var det noe sviktet - var det hjemmet? Var det nærmiljøet? Var det skolen?

Vi har alle et ansvar for å skape slike forhold at hjem og nærmiljø blir satt i

stand til å gi barn og ungdom en sunn og god oppvekst. Dette tror jeg en samlet bevegelse vil stå bak.

Reidar Nordahl, Telemark: Gro Harlem Brundtland rettet i sitt glimrende innlegg søkelyset på dette med mer kontakt, medmenneskelighet, miljøet på møtene våre, dette å kunne snakke sammen og møtes uten å si hysj og se på fjernsyn. Ordet solidaritet har vi lett for å bruke ved store anledninger. Jeg har en følelse av at når vi er på hvert vårt sted står det ikke så bra til med solidariteten. Vi er ikke så villige til å se over til naboen og rekke ut hender for å hjelpe til. Oppgavene for et kvalitativt bedre samfunn må bygge på at det enkelte menneske settes i stand til å ivareta sine interesser, fremme sin krav og gjøre det på en skikkelig måte overfor samfunnet. Det kan gjøres på flere måter, en av dem er skikkelig skoloring gjennom voksenopplæringsorganisasjonene. Gjennom økt støtte til disse vil vi kunne utvikle demokratiet i den retning vi ønsker, nemlig å sette mennesker i stand til å forklare hva de trenger og ønsker av samfunnet. I store forsamlinger oppdager vi fort hvem som fremmer sine forslag, de som har fått den rett det er å kunne hevde sine meninger. De vel skolerte og godt utrustede, de som har fått en utdanning som har satt dem i stand til å markedsføre sine ideer. Her har vi en kolossal oppgave.

Grethe Knudsen, Hordaland: Etter min mening er kapitlet om oppvekstmiljø og skole i arbeidsdokumentet altfor luftig og kan virke noe uforpliktende. Barn oppholder seg stadig lenger i skolen og da vil også skolelivet få konsekvenser for den holdning de får til sine medmennesker og til samfunnsforhold. Erfaringer fra vår hverdag viser at praktiske tiltak som hver for seg kan virke tilforlatelig, til sammen gir skremmende perspektiver som langt på vei viker bort fra Mønsterplanen og de perspektiver den legger opp til og dermed kan få vidttrekkende konsekvenser også i vårt nærmiljø. Et eksempel er at Grunnskolerådet igjen tar kjernepensum opp til drøfting. Da nærmer vi oss et minstepensum. Videre diskuteres nå ofte på lærerhold at de trenger en fast timeplan som ikke kan endres i skoleåret. Dette kan hindre lærerne i å gå ut i arbeids- eller nærmiljø med sine elever. Opprettelse av spesialskoler og spesialklasser fortsetter som før. Men vi har ønsket å nedbygge slike spesielle tiltak for at alle barn skal få oppleve fellesskap i sin skole. Vi må skjerpe oss vis-a-vis våre delmål slik at skolen blir det den er tenkt å være. Et nøkkelord her er lærerutdanningen som nå snart må bli i samsvar med våre ideer og ikke fortsette sin skjeve og individualistiske gang. Om Kriminalmeldingen hevdet Laake at forslagene er for løse. Men det kan ikke gis noen oppskrift som skal gjelde en gang for alle, tiltakene må vurderes ut fra hver enkelts situasjon. Jeg mener denne melding føyer seg fint inn i rekken av reformer vårt parti har kommet med og fortsatt skal komme med for å sikre svake grupper i vårt samfunn. Jeg arbeider daglig med barn og ungdom som samfunnet så lett skyver fra seg, og håper partiet fortsatt vil arbeide for at alle skal ha samme muligheter.

Ragnar Kristoffersen, Akershus: Dokumentet skulle være et skikkelig grunnlag å arbeide ut fra, men bør utvides og utdypes sentralt og lokalt, og gis en praktisk utforming. Noe av det viktigste er etter min mening å bedre kvinnes situasjon på arbeidsmarkedet gjennom politiske framstøt. Etter at utredningen om arbeid for kvinner ble lagt fram, arbeider vi nå med oppfølging av forslagene, Likestillingstilskudd gjennomføres nå som en prøveordning i flere fylker fra 1. juni i år. Spørsmålet om kjønnskvoltering vurderes i forbindelse med Melding om regionalpolitikk og distriktsutbygging. En grunnleggende forutsetning for et mykere samfunn er å drive skikkelig boligpolitikk, som først og fremst sikrer alle bolig uten at familieøkonomien knekker sammen. I Oslo bygges det pinlig lite boliger, politikerne med Nordengen i spissen er mest opptatt av å fortelle folk hvor de ikke skal bygge. I Bærum er det lille som bygges lagt i hendene på grunneiere med interesser i fortjeneste. I Folloregionen har man i praksis gjennomført stavnsbånd, også for boligsamvirket, og Vestby Høyre har såvidt jeg forstår programfestet å ikke bygge boliger. Samtidig tviholder Oslo på alle sine arbeidsplasser og veksten er fortsatt sterkest der. Bærum er opptatt av å få såkalte intelligensarbeidsplasser til kommunen. Følgen er sterkere press på boligmarkedet i hele Oslo-gryta, større innflytting, større trafikkproblemer, større forurensninger. Vi må nå få et forpliktende regionalt samarbeid for å løse problemene. Men de fleste sitter på hver sin kommunale tue og er seg sjøl nok. Løser vi ikke boligproblemene kan vi ikke langt etter et kvalitativt bedre samfunn, og vi må gjøre dette før våre sentrale pressområder drukner i sine støy-, forurensnings- og miljøproblemer.

Aud Haukeland, Rogaland: Barns og ungdoms situasjon i dag er preget av en stadig raskere samfunnsendring, og det virker inn på hele deres livssituasjon. Grunnlaget for menneskets utvikling blir lagt i barneåra. Skal vi nå vår målsetting, er det tre viktige ting jeg vil peke på: Planlegging, omprioritering og politiske holdninger. I dag planlegges det stort sett ut fra økonomiske vurderinger og ikke ut fra dem som skal bo. Hensynet til friarealer og lekeplasser blir ikke godt nok ivaretatt. Slike områder bør opparbeides parallelt med boligene. Skal vi nå vårt mål om 100 000 barnehageplasser innen 1980 må det en helt annen vilje til å prioritere dette. Gjennom Barnehageloven er kommunene pålagt å utarbeide planer, men når planene er ferdige, stopper det opp. Vi har et typisk eksempel i den kommune jeg kommer fra: I ti år har vi holdt på for å få en barnehage i kommunen. To ganger er saken lagt fram for kommunestyret, men blitt nedstemt. Det er ikke politisk vilje til å prioritere barnehager, men så er også min kommune borgerlig styrt.

Inger Louise Valle, Regjeringen: Ingen ekspert eller kriminolog i Europa eller vårt eget land skal kunne påstå at de beskjedne reformer som er foreslått i Kriminalmeldingen vil føre til økning av kriminaliteten. Men det viktige er at vi for første gang søker å anvende arbeiderbevegelsens verdigrunnlag på dette området, nemlig søke å gå løs på sammenhengen mellom utvikling av kriminalitet og

samfunnsutviklingen, og i tråd med våre beste tradisjoner ta fatt på årsakene. Jeg vil si at en god sosialpolitikk er den beste kriminalpolitikk. Derfor er det handlingsprogram sosialministeren har lagt fram faktisk det viktigste kriminalpolitiske initiativ som er tatt på lang tid. Vi vet at de fleste forbrytelser begås av ungdom under innflytelse av alkohol og narkotika.

Vi vet at misbruket øker, at miljøene er blitt brutalisert og at flere dør av stoffmisbruk. Det viktigste en kunne gjøre var selvsagt å stoppe produksjonen av bl.a. opiumsvalmue. Norge deltar aktivt i det arbeid FN utfører for å skape annen produksjon blant de fattige bønder som lever av dette. Derneft må det være en toppprioritert oppgave å delta i det internasjonale samarbeid som ellers foregår, bl.a. gjennom Interpol for å få tak på hane. Dette kan i beste fall bare lykkes på lengre sikt. Videre må vi ha en politikk som best mulig beskytter og demper skadevirkningene for vårt eget land. Under mitt ansvarsområde vil tiltakene inndeles slik: 1. Politiets bistand til tollvesenet når det gjelder å hindre innførsel. 2. Kontrollere og stanse omsetning. 3. Skape trygghet og hindre utvikling av brutaliserte miljøer. 4. Under fengselsopphold avruse og motivere for behandling.

Det er vanskelig å kontrollere innsmugling av stoff. Det er utallige muligheter for innføring, i det aller siste økt innsmugling via kroppens hulrom. Regjeringen har foreslått lovgivningstiltak på dette området.

For å få bedre oversikt over utlendinger med tilknytning til internasjonale narkotikamiljøer, har Justisdepartementet nedsatt en gruppe som arbeider med spørsmål om innføring av bedre kontroll med utlendinger som reiser inn i Norge. De siste år har politi og tollvesen innledet meget nært samarbeid, men Regjeringen går nå inn for å få et sentralt samarbeidsorgan som skal planlegge og styre den felles innsats mot innførsel og omsetning av narkotika.

Når det gjelder å kontrollere og stanse omsetning, må vi først og fremst legge vekt på utbygging av et tilstrekkelig sterkt etterforsknings- og spaningsapparat. Målet for politi- og påtalemyndigheten må være å få tak i bakmenn, importører og langere. Regjeringen foreslår å ta ut en ekstra gruppe på 25 politiaspiranter i høst. Videre vil det bli ansatt 20 nye kontorfunksjonærer så politifolk kan frigjøres fra slikt arbeid til fordel for innsats mot stoffmisbruk. Regjeringen går også inn for å bevilge et ekstra beløp til selve arbeidet som politiet har med narkotikaetterforskning. Det er også påkrevet at ordenspolitiet styrker overvåkingen av særlig belastede miljøer, kanskje spesielt i Oslo.

Fengslene har til enhver tid trolig mellom 300 og 350 innsatte med stoffproblemer. Her må fengselsvesenet sørge for sikkerhetsmessige tiltak, aktiv hjelp, støtte og rådgivning. Justisdepartementet vil i samråd med Sentralrådet for narkotikaproblemer og andre instanser prøve ut nye attføringsopplegg. For å hindre innsmugling av stoff i fengsler, er det foreslått lovtiltak som gir hjemmel til den økte innsats som alt er gjort. De er også ledd i et kortsiktig handlingsprogram. Statssekretærutvalget vil i samarbeidet med Sentralrådet for narkotikaproblemer arbeide videre med et handlingsprogram på noe lengre sikt.

Odd Wivegh, Oslo: Miljøpolitikk kan ikke løsrives fra annen samfunnsvirk-
somhet. Det er umulig å skape miljøforbedring der det ikke finnes arbeidsplasser. Vi kan ikke snakke om livskvaliteter der bosituasjonen er dårlig og der støy, forurensning og trafikk nærmest kveler de som bor der. Arbeiderpartiet har for alvor tatt opp bysamfunnens problemer og vil utforme en politikk for byer og tettsteder. Men det å ha en politikk for dette, betyr ikke noe brudd med distriktspolitikken. Det er kanskje ikke lagt stor nok vekt på at det er viktig også for resten av landet at byene fungerer etter sin hensikt. Det skal heller ikke legges skjul på at byene og kanskje særlig Oslo har mange fordeler og tilbud å by på. Problemene består i boligmangel, dårlig boligstandard, dårlig bomiljø og store forskjeller i levekår, mens hovedproblemet andre steder ofte består i dårlig næringsliv, dårlig med arbeidsplasser, få utdanningstilbud.

Også inntektsgrunnlaget i byene er i ferd med å svekkes. Mens Oslo i perioden 72-76 hadde et gjennomsnittlig økning i sine skatteinntekter på 0,4 %, hadde landets øvrige kommuner en vekst på 5,9 %. I storbyutvalgets innstilling pekes det for Oslos vedkommende særlig på boligforholdene i indre by. Siden krigen er 130 000 mennesker flyttet fra Oslos indre strøk med over 60 000 leiligheter på to rom eller mindre. Det er nå helt nødvendig å fornye minst 40 000 av disse boligene. Familier med barn vil ikke bosette seg på steder uten grøntområder, lekeplasser, lys og luft. Eldre og enslige mennesker blir igjen, ungdom som bor her midlertidig og innvandrere. Husbankfinansiering skal ligge til grunn for byfornyelsen, og det vil dreie seg om utgifter på 2-300 millioner kroner pr. år. Jeg går ut fra at de låneordninger som her er nødvendig gjennom Kommunalbanken og Husbanken blir stilt til rådighet. Når det gjelder nye boliger vet vi at boutgiftene overskrider alle rimelige grenser i presområdene. Kravet til egenkapital ligger ikke lenger på 20 %, men på 30-35 %. I Oslo kan en oppleve innskudd på 120-150 000 kroner og månedlig leie på 13-1500 kroner. Da forstår vi at det er omtrent håpløst for unge mennesker å sette bo. Problemene i pressområdene rammer de svakeste. Det jeg ber om er solidaritet fra resten av landet for å gjøre miljøet bedre også for dem. Wivegh fremmet følgende *forslag*:

Det må bli lettere å få lån med særlige vilkår for unge mennesker som skal stifte eget hjem. Det opprettes en Ungdommens Husbank.

Åge Sunde, Oppland: Hittil har utviklingen av helsetjensten stort sett konsentrert seg om institusjonene - uten at de har hatt den effekt som vi hadde ventet oss. Jeg har ofte spurt meg om vi ikke begynte utbyggingen i feil ende. Derfor har jeg med glede notert at partiet nå vil gå inn for sterkere prioritering av primærhelsetjenesten, d.v.s. av sykehjem, hjemmesykepleie, legetjeneste osv. Det sies i arbeidsdokumentet at det er nødvendig av hensyn til reduksjon av veksten i sykehussektoren å styre utviklingen i retning av en desentralisering av helsetjenesten. Da er betingelsen at man får bedre styring av legetjenesten. Og da må partiet ta opp til overveieelse å innføre et fastlønnsprinsipp også for leger. Det er direkte uverdig at det skal være anledning til å drive privat forretning på

folks helse, det hører ikke hjemme i nåtidens samfunn. Et slikt framstøt vil vekke forargelse og sterke reaksjoner. Likevel ser jeg det som nødvendig for partiet å komme gjennom denne saken jo før jo heller. Det bør være mulig å gjennomføre en suksessiv overgang til fastlønssystemet for leger. Foruten å styre legetjensten dit behovet er størst, ville det også ha innflytelse på spesialiseringen av leger, utdanningen osv. Når det gjelder den nye sykelønnsordningen ber jeg om at partiet og LO vil avvise ethvert forsøk på å amputere et hardt tilkjempet sosialt gode.

Oddvin Lundanes, Akershus: Det er viktig å se lokalpolitiske oppgaver i sammenheng med overordnede landspolitiske målsettinger. Men på lokalplanet må vi stadig spørre hvordan vi konkret skal løse oppgavene. Spørsmålet er om vi makter å gjøre våre politiske handlinger til en prosess som tydelig gjør det klart for alle at dette er utøving av et politisk program. I vårt velmente og viktige strev for trygghet og trivsel kommer vi ofte i skade for å tilsløre den politiske profil. Men kan vi ikke gjennom våre politiske tiltak og reformer vise sammenhengen med det politiske målet og dette, kan vi like godt melde oss inn i Røde Kors eller Naturvernforbundet. Skal vi greie å politisere vår hverdag, må vi starte med oss sjøl. Vi trenger da flere politikere som har innsyn i de politiske sammenhenger som gjør en sak mer eller mindre viktig. Vår største utfordring som parti i dag er om vi kan makte å gjennomføre en dyptgående politisk skolering av titusener menn og kvinner i alle ledd. Politisk skolering som gir innsyn, ser sammenhenger, som hater urett- og usolidaritet. Politisk skolering betyr holdningsskapning og politisk mot som gjør at vi tør si fra hvor vi står og til å sette fellesinteresser over gruppeinteresser. Politisk skolering betyr også at vi avslører våre egne borgerlige holdninger i tide. På denne bakgrunn ser jeg med stor interesse at vi nå skal få en vurdering av innholdet i skolen. Det er viktig å skape en fornying der før borgerligheten blir total, men vi må være klar over at det finnes sterke motkrefter, og det vil ta tid. Jeg hadde trodd at Lov om voksenopplæring skulle være en brekkstang for oss. Vi må ikke gå over bekken etter vann, skoleverket skal ligge der våre tillitsmenn bor, skolere må vi gjøre sjøl. Etter min mening er vi ikke i stand til å føre en politikk på lokalplanet som både representerer vårt program og samtidig bidrar til en prosess som skaper interesse og rekruttering for våre ideer, uten en omfattende politisk skolering. Lov om voksenopplæring vil kunne være en brekkstang for å omskape skoleverket gjennom alternative tilbud, intern opplæring av våre tillitsmenn og en virkelig desentralisert sysselsettingspolitikk. Ved siden av en motkonjunkturpolitikk trenger vi også en mot-kunnskapspolitikk. Fram for et kvalitativt bedre Arbeiderparti på lokalplan!

Aina Hansen, Finnmark: Kommunale og fylkeskommune organer får ofte ikke gehør på sentralt hold. Dette er uheldig for nærmiljøet. Vi har en statsinstitusjon som vi bør se litt nærmere på i denne sammenheng, og det er forsvaret,

dets stilling i lokalsamfunnet, og dets bruk av naturen. Den er kritikkverdig. Og måten den lokale forsvarsledelsen går fram på er borgerlig og diktatorisk. Det de ikke får, det tar de. De peker ut områder de skal ha og sender seinere søknad om det. Når de så får medhold fra sentrale myndigheter som legger større vekt på troverdigheten i forsvarsledelsens uttalelser enn fra menigmann, er det ikke rart vi føler avmakt. Forsvaret er aldri interessert i andre løsninger enn dem de har bestemt seg for. Dersom det var eneste alternativ for å kunne utføre en oppgave, ville det kunne aksepteres. Protestene kommer ikke fra folk som er forsvarsfiendtlige, men som mener saken kunne vært løst på annen måte. Folk gir politikerne skylden, og det gir seg igjen utslag i passivitet. Dette er bare ett av problemene vi strir med når vi skal forsøke å videreføre programmet om nærmiljøet vårt.

Odd Nilsen, Troms: Det er godt det blir understreket at Arbeiderpartiet vil legge stor vekt på å desentralisere beslutningsmyndigheten. Blant lokalbefolkningen synes det innlysende at det er den selv som best kan vurdere hvordan de vil ha det og ta avgjørelsen på dette grunnlag. Ekspertise fra statlig og fylkeskommunalt hold må stilles til disposisjon, men uten at det skal ha bindende virkning. De senere år er det fremmet en rekke tiltak for å styrke bosettingen og syssetsetting i distriktet, noe som har gitt gode resultater på mange felter. Men det virker som lover og regelverk har ulik virkning på de forskjellige steder, alt etter hvordan de blir tolket og håndhevet. Årsaken er vel at mange kommuner har borgerlige styringsorgan, og man kan kanskje ikke vente at partier og enkeltpersoner som ved enhver anledning rakker ned på Arbeiderpartiet vil bestrebe seg på å håndheve sakene på en måte som virker positivt for dette partiet. Etter mitt syn må en lov for å virke på en sunn og god måte, håndteres i samme ånd som den er laget. Derfor må regelverket forenkles så det ikke gir rom for den grad av feiltolkning som tilfellet er i dag.

Takket være en aktiv distriktspolitikk er det nå økende interesse for etablering i næringsfattige strøk. Folk har ikke andre muligheter enn Husbanken når de skal ha seg en bolig. Men dennes utlånsramme er kvotebegrenset og kvoten er for knapp. I Bodø er den oppbrukt for i år, og hundrevis av søknader ligger igjen. Husbankens utlånskapital må økes snarest. Når vi snakker om myke verdier vil jeg også minne om den yrkesgruppe som hjemmearbeidende husmødre utgjør og som nå snarest bør få forbedret sin status.

John Østvang, Hedmark: Som politiker i en liten kommune føler jeg det vanskelig å markedsføre velformulerte, fremtidsrettede og ideelle politiske målsetninger så lenge vi opplever økonomiske og byråkratiske barrierer som mer eller mindre har fratatt oss den kommunale politiske styringsfunksjon. Det virker som om vi er i ferd med å resignere overfor planleggingsbyråkratiets paragrafer. I den senere tid har vi hatt følelsen av å befinne oss på stram line over kløften mellom våre politiske målsetninger og det økonomiske og politiske byråkrati.

Det er ingen god følelse. Jeg skal belyse det ved å peke på noen av de problemer politikere i en liten landkommune står overfor når det gjelder tilrettelegging for boligformål. Som nabokommune til Hamar opplever vi sterkt press på våre utbyggingsarealer. Arbeidet har støtt på både sentralpolitiske og byråkratiske hindringer. Jordvernpolitikken er selvsagt tillagt stor betydning, Mjøsavassdraget stiller strenge krav til kloakkløsninger, veiplanenes firkantede avkjørselspolitikk stikker kjepper i hjulene, og alt dette gjør det vanskelig å markedsføre politiske målsetninger av den enkle grunn at vi har følt oss nærmest handlingslammet. Søkelyset bør rettes mot veimyndighetenes forvaltning av bestemmelser og retningslinjer som politiske myndigheter både sentralt og fylkeskommunalt har vedtatt for avkjørselspolitikk. Gjennom en restriktiv og firkantet praksis har veietaten i vårt fylke grepet langt inn i planleggingssektorer som det tilligger helt andre etater og organer å forvalte. Vi opplever at sønner og døtre ikke får bygge på foreldrenes eiendommer, vi opplever at veisjefen velger å kalle en sekundærvei for primærvei for å hindre nye og utvidede avkjørsler og at søknader blir avslått med den begrunnelse at boligmassen ikke bør fortsette. Vår samfunnsplanlegging må under enhver omstendighet bygge på politisk styring. Dette må gjelde også for de forskjellige fagetater. Vi kan ikke akseptere at veisjefer får avgjørende innflytelse på vesentlige deler av samfunnsplanleggingen.

Liv Andersen, Oppland: I den senere tid er det vedtatt en rekke lover som gir forbrukerne bedre muligheter til innflytelse og mer beskyttelse. Men vi har ikke vært flinke nok til å informere og aktivisere våre folk. Det er mye usikkerhet og uvitenhet ute og går. Både i partiets arbeidsprogram og LO's handlingsprogram er forbrukerarbeidet klart presisert. Vi har forbrukerorganer, F-rapporten, forbrukerkontorer i alle fylker og forbrukernemnder i kommunene. Mange har liten forståelse for at forbrukerpolitikk er noe mer enn kjøp og salg, kosthold o.l. I det nye forbrukerbegrep settes miljø- og ressurspolitiske sider ved forbruket inn. Selv om langt fra alle grupper har noe overforbruk, er vi på enkelte områder av det private forbruk på vei inn i et samfunn av overforbruk, overflod og ressursløsning, mens vi på den offentlige sektor har stor knapphet på f.eks. barnehager, pleiehjem, gode bomiljøer, kommunikasjoner o.l. Vi må se forbrukerpolitikken i samfunnsmessig sammenheng og de fordelingspolitiske sider av den. I Sverige har LO og paritet opprettet informasjonskomiteer både sentralt, regionalt og lokalt. De har regelmessige møter og deler arbeidet inn i fem områder: forbrukerpolitikk, informasjon, utdanning, familie- og sosialpolitikk. Dette burde være et mønster også for oss. Jeg setter ikke fram forslag men ber partiets ledelse ta saken opp. Fra næringslivet og borgerlige partier møter vi sterk motstand mot arbeid for forbrukerne, de ynder å kalle det barnepikementaltitet eller formynderstat. Men det er nødvendig med en aktiv forbrukerpolitikk som skal informere og beskytte mot kjøp av dårlige varer og utførelser og gripe inn mot direkte farlige produkter. Vi må være mer opptatt av produksjonens

mål, vi må få varer og tjenester som svarer til vårt behov og fyller bestemte krav til kvalitet, levetid og funksjon.

Åshild Hauan, Nordland: Det har alltid vært arbeiderbevegelsens oppgave og mål å imøtekomme menneskenes behov. Etter hvert har vi kommet så langt at sosial trygghet og arbeid er selvsagt for de fleste av oss. Likevel vet vi at vårt mål om full sysselsetting ikke er en selvfølge over hele landet. Det grunnleggende for et kvalitativt bedre samfunn er at man har et arbeid å gå til, og ikke minst at de hjemmearbeidendes innsats blir oppvurdert, at de føler de er en del av samfunnet, at de deltar i forpliktelser og har de rettigheter en arbeidsplass gir. I den senere tid har vårt næringsliv gjennomgått store forandringer. Nye arbeidsplasser er skapt og gamle lagt ned. Da jeg kommer fra Nordland kan jeg ikke unnlate å si at den publisitet som vanskeligstilte arbeidsplasser i sentrale strøk har fått i massemedia, virker uforståelig for meg. Der *har* man andre muligheter, trygd er ikke eneste utvei. Konsekvensen av å nedlegge arbeidsplasser der man ingen tilbud har, har mye større skadevirkninger, ikke minst sosialt, og der etterlyser jeg av og til solidariteten. I mange kommuner føler innbyggerne at det er stor avstand til de folkevalgte organer og til administrasjonen. Det er menneskene i lokalsamfunnet som først føler behovet og vanskelighetene, det er vi som skal komme med konkrete svar og prøve å finne løsninger på problemene i vår landsdel. Vi må ha den tillit til hverandre at de politiske organer i forskjellige fora blir rettesnor for de politiske vedtak på sentralt hold. Til de som er mot prøveboring i nord og utbygging av en del av våre vassdrag vil jeg si: Skal vi i Nord-Norge lykkes i å skape et mykere samfunn, er vi nødt til å slutte med å eksportere vår ungdom sørover og importere eksperter nordover.

Dirigenten opplyste at 14 forslag var innlevert: Fra Jon Skarvøy, Møre og Romsdal angående Jordlovens paragraf 3, Kristen Waaland, Telemark, ang. utbygging,, Ella Sandnes, Nord-Trøndelag, ang. funksjonshemmede, Roald Halvorsen, Østfold, ang. kommunenes økonomi, Inger Lønseth, Vestfold, ang. Husbanken, Åse Melby, Hedmark ang. oppvekstmiljø, Øivind Myhre, Oslo, ang. Norsk Front, Liv Andersen, Aust-Agder, ang. barnehager, Øyvind T. Hansen, Østfold, ang. integrering i skolen, Anne Lopez, Akershus om kommunale musikkskoler, Britt Jørgensen, Aust-Agder om barne- og ungdomsorganisasjoner, Leif Samuelsen, Oslo om støtteordninger vei/jernbaner, Odd Wivegh, Oslo om en ungdommens husbank, Åsmund Holter, Akershus om jakt- og fiskerettigheter.

Vedtak: Oversendt redaksjonskomiteen for lokalsamfunnet.

Klara Engeland, Sogn og Fjordane: Det sosialistiske samfunn med respekt og trygghet for enkeltindividet ønsker vi videreført. Forutsetninger for å gjennomføre det er flertall ved neste stortingsvalg. Men da må vi først vinne kommunevalget til høsten. Vi har arbeidet Norge fram til å være et av de rikeste land i verden. Vi har også den beste og jevneste fordelte levestandard. For mange synes

dette å være en sjølsagt ting i dag, de er blitt vant til at det skal være slik, men vi må huske at det ikke er noe sjølsagt uten en regjering utgått av DNA. De siste åra er det tatt mange løft som har kommet de svake i samfunnet til gode. Jeg tenker på Lov om folketrygd, Lov om sosial omsorg og Arbeidsmiljøloven som er det redskap vi skal bruke i strevet for et bedre arbeidsmiljø. Vi synes det er så viktig at vi vil betale det det koster. Den ble ikke til uten kamp. Vi kjenner alle til den rolle fagbevegelsen har spilt i denne sammenheng. Skolene er åpne for all ungdom, om foreldrene er ubemidlet eller ikke, har alle anledning til å skaffe seg utdanning. Vi har fått Lov om voksenopplæring som gir voksne mulighet til å skaffe seg kunnskaper. Det er sagt at vi har for liten innflytelse på lærestoff som er holdningsskapende. Det må vi gjøre noe med. Likestillingsloven og Kriminalmeldinga gir også rett og vern til de som står svakt i dag.

Øivind T. Hansen, Østfold: Det er nå på tide å gjøre alle oppmerksom på at det er faretruende forurensning i andre vassdrag enn Mjøsa. Og det er andre vassdrag som trenger større midler enn det som nå blir overført av Miljøverndepartementet. Det er en menneskerett å ha friskt vann i et økologisk friskt miljø. Landsmøtet skal trekke opp retningslinjer for 80-åras politikk. Allerede på statsbudsjettet for 1980 må det komme tilleggsbevilgninger til kampen mot forurensning i våre innsjøer og vassdrag. Selv om bidraget var godt i 1979, må det nå bli større. Det er et problem for fylker og kommuner å følge de vedtak og regler som kommer fra departementet når det gjelder å rette opp forurensning, de har ikke økonomisk evne til å gjennomføre det som skal til. Så over til skole-spørsmål: Vi går nå inn for at funksjonshemmede skal integreres i skolen. Men dagens skoletilbud kan ikke oppfylle disse intensjoner. Derfor er det nødvendig at skoler som praktiserer omvendt integrering opprettholdes. Her må friske elever ta hensyn til de funksjonshemmedes behov, et konkret tilbud som er mer miljøskapende enn den skolen vi har i dag, lærerikt og bygd på et gjensidig samarbeid mellom elever med og uten funksjonshemming. Skoletilbudet er basert på de funksjonshemmedes premisser. Det må være statens oppgave å bygge ut slike skoler der det er nødvendig og hensiktsmessig.

Øivind T. Hansen fremmet forslag i tråd med dette.

Ivar O. Hansen, Akershus: Hva er å eie? Dette spørsmål må stilles i den opphetede og sterkt forenklete boligdebatt vi har hatt det siste året. Retten til bolig og retten til eiendom er forsøkt gjort til synonyme begreper. Vi har ikke hatt noen boligdebatt det siste året. Vi har hatt en debatt om oppløsning av borettslag, ikke hvordan vi skal skape et bedre fellesskap og bedre bomiljø, debatt om høyere salgspris på leiligheter, ikke om lavere inngangsbilletter og lavere bokostnader. Vi har fått krav om fri boligomsetning, ikke om sosial fordeling av boligene og slett ikke om økt boligbygging. Om å oppheve forretningsføreordningen mellom boligbygg og borettslag, ikke om hvordan hussøkere skal få seg bolig, ikke om samholdet mellom dem som bor godt og dem som ikke gjør det. Hovedproblemet i norsk boligpolitikk er ikke tatt opp. Arbeiderpartiet har i hele

etterkrigstida stilt krav om skikkelig bolig til alle familier. Felleseie av boliger gjennom borettslag er for oss likestilt med selveie. Vi har aldri villet gjøre boligen til en vanlig handelsvare, aldri ment at boliger skulle selges til markedspris og at sosiale støtteordninger bare skulle gis de fattigste. Dette er høyrepolitikk. Vi må legge til grunn at prisene skal være lave, både på inngangsbillett og bokostnader. Nå er det ikke uvanlig med innskudd på 100 000, og mange har problemer med å få tilstrekkelig finansiering. Her bør Regjeringen gi bankene instruks. Men egenkapitalen er blitt for høy. Mens den i 1973 utgjorde 105 % av en netto disponibel industriarbeiderinntekt, utgjorde den i 1977 136 %. Bokostnadene har også steget, og fortsatt er det mangel på boliger. Boligkooperasjonen har de siste tre år måttet øke kravet til ansiennitet. Tusener av familier bor fortsatt i privateide leiegårder. Gårdeiveldet burde høre førkrigstida til. Alle leieboere bør nå få mulighet til å kjøpe sin gård i fellesskap og danne borettslag. Boligproduksjonen må økes til 40 000 pr. år og Husbankens låneregler må legges om så inngangsbillett og bokostnader blir lavere. Statens tillskotts- og støtteordning må legges om slik at overføringene kommer dem til gode som trenger det mest.

Brit Jørgensen, Aust-Agder, fremmet følgende forslag i tilknytning til 3. avsnitt om oppvekstmiljøet i landsmøtehefte nr. 2.

- 1) Fylker og kommuner prioriterer tiltak som settes i gang av barne- og ungdomsorganisasjonene.
- 2) Offentlige tiltak settes i gang der barne- og ungdomsorganisasjonenes tiltak ikke strekker til.
- 3) Barne- og ungdomsorganisasjonenes tiltak gis samme arbeidsbetingelser - økonomiske og personalmessig - som tilsvarende tiltak som settes i gang av offentlige organer.
- 4) Landsmøtet henstiller til Regjeringen å fremme tiltak (eventuelt lovforslag) som pålegger fylker og kommuner faste støttetiltak til barne- og ungdomsorganisasjonene.
- 5) Landsmøtet henstiller til Regjeringen om at en i samband med budsjettet for 1980 søker å finne støtte til barne- og ungdomsarbeidet som skjer på Svalbard.

Som det står er avsnittet lite konkret når det gjelder måten vi skal oppfylle målsettingen på. Det legges krav på organisasjonene som ledd i utbyggingen. Det er bra, men urealistisk å kreve at organisasjonene skal gå nye veier når man samtidig ikke sier noe om den mangel på arbeidsbetingelser som barne- og ungdomsorganisasjoner har fått i vårt samfunn. De organisasjoner som skal ivareta slike oppgaver må ha en klar demokratisk oppbygging og som målsetting å oppdra barn til demokratiske holdninger. Selv i det kommunale barne- og ungdomsarbeid krever eksperter og ledere og ordnet arbeidstid. Det er viktig at de frivillige organisasjoner får de nødvendige arbeidsbetingelser.

Dirigenten refererte nå en hilsen fra Norsk Lokomotivmannsforbund som var samlet til landsmøte i Bergen.

Det ble tatt pause mellom kl. 19 og 20.

Kveldsmøtet tirsdag 8. mai 1979

Ella Sandnes, Nord-Trøndelag: Tilbudene om etterbehandling av funksjonshemmede er i hovedsak i Sør-Norge. Vi har Sunnaas og Kysthospitalet i Stavern som tar imot pasienter fra hele landet, og det dreier seg ofte om langvarig behandling over flere år. Det er ille nok for voksne å måtte reise så langt, for barn og ungdom kan det være en katastrofe. Bygging av sykehus er normalt en fylkeskommunal oppgave, men et sånt spesialsykehus er det vanskelig for et fylke å drive alene. Derfor må staten komme inn i bildet. Staten har gjort en spe begynnelse ved å nedsette en gruppe som skal se på behovet for etterbehandlingstilbud i Trøndelag-fylkene og Møre og Romsdal. Funksjonshemmede trenger all den støtte de kan få, og jeg ber landsmøtet gå inn for det *forslag* jeg har levert om den videre fordeling av etterbehandlingstilbud, slik at det også kan bli gitt nord for Dovre.

Øyvind Myhre, Oslo: Et kvalitativt bedre samfunn betyr så mangt, fra vern om de myke verdier i vårt nærmiljø og i hele samfunnet for øvrig. Men det betyr også vern av vår rettsoppfatning, av hva som er rett og urett. Det betyr også at vi skal kreve vern - først og fremst av vår ungdom - mot tanker og ideer som skulle stå oss fremmed. Jeg tenker selvfølgelig på Norsk Front. Etter de siste dagers hendinger med tragedien 1. mai i friskt minne, må nå toleransebegeret fra arbeiderbevegelsens side være mer enn fullt. Vi kan ikke passivt se på at dette får fortsette. Vi er redde for at vi ved misforstått tolkning av demokratiske holdninger teoretisk skal komme til å innta samme holdning som Norsk Front, nemlig å kneble og øve sensur mot annerledes tenkende. Uansett hva politietterforskningen etter 1. mai vil vise, vet vi alle hva Norsk Front står for. Vi i fagbevegelsen sier nå stopp til leflingen med disse skakkjorte individer. Vi må beskytte oss selv og de verdier vi bekjenner oss til. Myhre fremmet følgende *forslag*: Landsmøtet i DNA 1979 uttrykker sin avsky for alt hva Norsk Front står for og håper de demokratiske idealer norsk arbeiderbevegelse bekjenner seg til er sterke nok til å motstå den slags angrep.

Terje Johansen, Svalbard: Svalbard er et øyrike i Ishavet på mellom 74 og 81 grader nord. Langs vestkysten fører en gren av Golfstrømmen varmt vann opp, slik at plante- og dyrelivet er forholdsvis rikt. Man er her ved den biologiske yttergrense for liv på jorden. I dag opplever vi en ukontrollert ferdsl og aktivitet i dette meget sårbare området. Vi har bl.a. kunnet konstatere at fiskebestemmelsene ikke etterleves. Etter 1975 har turisttrafikken hatt eksplosiv økning, uten at noen har oversikt over antallet. Svalbardtraktaten setter klare betingelser for Norges overhøyhet, bl.a. om at plante- og dyrelivet skal beskyttes og at de 41 nasjoner som har underskrevet trakteten skal ha like rettigheter. Det vil også si at internasjonal konkurranse slipper til gjennom den storindustri masse-turismen er blitt. Det betyr også at de om nødvendig kan forbruke landet på kortere eller lengre sikt for å sikre profitten av sine investeringer. Longyearbyen Arbeiderparti har fremmet forslag nr. 75 som omfatter å få alt dette under kontroll. Når det gjelder demokratisering minner jeg om at det ikke er mulig å drive en forsvarlig gruveindustri uten folk som har tradisjoner i yrket. Videre er det befolkningen på Svalbard som er de egentlige utøvere av vår suverenitet. Nå forlanger vi kort og godt medinnflytelse i lokalsamfunnet.

Anne-Lise Bakken, AUF: Det finnes i dag ungdom som har hørt om median-svar, meningsfylt arbeid og et sted å bo, men finner at virkeligheten er en helt annen. Ungdom som derfor blir et samfunnsproblem, som trekker inn til byene og soser omkring uten mål. Noen går til grunne som narkomane og kriminelle. Problemene er alvorlige og klare symptomer på et samfunn som er i utakt med sin egen ungdom. Regjeringen har tatt problemene alvorlig, det viser handling-sprogrammene som sosial- og justisministeren har presentert her på landsmøtet. Men er vi som medlemmer av Arbeiderpartiet villige til å ta ungdomsproblemene alvorlig, eller henfaller vi til høyrepropaganda? Tendensen i den kriminalpo-litiske debatt som her også er kommet til uttrykk på landsmøtet, tyder dessverre på det. Kriminalmeldinga er et utfordrende dokument, den største utfordringen retter seg kanskje mot hver enkelt av oss. Jeg er fristet til å spørre dem som nå hamrer løs på Kriminalmeldinga: Er vi blitt så velfødde og prektige at vi ikke lenger er i stand til å ivereta ansvaret for de svakeste? Jeg synes debatten om meldinga også blant egne partifeller har hatt en undertone som ikke er denne be-vegelse verdig. Intet annet parti med politisk innflytelse er villig til å påta seg dette ansvaret. Spørsmålet blir om vi vil satse ressurser på at de skal føres til-bake til samfunnet. Kriminalmeldinga bærer bud om det. Den sier også at et le-vende og mangfoldig lokalmiljø er den beste garanti mot ungdomsproblemer og kriminalitet. Dette burde tilsi at hele arbeiderbevegelsen nå slutter opp om Kri-minalmeldinga.

Jorun Loktu, Vestfold: De funksjonshemmede stanger mot en mur av for-dommer og gammel tankegang. Jeg tenker spesielt på byggeforskriftene fra 1976 og det forstemmende i at de ennå ikke blir fulgt. Den dag i dag blir det

bygd skoler, forsamlingshus, hoteller, arbeidsplasser som ikke kan brukes av de funksjonshemmede. Enten vet ikke bygningsrådene om forskriftene eller de velger å overse dem. Det hender også at byggherren ikke bryr seg om pålegget. Er kravet om integrering bare ord? Ansvaret er det ingen som vil ta. Når det gjelder bilen er det kommet tilstrammingsordrer, bl.a. kan det ikke byttes bil før etter seks år og 100 000 km. Det vil si større driftskostnader, større lån. I tillegg til dette er det 30 % mindre grunnstønad til bilhold nå enn i 1971. Når man vet at bilen er et teknisk hjelpemiddel for de funksjonshemmede som er nødvendig for at de skal fungere, er dette et mørkt bilde. Det står i landsmøtehefte at funksjonshemmede bør få større muligheter til å komme fram i trafikken. Det skulle stått *må* i stedet for *bør*. Flere og flere byer lager bilfrie sentra. Det ligger til den stedlige politimester å bestemme dispensasjoner, men det har lett for å flyte ut i tilfældigheter. Det er snart ti år siden Astrid Murberg Martinsen i Stortinget bad om at det ble gjort noe med parkeringssituasjonen. Kanskje kommer vi et skritt videre med meldingen fra sosialkomiteen om de funksjonshemmede. Vi må få en ordning for kjøring og parkering som gjelder over hele landet. Funksjonshemmede er ikke imot bilfrie områder, men vil ikke bli satt helt utenfor. Kan vi ikke heller kalle det regulering av unødig kjøring? Når det gjelder arbeidsplasser er de som har trengt igjennom muren av fordommer mot funksjonshemmede privilegert i dag. Bosituasjonen er en historie for seg. Når alle tilskudd skal erstattes med lån, blir det å starte med enorm gjeld hvis man vil skaffe seg en bolig. Partifeller, jeg ber dere stå solidarisk med oss så vi kan lage et samfunn som er brukbart for alle.

Tor Halvorsen: Det er to hovedoppgaver som skiller seg ut i den aktuelle situasjon, fortsettelse av en aktiv sysselsettingspolitikk gjennom innsats bl.a. i industrisektoren, og opplegget for å utvikle et kvalitativt bedre samfunn. Dette er to oppgaver som har nær sammenheng med hverandre.

Det dokument som er presentert for en lokalpolitisk offensiv i denne retning, gir en rekke signaler som peker framover. Jeg gir min tilslutning til alle hovedspørsmål i forslaget, men det er ett spørsmål jeg å ønsker å utdype.

I 4. avsnitt under «Arbeid for alle», står det bl.a.:

«Kortere arbeidstid kan være en måte mange vil ønske å ta ut velstandsveksten på. Kortere arbeidstid vil samtidig være av betydning for det totale antallet arbeidstilbud. Vi vil kunne sikre arbeid til flere samtidig som en slik reform vil kunne gi økt produktivitet. Under forutsetning av det samme lønnsnivå pr. time, vil dette også kunne bidra til å bedre konkurransesituasjonen for vårt næringsliv.»

Det er ingen tvil om at vi må få bedre muligheter til deltidsjobber og mer fleksible arbeidstidsordninger. Dette er en naturlig følge av vårt forsterkede krav om alles rett til arbeid. Siste LO-kongress ga klar beskjed om at en fra faglig hold vil stille seg bak en utvikling i retning av økende muligheter for deltidsjobber og mer fleksible ordninger.

Dette betyr likevel ikke en alminnelig utvikling i retning av deltidsarbeid som det vanlige mønster. Det vil fortsatt være slik at full arbeidsdag og hel arbeidsuke blir det vanlige mønster i overskuelig framtid.

Jeg vil meget sterkt advare mot den tro at det vil være mulig å gi flere mennesker arbeid ved å dele arbeidstiden og jobbene. En slik linje kan være farlig. Det er riktignok slik at fagbevegelsen i en del vest-europeiske land er kommet til at sysselsettingsproblemene kan bedres ved å dele på jobbene.

Fra nordisk hold har vi gang på gang advart mot en slik politikk. Dersom hele den vestlige verdens fagbevegelse aksepterer jobb-deling som et fornuftig virkemiddel til å bedre sysselsettingen, vil dette kunne bli en sovepute for regjeringene. En slik linje vil virke til å dempe fagbevegelsens press for å få regjeringene til å føre en mer aktiv økonomisk politikk og en virkningsfull sysselsettingspolitikk.

Jobbdeling er derfor på mange måter en oppgiveslinje. Det er heller ingen automatikk i at kortere arbeidstid umiddelbart vil føre til at flere får arbeid. Videre vil en jobbdeling med lavere inntektsnivå føre til en alminnelig reduksjon i levestandarden for den vanlige lønnstaker.

Jeg er meget betenkt over en utvikling i retning av å redusere arbeidstiden som et ledd i sysselsettingspolitikken. I norsk og nordisk arbeiderbevegelse har vi hatt som rettesnor å se slike tiltak i sammenheng med en forbedring av samfunnets økonomiske bæreevne. Redusert arbeidstid med lønnskompensasjon er en måte å ta ut velstandsveksten på.

Redusert arbeidstid har vært et *positivt* resultat av en felles arbeidsinnsats i samfunnet. Vi har kunnet gjøre dette med full økonomisk kompensasjon samtidig som vi har opprettholdt eller økt produktiviteten.

Ut fra disse betraktninger og den uklarhet som ligger i det nevnte avsnitt, vil jeg be om at redaksjonskomiteen ser nærmere på avsnittet om «Arbeid for alle».

Arne Nilsen, Regjeringen: Utvikling av et kvalitativt bedre samfunn hviler ikke bare på de økonomiske rammevilkår fylker og kommuner får å arbeide med. Det vil også telle mye å få utløst vilje og evne til engasjement hos de som bygger og bor i lokalsamfunnet. Men vi kommer ikke forbi kommunenes økonomi. Aldri har kommunene i dette land hatt så store økonomiske ressurser til rådighet som nå. Men veksttakten i det siste er blitt justert som en del av den nasjonale økonomi. Framover må veksten bli lavere enn de siste år. Likevel blir det fortsatt spillerom for å gjøre noe, og det er viktig å tilpasse kommuneøkonomien til omfanget av de lokalpolitiske oppgaver. Vi kan nå slå fast at den økonomiske utvikling for fylker og kommuner sett under ett er blitt betydelig bedre enn de sjøl regnet med i fjor høst. For det første vil kommunale investeringer i år ligge 850 mill. kr. høyere enn i fjor. Dessuten viser 1. kvartal i år en god skatteinntgang. Seks fylker har over 20 % større skatteinntekter dette kvartalet enn på samme tid i fjor. Det gjelder Oppland, Telemark, Aust-Agder, Rogaland,

Nordland og Finnmark. For alle fylker under ett er inntektsøkningen ca. 17 % og for kommunene 10,5. Jeg vil likevel advare mot å trekke for bestemte konklusjoner nå. Bildet kan endre seg. Det er sjølsagt variasjoner som må rettes opp, bl.a. gjennom skatteutjamninga. Her vil Regjeringen gå inn for å utvide rammen med 350 millioner. Dermed vil denne ressursfordeleren passere 3 milliarder kroner. Det viser at Regjeringen legger stor vekt på utjamning og på å styrke kommunene våre. I tida som kommer bør vi ta sikte på å legge om de finansielle ordninger mellom stat- og kommunesektoren. Vi bør få et avgrenset tall med ordninger med overføringer innen en økonomisk ramme. Det vil gi kommunene større muligheter til å prioritere ressursinnsatsen, noe som vil styrke det lokale sjølstyre og ansvar. Vi er også i gang med å utvikle et nytt inntekts-system med samme siktemål.

Det er sjølsagt sammenheng mellom den nasjonale politikken og de økonomiske ressurser til kommunesektoren. Dersom opplegget til Høyre hadde blitt lagt til grunn de to siste åra, ville det økonomiske fundamentet til kommunene og fylkene blitt redusert med ca. 900 mill. kr. Dette ville sjølsagt fått konsekvenser, særlig for boligbygginga og ikke minst i byene. Byenes spesielle problemer gjør det til en viktig oppgave å meisle ut en målrettet bypolitikk. Jeg vil si at bypolitikk og distriktspolitikk er to sider av samme sak. Det er av stor verdi for hele landet at de store byer kan fungere godt. I dag er det store forskjeller innenfor de større byene, dels mellom folkegrupper og dels mellom bydeler. I første rekke ligger ansvaret hos den enkelte byen med tanke på å sikre mer likeverdige forhold gjennom byfornyning, boligbygging, trafikksanering o.l. Men de mangslungne problemer i spesielt de større byene gjør det aktuelt å se nærmere på disse spørsmål i en bredere sammenheng. Regjeringen vil derfor ta opp til drøfting aktuelle bypolitiske spørsmål gjennom en stortingsmelding som jeg håper kan bli lagt fram en gang på ettersommeren.

Boligbyggingen er sjølsagt ikke upåvirket av de tiltak som er satt i verk for å bedre balansen i vår samlede økonomi. Likevel kan vi slå fast at boligbyggingen fortsatt er høy, så sent som i fjor bygde vi 39 600 boliger, eller 1000 flere enn året før. Vi må regne med noen færre i år, men omfanget bør ligge på rundt 40 000 i året når det økonomisk ligger til rette for det. I det siste har det vist seg at det enkelte steder er blitt noe nedgang i byggevirksomheten og tallet på lånesøknader i statsbankene har økt. Regjeringen har derfor i det reviderte nasjonalbudsjettet gått inn for at det skal kunne brukes 250 millioner kroner mer til boligbygging nå i første halvår enn det først var lagt opp til.

Bengt Martin Olsen, Hordaland: Levekårsundersøkelsen viser at storbyene kommer ut med et resultat som enten ligger på topp eller på bunn. Den viser også at det er store ulikheter på praktisk talt alle områder, privilegier på den ene side og diskriminering på den annen side går i arv. De problemer vi finner i det moderne bysamfunn kaller på fellesløsninger, men videreføring av prinsippene forutsetter vilje til fordelingspolitikk innad i bysamfunnene som setter sam-

funnsorganene i stand til å løse fellesoppgavene. Innenfor byene er de fleste goder sterkt kommersialisert. De store ulikheter har sammenheng med ujevn fordeling av inntekter og andre ressurser. De ressursrike har høy standard i byene mens de svakere kommer dårligere ut i byene enn når de bor andre steder. Vi kan ikke bare be dem flytte ut på landet, vi må skaffe bedre forhold for dem i byene. Byplanlegging og bypolitikk på sosiale premisser må i større grad drives på annet beslutnings- og analysegrunnlag enn vi har for hånden i dag. Vi må samle opplysninger om den totale livssituasjon og ikke bare arbeide med optimalisering eller maksimalisering av visse funksjoner. I det moderne bysamfunn virker det som problemene og oppgavene hopper seg opp og aksentueres. Byene er i en ond sirkel fordi de ikke har økonomi til å bygge nok boliger, samtidig som de ressursrike flytter ut fordi det ikke legges nok vekt på boligbyggingen. Kommunenes økonomi forverres fordi de mister skattebetalere. Distriktpolitikken har vært en riktig og god politikk, og skal fortsatt være en oppgave, men mye tyder på at byene må få en større del av sine inntekter for å bøte på de største problemene innad i bysamfunnet. Vi bør derfor finne fram til andre former for fordeling av Skatteutjæmningsfondets midler. En må ta utgangspunkt i spesielle leveforhold og de store ulikheter og de oppgavene de større byene må ta på seg for å kunne by befolkningen noenlunde samme kår som størstedelen av folk utover landet har.

Anne Lopez, Akershus: Jeg synes ikke arbeidsdokumentet om nærmiljøet holder mål. Det peker riktignok stort sett på de samme oppgaver som Handlingsprogrammet for arbeiderkvinnene, men i svært liten utstrekning på veier å gå for å løse oppgavene. Hvilke virkemidler skal vi nytte for å desentralisere arbeidsmarkedet for å nå målsettingen om arbeid for alle i nærheten av det sted de bor? Vi må skape nytt liv i våre effektive bysamfunn. Er Etableringsloven et godt nok redskap for å nå dette målet, eller virker den i denne sammenheng mer som en bremse? Det kan virke slik for en som er bosatt i en av Oslos omegnskommuner. Desentralisering er nødvendig for å realisere våre mål med å tilpasse arbeidslivet til ulike menneskelige behov, og tilby fleksible arbeidsordninger som kan gjøre det mulig for begge ektefeller å arbeide selv om de har mindreårige barn. Det var vanskelig nok å vinne gehør for barnehager da kommunene hadde midler til disposisjon, nå trenger vi som virker i lokalmiljøene hjelp med barnehageutbyggingen. Mange kulturtilbud står også i fare, bl.a. kommunale musikkskoler. De bør sikres stabil virksomhet ved å komme inn under vanlige tilskudd og få den plass i det offentlige skoleverk en har krav på. Jeg har levert et *forslag* i denne sammenheng. Vi må gå nye veier for å løse oppgavene i nærmiljøet. Handlingsprogrammet til kvinnebevegelsen inneholder langt mer nytenkning enn det framlagte arbeidsdokument. Jeg vil be landsmøtet vedta hovedlinjene i arbeiderkvinnenes handlingsprogram.

Hanne Lise Sørensen, Møre og Romsdal: Verdien av trivsel, kontakt med naturen og friluftsliv kan vi ikke måle. Vår hovedoppgave er å bidra til at natur-

ressursene blir disponert ut fra en allsidig og langsiktig vurdering. For denne vurdering har det betydning at økt økonomisk velstand fører til at andre trivselsfaktorer enn de materielle blir et stadig sterkere krav. En av hovedoppgavene må bli å bevare fritidsområdene nær de store boligkonsentrasjonene. Boligsaken må bli en av våre høyest prioriterte saker. Vi må sørge for kontroll med tomtemarkedet ved at kommunene skaffer seg råderett over flere utbyggingssområder. Arbeiderpartiets politikk har alltid vært å sikre kommunene utbyggingssarealer, men i deler av landet er vi fortsatt i mindretall og de borgerlige stemmer oss ned. Dette fører til mangel på byggeklare tomter og høyere kostnader for de som skal bygge. Vi må også sørge for at de som skal bo i områdene så langt det er mulig får være med å planlegge sin egen bolig. Det må gis større tilskudd til lekeplasser, akebakker o.l. for barn og ungdom. Kommunens ansvar for et boligområde slutter ikke før det er bygd tilfredsstillende lekeplasser.

Tove Heggen Larsen, Oslo: Den overordnede målsetting for vårt arbeid i lokalsamfunnet må være å stimulere til solidaritetsfølelse, samarbeid og egenaktivitet. Et rikere og mer menneskelig miljø forutsetter satsing fra samfunnets side og sterk samfunnsmessig styring. Ønsker vi å stimulere nærmiljøet, må vi være villig til å betale det det koster. Ikke alle saker krever store økonomiske uttelling, det er heller spørsmål om holdningsendringer, om omtanke og planlegging med utgangspunkt i svakere gruppers interesser. Den store levekårsundersøkelsen har vist at det er store forskjeller når det gjelder muligheten til å utnytte forskjellige tilbud. Det skapes stadig nye kløfter der bomiljø og nærmiljø ser ut til å spille en stor rolle. Når Høyre sier at familien skal løse problemene i barnas oppvekstmiljø og at den offentlige innsats skal holdes i bakgrunnen, avslører dette samfunnspolitisk analfabetisme. Den enkelte familie har lite å stille opp mot de sterkere krefter som krever en teknifisering av samfunnet. Vi må nå ta konsekvensen av at produksjonssamfunnet ikke kan løse sentrale samfunnsproblemer, men snarere har skapt miljømessige problemer. Konsekvensene er økonomiske, men i like høy grad sosiale, kulturelle og moralske.

Utviklingen av nærmiljøet er primært et kommunalt ansvar, men forutsetningen er at kommunene er økonomisk i stand til å prioritere oppgavene. En stadig større del av befolkningen bor i byer og tettsteder, nye boliger bygges og eldre står i fare for forslumming. Det er derfor nødvendig å se nærmere på støtteordninger fra staten og Husbankens lånerammer. Jeg har levert et *forslag*:

Husbanken må utvide låneordningen til bygging av parkeringshus. Likeledes må Husbankens låneandel til garasjer økes betraktelig.

Randi Sandvold, Sør-Trøndelag: Det er godt at støtteordningene blir viet stor oppmerksomhet og at Miljøverndepartementet vil fremme forslag om endringer i bygningsloven for å sikre en bedre utforming av bomiljøene. Jeg skulle ønske vi hadde fått en lov som sikret bomiljøene støtte til samfunnshus på lik linje med støtten til kirkebygg. Det er ikke nok at det bygges arbeidskirker, som bare

dekker behovene for en bestemt gruppe mens resten av befolkningen må innordne seg meningsrådenes bestemmelser. Skal foreninger ha mulighet til å arbeide for medlemmenes beste, må de sikres møtelokaler, og dette kan bare skje ved reising av samfunnshus i alle bydeler. Når det gjelder forebygging av problemer blant barn og ungdom må det satses mer på oppsøkende arbeid i miljøene og ikke bare i Oslo. Misbruk av alkohol og narkotika må kartlegges slik at ungdommen på et tidlig stadium kan penses inn på andre veier. Vi må ikke vente til det er kommet så langt at bare behandling og ettervern er aktuelt. Behovet for fritidsklubber må dekkes og ha slik økonomi at det kan tilby forskjellige aktiviteter, ikke bare bli oppbevaringsplass. Jeg er meget fornøyd med avsnittet om at lokalsamfunnene bør få eget administrasjonsapparat og selv få prioritere sine oppgaver. På den måten kan vi også stanse mistenkeliggjørelsen av politikerne og skape bedre forståelse for deres arbeid.

Liv Andersen, Landsstyret, Aust-Agder: Aust-Agder Arbeiderparti har hatt en komité som har sett på de økonomiske realiteter og styringen av barnehagene. Den la fram innstillingen og konklusjon på representantskapsmøtet for en uke siden.

Barnehager er et verdifullt sosialt og pedagogisk tilbud til barn i førskolealder, og målet må være at alle foreldre som ønsker det, kan få ha barna sine i barnehage. Det er kommunene som har ansvaret for planlegging og drift av barnehager, men planleggingsarbeidet blir ikke alltid fulgt opp.

Økningen i antall barnehageplasser har ikke vært så stort som ønskelig. Dette arbeidet må prioriteres høyere dersom Regjeringens mål om 100 000 barnehageplasser innen 1981 skal bli nådd. Et viktig spørsmål når det gjelder barnehager, er hvem som skal eie og drive barnehagene, kommunen eller private organisasjoner. Diskusjonen her går på prinsipielle spørsmål og på finansiering. Begge driftsformer har i praksis samme finansieringsmuligheter. Kommunene er ikke forpliktet til å dekke underskuddet i private barnehager, men gjør det i praksis. Private barnehager betyr i virkeligheten ingen økonomisk besparing for kommunene.

Prinsipielt mener vi at drift av barnehager er en offentlig oppgave på linje med skoleverket. Private barnehager vil som regel være nært knyttet til et bestemt livssyn. I mange tilfeller skaper dette problemer for barn som kommer fra hjem som har et annet livssyn, og for de ansatte. Inntil behovet for barnehager er dekket fullt ut, slik at foreldrene får reelt valg mellom ulike barnehagetyper, bør all utbygging skje i kommunal regi.

Liv Andersen fremmet følgende forslag:

Ut fra ovennevnte og under henvisning til innstillingen, ber vi departementet endre loven på en del punkter som vil gjøre det lettere å øke antall barnehageplasser og å sikre størst mulig demokratisk kontroll med driften av barnehager:

Kommunene må pålegges plikt til å bygge og drive barnehager, slik at det reelle behov for barnehager blir dekket i løpet av en fastlagt utbyggingsperiode.

Barnehager som blir drevet med offentlig tilskudd, skal følge vanlig offentlig praksis i ansettelsesaker.

Den kommunale representasjon i styret for private barnehager som drives med kommunalt tilskudd, må styrkes.

Knut Melangen, Troms: Mitt innlegg skal dreie seg om innholdet i skolen, men først en tilståelse: Jeg er lærer. Det er en utbredt oppfatning at skolefolk

ikke forstår seg på skoler og helst ikke skal uttale seg, men jeg ber om å bli ansett på mildeste måte.

Jeg tror flertallet av elever trives i skolen, men en stor gruppe finner seg ikke til rette. Derfor bør vi ta skolens innhold opp til alvorlig drøfting og nyvurdering. Mange har hevdet at karaktersystemet er årsak til mistrivsel. Men etter mitt syn er hovedproblemet grunnskolens innhold og fagtilbud, ikke karakterene. Dagens ungdomstrinn er i altfor stor grad farget av den gamle, teoretisk pregede realskolen. På fagplanen finner vi linje for linje de samme fag. Dermed får elever med mindre interesse og forutsetninger for teoretiske fag, ikke høvelige tilbud. De praktiske fag og valgfagene utgjør bare en liten del av det samlede timetall. Alternativ opplæring ute i arbeidslivet er en løsning, men dette fungerer som en særordning for disse elevene. De behandles særskilt og skilles ut fra skolesamfunnet og de øvrige elevene. Da har vi ikke en skole for alle. Etter mitt syn bør det satses atskillig mer på praktisk betonte fagtilbud med skikkelig timetall i disse fagene. Ikke minst viktig er det at dette gir seg utslag i lærerutdanningen. Utdanning i f.eks. bilmekanikk, sykepleie og foto i tillegg til pedagogisk utdanning må godkjennes som fullverdig lærerutdanning. Det gjøres ikke i dag, hvor vi har den situasjon at folk med utdanning i f.eks. kristendom og norsk underviser i motorlære, nærmest på hobbybasis, mens bilmekanikerutdanning ikke teller lønnsmessig for undervisning i faget. Jeg antar disse spørsmål blir tatt opp i den komité som nå skal se på skolens innhold, og som burde ha kommet for lenge siden.

Roald Halvorsen, Østfold: Mitt partilag har sendt inn et forslag som går på styrking av kommunenes økonomi. Skal vi få et kvalitativt bedre samfunn, må kommunene gis mulighet til å gjennomføre sin del av dette. Kommunalministeren sa nylig at aldri har kommunene hatt så bra økonomiske forutsetninger. Jeg kan umulig si meg enig i dette. Det er riktig at skatteinngangen i år er bedre enn de samme måneder i fjor, men da var den også den svakeste på mange år. Kommunene har også fått flere oppgaver å løse. Det er mange måter å lage statistikk på, og det som skremmer oss ute i kommunene er den gjennomsnittsbetraktning som Kommunaldepartementet gjør med hensyn til kommunenes økonomi. Det er stor forskjell fra den ene kommune til den andre. Jeg håper landsmøtet støtter forslaget fra Selbak arbeiderlag. Vi mener at flest mulig av tilskuddsordningene bør samles i en pott slik at kommunene sjøl kan bestemme hva midlene skal brukes til. Når det gjelder Husbanken er det en utlånsramme for 27 500 boliger i 1979, en klar tilbakegang fra tidligere år. Skal vi oppnå målsetningene om et bedre bomiljø, må Husbankens utlånsramme økes betraktelig. Kommunene må selvsagt også drive økonomisk langtidsplanlegging. Men da må vi ha et fast inntektsgrunnlag å disponere ut fra. Vi har oppskriften, la oss få ingrediensene, så skal vi greie å bake kaka!

Ellen Horneland, Rogaland: Det står i arbeidsdokumentet om oppgaver i lokalpolitikk at Arbeiderpartiet vil legge stor vekt på å desentralisere beslutningsmyndighet og at mange oppgaver best kan ivaretas av de mennesker som kjenner behovene og problemene direkte. Videre at vi ønsker å styrke lokalsamfunnet og grensesamfunnets innflytelse, og at vi fortsatt vil legge stor vekt på at lokale oppfatninger skal komme med i den sentrale beslutningsprosess, og de som blir direkte berørt må få delta i planlegginga på et tidlig tidspunkt. Dette er også bakgrunnen for forslag A 63 fra Stavanger AUF. Vi mener at kommunesammenslåing bare kan finne sted etter at befolkningen i de berørte kommuner har gitt sin tilslutning til det. Ellers vil følelsen av avstand mellom den enkelte og administrasjonen bare øke. Jeg henstiller til redaksjonskomiteen å merke seg dette i det videre arbeid.

Ola Joten, Hedmark: Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nå etter at flere større sentra er utbygd, vil akseptere en mer desentralisert utbygging i mindre grender. Dette kan være viktig for å oppnå økt produksjon i jordbruket. I små grender kan det være jordbrukere som på grunn av brukene sine er tvunget til å være der, men de kan ikke skape noe miljø som gjør at ungdommen vil fortsette å være der, hvis det ikke skapes mer næringsvirksomhet ved siden av. Desentralisert beslutningsmyndighet er viktig, ettersom også små kommuner har fått utbygd sitt administrative apparat med noe bedre faglig utdannet mannskap. Videre var statsråden inne på arbeidsledighetstrygden og sa at det fra et samfunnsøkonomisk synspunkt er mer lønnsomt å holde folk i arbeid enn å utbetale trygd. Jeg slutter meg helt til synspunktet, og såvidt jeg vet er dette forsøkt i Sverige med godt resultat. Ved bl.a. å bruke arbeidsledighetstrygden til flere formål, kunne ledige få arbeid og områder som skal utbygges kunne bli tilført grunnlagsinvesteringer. Det er tatt ut prosjektområder hvor det bl.a. blir utarbeidet aksjonsplaner. Men det klikker ofte i gjennomføringen fordi det er foreslått ekstraordinære støtteordninger som bl.a. går ut på å øke rammen for investeringsstilskudd. Saken blir så fremmet for sentrale myndigheter som av hensyn til konsekvensene oftest avslår søknaden. Også når det gjelder den regionale oppbygging er det ting som klikker. Ofte kan flere kommuner være slått sammen om et regionsenter. Dette kan fungere godt hvis avstanden fra de enkelte kommuner og inn til regionsentret er akseptabel. Hvis det motsatte er tilfelle, kan det oppstå misunnelse fra de kommunene som ikke fikk regionsentret, da mye av utviklingen skjer der. Når det gjelder fritid og rekreasjon må vi forstå de kommuner som gjerne vil ha noe igjen i form av arbeidsplasser når de stiller områder til disposisjon.

Anne-Lise Steinbach, Stortingsgruppa: Ett av de mest grunnleggende menneskelige behov er behovet for trygghet, ikke bare for arbeid og inntekt, men mot overgrep. Daglig hører og leser vi om overfall, ran og innbrudd. Dette er en trussel mot enkeltmenneskets trygghet som vi må ta alvorlig. Noen gir Kriminalmeldinga skylden for utviklingen, noe som rimer svært dårlig med det faktum at

kriminaliteten er mye større i land som ikke har staket ut en lignende kriminalpolitisk kurs. Det er også grunn til å minne om at meldingen ikke er behandlet i Stortinget. Kriminalmeldingens intensjoner er økt vern mot kriminalitet, rettfærdig straffutmåling og et straffeiinnhold som så langt det er mulig vil føre lovovertrererne tilbake til samfunnet. Den legger opp til at mennesker som har forbrutt seg skal få anledning til å gjøre opp sin gjeld i form av f.eks. samfunns-gagnlig arbeid. De som sier det ikke pekes på konkrete tiltak, kan umulig ha lest den skikkelig. I dag koster det samfunnet store summer å holde unge arbeidsfø-re lovovertrerere i fengsel, ofte med det resultat at de når soningen er over snart skaffer samfunnet nye utgifter. En god sosialpolitikk og en god edruskapspoli-tikk er også god kriminalpolitikk.

Åsmund Holter, Akershus: Det er en side ved nærmiljøet som det er viktig å ta opp og som ofte blir forbundet med Arbeiderpartiet, og det er den behandling mennesker blir utsatt for i kommunale, fylkeskommunale eller statlige organer. Jeg bruker ordet utsatt for, fordi mange gir uttrykk for irritasjon og håpløshet over sein saksgang eller manglende svar på spørsmål eller søknader som betyr mye for dem. Dette er ikke mennesker som skriker opp om formynderstaten, men vanlige folk som anerkjenner myndighetenes rett til å regulere og styre samfunnet til felles beste. En av dem spurte meg om det kunne være nødvendig med relger og saksbehandling som fordyret huset hans med 20 000 kroner. I sin første statsministertid brukte Odvar Nordli mye tid på disse problemene. Men har det skjedd noe som gir det enkelte menneske inntrykk av at det nå er lettere? Jeg tror ikke det, og nå må våre politiske myndigheter komme med et utspill som gjør at velgerne vil tro på oss. Det kunne være greit om landsmøtet fikk en reaksjon - jeg utfordrer statsministeren eller miljøvernministeren til å svare.

Per Sigurd Lauvstad, Telemark: Det mangler mye på at debatten om nærmiljøene har ført til den praktiske politikk som er nødvendig. Avstanden mellom vårt idegrunnlag og den praktiske politikk vi fører i mange kommuner, er kanskje større enn på noe annet område. Vi har behov for at de som former vår politikk i kommunene mye raskere tar opp de aktuelle problemstillingene. Her er det grunn til å stille forventninger til de unge kvinnenens sterkere engasjement i partiet. Med færre middelaldrende menn og flere unge kvinner kan det hende at vår politikk får nye dimensjoner. Det har vel aldri vært slik at kommunepolitikk bare er vei, vann og kloakk. Men behovet for engasjement på andre områder er nå enda større enn før, fordi viktige trekk ved moderne samfunnsutvikling har rammet de svakeste. Å skape og bevare trygge, varme, myke bomiljøer er flaggsak god nok i en rekke kommuner. Det krever løsninger i fellesskap, noe Arbeiderpartiet er spesialist på. Det er problemer partier som er redd for samfunnsinnsats ikke kan makte. For eksempel kan det i bilismens tidsalder ikke skapes trygge forhold for barn uten stor offentlig innsats, uten sterke virkemidler og streng prioritering. Moderne trafikk er blitt den store angstskaper i man-

ge familier med barn. Det vi som parti må gjøre, er å gjøre trafikk saker sammen med andre nærmiljøsaker til politiske saker hvor vi har løsninger som er mer preget av vilje til å forme framtida enn av frykt for å trække bilentusiastene på tærne.

Dirigenten refererte følgende *forslag fra Jan Haldorsen*, Oslo: Det etableres et samarbeid mellom kommunene i Oslo-regionen. Dersom et slikt samarbeid ikke kommer i stand frivillig, må de statlige myndigheter pålegge et slikt samarbeid.

Vedtak: Oversendt redaksjonskomiteen.

Anne Grethe Krogh, Sogn og Fjordane: Jeg vil trekke klare paralleller mellom den tomme coca cola-kulturen som har vokst fram i det amerikanske samfunnet og vår egen passive ungdomskultur. Denne må vi være på vakt mot, ikke bare foran kommende valg, men vi må streke opp en stram linje som kan lede mot en mykere tilværelse. Vi må finne tiltak mot passiviteten, motegalskapen og interesseløsheten. En omfattende holdningskampanje må til. Vi har ennå i friskt minne 60-åras unge mennesker med evne til å gjøre seg opp meninger om samfunnsforhold og som kunne stå fram og gjøre sine standpunkter kjent. Denne evne vil jeg påstå dagens ungdom ikke har. Det fikk vi bekreftet i dagens Arbeiderblad der AUF la fram resultatet av en undersøkelse om ungdommens fritidsaktiviteter. Men her må vi ta i betraktning at oppvekstsvilkåra har endret seg sterkt de siste ti åra. Den unge generasjonen står overfor flere og mer kompliserte problemer enn noen gang før. Det er nok å peke på arbeidsløshet, boligproblemer og utdanningssituasjon. Arbeidsløsheten er en utpreget klassesak, den rammer først og fremst arbeiderungdommen og flertallet av den arbeidsløse ungdommen har ikke utdanning utover den obligatoriske skolen.

Liv Marit Løberg, Hedmark: Sosialkontorene blir pålagt å administrere stadig flere ordninger. Statstilskudd for utbygging av sosialadministrasjonen er siden 1977 økt med betydelige beløp. Utdanningskapasiteten for sosialarbeidere er økt i meget beskjedne grad i forhold til behovet. Tilsammen er det nå vel 3000 stillinger for sosionomer på landsbasis, men til enhver tid står det ca. 500 ledige stillinger. Vi har i dag sosialskoler på følgende steder: tre i Oslo, en i Stavanger, en i Trondheim og en i Bodø. Muligens kan det bli opprettet en på Vestlandet. Den bør prioriteres sterkt. Mangelen på sosialarbeidere er en stor belastning for utkantområdene siden også sosionomer stort sett etablerer seg i mer sentrale deler av landet. Utkantområdene får dermed liten eller ingen dekning av sine behov for sosialarbeidere. Forebyggende arbeid og ettervern lar seg ikke gjennomføre uten noen til å ta seg av det. I mange kommuner får sosialsjefen stadig flere arbeidsoppgaver uten at arbeidskapasiteten øker. Utdanningskapasiteten bør økes betydelig og sosialarbeiderne må engasjeres i samfunnsplanleggingen.

Wenche Fossen Thue, Sogn og Fjordane: I 1969 gikk Arbeiderpartiet til valg under mottoet «Demokrati i hverdagen». Arbeidsprogrammet gikk inn for demokratiske styreformer på flere felt i samfunnet, ett av feltene var lokalmiljøet. Nå er mottoet «Et kvalitativt bedre samfunn». Debatten har lansert en rekke ideer for å nå dette målet. Det viktigste er likevel at Arbeiderpartiet er villig til å føre en ansvarlig, forsvarlig og balansert politikk når det gjelder forholdet mellom den teknologiske utvikling og myke verdier i samfunnet. De fleste av oss arbeider i lokalsamfunnene. Barnehagene er en viktig faktor i vårt nærmiljø. Et av arbeiderbevegelsens mål er rettferdig fordeling av samfunnsgodene. Det er nå på tide at barna får oppfylt sin rett til et bedre og rikere liv, og at det blir tatt mer hensyn til denne svake gruppa i vårt samfunn. Vi vet at grunnlaget for personlig utvikling og tilpasning til samfunnet blir lagt i barneåra. Det er en glede å lese handlingsprogrammet til arbeiderkvinnene. Det tar barna og deres utvikling alvorlig. Det peker på en rekke konkrete tiltak for å bedre barnas kår i nærmiljøet. Men i praktisk politikk er det vanskelig å få gjennomført politiske merkesaker. Kommunene burde ha en klart plikt til å gjennomføre barnehageprogrammet, uten å la barna vente til de voksne har fått alle materielle goder og vel så det.

Kirsten Myklevoll, Regjeringen: Barnehagespørsmålet står naturlig nok sentralt i denne debatten. Målsettingen om 100 000 barnehageplasser vil bare dekke ca. 1/4 av behovet. Vi har nå godt og vel 60 000 plasser. 25 % driver mellom 6 og 15 timer, 31 % mellom 16 og 30 timer og 44 % mer enn 30 timer pr. uke. Det er registrert at 250 av landets 454 kommuner har ferdigbehandlet barnehageprogrammet slik loven pålegger dem å gjøre. Av disse er ca. 200 ferdigbehandlet i departementet. Hvis vi skal nå målet er disse tall ikke sterke nok. Det må tas et betydelig politisk løft for å nå målsettingen om 100 000 plasser i denne perioden. Både planlegging og utbygging er et kommunalt ansvar, men kommunene kan ta private barnehager med i sine beregninger og programmer. For Arbeiderpartiets representanter i barnehagenemnder og kommunestyre skulle det etter både vårt arbeidsprogram og kvinnebevegelsens program være en klar forpliktelse til å gå inn for utbygging av kommunale barnehager. Husbanken har prioritert barnehagene gjennom sine lånerammer. Staten gir tilskudd på 30 % til driften. De aller fleste kommuner garanterer for drift og utgifter som går utover statstilskuddet. Private barnehager er i realiteten ingen økonomisk besparelse for kommunene. Arne Nilsen har tidligere i dag lagt fram beregninger om positiv skatteinngang, og vi burde kunne regne med at dette i særlig grad skal komme barnehagene til gode. Etter dette landsmøte bør barnehager være en kampsak for våre kommunepariter. Det er også nødvendig at vi i tide vurderer den videre utbygging og ansvaret for denne. Hvis vi skal få en rettferdig fordeling av barnehageressursene og en rasjonell utnyttelse av dem, bør kommunenes ansvar for ressursbruken bli sterkere presisert i loven.

Utviklingen av barnehager etter et bestemt livssyn er også et sterkt diskutert tema. Ut fra de ressurser vi har til rådighet vil det være lite rasjonelt å få en sterk oppdeling av barnehager etter livssynsskiller. Også ut fra dette ville det være bedre med sterkere utbygging av kommunale barnehager. Barnehagene bør uansett eier bli et allment tilbud som ikke diskriminerer barn eller foreldre ut fra livssynsoppfatning. Det vil ikke være etter Barnehagelovens og Stortingets intensjoner. I departementet arbeider vi nå med forskriftene til Barnehageloven for å få en presiseirng av dette. Når det gjelder barnehagens funksjon i lokalsamfunnet, legger vi vekt på at den bør utvikle seg etter lokalmiljøets forutsetninger, og vi har en rekke ulike former for barnehager. Det er økende forståelse for barnehagens betydning i alle deler av landet, og det skulle ikke være mangel på muligheter for partiet til å vise våre minste den solidaritet at vi nå tar et krafttak for dem.

Øistein Møeland, Oslo: Det er nødvendig at søkelyset for alvor rettes mot stoffmisbruket, og målet må selvsagt være at dette gir resultater i form av konkrete tiltak. Men det er ikke med bare positive følelser en følger de ytterliggående synspunkter på dette samfunnsproblemet. En kan frykte at dette blir en valgkampsak der klar opportuniste ulmer på overflaten. Det er klare sammenhenger mellom narkomani og kriminalitet. Men er årsaken til folks reaksjoner oppriktig solidaritetsfølelse overfor medmennesker som står i fare for å gå til grunne, eller er det redsel for innbrudd og tap av egne materielle verdier? Reportasjer og leserbrev om problemene i borgerlige aviser retter sjelden eller aldri søkelyset mot forhold i samfunnet som skaper grobunn for den virkelighetsflukt mange i dag tydeligvis føler behov for. På lengre sikt må vi angripe de grunnleggende årsaker. Dette har borgerskapet aldri forstått, og om de har forstått det, er de ikke interessert å trekke praktiske konklusjoner av det. Kriminalmeldinga og dens intensjoner er i denne sammenheng helt sentrale elementer. Tegn tyder på at mange innsatte kommer i kontakt med narkotika nettopp i fengslet. De borgerlige forsvare et skolesystem som slår ut til fordel for de sterke og med bl.a. et karaktersystem der en viss prosentandel på forhånd er dømt til å mislykkes. Det er nettopp fra denne gruppe mange av stoffmisbrukerne rekrutteres. Det er viktig for oss å påvise disse sammenhengene.

AUF vedtok på sitt landsmøte en rekke krav til sosialministeren, og det var gledelig å høre hennes innlegg i kveld der AUF's krav har fått en sentral plass.

Tor Zachariassen, Troms: Det må være en sentral oppgave for partiet gjennom en statlig husbankordning å medvirke til rask og effektiv boligbygging, hvor også finansiering av tomtegrunn og tekniske anlegg og fellesanlegg kan skje. Prisutviklingen er i dag i ferd med å uthule prinsippet om at de som ønsker det, skal kunne skaffe seg en bolig de selv eier og disponerer. Når en familieleilighet i Tromsø kommer på 100 000 i innskudd og 1000 kroner måneden i husleie, trenger en ikke være regnekunstner for å forstå at det ikke er noe alternativ

for unge familier. Det må være en høyt prioritert oppgave å senke inngangsbilletten på boligmarkedet. Både borettslag, selveiere og andre opererer innenfor visse økonomiske rammer som vedtas av sentrale myndigheter. Kapitalpresset på de som trenger hus er så stort at det kan føre til nedgang i antall bygde leiligheter, noe som igjen vil føre til sysselsettingsproblemer i bolig- og bygningsindustrien. Senking av prisen kan skje ved at tomtegrunn og tekniske anlegg må inngå i de totale kostnadsrammer og dekkes etter lån i Husbanken. Dette kan ha positiv virkning for jordvern ved at man i større grad kan ta i bruk ikke-produktive arealer som i dag vanskelig kan utnyttes p.g.a. ekstra høye kostnader til opparbeidelse. Når det gjelder utformingen av vår lokalpolitikk må det være en forutsetning at byene settes i stand til å fylle den funksjon vi ønsker. Prioritering av lån til grunnskoleutbygging har de lokale myndigheter ikke styring med. Som eneherskere sitter fylkenes skoledirektører og foretar sin prioritering uten at vårt folkevalgte organ kan gjøre noe med det. Tida er nå inne til å overføre denne oppgave til fylkesskolestyrene.

Bjørn Bjørnsen, Akershus: Det er merkelig at massemedia ikke har oppdaget det som har gjort sterkt inntrykk på meg - nemlig kvinnes massive oppmarsj på dette landsmøtet, både på forslags- og talersiden. Handlingsprogrammet fra Landskvinnekonferansen er et av de mest spennende dokumenter jeg har lest på lenge. Vi står foran en kommunevalgkamp. Det blir reist store og viktige spørsmål, om olje og industri og sysselsetting. Det er viktig at partiet kan finne løsninger her, men vi vet jo at valgkampen vinnes i nærkamp i lokalmiljøet. Og det er i de saker kvinnene har kjempet fram verdigrunnlaget kommer til syne, det er i sin hverdag folk ser det, og det er der vi vinner våre tilhengere. Gallup sier at vi går nedover, en av årsakene kan være at vi har glemt å lade opp batteriene i et tilstrekkelig tempo. AUF og Framfylkingen arbeider tungt. Det ser ut til at det blir kvinnene som må ta seg av den siden av saken så de kommer på offensiven i landsmålestokk og sikrer vårt verdigrunnlag for framtidens oppgaver. Jeg ber ellers om støtte til forslag A 58 om at karakterer i kristendomsfaget bør opphøre. Også i Drøbak har vi denne kampen om alternativ livssynsundervisning. Vil vi karakterne til livs, bør vi begynne med religionsfaget fordi det er meningsløst å gi karakterer i tro.

Jacob Olaus Mo, Aust-Agder: I byggevirksomheten er det stort sett slik at hensynet til framdriften på byggeplassene prioriteres høyere enn hensynet til dem som arbeider der. Denne situasjonen må endres. Slagordet om at tid er penger har som konsekvens at mennesket er utsatt for rovdrift. Det går på helsa løs. Det kan ikke aksepteres at tidsaspektet skal dominere fullstendig uten at mennesket på byggeplassen og byggeplanleggingen settes i sentrum. Mennesket skal ikke forbrukes, arbeidet deres skal ha et innhold, det ligger i begrepet et kvalitativt bedre samfunn. Som landsmøtorepresentant for første gang var jeg spent på hvordan pressen ville behandle oss. Men de presenterer et helt annet landsmøte

enn det jeg har vært på, dessverre. Dette er beklagelig, kanskje spesielt av hensyn til dem vi ønsker skulle bli informert. Hvorfor har de ikke registrert kvinnes store engasjement og hele det brede spekter av saker som har vært berørt?

Anne Tone Karlsen, Buskerud: Det er skremmende å se at stadig flere unge mennesker flykter fra virkeligheten ved å bruke narkotika. I dag har vi ikke tilstrekkelig hjelp å tilby ungdom som havner i narkotikamiljøet. Vi kan ikke sitte å se på at de går til grunne. Ansvaret for å hjelpe narkomane må også ligge hos kommunene. I de kommuner hvor det er behov for det, må det opprettes uteseksjoner. Da kan en motvirke at ungdommen drar til sentrale områder med harde miljøer og hardere stoffer. Skal vi ha håp om resultater i behandlingen av narkomane, må vi avise den form for oppbevaring fengslene representerer. Vårt alternativ må være skikkelig behandling og flere utradisjonelle tilbud. En vesentlig del av tilbakeføringen er styrking av ettervernet. Både i forebygging og ettervern er det avgjørende at den narkomane får et arbeid, et sted å bo og vanlige sosiale goder. Narkotikaproblemet er internasjonalt og må løses på den internasjonale arena. Landene må i fellesskap satse de nødvendige midler og FN kan f.eks. støtte de områder hvor narkotika produseres, slik at produsentene kan gå over til annen produksjon som lønner seg. Målet må være at det bare produseres narkotika til medisinsk bruk og da i offentlig regi.

Åse Medbye, Hedmark: Vårt fremste mål i skolepolitikken er å sikre alle like muligheter og lik rett til utdanning. Alle skal ha rett til tre års videreutdanning etter grunnskolen. Men det er fortsatt mangel på studieplasser og stor skjevhet mellom forskjellige studieretninger i den videregående skole. Det er dyrere å bygge ut en yrkesfaglig studieretning. Vi har også fått den situasjon at det først og fremst er teoretiske kunnskaper som kreves for å komme inn på yrkesfaglige studier, mens en med utpregede praktiske evner og anlegg tvinges inn på en allmennteoretisk linje. Skolen må være en del av samfunnet, dette må også skolens innhold bære preg av. Skolen skal forberede ungdom til å ta del i det samfunn vi lever i. Men hvor mange vet noe om fagbevegelsen når de slutter skolen, hvor mange er blitt motivert til å engasjere seg i samfunnsspørsmål? Vi vil at alle skal få utvikle sine evner og anlegg, men da må også skolens vurderingsform fremme en slik utvikling. Mange unge må reise hjemmefra for å få den utdanning de ønsker. De fleste steder er hybelmarkedet sprengt. I Hedmark har vi på initiativ av AUF fått til et interkommunalt samarbeid om bygging av hybler som er integrert i den vanlige boligmassen. Det offentlige må stå som formidler av hybler til studenter og skoleelever.

Åse Medbye leverte *forslag* i denne forbindelse som ble oversendt redaksjonskomiteen.

Jon Skarvøy, Møre og Romsdal: De fleste kommunale nemnder og råd er sammensatt på hva jeg vil kalle fritt politisk grunnlag. Men ett av de betyde-

ningsfulle utvalgene har et begrenset grunnlag, nemlig jordstyrene. Det skal kun bestå av jordbrukskyndige. I praktisk politikk fører det ofte til at jordstyret blir en stat i staten. Jordstyrets befatning med store kommunalpolitiske saker er så omfattende at en bredere yrkes- og bakgrunnsmessig sammensetning vil styrke det kommunale demokrati.

Lokalpolitikken består mye av praktisk arbeid som viser de forskjellige partiers sanne jeg. De borgerlige bruker mange ord om enkeltmenneskenes store problemer med alle våre lover og regler. Men det er lovens anvendelse som skaper de største problemene. I borgerlig styrte kommuner kjøres det nå på paragrafenes og tegningenes harde linje, hensynet til enkeltmennesket skyves kynisk til side.

Skarvøy fremmet følgende *forslag*:

Det foreslås at jordlovas paragraf 3, endres slik at jordstyrenes sammensetning kan bli i samsvar med de befolkningsinteresser den skal representere i den kommunale styring.

I henhold til jordlovas paragraf 3 skal jordstyrene være sammensatt kun av jordbrukskyndige personer. Det innebærer at dette viktige styrende organ i kommunene blir sammensatt av personer kun fra én yrkesgruppe, og blir således lett å betrakte som et interesseutvalg.

Inger Lønseth, Vestfold: Skal vi oppnå bedring i samfunnsforholdene i 80-åra, må vi oppdra en generasjon med menneskelig kvalitet. Vi må på nytt gå ut å styrke troen på fellesskapets ansvar og løfte i flokk. Langt flere kvinner har fått arbeid og utdanning enn noen gang før. Sakte, men sikkert øker antallet barnehageplasser, og likestillingen synes på overflaten å være reell. Men yrkeskvinnene har i sin hverdag fått liten framgang. Lang arbeidsdag, lite tid til samvær med barna og ansvar for huslige gjøremål. En dobbeltarbeidende kvinne gir intet overskuddsmenneske. Parallelt med arbeidet for sysselsetting og barnehager må vi satse langt mer motivering for det felles ansvar. Vi kan ikke med politiske midler gripe inn i den enkelte familie, men vi kan og må arbeide for en påvirkning av holdninger i forholdet mellom kjønnene. Mange kvinner har ikke mulighet for utarbeid fordi det ikke finnes. Eller de blir hjemmearbeidende fordi de ønsker det.

Friheten til å velge må stå sentralt både for mann og kvinne. En hjemmearbeidende mann må ikke være noen kuriositet, en husmor er ikke bare husmor, men en yrkesgruppe som fortjener honnør og oppvurdering.

Erling Edvardsen, Nordland: Samferdselen er av grunnleggende betydning for utformingen av et godt samfunn, både i en større sammenheng og lokalt. Det er nødvendig med tillitsfullt samarbeid på alle plan slik at arbeidsuhell i forbindelse med offentlige utredninger kan forebygges. Dersom dette forsømmes, kan en lett bygge opp til en avmaktsfølelse. Betenkelig er konsekvensen av de mange unntaksbestemmelser i den nye samferdselsloven. Den har ført til engstelse p.g.a. enorm økning av tunge kjøretøy. Dersom denne utvikling skal hindres, må konsesjonsgivende organer være på vakt mot utglidninger og hindre

uthuling av Samferdselslovens ideelle målsetninger. En altfor liberal holdning til trailere som går parallelt med NSB's linjer har hindret jernbanens konkurranseevne, økt veibelastningene og minsket trafikksikkerheten. Dessuten må DNA sterkere bidra til en oppfølging av NSB's investeringsbehov. Regjeringen bør sette alle krefter inn på å utforme en avgiftsbelastning som rammer tungtrafikk som kjører parallelt med NSB's hovedlinjer. Slik differensiering må være mulig uten å medføre høyere transportkostnader for jernbaneløse strøk på Vestlandet og i Nord-Norge. Tiltak som kan bidra til større effekt i vår samferdselspolitikk kan bl.a. være: Samferdselsutvalget gis større utkantrepresentasjon. Gjennom partivedtektene bør fylker som ikke har samferdselsutvalg få dette snarest. Skolering av lokalsamfunnets politikere og administrasjon slik at de kan vite framgangsmåten for å oppnå statsmidler til opparbeidelse av gang- og sykkelstier. Arbeidsløshetsstrygden må kunne disponeres til konkrete prosjekter.

Kjell Jørgensen, Sør-Trøndelag: Myndighetene må få bedre herredømme over trafikken. Tung varetransport må kunne dirigeres utenom boområder og helst til egne traseer. Personbiltrafikken må begrenses til det strengt nødvendige, gjennom holdningsendringer og en del restriksjoner. Kollektivtrafikken må bli i stand til å konkurrere med privatbilen når det gjelder pris, kapasitet og tid. Staten yter tilskudd til drift av bussruter også i de store byene, men ikke til sporveisdrift. Dette er beklagelig. Sporvei er skånsom mot miljøet, forurensrer ikke, den bruker en fornybar ressurs, elektrisitet. Materiell har større varighet, og den er mer behagelig å reise med. Men skal byene bli i stand til å satse på sporvei som effektivt transportmiddel, må sporveisdrift få samme, helst bedre, betingelser enn bussdrift. I Stortingsmelding 9 gis det visse muligheter til tilskudd for anlegg av skinnegående trafikkmidler. Men de er beheftet med så mange betingelser at de færreste byer kan få slike tilskudd. I Trondheim har vi gjort det til en viktig sak i valgkampen å bevare sporveien og gjøre den mest mulig effektiv. Det bør være et mål for partiet å arbeide for at vi får vedtak i Stortinget om statstilskudd til skinnegående kollektivtrafikk.

Sissel Halvorsen, Aust-Agder: Mange vil synes forslaget fra Oslo Arbeiderpartis kvinnevalg om barn og møter er merkelig. Skal unger fly ut og inn i møtesalen, delta i sammenkomster og samvær? Det er bare ved første gjennomlesing forslaget kan synes merkelig. I Aust-Agder Arbeiderparti har vi på siste årsmøte gjort et vedtak som forplikter fylkespartiet til å arrangere barnevaktordninger ved konferanser og kurs. Småbarnsforeldre har små muligheter til å delta, men la oss hjelpe også disse grupper så de slipper å bli familieskulkere. Men aller viktigst er hensynet til barna. For dem er politikk ofte noe som stjeler foreldrene fra dem, noe negativt som kanskje i neste omgang fører til at de nekter å delta i politisk virksomhet. En beslutning om å ta barn med på møter og sammenkomster vil føre til at de får delta i et positivt fellesskap og en vil hindre

at barna tar avstand fra det foreldrene har fylt fritida med. Det vil kanskje bety økte utgifter for partier, men da må det bli det som kalles utgift til inntekts-erhvervelse. Et program for 80-åra må bestå av krav om barnehager, leikeplasser og skjerming av skoleveier. Men vi må også se på vår egen bevegelse og barnas plass i den.

Inger Gjæstøl, Landsstyret: Vi som kommer fra kommuner med 5-7 % arbeidsløshet ser dette som det største problem for å få løst lokalpolitiske oppgaver. Vi er glad for de støttetiltak Regjeringen har satt i verk, de har reddet mange lokalsamfunn. Spørsmålet er hvor lenge slike støttetiltak kan fortsette. Med de omstillinger man må regne med i næringslivet framover, vil sysselsettingen i utkantområdene bli enda vanskeligere enn før. Vi håper nedbyggingen av skip-sindustrien i første omgang ikke vil ramme lokalsamfunnene langs kysten i vårt fylke. Beslutningen om prøveboring nord for 62 har allerede skapt optimisme. Meningsmålinger tyder på at folk der er imot borestart, men det skulle være interessant å vite hvem som er spurt. Det burde vært de som går på arbeidsløshetsstrygd eller er utrygge for arbeidsplassen sin. De senere år har vi hatt mange utenomparlamentariske pressgrupper som har klart å forsinke politiske vedtak. Alle er enige om at vi skal ta hensyn til alle meninger i det samfunn vi skal styre, men det er vi som parti og politikere som blir stilt til ansvar for de beslutninger vi tar, det gjør ikke disse grupper som har så lett for å ta standpunkt. Når det gjelder lokale politikeres arbeidsvilkår og muligheter til å delta, er det dessverre slik at mange vi gjerne vil ha med, ikke har reell mulighet til det. Det forhold at det er en lovbestemt plikt å motta offentlige verv, bør også tale for at et blir lovbestemt rett til fri fra arbeid for å utføre slike oppdrag. Det kan bli problemer på den enkelte arbeidsplass, men de bør løses ved offentlige forordninger og ikke overlates til tilfældighetene.

Kari Rolstad, Oslo: Familien er ikke bare et lunt rede slik vi ønsker å tro, et sted for varme, nærhet og kontakt. På godt og ondt er familien stedet for utlevering av følelser. Bak den idylliske familiefasade kan det skjule seg menneskelig nød og brutalitet. Vi må få øynene opp for denne private vold, husbråk som det heter hos politiet. Brutalitet og vold innenfor familien har altfor lenge vært et forsømt område innenfor sosial- og kriminalpolitikken. Myten om familieidyllen og privatlivets fred har ført til sviktende rettsvern for voldsopfrene, og det er liten hjelp å få av samfunnet. Kvinner og barn har måttet rømme huset og gå gatelangs om natta i håp om at hustrannen skulle roe seg. Kvinnene har nå gått i gang med krisetiltak for å hjelpe medsøstre. Krisesentrene for mishandlede og voldtatte kvinner har avdekket en utfattelig sosial nød, og det er stort behov for et slikt utradisjonelt og ubyråkratisk hjelpetiltak. Jeg håper alle vil støtte forslag A 41 om krisesentrene. De er ment for en akutt nødssituasjon. Å forebygge slik nød er målet, og det vil kreve innsats på en lang rekke områder og medføre utradisjonelle tiltak innen familiepolitikken.

Arnhold Prestegaard, Buskerud: Jeg føler avstand mellom partiet sentralt og lokalt og omvendt og mellom våre egne. Vi har hatt en lang karakterdebatt om elevene skal vurderes etter det han er i stand til å gjøre sjøl eller etter sidemannen, men i denne debatten har vi savnet støtte fra partiet om at det er dette vi mener. Har vi ikke snart lært at vi løser ingenting med å sitte på gjerdet? Vi hører argumenter som at vi ikke er modne nok, at store grupper ser med mistro på dette nye. La oss vise at vi har politiske meninger og bærer dem fram. Våre prinsipp- og arbeidsprogrammer er gode, men hva hjelper det når vi ikke når fram. En blir både arg og motløs når f.eks. refusjonsordninger fra stat og fylke blir bestemmende for den sosialpolitikk vi skal føre i kommunen. Og hva med sektortenkningen? Ofte virker det som man sitter på hver sin haug med skylapper på og samtaleforbud. Avstanden opplever vi også innenfor kommunepartiet. Vi er i prinsippet mot konkurranse, men gjelder ikke dette oss sjøl også? Er ikke menneskene likeverdige om de har forskjellig erfaringsgrunnlag? Men det har vi bruk for. Vi kan ikke se bort fra at kvinner, ungdom, småbarnsforeldre er de som best kjenner sin egen situasjon. I dag skjer det misbruk av ressurser og det er tosidig: De som blir brukt, blir overbrukt, andre blir underbrukt og får aldri den erfaring som så ofte blir etterlyst.

Lars Skjølaas, Oppland: Jeg er enig i Kriminalmeldinga, jeg har tro på den og synes tankene i den er i samsvar med de beste ideer i vår bevegelse. Det er snakk om solidaritet med svake grupper. Men det er også snakk om en annen gruppe her, som skal vise solidaritet. Ofrene for de fleste vinningsforbrytelser er gamle, enslige mennesker, de som har kjempet fram vårt velstandssamfunn og betalt så dyrt for det. Det er deres små pensjoner og sparepenger som ofte er mål for de kriminelle. Jeg har lyst til å spørre landsmøtet: Hva tror dere de menneskene som rammes får for begreper om de myke samfunnsverdier vi snakker om, hvem som er svake i samfunnet, når de får besøk av forbryterne. Det minste vi kan gjøre er å gi dem noe større trygghet for seg sjøl og sine pensjoner før det vises så rørende omsorg for de som utfører denne råskapen. Dette landsmøtet bør også si noe om ofrenes situasjon i forbindelse med dette, vi skylder dem det.

Tom Ludvigsen, Akershus: I dag er det slik at de unge har de største økonomiske byrdene. De har liten startkapital, må kjøpe dyre boliger, innbo og husholdningsmaskiner, i en periode da de har lav lønn og små barn. Nå må vi se alvorlig på disse problemene. Det må gå an å finne orninger som gjør at de økonomiske byrdene kan fordeles bedre over tid. AUF har foreslått en rekke tiltak.

For det første går vi inn for billige, behovsprøvede egenkapitallån for unge familier og billige etableringslån til å skaffe det mest nødvendige i startfasen. Framfor alt må vi ta et krafttak for å senke boligprisene, f.eks. statlige lån til kommunene som kan dekke kostnaden til tekniske anlegg over en periode på 30-40 år. Dette er anlegg som skal brukes av flere generasjoner og bør betales ned over tid. Det vil føre til senkning av prisen på nye boliger. Partiet bør også se på arki-

tektenes honorarsystem, de tjener mer jo dyrere et bygg blir. Det må gå an å finne løsninger i forståelse med arkitektenes organisasjoner. Husbanken skapte revolusjon i sin tid, men nå må vi videre. Kravet til egenkapital er blitt så høyt at mange unge ikke makter dem. En ny husbankordning med høyere prosentvis belåning av boligen og rimeligere avdragsberegninger må til. Alt dette koster store penger. Vi er ikke på jakt etter gratis reformer, som Dagbladet skriver. Arbeiderbevegelsen har alltid vært villige til å betale det reformene koster. Skattefrierte kan nok på kort sikt gi stemmer, men det løser ikke noen samfunnsproblemer.

Rolf Hellem, Stortingsgruppa: Jeg gir min fulle tilslutning til intensjonene i de to forslag fra Svalbard. Svalbard kan på grunn av sin egenart ikke sidestilles med noen annen del av landet, det gjelder så vel natur som økonomiske og sosiale forhold. Internasjonalt har dette øyrike i Barentshavet en status som vel ikke har sitt sidestykke noe sted i verden. Svalbardtraktaten forutsetter både miljøvern og økonomisk vekst. Og Svalbard har betydelige ressurser, men samtidig meget sårbar natur. Etterhvert som den internasjonale interesse for naturvern øker, synes også jakten på nye ressurser å vende seg mot Svalbardområdet. Det vil være norsk ansvar å finne en rimelig balanse mellom disse tendenser. Jeg tror landsmøtet gjør klokt i å lytte til de råd Svalbard Arbeiderparti kommer med - at det ikke må legges opp til masseturisme på Svalbard. Hvis alle søknader om å drive forskning på Svalbard blir lagt til grunn, må det etterhvert bli mye vitenskap der oppe. Generelt må det etableres nødvendig kontroll, og det er rimelig at folk som bor i Longyearbyen reagerer mot at det skal brukes statlige midler til underbringelse av turister så lenge mange ikke har tilfredsstillende boforhold. Svalbard er hverken kommune, fylke eller valgdistrikt. Men det forhindrer ikke at det søkes ordninger som gjør det mulig for de som bor der å avgjøre mest mulig selv. Det er lite tilfredsstillende å være prisdikt en departemental avgjørelse fjernt fra dem den gjelder. Opprettelse av et stedlig Svalbard-råd skulle være et skritt på veien til medbestemmelse, men Svalbard Arbeiderparti mener det ikke har ført til noe. Derfor foreslår det at Longyearbyens befolkning selv får velge sine representanter direkte til det stedlige Svalbard-råd, ikke som i dag da de utpekes av forskjellige organisasjoner, mens politiske partier er utelukket. Her er det spørsmål om den klare demokratiske rett til direkte valg til Svalbard-rådet. Det har de som bor der et rimelig krav på.

Gunhild Nordås, Buskerud: Aldri er det produsert så mye krigsmateriell som i dag. Samtidig har FN erklært 70-åra som nedrustningtiår. Jeg har ikke tro på at pene ord på store konferanser vil løse de problemer som eksisterer i verden i dag. Vi må begynne med oss selv, på lokalplanet, i skolene og bomiljøene. Fredsbegrepet og fredsarbeidet må bli en realitet. Vi må kjempe mot de krefter i samfunnet som mistenkeliggjør fredsarbeidet, også det som Fredsforskningsinstituttet arbeider med. Regjeringen har foreslått opprettelse av en sivilarbeiders-

kole som vil gi opplæring i fredsarbeid. Vi må aldri gi etter for de som prøver å latterliggjøre hederlige forsøk på fredsarbeid. Interessen for fredsarbeid henger også sammen med barns oppvekst og innholdet i skolen. En skole som baserer seg på konkurransejag vil aldri kunne bidra til fredstanken. Sier vi ja til fred, må vi si nei til opprustning og dobbeltmoral. Vi kan ikke fortsette å bygge ut krigsindustrien her i landet og gjøre lokalsamfunn som f.eks. Kongsberg avhengig av slik produksjon og krig. Vi må finne fram til alternativ produksjon som tilfredsstiller menneskelige behov. La oss stå sammen og vise at vi mener fredsarbeidet alvorlig.

Leif Samuelsen, Oslo: Eldre boligområder i Oslo har svært dårlig standard. Det er en viktig oppgave å bedre forholdene for dem som bor i disse strøk, delvis ved rehabilitering og dels ved nybygging. Det faller dyrere å bygge i eldre bystrøk, derfor er det viktig å ha finansieringsordninger bl.a. gjennom Husbanken. Søkelyset må også rettes på parkeringsforholdene. Det virker fordyrende å etablere underjordiske garasjehus. Vi har ikke mange grøntområder i indre by, og de vi har, vil vi beholde. Samtidig er det nødvendig å fjerne gateparkeringen. Dette krever også finansieringsordninger. Oslo har satset på tunnelbanen som ryggraden i kollektivtrafikken. Dette er dyrt, og statens tilskudd er øremerket til riksveibygging. Vi må få en støtteordning som likestiller veiene med forstadsbaneutbygging.

Samuelsen fremmet følgende forslag:

Statens støtteordninger til samferdselen må stille vei og skinnegående transport likt. Dette må gjelde både for investeringer og driftsmidler.

Harald Jørstad, Akershus: Den offentlige satsing på kulturarbeid har økt sterkt, men samtidig har andre oppgaver blitt definert som kulturarbeid og kravene har økt. Det er blitt veldig kostbart. De frivillige organisasjonene har også blitt preget av de nye kravene etterhvert som kommunene har etablert kulturadministrasjoner hvor de ofte har overtatt frivillige organisasjoners oppgaver i stedet for å lage bakgrunnsmateriell for politiske beslutninger. De bør i stedet overføre oppgaver til de frivillige organisasjoner. Den svenske kulturrådsjefen har nylig sagt at kulturarbeidet i 80-åra mer vil bli betraktet som kulturterapeutisk virksomhet, han snakker om musikkterapi, kunstterapi, bibliotekterapi og idrettsterapi. Kultur vil stadig mer bli satt inn for å hjelpe mennesker som blir satt utenfor i et komplisert samfunn. Det er dystre tanker, men ikke uvirkelig hvis en tar utgangspunkt i de ideer framtidsforskerne har om samfunnet fram mot år 2000. Vi må motarbeide dette og sørge for at kulturell egenaktivitet blir mer enn noe folk får resept på. Vi må styrke organisasjonenes arbeidsmuligheter og akseptere at virksomheten i partilag og fagforeninger er virkelig kulturarbeid og la dem være med når kulturmidlene skal fordeles.

Olav T. Laake, Rogaland: Jeg har fått en del kjeft for det jeg sa om Kriminalmeldingen i gårsdagens møte. Svein Christiansen snakket om Regjeringens sammensetning uten at han fikk noe særlig kjeft for det. Sannelig er det forskjell på Loke og på Tor! Jeg skal ikke kommentere at man sier jeg har servert Høyrepolitikk. De oppfatninger jeg gav uttrykk for ble satt noe på spissen, for vi må ha debatt om dette. Det som kjennetegner Kriminalmeldingens behandling i vårt parti, er jo fravær av debatt. De meninger jeg gav uttrykk for er oppfatningen til store deler av vårt tillitsmannskorps, og et blekt gjenskinn av de oppfatninger vi finner i våre partilag. Det er det flere som kan skrive under på. Det er fordi spørsmålet om holdbare alternativer ikke er kommet klart fram. Jeg vil bruke stikkordet Opstad-opphevelse av tvangsanbringelse av alkoholskadde. Der lot en seg lede av en fin og menneskelig tankegang - at alkoholisisme ikke skulle kriminaliseres, og en opphevet Opstad. Men uten alternativer. Vi fikk se mange alkoholskadde som i stedet for å bli tatt hånd på Opstad - som med alle sine mangler likevel tok hånd om dem - fant en uverdig død i havneskur og portrom. Eksemplet Opstad skremmer mange av oss. Feilen var ikke at man lot seg lede av en menneskelig tankegang, men at en gjorde det uten å etablere holdbare alternativer og bevilge nødvendige økonomiske midler. Dette er jeg redd også kan skje med Kriminalmeldingens tiltak. Alternativene er etter mitt skjønn ikke gode nok, ikke konkrete nok. Den er f.eks. ikke villig til tvangstiltak overfor narkomane. Først i dag får vi et utspill - etter min mening et strålende utspill - fra sosialministeren og statssekretærutvalget.

Kan vi få tilsvarende troverdige alternativer i forhold til andre deler av Kriminalmeldingen, kan mye være reddet. Vi må nemlig være villig til å vise at vi vil ta nødvendige midler i bruk, også tvangsmidler. Ingen skal tro at jeg som dommer er glad i å bruke tvang, men av og til er det nødvendig. Men meldingen ligger der, og hva gjør vi nå med den? Jeg synes det vil være riktig i en uttalelse fra landsmøtet å presisere at Kriminalmeldingen er et viktig opplegg for debatt om vår kriminalpolitikk. At vi får en debatt der bl.a. fagbevegelsen må spille en sentral rolle for praktiske forslag. Og si at vi må satse nødvendige ressurser. Dermed kan vi komme godt ut av denne saken.

Ingrid Eide, Sentralstyret: Det innholdsrike foredraget vi drøfter og denne lange debatten oppsummerer mye av den kunnskap vi langsomt, møysommelig og med strev har tilegnet oss om vårt eget samfunn. Men ett er å registrere visse vanskeligheter, noe annet er å rå med dem. I løpet av dette århundret er vi langt på vei blitt et folk av lønnstakere. I avgrensede jobber som andre har funnet på, gjør hver og en sin plikt. Vi kan spørre: Er det trolig at folk i år etter år brenner for et arbeid som er diktat? Er det da trolig at man får oversikt, at man lærer, får ideer og deler alt dette med medarbeiderne. Er vi i ferd med å bli et lønnstakersamfunn hvor man helst vil glemme dette arbeidet, hva det betyr som livsgrunnlag for den enkelte og samfunnet. Er det slik, vil vi kanskje henimot sekkelt skiftet finne at det lønner seg å kalle partiet Det norske fritidsparti. Men dit skal

vi ikke, vi er og skal hete Det norske Arbeiderparti. I dagens jakt på nytt og meningsfylt arbeid må vi ikke la oss trollebinde av lønnstakerrollen. Vi må kunne se nye oppgaver og arbeidsmåter og gå sammen om jobber og til dels også skape jobbene selv. Det kan ikke være en naturlov at man skal ha en arbeidsgiver for å gjøre gagns arbeid her til lands. Nærmiljøet er ikke upåvirket av arbeidslivets krav. Større mobilitet av arbeidskraft, sier vi én dag. Stabile lokalsamfunn, sier vi den neste.

En skyssing av folk fra sted til sted gjør det umulig å sikre stabile lokalmiljøer. Fellesskap og omsorg i nærmiljøet trenger tid for å utvikle seg, deltakelse i demokratisk styring og i lokalsamfunn krever kunnskap og kontakter som ikke brytes opp fra en dag til den neste, for folk investerer ikke sosialt og politisk i et naboskap de regner med å forlate, dessverre. Vi vet at trøtte jobber gir trøtte mennesker, det har ikke bare med antall timer og arbeidsreiser å gjøre, det henger også sammen med arbeidets innhold og mening, nytten og tilfredsstillelsen ved det en gjør. Et godt fritids- og nærmiljø skal ikke kompensere for meningsløst eller manglende arbeid. Det skapes ikke et godt nærmiljø av trøtte folk fra trøtte jobber.

Debatten var dermed avsluttet og tirsdagsmøtet ble hevet kl. 23.30.

FORMIDDAGSMØTET ONSDAG 9. MAI 1979

Møtet ble satt kl. 9.00 og landsmøtet sang «Jorden er en stjerne» under ledelse av Trygve Aakervik. Protokollkomiteens formann, Randi Sandvold, la fram innstilling om protokoll fra tirsdagsmøtet som ble foreslått godkjent.

Vedtak: Protokollen enstemmig tiltrådt.

Fortsettelse av saklistas p. 9:

Gro Harlem Brundtland oppsummerte debatten etter sin innledning om et kvalitativt bedre samfunn og hovedoppgaver i lokalpolitikken:

Et avsnitt i mitt innledningsforedrag kan være et passende utgangspunkt for oppsummering av debatten vi har hatt. Jeg la vekt på at et grunnprinsipp for oss må være forebyggende tiltak. Når vi ser at det oppstår stadig flere utgifter til reparasjonstiltak i vid forstand i vårt samfunn, vet vi at vi må kunne oppnå mest både menneskelig og rent økonomisk ved å bruke en større del av samfunnsinnsatsen på å forebygge. Til sammen bruker stat, fylker og kommuner 50 milliarder kroner pr. år på helse- og sosialsektoren. Det betyr 12 000 kr. pr. nordmann eller 30 000 pr. årsverk blant arbeidstakerne.

Fra en serie debattinnlegg har vi fra forskjellige innfallsvinkler fått belyst felter som viser hvilke utfordringer vi står overfor. Vi skal bruke den virkelighet vi står oppe i som målestokk for vårt politiske arbeid. Ut fra våre grunnprinsipper skal vi utforme den praktiske politikk som setter mennesket og menneskets livsvilkår i sentrum. La oss minne hverandre om at det er et grunnleggende syn i den demokratiske sosialisme at mennesket selv og menneskets evne til å skape i samspill med andre, er den viktigste av alle ressurser. Greier vi gjennom vår politikk å utløse de ressurser som faktisk er til stede i menneskene? Vi har sagt vi vil sette lokalsamfunnene i fokus - deres evne til å skape, føle medansvar, bruke sine krefter og være en støtte også for de svake. Derfor er videreutvikling av demokratiet både et mål og et virkemiddel. Derfor er organisasjonsliv, det å stimulere kulturell og sosial aktivitet, kontakt mellom skole og arbeidsliv og videreutvikling av voksenopplæring alt sammen felter som henger nær sammen og utfyller hverandre.

En fortsatt utvikling av og debatt om selve skolens innhold, om barns og ungdoms oppvekstvilkår og virkelighet, om en framtidsrettet kriminalpolitikk, om de grunnleggende oppgaver som skal hjelpe oss til også å løse narkotikaproblemene, alt er områder som henger sammen og som har med den forebyggende, samfunnsskapende og samfunnsomformende virksomhet å gjøre. Det dreier seg om å forme et samfunn som kan møte menneskelige behov, det dreier seg om det å forebygge.

Olav Gjærevoll pekte i går på at miljø- og ressurspolitikken burde bli Arbeiderpartiets hjertesak slik sosialpolitikken i sin tid ble det. Det er iallfall klart at det ikke er noe annet parti med stor og avgjørende innflytelse og med langsiktig ansvar for vårt lands utvikling som er nærmere til å gjøre det. Miljøpolitikk er jo utvidet sosialpolitikk, resultatet av de krav hensynet til frihet, likhet og solidaritet stiller oss overfor. Vi vet hvem som kan kjøpe seg til miljøgodene i vid betydning. Det er ikke de svake gruppene i vårt eget land eller verdenssamfunnet. Vi vet det finnes det vi kan kalle sosiale grenser for meningsfylt vekst, en vekst som er til beste for alle. Også miljøpolitikk er ansvar for fellesskapet og framtida. Og når vi bruker dette begrepet er det ikke noe motsetningsforhold mellom de oppgaver som er skissert i første og annen halvdel av landsmøteheftet. Enkelte ønsker å fremstille det slik. Det er prinsipper og felter for Arbeiderpartiets samlede politikk som er dekket i hele landsmøteheftet.

Å forebygge betyr også å planlegge. Noen illustrerende setninger fra gårdsdagens debatt: Vi må starte med oss sjøl. Hvordan er det med skoling av tillitsmenn i vårt eget parti, hva med vår politiske profil i hverdagen, ute i det enkelte lokalsamfunn. Vi resignerer overfor planleggingsbyråkrati og regeljungel. Men det kan vi ikke gjøre! Det er et politisk ansvar på alle plan å styre også dette. Vi må ikke i selvoppgivelse skyve ansvaret over på det som mange føler er et uhåndterlig ekspertvelde, fagfolk som snakker og fungerer slik at politikerne mister oversikten. I et komplisert samfunn trenger vi ekspertene, men vi skal bruke dem til å utrede, til å peke på konsekvensene av ulike politiske vedtak, til å hjelpe oss og øke vårt eget kunnskapsgrunnlag for å kunne fatte de riktige politiske vedtakene. Det er vi som politikere, ute i kommunene, fylkeskommunene, regjering og storting som har det politiske ansvar. Planlegging er en politisk oppgave, og vi skal bruke ekspertene, samarbeide med dem og gjøre det klart hvem som sitter med ansvaret. Som en i debatten sa: Det er ikke veisjefen i et fylke som skal ha dominerende innflytelse på hvordan samfunnet utvikler seg i det området. Oversiktsplanlegging er et politisk styringsinstrument, men summen av generalplaner og fylkesplaner og våre rikspolitiske målsettinger må henge sammen. Derfor er det blitt en litt for enkel debatt om forholdet mellom kommunenes sjølstyre og regjering og stortings plikt til å lede dette landet som en samlet helhet, ett felles ansvar for å utvikle alle deler av landet. Det er en realitet vi ikke skal glemme. Jeg forstår de som sier at vi må passe på det politiske innhold, sammenhengen i våre programmer uansett hvilket plan vi fungerer på, og la oss passe på at det er partiets aktivitet og engasjement som skal prege de

politiske beslutninger. Det er det som gir grunnlaget for aktivitet i våre egne rekker. Vi skal være utålmodige, på leting etter løsninger og vi skal stille krav. For tillitsmenn i Arbeiderpartiet betyr det ikke minst å stille krav til oss selv, om å forme en politikk, gjennomføre den og søke oppslutning og begeistring med tillitt til vår egen politikk og det idégrunnlag den bygger på.

SAKLISTAS PUNKT 5:

LOVENDRINGER

Instillingen fra redaksjonskomiteen for organisasjonssaker

Teksten til de følgende forslag er å finne i Landsmøtehefte nr. 3.

A 43 - fra Simensbråten og Ekeberg arbeidersamfunn - om likestilling:

Arbeiderpartiet må fortsatt intensivere arbeidet for å skape likestilling mellom kvinner og menn på alle samfunnslivets områder.

At vi i partiets sentralstyre og landsstyre har fått omlag 50 prosent representasjon av kvinner, betyr ikke at kvinnene har oppnådd likeverdig innflytelse innad i bevegelsen. I samfunnsorganene er dessuten kvinnerepresentasjonen meget lav.

Det påhviler alle ledd i partiet et stort ansvar for at kvinner og menn blir likt representert både i arbeiderbevegelsens organisasjoner og i offentlige organ.

Skal dette lykkes, må vi bl.a. sørge for at menn og kvinner får de samme praktiske og økonomiske muligheter til deltakelse.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

B - 1 - fra Malm arbeiderlag om stortingsrepresentantenes kontakt med sitt distrikt:

Landsstyrets innstilling:

Erfaringene her er varierende. Det er fylkespartienes ansvar å utnytte eksisterende muligheter fullt ut gjennom planmessige opplegg gjort i samarbeid med den enkelte stortingsrepresentant. Dersom representantene i for sterk grad synes å være forhindret fra kontakt med sine distrikter, bør det enkelte fylkesparti ta dette opp med Stortingsgruppas styre.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Landsmøtet slutter seg til landsstyrets forslag.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling enstemmig vedtatt.

B - 2 - fra Vestre arbeidersamfunn, Oslo, om tilsetting av redaktør i Arbeiderbladet.

Landsstyrets innstilling:

Den nåværende vedtaksbestemmelse ble vedtatt på det forrige landsmøte. Redaktøren er fast ansatt. Det virker lite rimelig, under disse omstendigheter, å endre partiets lover på dette punkt.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget tiltres ikke.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

B - 3 fra Skjeberg arbeiderparti om kontingenten

Landsstyrets innstilling:

Medlemskontingenten i partiet er lav i forhold til andre organisasjoner. Det er prinsipielt meget betenkkelig å redusere kontingenten fordi den offentlige støtte er blitt økt.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Forslaget tiltes ikke.

Komiteen vil imidlertid understreke betydningen av at kontingenten følger den alminnelige kostnadsutvikling. Landsstyret bør foran hvert landsmøte vurdere om kontingentspørsmålet skal settes på landsmøtets sakliste.

Vedtak: redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

B - 4 fra Oslo Arbeiderpartis Kvinneutvalg om likestilling og opplæring av tillitsvalgte.

Landsstyrets innstilling:

Det vil være riktig å styrke likestillingsspørsmålene i opplæringen av tillitsvalgte.

Redaksjonskomiteens innstilling:

Landsmøtet appellerer til alle ledd i partiet å gjøre sitt for at kvinner og menn skal ha de samme praktiske og økonomiske muligheter til deltakelse i den politiske tillitsmannsopplæring. Sentralstyret bes om i samarbeid med de øvrige ledd i bevegelsen, å treffe tiltak som kan gjøre dette mulig.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

B - 5 - fra Berg Arbeiderlag og B 6 fra Troms Arb.p. Vedrørende forslagene vises til innstillingen til B - 3 (om kontingenten).

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

B - 7 - fra Vestvågøy arbeiderparti om DNA's toppledelse.

Forslaget tiltes ikke. Noen partier har delt lederfunksjonene slik forslaget innebærer. Erfaringene viser at det fører til en uheldig oppsplitting og delvis pulverisering av ansvar og ledelse. Arbeiderpartiets landsmøte velger partiets sekretær. Denne har hovedansvaret for ledelsen av partikontoret og organisasjonsarbeidet.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

B - 8 - fra Kvinnesekretariatet om kvinnebevegelsens retningslinjer

a) Kvinnebevegelsens retningslinjer paragraf 3, punkt 3 gis følgende ordlyd:

«Kvinnegruppe dannes av kvinnene i et partilag. Kvinnegruppas navn skal være partilaget navn tilføyd «kvinnegruppe». Medlemmer er tilmeldt kommunepartiet gjennom det partilag de tilhører.

Ved valg av representanter skal kvinnene i partiavdelingen (kvinnegruppa) ha representasjon i forhold til sitt medlemstall.

b) Landsmøtet slutter seg til landskvinnekonferansens vedtak til endring av Kvinnebevegelsens retningslinjer paragraf 7, som får følgende ordlyd:

«1. Landsstyret er kvinnebevegelsens høyeste myndighet mellom landskvinnekonferansene. Det påser at kvinnebevegelsens virksomhet blir drevet i samsvar med retningslinjene og landskvinnekonferansens vedtak.

2. Landsstyret består av Kvinnesekretariatet og de til enhver tid valgte formenn i kvinneutvalgene. Kvinneutvalgenes nestformann er vararepresentanter. Kvinnesekretariatets vararepresentanter har møterett, tale- og forslagsrett.

3. Landsstyret har møte når Kvinnesekretariatet bestemmer det, eller når minst halvparten av de øvrige medlemmer krever det.

4. Utgifter til landsstyrets virksomhet dekkes av landspartiet.»

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling bifalt.

Redaksjonskomiteens formann, Hans Frette, la fram følgende forslag til
GENERELL UTTALELSE

Ved inngangen til 1980-årene står norsk arbeiderbevegelse overfor store utfordringer. Det er derfor viktig å styrke innholdet i og utbyggingen av våre organisasjoner. Arbeidet i grunnorganisasjonene, kommunepartiene, fylkespartiene og landspartiet må ha som mål å fange opp de nye samfunnsoppgaver som melder seg som følge av teknologiske og sosiale endringer, og å arbeide fram konkrete politiske løsninger. Arbeiderbevegelsens organisasjoner skal være en selvstendig kraft i vårt samfunn, og vil gjennom sin indre aktivitet og sin utadvendte kontakt med menneskene øve en kontinuerlig innflytelse på samfunnsutviklingen.

Det er av største betydning å bygge ut og styrke det faglige politiske arbeidet og kontakten med de store folkegrupper. Samarbeidet og samspeilet med Landsorganisasjonens medlemmer har vært, er og blir det grunnleggende og bærende element i bevegelsens organisasjonsmessige styrke.

Landsmøtet hilser de ti tusener av kvinner og menn som daglig gjør en stor og uselvisk innsats på en rekke områder i vår politiske virksomhet. Det er landsmøtets overbevisning at partiorganisasjonen i alle ledd, samlet og med styrke, går til kommunestyre- og fylkestingsvalget for å slå tilbake angrepene på de holdninger vår politikk bygger på. De lokale valg 16. og 17. september og stortingsvalget i 1981 blir en styrkeprøve mellom arbeiderbevegelsens idégrunnlag og de konservative strømninger. Kommunestyre- og fylkestingsvalget vil få avgjørende betydning for formingen av menneskenes nære miljø, og dermed i stor grad bestemme mulighetene for å utvikle vår livsstandard.

Landsmøtet oppfordrer tillitsvalgte, medlemmer og venner til å ta denne utfordringen, slik at arbeiderbevegelsen fortsatt blir den sterkeste samfunnsformende kraft i Norge.

Thorbjørn Berntsen, Oslo: I Oslo er det tallmessig like mange i organisasjoner utenfor LO som i LO. De nye yrkesgruppene vokser og der må vi finne bedre fotfeste enn vi har i dag. Hvis vi mer eller mindre direkte sier at vi ikke vil ha å gjøre med andre enn LO-organiserte, er det for Oslos vedkommende det samme som å gå sin egen undergang i møte. Så enkelt er det. Jeg kunne derfor tenke meg et lite tillegg for å markere vårt forhold til disse voksende yrkesgrupper, f.eks. slik: Tillegg til annet avsnitt: Den teknologiske og sosiale utvikling skaper også nye og voksende yrkesgrupper som det er av vesentlig betydning at den faglige og politiske arbeiderbevegelse skaffer seg mest mulig kontakt med.

Trygve Bratteli, Sentralstyret: Det er sjelden jeg er enig med Thorbjørn Berntsen, men dette er et av de politiske kjernepunkter ved det valg vi går inn i, i det hele tatt for den tidsperiode vi går inn i. Etter mitt beste skjønn er det ingen motsetning mellom det intime og nære samarbeid mellom Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen og de enkelte forbund på den ene side, og arbeidet i forhold til andre organisasjoner. Behovet har vært klar over lenge og vi må ta konsekvensen av det i ord og gjerning. Etter min mening er det av felles interesse for partiet og LO å få bedre kontakt med disse store, nye gruppene enn vi har og enn det som innfanges av organisasjonsrammen, partiet, LO og Samarbeidskomiteen. Med sikte på valget i 81 ville det være klokt om fagbevegelsen og partiene nådde fram til mer tillitsfull kontakt med disse brede grupper alminnelige mennesker, slik vi må for igjen å kunne bli et flertallsparti i Norge.

Martin Kolberg, AUF: Arbeiderpartiets store potensial, både organisatorisk og politisk ligger i ungdommen og de nye yrkesgrupper. Uttalelser sier ikke noe konkret om ungdommen. Jeg har derfor følgende *forslag* til tilføyelse:

Arbeiderpartiets største utfordring ligger i forholdet til ungdommen. Landsmøtet ber derfor alle partiavdelinger i samarbeid med AUF å arbeide aktivt for å øke tilslutningen fra ungdom.

Lars Skytøen, Sentralstyret: Jeg er litt uenig i premissene for Berntsens forslag, men ikke i den konkrete formulering. Når det gjelder de nye grupper innflytelse i Arbeiderpartiet, vil jeg, som representant for de tradisjonelle forbund, peke på de lister som foreligger til kommune- og fylkestingsvalgene. Går vi gjennom dem, tror jeg vi må si at de nye gruppene har betydelig innflytelse i partiet og den politikk som føres. For oss føles det som et problem i forbindelse med den fremtida vi går inn i.

Leif Haraldseth, LO: Man kan få det inntrykk at det er en dramatisk endring i organisasjonsbildet i Norge, at grupper utenfor LO har voldsom vekst mens LO ikke har det. Slik er det ikke. Vi har fire hovedgrupper. LO er den ene, den andre er Akademikernes Fellesorganisasjon som vi har et visst samarbeid med i tariffsaker gjennom Kartellet. Så er det en hovedgruppe med ca. 70 forskjellige forbund som ikke er tilsluttet noen hovedorganisasjon. Samarbeidet med disse varierer, det viktigste er det vi er i ferd med å inngå med Lærerlaget. Her kommer også Sykepleierforbundet inn, som stort sett har et bra samarbeid med Kommuneforbundet. Med disse organisasjoner har altså LO etablert et relativt godt forhold, mens derimot den fjerde, YF, er vår direkte konkurrent. Det er altså ikke noe særlig problem for LO å være med på at partiet skaffer seg best mulig kontakt med andre organisasjoner, men enkelte er det umulig for oss å samarbeide med.

Thorbjørn Berntsen, Oslo: Jeg fikk fagforeningsboka da jeg var 16 år. I hele min aktive periode som tillitsmann både for LO og partiet har jeg brukt veldig mye lunger for å overbevise folk om at de hører hjemme i LO. Det kommer jeg til å fortsette med. Jeg sa bare at vi har flere i Norge enn de som er medlemmer av LO og at vi burde ha med en linje om det. Det er ikke rimelig å tillegge meg holdninger og oppfatninger utover det jeg sa. For øvrig synes jeg jeg har holdt et så skikkelig sluttinnlegg at vi kan avslutte denne debatten!

Dirigenten foreslo at uttalelsen gikk tilbake til redaksjonskomiteen for ny behandling. Enstemmig bifalt.

SAKSLISTAS PUNKT 10:

VALGKAMPEN

Foredrag av partisekretær Ivar Leveraas.

Dette landsmøtet er et viktig skritt på veien fram mot høstens valg til kommunestyre og fylkesting. Som partisekretær skal ikke jeg benekte at de er viktige som en rikspolitisk styrkeprøve, men fremfor alt: Valget skal bestemme hvem som skal lede - og hvordan politikken skal føres i våre 454 kommuner og 19 fylker i de kommende fire år. Valgene vil få avgjørende betydning for formingen av menneskenes nære miljø, og dermed i stor grad bestemme våre muligheter til å utvikle vår livsstandard.

Arbeiderpartiets utgangspunkt er valgresultatet fra 1975. Da fikk vi 38,4 % av stemmene. I forhold til utgangspunktet, da var resultatet bra. Men det var vesentlig dårligere enn i 1971. Vi tapte ledelsen i viktige kommuner, og i viktige fylker.

Likevel har Arbeiderpartiet mye å forsvare ved dette valget:

- Vi har Arbeiderpartiordfører i 154 kommuner.
- vi har mer enn 5200 kommunestyremedlemmer.
- Vi har 7 fylkesordførere.
- Vi har nesten 400 fylkestingsmedlemmer.

Vår oppgave ved dette valget er tresidig. Vi skal forsvare den oppslutning vi har, vi skal gjenvinne skanser vi tapte sist, og vi skal vinne nye skanser. Vårt mål er ledelsen i flere fylker og flere kommuner.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at vi står overfor en vanskelig og krevende oppgave. Det forteller meningsmålingene med all ønskelig tydelighet. Men det er ikke mer en fire år siden at den var langt vanskeligere. Den gangen økte vi vår oppslutning fra 31,9 % i landsmøtemåneden mai, til 38,4 % ved valgene i september. I løpet av fire måneder klarte vi å gi partiet en framgang på 6,5 %!

70-årene har representert et brudd med den partipolitiske stabilitet som i så høy grad preget etterkrigsperioden opp gjennom 50- og 60-årene. For Arbeiderpartiet var Stortingsvalget i 1973 det største tilbakeslag etter 1931. Kommunevalget i -75 representerte en viss framgang. I 1977 klarte vi gjennom en bred mobilisering og kjempeinnsats av hele arbeiderbevegelsen å vinne Stortingsvalget. Vi gjenreiste Arbeiderpartiet, vi sikret fortsatt Arbeiderpartiregjering! I tillegg: Vi var nær ved å klare det alle politiske spåmenn anså som umulig: Å vinne rent flertall for Arbeiderpartiet på Stortinget.

Siden Stortingsvalget har vi stampet i tyngre sjø. Arbeiderpartiet har gått tilbake. SV er fortsatt utslått. De borgerlige partiene har samlet gått fram. Det er særlig Høyres framgang som vekker oppsikt. Utviklingen gjenspeiler flere forhold:

- Det skjer vesentlige endringer i velgerfolkets sammensetning, både når det gjelder alder, utdanning, yrke, flyttinger og bosted.

- Vi ser en svekket tendens til å stemme etter klassetilhørighet og tradisjoner. Dette fører i seg selv til en svekkelse av tradisjonelle lojalitetsbånd, og gir sterkere bevegelser i velgerfolket. Ved dette valget er ustabiliteten ytterligere forsterket ved at 18- og 19-åringene har fått stemmerett for første gang.

- Alle regjeringspartier med ansvar for økonomi og sysselsetting i så vanskelige og krevende tider som vi gjennomlever, må regne med politisk slitasje og motgang.

- Politikkens kastevinder går i større grad enn før på tvers av landegrensene. Ingen kan forklare hvor de kommer fra. Ingen kan forklare hvordan de skal stanses. Slike politiske vinder bare løyer av og snur i en annen retning like uforklarlig som de har oppstått. For øyeblikket er det en konservativ vind vi opplever. Men vi ser også unntak: Valget i Østerrike viser at det nytter å gå på tvers av slike vinder, vi bør også gjøre vårt ytterste for å vise at det er mulig her i landet.

Partifeller. Jeg vil minne om at vi i etterkrigstiden har hatt enorme vandringer av mennesker mellom landsdeler og yrker. Mange samfunnsforskere, politiske kommentatorer og politikere, har utstedt dødsattester for Arbeiderpartiet, - ikke bare én, men opp til flere ganger. Vi har før gjort dem til skamme. Vi skal gjøre det igjen!

Ser vi dessuten ikke likhetstrekkene mellom Høyres framgang i dag og den vi hadde fram mot kommunevalget i 1971, - da vi midt under landsmøtet passerte 50 % på meningsmålingene? Den gangen fikk vi til fulle erfare at det som fort kommer, fort kan gå. Vårt valgresultat den gangen ble under 42 %.

Meningsmålinger er *ikke* valg. Gjennom vår valgkamp skal vi dag for dag, uke for uke sette inn den innsatsen som skal snu utviklingen og på ny skape framgang for Arbeiderpartiet. Det skal gi et godt valgresultat den 17. september. Høyre skal ikke glede seg for tidlig!

Valgkampforberedelsene, både lokalt og sentralt har pågått lenge. Gjennom en rekke valglederkonferanser er det organisatoriske grunnlaget for valgkampen lagt til rette. Vi har bak oss brede og omfattende programdebatter som har ført fram til solide programmer for våre kommune- og fylkespartier. Nominasjonsprosessen har ført fram ca. 16 000 listekandidater, som er parate til å gå inn i valgkampen.

Dessuten:

- Kvinnebevegelsen er mer aktiv enn på lenge. Deres eget programarbeid, knyttet til våre nærmiljøer, har gitt et godt grunnlag for deres videre innsats i valgkampen.

- AUF har et bredt politisk og organisatorisk opplegg for dette valget. Fylkingen er parat til å møte de utfordringer vi står overfor i forhold til unge velgere, både på arbeidsplassene, i militærforlegningene og i skolene.

- AOF har lagt opp en rekke skolingstiltak både for våre valgarbeidere og listekandidater.

- A-pressen har et bredt opplegg for sitt engasjement i valgkampen. Både for det Arbeidernes Pressekontor skal gjøre, og det den enkelte avis selv skal legge til rette.

- Partiets sentrale informasjonsvirksomhet er giret inn på å gi våre valgarbeidere argumenter og ammunisjon. Dels gjennom Aktuelt Perspektiv, Arbeiderbevegelsens Årbok, Fakta og argumenter, og gjennom all annen informasjon som går til våre valgarbeidere.

- Sist, men ikke minst, - fagbevegelsen er også denne gangen parat til en betydelig innsats. Det var i stor grad fagbevegelsens engasjement som ble tungen på vektskåla ved valget i 1977. Et bredt engasjement fra fagbevegelsens side vil også i denne valgkampen bety mye for utfallet.

- Fjernsyn og radio har omfattende opplegg for dekningen av valgkampen. Det har vi ingen direkte innflytelse over, men vi bør gjøre det godt der vi slipper til.

Valgkampens aller viktigste virkemiddel for oss er den direkte kontakt med velgerne. Hele vår valgkamp må først og fremst gå ut på å møte velgerne ansikt til ansikt, ved å stå på stands, ved husbesøk og besøk på arbeidsplassene.

Ved dette valget er det 2,95 mill. velgere som har stemmerett. Av dem er ca. 241 000 førstegangselgere, og hele 363 000 stemmer for første gang ved lokalvalg!

Valgkampens fremste oppgave er selvsagt å få til en bredest mulig mobilisering av velgerne, særlig de som hører hjemme hos Arbeiderpartiet! I 1975 var valgdeltakelsen 71 %. Det var altfor lavt, og rammet først og fremst Arbeiderpartiet. Vi må nå fram til de tvilende og nølende, blant annet førstegangselgere som er usikre på om de skal stemme. Ofte ligger sympatien blant dem først og fremst hos Arbeiderpartiet. Skal vi få til en slik bred mobilisering av velgerne, må vi først og fremst mobilisere i egne rekker. Vi må få med alle de venner som vanligvis er villige til å sette kreftene inn for Arbeiderpartiet når oppgaven krever det. Feiringen av 1. mai-dagen var en god begynnelse. Da var ca. 180 000 mennesker ute for å markere sin solidaritet med Arbeiderpartiet, og de utfordringer vi er stillet overfor. Begeistring, kampånd og tro er viktig. Vi må vise at vi står for noe. At vi tror på det vi står for. Det er den viktigste forutsetning for at også andre skal tro på oss.

Oppgaven vi står overfor er ikke enkel. Framfor alt: Vi blir ikke aleine om å drive valgkamp. Høyre-framgangen har gitt private bedrifter, arbeidsgiver- og næringsorganisasjoner vind på mølla. De ser nå muligheter til å få til forandringer i det norske samfunnet som de tidligere ikke har våget å snakke altfor høyt om.

- Industriforbundet krever at «de myke verdier» skal avskrives. Gjennom kjempeannonser bringer de fram såkalte «informasjoner» som i allefall ikke er

ment som en hilsen til Arbeiderpartiet i valgkmpen. - Eller er det kanskje nettopp det de er ment som?

- Arbeidsgiverforeningen, med en ny aktivistisk direktør i spissen, går i sterke ordelag til angrep på Arbeidsmiljøloven og Sykelønnsordningen, og angriper utilslørt, og på det kraftigste, det likestillingssamfunn vi har bygd opp.

- Private bedrifter bevilger store beløp til Høyres valgkamp. Og disse beløpene, som bevilges i det skjulte, får de penger vi - i full åpenhet - får fra fagbevegelsen til å bli relativt beskjedne beløp.

- Deler av den borgerlige presse forandrer seg til rene propagandaorganer når valgkampen nærmer seg. Aftenposten bekrefter fullt og helt at den ensidig er et talerør for Høyre.

Det er med andre ord ikke bare de borgerlige partiene som mobiliserer mot Arbeiderpartiet, - men også de! Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet sonderte seg foran valget i 1977 fram til felleserklæringen. Nå er de ikke lenger fullt så lykkelige med hverandre. Men ett samlingsmerke har de fortsatt - sin felles motstand mot Arbeiderpartiet. I valgkampen vil det bli Høyre som kommer til å slå an tonen mot oss.

Både i Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har den politiske utvikling de seinere år skapt stor usikkerhet. Begge partiene har gjennomført viktige formannvalg i år. Det ene som resultat av indre uro. Det andre har nok bidratt til indre uro.

Senterpartiet og Kristelig Folkeparti står overfor betydelig dilemmaer. De vil gjerne være troverdige partnere i et borgerlig samarbeid, *hvis* det kommer i stand. De har legitimert Høyre i brede grupper, bidratt til Høyres framgang, uten selv å få gevinst for det - heller tap. Det er nemlig *ikke* slik Erling Norvik ynder å framstille det, at Høyre først og fremst tar stemmer fra Arbeiderpartiet. Fra kommunevalget i -75 til Stortingsvalget i -77 - kunne vi fylke etter fylke avlese hvordan Høyres framgang stemte overens med de andre borgerlige partienes tilbakegang. Se f.eks. på Sør- og Vestlandet! - Da ser en dette mønsteret helt klart. Etter 1977 er nok tendensene noe avsvakket, men fortsatt er Høyres framgang en klar utfordring og trusel for de øvrige borgerlige partier, også Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. De er redde for keiserinnens omfavnelse. Keiserinnens navn er i dette tilfelle Høyre.

Senterpartiet famler for å finne sin plass i det politiske landskapet. Striden om samarbeidet med Høyre har margstjålet partiet. Ennå har de ikke kommet fram til en ny avklart linje. Høyres framgang har skapt frykt inn i de mest konservative kretser i Senterpartiet. De trodde at de kunne gå inn i et samarbeid med Høyre på noenlunde jevnbyrdlig basis. Nå ser de at en borgerlig regjering vil måtte bli dominert av Høyre. Det oppfattes som en trusel mot alt Senterpartiet vil forsvare.

Ledelsen ser klart at Høyres skatteagitasjon og angrep på fellesforbruket i sin konsekvens er et angrep på hele den samfunnssolidaritet som er en forutsetning

bl.a. for de store overføringene til jordbruket. I forsvaret av disse overføringene vil Senterpartiet vise seg på sitt mest prinsippfaste.

Senterpartiet må selvsagt selv velge sin vei. Så lenge ledelsen satser på samarbeid med Høyre, vil brytningene gjøre seg gjeldende under og over overflaten. De vil skape uro innad og utad for partiet. For Senterpartiet er det mye som står på spill ved dette valget. Senterpartiet er vårt nest største «kommunale parti». Det har flere kommunestyremedlemmer og flere ordførere enn Høyre har. Det er denne posisjonen som denne gangen står på spill. De lokale valg kan i sannhet bli meget vanskelig for Senterpartiet. De vil nok gjerne fortsatt markere vilje til samarbeid med Høyre, men under truselen fra Høyres framgang kan vi oppleve at Høyre i praksis blir Senterpartiets hovedmotstander.

Kristelig Folkeparti har enkelte ganger forsøkt å framstille seg som et parti som står over partiene og politikken, et parti som baserer seg på en ideologi som ikke er av denne verden.

I mange år la Kristelig Folkeparti stor vekt på å framstille seg som hverken sosialistisk eller borgerlig, men bare kristelig. Det er lenge siden partiet klart valgte side. Når Kåre Kristiansen nå igjen har overtatt ledelsen, er partiets borgerlige forankring og nære samarbeid med Høyre, ytterligere forsterket. På viktige områder av politikken ligger den fornyede formann til høyre for sentrum i Høyre, og får på flere områder Kaci Kulmann Five til å virke som en progressiv radikaler!

På samme måte som under Høyres landsmøte i Bergen, var kampen mot sosialismen hovedparolen under Kristelig Folkepartis landsmøte i Loen. Det er vanskelig å forstå hvordan Kristelig Folkeparti finner at Høyres appeller til materialismen stemmer overens med de åndelige verdier de selv legger så stor vekt på. Eller hvordan konservative krefters angrep på likestillingen mellom menneskene kan forenes med budskapet om nestekjærighet og rettferdighet. Tanken om likestilling mellom mennesker er sterkt rotfestet både i det kristne og det solidariske menneskes syn. Det kan ikke være med utgangspunkt i disse Kåre Kristiansen nå gjør kampen mot arbeiderbevegelsen til Kristelig Folkepartis hjertesak. I denne valgkampen kommer vi til å oppleve et Kristelig Folkeparti som sveiser seg nært til Høyre, og som gjør seg til et haleheng til deres angrep på Arbeiderpartiet.

Høyre er for tiden partiet med suksess. Det kan knappast skyldes at partiet har løsningen på framtidens utfordringer og oppgaver. Høyre har i seg selv ikke kraft til å bli noe mer enn et symptom, men som symptom skal vi ikke undervurdere det. Gjennomgangsmelodien i deres valgkamp vil først og fremst bli angrep på Arbeiderpartiet. Overskriften på alt som sies fra det hold vil være «Arbeiderpartiets feilslåtte politikk». De vil føre fram standpunkter basert på hva som lønner seg på kort sikt. De vil ikke gjøre noe eget forsøk på å presentere en egen politikk som henger i hop. Det de sier på et område, slås ihjel av hva de sier på andre områder. Når de i sin lokale agitasjon påstår at Regjeringens politikk og instramningstiltakene har satt kommunene ute av stand til å løse oppgavene,

glemmer de raskt og elegant at de i sin iver etter å redusere skattenivået, har framsatt forslag som i vesentlig grad ville forverre kommunenes økonomi. Når de fremmer sine forslag til omfattende skattelettelser, glemmer de å fortelle på hvilke sektorer de vil begrense samfunnets innsats. Når de framsetter forslag som utvilsomt vil koste samfunnet betydelige beløp, glemmer de å fortelle hvordan det skal finansieres. Selv de mest lyseblå i Høyre satser for tiden på en gammelkonservativ linje, med en politikk som er uegnet til å møte de problemer og utfordringer som vil være representert ved den nye teknologiske revolusjon, kravet om arbeid til alle og ny økonomisk verdensordning.

Jeg vil nødig gjøre Erik Gjems-Onstad, tidligere stortingsrepresentant for Anders Langes Parti, til sannhetsvitne i alt og ett - snarere tvert imot! Imidlertid er hans begrunnelse for på nytt å ha meldt seg inn i Høyre interessant. Han sier: «Men her har situasjonen endret seg: Et produkt av ALP er nettopp at Høyre - i dag - inntar standpunkter som vi tidligere var alene om. I dag er jeg av den oppfatning at folk med meninger som jeg, kan få større innflytelse med Høyre-medlemskap, enn ved å bli stående i Fremskrittspartiet.» Merk dere denne uttalelsen. Den kommer fra en som i denne sammenheng bør vite hva han snakker om.

I agitasjon har Høyre og deres forbundsfeller basert seg på teser som etter hvert er blitt vel kjente. Men jeg må innrømme at jeg også ser visse lyspunkter når det gjelder nettopp agitasjonen omkring Høyre. Etter at Høyre i år etter år har gått til voldsomme angrep mot det voksende offentlige byråkrati, ble det påvist at veksten i dette ikke var noe mindre i det Høyre-styrte Oslo enn i landet ellers. Hovedstaden hadde fått nærmere 3100 nye kommunalt ansatte i perioden 1976-1979! Denne ubehagelige påvisningen fikk forsvarsorganet Aftenposten til å aktivisere seg. Den hevdet «at en vandring i personaldirektørens tallmateriale gjør beskyldningene mot hovedstadens politiske flertall til skamme». Aftenposten sier: «Sannheten er at Oslo i løpet av de fire siste år har fått meget få «Byråkrater». I år vil Oslo få 733 nye kommuneansatte. 726 av disse arbeider på helsesosialsektoren. Den største gruppen nyansatte vil i år komme ved kommunenes alders- og sykehjem.» I artikkelen ellers påvises det så at disse sektorene ved siden av barnehagene får et betydelig antall av de nye stillingene.

Men er det ikke denne utviklingen vi har sett gjennom flere år og over hele landet? Er det ikke dette Høyre igjen og igjen har tillatt seg å kalle veksten i det offentlige byråkratiet. Er det ikke her vi ser at menneskenes krav om service fra samfunnets side fører til vekst i den tjenesteytende sektor, og særlig i den offentlige sektor? Jeg hilser den nyanseringen Aftenposten gjør med glede. Men ville se det som et enda mer oppmuntrende lyspunkt om Høyre på bredere grunnlag kom fram til disse erkennelsene i stedet for igjen og igjen å mistenkeliggjøre det som skjer på disse områdene, og fortsette å vandre baklengs inn i framtida.

Dette eksemplet avdekker jo også det som er Høyres grunnleggende dilemma. Nemlig at folk krever at hovedlinjene i velferdssamfunnet føres videre. At den

offentlige service forbedres. At den offentlige sektor vokser. I lengden er det ikke grunnlag for å føre Høyre-politikk i Norge. Forsøk på det vil heldigvis sveipe dem ut av posisjonene raskt og effektivt som prøver på det.

Tilbake til Arbeiderpartiet og vårt eget opplegg. I enhver valgkamp må det være det viktigste, også i denne. For oss må og skal denne valgkampen først og fremst dreie seg om å presentere Arbeiderpartiets politikk - Arbeiderpartiets alternativ.

Etter tilbakeslaget i 1973 var det Regjeringens aktive politikk for å holde sysselsettingen oppe og arbeidsløsheten nede som ble nøkkelen til ny framgang. Vi møtte de internasjonale tilbakeslag med en offensiv politikk. Den kunne vi føre med basis i våre framtidige oljeinntekter og i tillit til at den internasjonale økonomi snart ville være på vei oppover igjen. Trygghet for arbeid og inntekt var klare realiteter. Mange opplevde direkte på kroppen hva Regjeringens innsats betydde for deres egen jobb. Det var lett å gå ut i fagbevegelsen å slåss på dette grunnlaget, og de fagorganisertes innsats betydde kolossalt mye for valgseieren i 1977.

Nå vet vi at den internasjonale økonomiske utvikling vil bli preget av en mer langvarig krise. Slik dette landsmøtet har bekreftet, må vi ta fatt på de mer grunnleggende og vanskelige forandringer i arbeidsliv og industri, de som skal sikre sysselsettingen inn i 80-åra. For de menneskene som arbeider i bedrifter som er utsatt og som setter sin lit til myndighetenes innsats, kan det oftere bety at de på kort sikt ikke får det svaret de aller helst vil høre. Det skaper naturlig nok en viss utrygghet. Det er vår oppgave å gi trygghet for arbeid og inntekt i åra som kommer, basert på et nytt og mer krevende opplegg. Det er dette landsmøtet denne gangen har lagt grunnlag for. Det krever også at vi blant de 80 % av arbeidstakerne i Norge som jobber i den offentlige sektor og de skjermede næringer, og som har trygge og gode arbeidsplasser, får et enda bredere gjennomslag for budskapet om solidaritet med andres arbeidsplasser.

Begge oppgavene burde være overkommelige. Ser en seg rundt i det norske samfunn, må selv den mest motvillige erkjenne at det for det store flertall representerer et velferds- og velstandssamfunn, der menneskene i betydelig grad har tilfredsstilt sine materielle behov. Menneskenes standard er bedre enn for få år tilbake. Vi har tatt mange og viktige skritt på veien mot økt likestilling. Ikke minst gjennom den nye Sykelønnsordningen, Arbeidsmiljøloven og bedriftsdemokratireformene. Det er ikke - og kan ikke være - i politikken konkrete resultater at velgerne finner grunnlaget for glidninger bort fra Arbeiderpartiet. Det må ligge i en mer generell utrygghet, skapt av det faktum at vi selv på vesentlige områder har justert politikken. Nå ser vi at disse justeringene virker etter sin hensikt. Prisutviklingen er meget lav, det samme gjelder kostnadsutviklingen. Vi styrker vår konkurranseevne og bedrer vår utenriksøkonomi. Vi er på rett vei. Jeg føler meg overbevist om at politikken konkrete resultater vil være med å gjenreise tilliten til Arbeiderpartiet.

Hva er så våre viktigste oppgaver i valgkampen?

For det første: Den usikkerhet mange føler ovefor Arbeiderpartiet må utslettes. Vi må gi troverdige svar på tidens utfordringer, svar som bygger på den erkjennelse at felles framtid først og fremst kan trygges gjennom felles innsats, at det krever noe av oss alle. Vi må vise, både i valgkampen og i den praktiske politikken at Arbeiderpartiet er et samlet parti, men også et romslig parti - der vi ikke er redde for å diskutere åpent hvordan vi skal møte utfordringene. Vi skal stå sammen om å løse oppgavene. Vi skal ikke gi våre motstandere mulighet til å framstille Arbeiderpartiet som et parti i splid med seg selv.

For det andre: Vi skal med stor kraft føre videre den politikk som setter tryggheten for arbeidet i høysetet. Vi må påvise igjen og igjen at den krise vi står overfor internasjonalt er de frie markedskreftenes krise. De resultater som er oppnådd i Norge, er ikke skapt på grunnlag av - men på tross av denne internasjonale krisen. På det grunnlag dette landsmøtet har vært med å skape må vi vise at den internasjonale krise på lengre sikt bare kan avhjelpes hvis vi klarer å få til et bredt økonomisk samarbeid mellom landene, blant annet gjennom en ny økonomisk verdensordning. Vi skal vise at vi i vårt land bare kan møte problemene gjennom en aktiv innsats fra myndighetenes side, i et nært samarbeid med bedriftene, bransjene, de ansatte og deres organisasjoner. Det er i videreføringen av en politikk som bygger på det beste i sosialdemokratiets idegrunnlag at utfordringene om arbeid til alle, kan finne sine praktiske løsninger. I parentes bemerket. Det ville være et meningsløst paradoks om Høyre, som i alle år har vært markedskreftenes talsmenn, skulle lykkes i å gjøre markedskreftenes krise til sin fordel.

For det tredje: Selv om tidene er trangere, må det fortsatt være hensynet til de svakeste i samfunnet som ligger Arbeiderpartiets hjerte nærmest. Vi må konsekvent føre en linje som først og fremst tar mest vare på de som trenger det mest. Det gjelder barnefamilier, særlig der det bare er en inntekt i familien, de lavtlønnete og minstepensjonistene. Disse gruppene setter sin lit til Arbeiderpartiet, de skal kunne stole på at Arbeiderpartiet holder de klare forpliktelser vi har påtatt oss i forhold til dem. De skal vite at det er i tråd med vårt solildaritets syn.

For det fjerde: Vi skal sette lokalsamfunnets oppgaver i sentrum, slik det er gjort i hele den brede programdebatt som har funnet sted i Kvinnebevegelsen, i AUF og våre kommune- og fylkespartier, slik vi har det på dette landsmøtet. Vi skal konsentrere oss om tiltak som vil bedre barnas stilling i samfunnet, som vil gi ungdommen bedre muligheter i arbeid og utdanning, som vil skape større likestilling mellom kvinner og menn, og som i større grad behandler de eldre som likeverdige mennesker i samfunnet.

For det femte: Vi skal ta opp hansken i boligpolitikken. Hovedproblemet her er at det bygges for få boliger, særlig i pressområdene. Kommunen har for lite tomte- og boligpolitisk initiativ. Mange mennesker, særlig i bykjernene, har en lav bostandard, - det gjøres for lite for å fornye eldre boliger. For unge mennesker er både inngangsbilletten og boutgiftene ofte for høye. Vi skal med økt styrke gå løs på de reelle boligproblemer, både når det gjelder omfang av boligbyggingen, i fornyelsene og forbedringer av de eldre boliger, finansiering og bostandarder, og ikke minst det samlede bomiljøet. Vi skal forsvare og utvikle videre den sosiale boligpolitikken. Den som bygger på at det er en menesskrett å bo i en god bolig til en overkommelig pris, og i et tilfredsstillende bomiljø. Sist, men ikke minst, vi må holde fast ved solidariteten, både som mål og middel i Arbeiderpartiets virke. Vi må vise på punkt etter punkt at i praktisk handling er solidaritet ikke bare «fra meg» til alle «de andre». Solidaritet er først og fremst gjensidighet. Solidaritet er å ivareta interessene sammen med andre, og se til at ikke mine egne interesser går utover andres. Solidariteten bygger fortsatt på den erkjennelse at alene er vi svake - sammen er vi sterke. Vi må handle i fellesskap for å få til løsninger som er til beste for det store flertall.

Vi skal evne og konkretisere dette, både når det gjelder de nære oppgaver framover, og når det gjelder perspektivene for 80-åra. Dette landsmøtet har tatt opp hansken når det gjelder å sikre folk arbeid og inntekt, fjerne den gjenværende sosiale nøden, styrke våre miljøer i videste forstand, og gi menneskene bedre livsvilkår. Vi må vise at vi aldri vil akseptere et samfunn som ikke har bruk for de menneskelige ressurser og skaperevner. I solidaritet må vi utvikle et samfunn på en måte som gjør at menneskene både kan og vil utnytte sine skaperevner, kunnskaper og ferdigheter. For å si det med Erik Brofoss: «Vi lever av hverandres arbeid». Vi må vise at framtidens utfordringer bare har et svar - solidaritet, felles ansvar for felles framtid.

Partifeller, personlig er jeg optimistisk når det gjelder Arbeiderpartiets framtid. Noen vil hevde at det er en programmessig optimisme, en form for halstarrig dumhet som ikke har rot i virkelighetens verden. Jeg skal være den første til å innrømme at det ville være dumt å bagatellisere utviklingen og tallenes tale. Men jeg vil også være den første til å hevde at like dumt er det å tro at tallene ikke kan forandres, og igjen vendes til ny fremgang. Arbeiderpartiet har gjennom sin lange historie vært igjennom mange stormvær. Gang etter gang har vi vist at det tross alt eksisterer et grunnleggende tililitetsforhold mellom Arbeiderpartiet og velgerne. Noen flørter med nye partier. Andre vet ikke hvor de skal kaste sin stemme. Det er i forhold til dem vi skal skape en ny trygghet og sikkerhet. Det er her vi må vise at gallup ikke er valg, at intet valg hverken er vunnet eller tapt før valgdagen er over.

Det er sagt om politikk at det er det muligens kunst. Om valgkamp må det også sies at det er kunsten å gjøre det tilsynelatende umulige mulig. Det er den utfordringen vi nå står overfor. Vi har klart det før! Enkelte snakker om at Arbeider-

partiet har utspilt sin rolle. Andre om at vi famler og ikke vet hvordan vi skal løse tidens utfordringer, ei heller hvordan vi skal gi partiet ny oppslutning. Også dette har vi hørt før. Da vi tapte regjeringsmakten i 1965 ble det sagt. Etter valget i 1973 ble det gjentatt. Og også foran Stortingsvalget i 1977 hørte vi hvordan mange gjorde iherdige forsøk på å avskrive Arbeiderpartiet for all framtid. Det var spådommer som den gangen fort forstummet da valgets resultat var klart. Vår viktige valgseier gjorde alle spådommer til skamme. Vår utfordring denne gangen er at vi enda en gang skal vise at slike spådommer er lettere å formulere med kommentatorenes penn enn i virkelighetens verden. Arbeiderpartiet er parat til å gå inn i en viktig valgkamp. Vi er parat til å slåss. Ikke bare for Arbeiderpartiets framtid, men for det norske samfunns framtid. Vi har noe å forsvare i Norge. Vi har ikke råd til å eksperimentere med det samfunnet som er bygd opp gjennom et par generasjoner. Den sosiale trygghet, den fulle sysselsetting og det menneskelige miljø skal sikres - om nødvendig med nebb og klør.

Partifeller. Våre oppgaver og våre utfordringer i denne valgkampen er klare. Nå må vi ta fatt på den siste innspurten. Vi må sette inn det vi har av evner, vilje og pågangsmot i det siste støt fram mot det som skal gi ny seier til Det norske Arbeiderparti. Vi har 131 dager å gjøre det på. Lykke til med valgkampen!

Dirigenten takket for foredraget som ble tatt til etterretning. Det ble tatt 10 minutters pause.

Saklistas punkt 11:

VALG

Tor Aspengren, valgkomiteens formann: Valgkomiteen har hatt en relativt enkel oppgave. Til landsstyret har vi fulgt fylkespartienes forslag, bortsett fra i to tilfeller hvor vi har byttet om på representant- og vararepresentantplass. Begge steder var kvinnene foreslått som varamedlemmer, vi har snudd på det så kvinnene er kommet ut med en representant mer enn i forrige landsstyre. Til sentralstyret har Aasarød fra Sjømannsforbundet bedt seg fritatt og på anmodning av Kommuneforbundet, som nå er LO's største forbund, har vi ført opp Arne Grøttum, sekretær og tidligere aktiv som lokalpolitiker i Oslo. Videre er den nye LO-formannen foreslått på fast plass og den tidligere i varamannsrekka.

Valgkomiteen har sjølsagt for øvrig diskutert sentralstyrets sammensetning på mange vis. Overfor landsmøtet vil valgkomiteen gi uttrykk for at en bør finne fram til en bredere representasjon fra arbeiderbevegelsens organisasjoner. Slik situasjonen er i dag, med seks regjeringsmedlemmer som medlemmer og varamedlemmer til sentralstyret, finner valgkomiteen det lite tilfredsstillende. På bakgrunn av de mange skriverier rundt Regjeringens sammensetning finner ikke valgkomiteen det riktig å fremme forslaget til endringer i dette forhold. Vi er redd for at det ville bli oppfattet som om landsmøtet med dette har tatt standpunkt til enkelte statsråders framtidige posisjoner, og det vil vi ikke innlate oss på. Dette er alt jeg skal si, og overlater det resterende til dirigenten.

Valgkomiteens innstilling

SENTRALSTYRET:

Formann:	Reiulf Steen	gj.valg
Nestformann:	Gro Harlem Brundtland	gj.valg
Sekretær:	Ivar Leveraas	gj.valg

1. Trygve Bratteli gj.valg
2. Odvar Nordli gj.valg
3. Tor Halvorsen ny
4. Bjartmar Gjerde gj.valg
5. Ingvar Bakken gj.valg
6. Grethe Johansen gj.valg
7. Lars M. Skytøen gj.valg
8. Ingrid Eide gj.valg
9. Arne Grøttum ny
10. Turid Dankertsen gj.valg

Varamenn:

1. Tor Aspengren ny
2. Ruth Ryste gj.valg
3. Per Kleppe gj.valg
4. Einar Førde gj.valg
5. Kirsten Myklevoll gj.valg
6. Ola Dahl gj.valg
7. Liv Aasen gj.valg
8. Egil Ranheim gj.valg

AUF's repr.
Kvinnesekr.
repr.

LANDSSTYRET:

Østfold:	Gunnar Skaug, Moss	gj.valg
	Vararepr. Åse Solberg Iversen, Kråkerøy	gj.valg
Akershus:	Marit Berntsen, Maura	gj.valg
	Vararepr. Jan Terjer Hanssen, Ås	gj.valg
Hedmark:	Egil Toreng, Kongsvinger	gj.valg
	Vararepr. Solveig Persheim, Hamar	ny
Oppland:	Liv Andersen, Gjøvik	ny
	Vararepr. Johan Nygaard, Lena	ny
Buskerud:	Tove Ness, Røyken	ny
	Vararepr. Kåre Strand, Lier	ny
Vestfold:	Anders Johansen, Stokke	gj.valg
	Vararepr. Wenche Grette, Horten	ny
Telemark:	Finn Kristensen, Heistad	ny
	Vararepr. Ingeborg Botnen, Rjukan	my
Aust-Agder:	Liv Andersen, Saltred	gj.valg
	Vararepr. Klaus Halvorsen	ny
Vest-Agder:	Jan Helland Olsen, Mandal	gj.valg
	Vararepr. Bjørg Egeland, Flekkefj.	gj.valg
Rogaland:	Bjørg Hermansen, Stavanger	ny
	Vararepr. Magne Sagvåg, Stavanger	ny
	Gunnar Mosbroen, Åkrehamn	ny
	Vararepr. Aud Haukland, Moi	ny
Hordaland:	Marit Wikholm, Bergen	ny
	Vararepr. Gustav Røed, Bergen	ny
	Peder Vangsnes, Voss	ny
	Vararepr. Ingebjørg Midtbø, Kvam	ny
Sogn og Fjordane:	Kjell Opseth, Førde	ny
	Vararepr. Margot Henden, Sandane	ny

Møre og Romsdal:	Borge Rørvik, Vigra	ny
	Vararepr. Reidun Romfo, Sunndal	ny
Sør-Trøndelag:	Turid Skogstad, Brekstad	gj.valg
	Vararepr. Ingvar Langeng, Ålen	gj.valg
	Gunnar Aagesen, Trolla	gj.valg
	Vararepr. Jorunn Giske Trondheim	gj.valg
Nord-Trøndelag:	Frøydis Fredriksen, Namsos	ny
	Vararepr. Roger Lyngås, Steinkjer	ny
Nordland:	Sigurd Nilsen, Anfiskå	gj.valg
	Vararepr. Egil Reiersen, Kabelvåg	gj.valg
	Inger Pedersen, Narvik	gj.valg
	Vararepr. Nanny Rist, Bodø	gj.valg
Troms:	Knut Melangen, Finnsnes	ny
	Vararepr. Elsa Eriksen, Finnsnes	ny
Finnmark:	Gunnar Mathisen, Alta	ny
	Vararepr. Dagrun Holten, Øksfjord	ny

REVISJONSNEMNDA:

Formann: Leif SKau	gj.valg
Kåre W. Larsen	gj.valg
Aase Bjerkholt	gj.valg
Vararepr. Harry Jørgensen	gj.valg
Harriet Andreassen	gj.valg

Dirigenten ga ordet fritt til generell debatt, men ingen meldte seg. Det meldte seg heller ikke noen da forslagene ble tatt opp.

Vedtak: Sentralstyre, landsstyre og revisjonsnemnd valgt med akklamasjon i følge valgkomiteens innstilling.

Forts. behandling av saklistas p. 7 og 8:

Landsmøtet fortsatte behandlingen av innstillingen fra redaksjonskomiteen for sysselsetting og alminnelige saker som ble lagt fram av komiteens formann, *Lars Skytøen*.

Forslag A 111 fra Øystein Mæland, Oslo, om levering av råstoff fra Jamaica.

Merknader:

Norge har i de siste år bygd opp et nært samarbeidsforhold til Jamaica. Begge land spiller en aktiv rolle i arbeidet for å virkeliggjøre kravene om en ny økonomisk verdensordning.

En betydelig del av aluminiumsproduksjonen i Norge skjer i statlige bedrifter eller bedrifter der staten har aksjemajoriteten. Importen av aluminiumsoksyd fra Jamaica er redusert gjennom de siste år.

Innstilling:

Arbeiderpartiet vil arbeide for at leveringen av aluminiumsoksyd fra Jamaica til Norge ikke trappes ned og at Jamaica skal være en hovedleverandør av dette råstoffet. Staten bør også undersøke mulighetene for en felles innkjøpsordning for de norske aluminiumsprodusenter.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt.

Merknader:

Under henvisning til debatten og forslagene A 72 og A 73 fremmer redaksjonskomiteen følgende forslag:

Kriminalpolitikken

Kriminalmeldingens mål er å forebygge og redusere kriminaliteten, for derigjennom å skape reell rettssikkerhet.

Meldingen er et viktig og nødvendig opplegg for debatt om vår framtidsrettede kriminalpolitikk på arbeiderbevegelsens verdigrunnlag. Det er viktig at en i det fortsatte arbeidet får til en bred drøfting hvor flest mulig, blant annet i fagbevegelsen, blir trukket inn med praktiske forslag.

Målet er å komme fram til kriminalpolitiske tiltak som er gode alternativer til hjelp for de svakeste blant oss, og som gir enkeltmennesket størst mulig trygghet for liv og eiendom. Vi må i denne forbindelse være villige til å satse nødvendige ressurser for at reformpolitikken skal bli effektiv, i lys av hva vi i dag vet om kriminalitetens årsaker og sammenheng med samfunnslivet forøvrig.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt.

POLITISKE UTTALELSE:

Massearbeidsløsheten rammer nå de vestlige industriland. 20 millioner lønnstakere er arbeidsløse, av disse er 8 millioner ungdom under 25 år. Mens arbeidskraft og produksjonsmidler i den rike verden er unyttet, lever et flertall av menneskeheten i fattigdom og nød. Den internasjonale markedskøkonomien viser sin utilstrekkelighet. Politiske ledere i mange land virker tilbake for eller motarbeider nødvendige tiltak for å sikre menneskene arbeid, utkomme og et menneskeverdig liv.

Det norske Arbeiderpartis hovedmål er å trygge full sysselsetting og rettferdig fordeling. Denne linje bygger på ideen om alle menneskers likeverdige rett til et meningsfylt liv. Gjennom en aktiv og handlekraftig politikk, båret oppe av arbeiderbevegelsens idégrunnlag, har det lyktes Regjeringen i nært samarbeid med den faglige arbeiderbevegelse å holde massearbeidsløsheten utenfor Norges grenser og å trygge velstandsnivået.

Norge er likevel ikke isolert fra omverdenen. Sterke krefter ute og hjemme truer samfunnssolidariteten og menneskenes evne til å virke sammen for å nå de mål de ikke kan nå hver for seg.

Derfor vil Arbeiderpartiet slå ring om de verdier som har preget utviklingen av det norske samfunn i arbeiderbevegelsens århundre. Sammen med meningsfeller i andre land vil vi slåss for arbeid, trygge kår og et menneskeverdig liv for alle, ikke bare for et fåtall.

Landsmøtet konstaterer at Regjeringen med utgangspunkt i langtidspågang, partiets arbeidsprogram og LO's handlingsprogram vil ta en rekke konkrete skritt for å virkeliggjøre målet om et samfunn med bedret livsstandard for alle. Trygge arbeidsplasser i lokalsamfunnet er en forutsetning for dette arbeidet. I tider med begrenset vekst er det særlig viktig hvordan veksten fordeles. Hovedvekten må legges på svakt stilte grupper.

Ved inngangen til 80-årene stilles den faglige og politiske arbeiderbevegelse overfor nye utfordringer. Det må meisles ut nye reformkrav som kan utvide demokratiet og styrke likestillingen. I løpet av de neste to år vil Arbeiderpartiet drøfte og utforme en konkret politikk for videreføring av bedriftsdemokratiet og en mer demokratisk forvaltning av kapitaldannelse og ny teknologi.

Både foran årets valg og med sikte på stortingsvalget i 1981 mobiliserer nå høyrekreftene for å svekke arbeiderbevegelsens politiske stilling og å fravriste Arbeiderpartiet regjeringmakten. Landsmøtet har tillit til at medlemmer og tillitsvalgte i arbeiderbevegelsens organisasjoner nå kjenner sitt ansvar. Stilt overfor det nye tiårs utfordringer, vil Arbeiderpartiet være et redskap for bred og samlet innsats til trygging av arbeidets, frihetens og solidaritetens verdier. Alle som ser dette som viktige mål for samfunnsutviklingen, er velkommen til innsats i Arbeiderpartiet.

Vedtak: Uttalelsen ble enstemmig vedtatt.

**Forts. behandling av saklistas p. 9:
LOKALPOLITIKKEN**

Redaksjonskomiteen for lokalsamfunnet v/Kirsten Myklevoll la fram sine innstillinger til framlagte forslag.

A 20 - fra Vestby Arbeiderparti, om finansiering av eldre boliger.

Merknad:

Forslaget krever en videre utredning.

Innstilling: Oversendes Sentralstyret.

Tom A. Lundvigsen, Akershus, viste til at mange i debatten hadde pekt på unge familiers problemer med å skaffe seg rimelig bolig. Han siterte også Ivar Leveraas som bl.a. hadde sagt at det gjøres for lite for å fornye eldre boliger. Ludvigsen ville at landsmøtet skulle slutte seg til intensjonene i forslaget, og fremmet *for*slag om dette.

Kirsten Myklevoll, redaksjonskomiteens formann, viste til den boligpolitiske uttalelse som var foreslått og fastholdt ellers komiteens innstilling.

Vedtak: Tom Ludvigsens forslag vedtatt med 159 stemmer.

A 21 Voss Arbeiderparti:

Boliger og bomiljø.

Innstilling:

Det vises til boligpolitisk uttalelse.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 22 Voss Arbeiderparti:

Brukerne og planlegging av nærmiljøene.

Innstilling:

Det vises til Lokalpolitisk manifest.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 23 Stavanger Arbeiderparti:

Pristakst for boligeiendommer og borettslagsleiligheter.

Merknad: Det vises til Boligpolitisk uttalelse.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 24 AUF-stud, Oslo:

Aktiv bypolitikk.

Innstilling:

Det vises til Lokalpolitisk manifest.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 25 Austevoll Arbeiderparti:

Utvide lånerammen for Kommunalbankens utlån.

Merknad:

Gjeldende praksis på dette felt ivaretar allerede de forhold forslaget peker på.

Innstilling:

Anses imøtekommet.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 26 Lillehammer Arbeiderparti:

Adgang til hyttetomter.

Innstilling:

Landsmøtet er enig i at det må settes fart i arbeidet for å sikre et bedre tilbud på rimelige hyttetomter. Forslaget inneholder imidlertid en del spørsmål av kontroversiell art, og som krever en nøyere vurdering. Forslaget oversendes derfor Sentralstyret.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

A 27 Halden Arbeiderparti:

Forenkling av beslutningsprosessen.

Innstilling:

Landsmøtet vil understreke behovet for å forsterke statens informasjon overfor kommunene med sikte på at de muligheter for forenkling som «forenklingsutvalget» har tatt opp, blir utnyttet på det kommunale plan.

John Erlandsen, Østfold, mente redaksjonskomiteen måtte ha misforstått forslaget. Innstillingen var i hvert fall ikke tilfredsstillende. Når en kommune kjøper opp tomteområder og skal regulere, kommer det ofte protester og anker som blir liggende i departementet så lenge at prisstigningen blir betydelig. Han hadde eksempel på tomteområder som var blitt 2 mill. dyrere av denne grunn og bad om forenkling slik at anker ble behandlet på rimelig tid.

Kirsten Myklevoll fastholdt innstillingen.

John Fjeldvik, Østfold: Det er stor forskjell på innstillingen og det konkrete forslag som er sendt inn. Her ber vi om større bemanning et sted så ankene kan behandles i økt tempo. Det har ikke noe med Forenklingsutvalgets arbeid å gjøre.

Dirigenten foreslo A 27 oversendt sentralstyret for behandling.

Vedtak: Oversendt sentralstyret.

A 28 AUF-stud., Oslo:

Borteboerstipend til alle reelle borteboere.

Merknad:

Det vises til at alle sider ved våre finansieringsordninger for utdanning er under vurdering i et regjeringsoppnevnt utvalg.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 29 Troms Arbeiderparti:

Lærersituasjonen i Nord-Norge.

Merknad:

Det vises til Ot.prp. nr. 96 (1978-79) om tiltak for å bedre lærersituasjonen i Nord-Norge. De tiltak forslaget peker på, anses imøtekommet.

Innstilling:

Forslaget anses imøtekommet.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 30 Stjørdal Arbeiderparti:

Endring av STUI's regelverk.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 31 Majorstua AUF:

Demokratiske rettigheter i den videregående skole.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 32 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Bedre tilbud av barnebøker.

Innstilling:

Skolebibliotekenes bokutvalg må være preget av mønsterplanens grunnleggende verdier, åndsfridom og toleranse. Elever på alle klassetrinn i grunnskolen må få et så bredt tilbud av litteratur at det stimulerer til engasjement i problemer og oppgaver som går videre enn til hjem og skole. Gjennom lesingen skal elevene kunne lære noe om rekkevidden av sitt medmenneskelige ansvar. Bøkene må representere så mange forskjellige grunnsyn at de kan hjelpe elevene til å få en allsidig innsikt i moralske spørsmål og utfordre dem til å danne seg sine egne meninger.

Ved siden av skolebibliotekene må barn i alle aldre også kunne finne et godt utvalg av litteratur i folkebibliotekene.

Staten må gjennom Kulturfondet yte støtte til norske og oversatte kvalitetsbøker for barn og ungdom slik at de prismessig og gjennom markedsføring kan konkurrere med den internasjonale masselitteraturen.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 33 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Opprettelse av barnekulturråd.

Innstilling:

Landsmøtet vil understreke at behovet for å styrke barnas kulturtilbud er stort. Dette kan best skje gjennom å styrke allerede etablerte organers muligheter til å drive et aktivt kulturarbeid for barn.

Kari Rolstad, Oslo: Redaksjonskomiteen har kanskje misforstått litt. Vi bruker ordet Barneekulturråd, en annen betegnelse er Lekemiljøråd. Vi vet Regjeringen arbeider med dette, og innstillingen om å bygge på etablerte organer er ikke helt i samsvar med det som nå er i gang. Forslaget bør kanskje oversendes sentralstyret.

Kirsten Myklevoll: Komiteen drøftet dette nøye og er klar over behovet. Men komiteen var enig i at dette best kunne gjøres ved å styrke etablerte organer.

Vedtak: Forslaget oversendt sentralstyret.

A 34 Grafisk partilag, Oslo

A 36 Høyenhall og Manglerud Arbeidersamfunn:

Sosialpolitikken - Tannpleien.

Innstilling: Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 35 Malm Arbeiderlag:

Bedriftslege-tjeneste også etter at de ansatte er sluttet i arbeid.

Merknad:

Det vises til at Sosialdepartementet i utarbeidelsen av lov om distriktshelsetjenesten legger opp til at alle gjennom denne skal få lettere adgang til allmenlege - med mulighet for en fast legekontakt. Det vil da kunne være naturlig at også eventuelle helsekontroller kan foregå hos vedkommende faste lege. Helse-service i lokalsamfunnet må omfatte alle befolkningsgrupper og i minst mulig grad baseres på spesialordninger for avgrensede grupper.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Aud Blegen Svindland, Kvinnesekretariatet kom med forslag til tillegg til merknadene.

«Kunnskap om yrkesbetinget sykdom er raskt økende. Mange av de sykdommer det dreier seg om, utvikler seg langsomt og gir først symptomer i pensjonsalderen.

Dette gjelder ofte støvlunger, astma, allergi og forskjellige typer kreft. Felles for yrkesbetinget sykdom er at det kreves spesielle kunnskaper om yrke og utvikling av sykdommen for å stille riktig diagnose.

Allmenpraktiserende leger er ikke utdannet på en måte som gir dem slike kunnskaper. Det vises ellers til de forskjellige bestemmelser om arbeid og helse i Arbeidsmiljøloven og det som er sagt om bedriftshelsetjenesten i Det norske Arbeiderpartis program.»

Dirigenten foreslo både merknadene og Svindlands tillegg oversendt Sentralstyret.

Vedtak: Dirigentens forslag vedtatt.

A 37 Stavanger Arbeiderparti:

Primærlegedekning/helsepolitikk.

Merknad:

Det vises til at Sosialdepartementet under utarbeidelsen av lov om distriktshelsetjenesten tar sikte på å gi primærkommunene et hovedansvar, og at kommunalt ansatte leger på fast lønn skal utgjøre hovedtyngden i den framtidige utbygging.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 38 Torshov Arbeidersamfunn:

Folketrygdpoeng til heimearbeidende.

Merknad:

Det vises til at spørsmål om opparbeiding av pensjonsrettigheter er under utredning i Sosialdepartementet.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 39 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Helsekontroll for eldre.

Merknad:

Det vises til innstilling til A 35.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 40 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Helsekontroll av hjemmearbeidende.

Merknad:

Det vises til innstilling til A 35.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 41 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Krisesenter for kvinner.

Innstilling:

Landsmøtet gir forslaget sin tilslutning.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 42 Tromsø Arbeiderparti:

Bedre tilgjengelighet for fysisk funksjonshemmede m.m.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 45 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Kvinnerepresentasjon i offentlige komiteer.

Innstilling:

Landsmøtet gir forslaget sin tilslutning.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 46 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Barn og møter.

Innstilling:

Landsmøtet gir forslagets intensjoner sin tilslutning, og oversender det Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt.

A 47 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Barnehagetilbud til alle innvandrerbarn.

Merknad:

Barn i innvandrerfamilier fra andre og fremmede kulturer har ofte et spesielt behov for å få tilbud om barnehageplass.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Grethe Knudsen, Hordaland: Jeg forstår begrunnelsen, men er redd for at slik prioritering av en utsatt gruppe - når det er så få plasser i barnehagene - vil være å gjøre dem en bjørnetjeneste. Vi vil bort fra å sette merkelapper på folk, og innvandrerne skal være en intergrert del av oss alle sammen. Jeg foreslår at forslaget avvises i denne omgang.

Kari Rolstad, Oslo: Barnehager er et sosialpedagogisk tilbud og de fleste kommuner har visse kriterier for fordeling av plasser på sosialt grunnlag. Barn fra fremmede kulturer, med et annet språk, har problemer alt før de begynner på skolen, derfor mener vi de bør få dette tilbudet.

Kirsten Myklevoll: Det ville være hardt i barneåret å avvise et forslag som skal motivere oss i det politiske arbeid for å gi tilbud til de svakeste grupper i vårt samfunn.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling vedtatt mot 5 stemmer.

A 48 Oslo Arbeiderpartis kvinneutvalg:

Barnehager.

Innstilling:

Det vises til lokalpolitisk manifest.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 49 Klepp Arbeiderparti:

Sjåføropplæring.

Merknad:

Rådet for videregående opplæring arbeider med spørsmål som er beslektet til forslaget, og har allerede fremmet forslag om en valgfagplan for trafikkunnskap som blant annet inkluderer teoripensum til førerkort. Forslaget har mange sider, blant annet forholdet til kjøreskolene.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 50 Kopervik og Stangeland Arbeiderpartis kvinnegruppe:

Honnørbilletter.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 51 Drammen Arbeiderparti:

Konsesjoner for kollektivtransport.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 61 Oslo Arbeiderparti:

Byregjeringer.

Merknad:

Spørsmålet om opprettelse av «byregjeringer» ble første gang tatt opp i partiets byprogram til debatt i 1975. Det vil bli lagt fram en stortingsmelding om større byers problemer, der det om ønskelig vil være mulig å legge fram spørsmålet, dersom en ikke ønsker å ta realitetsstandpunkt tidligere.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 62 Oslo Arbeiderparti:

Endringer i valglovgivningen.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 63 Stavanger AUF:

Kommunesammenslåing.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Per Arne Skogstad, Rogaland, foreslo at landsmøtet støttet intensjonene i forslaget.

Vedtak: Red.komiteens innstilling vedtatt med stort flertall.

A 64 Lenvik Arbeiderparti:

Lov om kommunestyrevalg og fylkeskommuner.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 65 Longyearbyen Arbeiderparti:

Naturvern på Svalbard.

Innstilling:

Landsmøtet viser til at meget omfattende naturverntiltak er gjennomført på Svalbard, og at Miljøverndepartementet har under arbeid ytterligere tiltak med sikte på å ivareta de sårbare naturverdier i dette området. Det må i den forbindelse legges vekt på å oppfylle intensjonene i forslaget fra Longyearbyen Arbeiderparti.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

A 68 Malm Arbeiderlag:

Sosialisering av jakt- og fiskerettigheter i Norge.

Merknad:

Forslaget bør sees i sammenheng med programarbeidet.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Åsmund Holter, Akershus: Jeg tror mange i denne sal støtter intensjonene i selve forslaget og har merket seg at det bør ses i sammenheng med programarbeidet. Jeg håper vi på landsmøtet om to år kan vise tilbake til denne debatten og få sosialisering av jakt- og fiskerettigheter inn i programmet.

Vedtak: Innstillingen enstemmig godkjent.

A 69 Longyearbyen Arbeiderparti:

Svalbardrådet.

Innstilling:

Landsmøtet erklærer seg enig i at det må tas skritt for å styrke lokalbefolkningens mulighet til medbestemmelse over utviklingen av lokalsamfunnet på Svalbard.

På dette grunnlag oversendes forslaget til Sentralstyret med pålegg om å utvirke at det snarest mulig fremmes forslag om regler som oppfyller denne målsetting.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

A 72 Møllearbeidernes forening, Oslo:

Kriminalmeldingen.

Merknad:

Det vises til Politisk uttalelse.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 73 Majorstua AUF:

Kriminalpolitikk.

Merknad:

Det vises til Politisk uttalelse.

Innstilling:

Oversendes til Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

REDAKSJONSKOMITEEN FOR LOKALSAMFUNNET INNSTILLING II

Forslag fremmet i debatten under dagsordens punkt 6 og 9:

A 79 Svelvik Arbeidersamfunn, fremmet av Inger Lønseth, Vestfold:

Merknad:

Det vises til Boligpolitisk uttalelse.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 81 Vestsida Arbeidersamfunn, fremmet v Kristen Waaland, Telemark:

Merknad:

Viser til innstilling til forslag A 26 (Innst. I).

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling godkjent.

A 83 Selbak og Omegn Arbeiderlag, fremmet av Roald Halvorsen, Østfold:

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Roald Halvorsen, Østfold: Forslaget går ut på å bedre kommunenes økonomi. Det er greit å oversende det til Sentralstyret, men jeg henstiller til Sentralstyret å behandle det raskt. Videre understreker jeg at Kommunaldepartementets vurdering av stillingen i kommunene ofte er skjematisk. Det er minst to måter å lese statistikk på.

Vedtak: Innstillingen enstemmig tiltrådt.

Jon Skarvøy, Møre og Romsdal:

Merknad:

Det vises til at Landbruksdepartementet har under utarbeidelse en stortingsmelding som bl.a. tar opp dette.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig godkjent.

Ella Sandnes, Nord-Trøndelag:

Innstilling:

Landsmøtet gir forslaget sin tilslutning.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Øivind Myhre, Oslo:

Innstilling:

Vi fordømmer politiske voldshandlinger i vårt samfunn. Vi er sterkt imot alle fascistiske og nazistiske organisasjoner og partier. Arbeiderpartiet mener at det viktigste bidrag til bekjempelse av slike organisasjoner er et livskraftig og sterkt demokrati. Arbeiderpartiet vil kjempe for å styrke demokratiet og anser lovforbud for siste utvei.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Frank Borgen, Hedmark:

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Åse Melby, Hedmark:

Merknad:

Viser til Lokalpolitisk Manifest.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Liv Andesen, Aust-Agder:

Merknad:

Viser til Lokalpolitisk Manifest.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Øyvind T. Hansen, Østfold:

Merknad:

Prinsippet om integrering anses dekket i skolelovgivningen. En ser ingen grunn for å endre på det hovedprinsipp at ansvaret for å oppfylle skoleloven skal ligge hos kommunene.

Innstilling:

Forslaget avvises.

Øyvind T. Hansen, Østfold: På vegne av alle de elever som går i skole med omvendt integrering og som i dag står i fare for å bli radert ut av det skolepolitiske kart, henstiller jeg til landsmøtet å avvise den behandling redaksjonskomiteen har gitt dette forslag. Jeg kan ikke forstå at man henviser til skolelovgivningen uten å tolke den. Dette er et skoletilbud som ikke er kommunens ansvar. Vi må tenke praktisk, og vise solidaritet med både funksjonshemmede og friske elever som ønsker dette skoletilbudet. Jeg er ikke imot integrering, men vi har ikke gjort nok for mulighetene til det. Jeg ber om at forslaget oversendes Sentralstyret.

Jorun Loktu, Vestfold: Vi må ikke avvise dette forslaget. Også jeg er enig i integrering, men vi kan ikke integrere alle gruppene. Når vi fortsetter å bygge skoler hvor det f.eks. ikke er mulig å bruke rullestol, må vi holde fast på de tilbud vi har. Jeg tror heller ikke det er riktig at dette skal være kommunenes ansvar.

Ronny Johannessen, Vest-Agder, ville gjerne ha utlevert alle forslag som var framsatt i debatten. Han fant det vanskelig å stemme over forslag han ikke hadde sett.

Øivind Hansen, Østfold, foreslo følgende i stedet for redaksjonskomiteens innstilling: Det må understrekes at på store områder av dagens skoletilbud er ikke intensjonene om integrert skolesituasjon oppfylt. Det er derfor nødvendig at skoler som praktiserer omvendt integrering opprettholdes. Dette er et konkret skoletilbud som er miljøskapende, lærerikt og bygger på gjensidig samarbeid mellom elever med og uten funksjonshemninger. Skoletilbudet er basert på de funksjonshemmedes premisser. Det må være statens oppgave å bygge ut slike skoler der det er nødvendig og hensiktsmessig.

Trygve Bratteli, Sentralstyret, foreslo at saken ble sendt over til Sentralstyret.

Vedtak: Oversendt Sentralstyret.

Åsmund Holter, Akershus:

Merknad:

Det vises til innstilling til A 68.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Anne Lopez, Akershus:

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Brit Jørgensen, Aust-Agder:

Innstilling:

Det vises til Lokalpolitisk Manifest.

Brit Jørgensen, Aust-Agder, ba om at hele hennes forslag oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Landsmøtet ga sin tilslutning til dette, og forslaget oversendes Sentralstyret.

Leif Samuelsen, Oslo:

Innstilling:

Det vises til lokalpolitisk Manifest.

Vedtak: Enstemmig vedtatt.

Tove Heggen Larsen, Oslo:

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Red.komiteens innstilling enstemmig vedtatt.

Odd Wivegh, Oslo:

Innstilling:

Det vises til Boligpolitisk uttalelse.

Vedtak: Redaksjonskomiteens innstilling enstemmig vedtatt.

REDAKSJONSKOMITEENS INNSTILLING III - NÆRMILJØET VÅRT

Landsmøtet viser til handlingsprogrammet «Nærmiljøet vårt», som ble vedtatt på årets landskvinnekonferanse. Landsmøtet ber våre lokale myndigheter benytte dette programmet i den praktiske politikk i fylker og kommuner. Programmet presenterer et viktig bidrag til utformingen av Arbeiderpartiets politikk for 80-årene.

Astrid Murberg Martinsen, Kvinnesekretariatet: Kvinnebevegelsens handlingsprogram har i mange år vært lagt fram for landsmøtet. I 1971 var det et forbrukerpolitisk handlingsprogram, i 73 «Likeverd og medansvar», i 75 «Barnas plass i dagens samfunn» og i 77 «Kvinner i utdannig og arbeid». De ulike landsmøter har gitt sin tilslutning til at disse handlingsprogram skulle være retningsgivende for utformingen av partiets politikk på disse områder. Denne gang har vi et handlingsprogram om Nærmiljøet vårt, og partiet har hatt et eget utvalg om lokalpolitikken som i grove trekk har behandlet det samme som kvinnebevegelsen i detaljerte punkter har trukket opp. Kvinnebevegelsen ønsket selvsagt at vårt handlingsprogram også denne gangen skulle få samme behandling som tidligere programmer. Jeg forstår av redaksjonskomiteens innstilling at den ikke er av samme oppfatning. Jeg skal ikke fremme alternativt forslag, men be om en forsterkning i annet avsnitt:

Landsmøtet ber våre lokale partier benytte arbeiderkvinnenes handlingsprogram «Nærmiljøet vårt» i den praktiske politikk i fylker og kommuner. Programmet representerer et viktig bidrag til utformingen av Arbeiderpartiets politikk for 80-årene.

Redaksjonskomiteens formann var enig i endringen.

Vedtak: Astrid Murberg Martinsens forslag enstemmig tiltrådt.

INNSTILLING IV - NARKOTIKAPROBLEMET

Landsmøtet vil uttale sin uro over den stadig økende bruk av rusgifter, særlig blant ungdom. Regjeringen har varslet et omfattende program for å bekjempe bruk av narkotika i ungdomsmiljøer. Landsmøtet vil uttale sin fulle støtte til Regjeringens initiativ.

Johan Nygaard, Landsstyret: De tiltak sosialministeren varslet her på landsmøtet i går er noe av det mest positive som er skjedd i omsorgen for barn og ungdom i den senere tid. Hovedpoenget må være å hjelpe ungdommen ut av en livsform den ikke har valgt, men er havnet i. Jeg håper tiltakene vil bli til hjelp også når årsakene er andre enn narkotika, og at de vil virke slik at alle som har med sakene å gjøre blir motivert til å gi alle den hjelp de trenger.

Vedtak: Innstillingen enstemmig bifalt.

LOKALPOLITISK MANIFEST

Redaksjonskomiteens formann, *Kirsten Myklevoll*, la så fram forslaget til lokalpolitisk manifest på grunnlag av arbeidsdokumentet, kvinnebevegelsens handlingsprogram og arbeidsprogrammet.

Arbeiderpartiets program er et samlet arbeidsgrunnlag både i riks-, fylkes- og kommunepolitikken. arbeiderbevegelsens oppgave er å gi enkeltmennesket trygghet for arbeid og levekår og å sikre demokratiets frihet og likeverd. Dette er grunnlaget for livsutfoldelse og aktiv medvirkning i samfunnslivet.

Vårt daglige liv og vår utvikling som mennesker preges i høy grad av vårt nære miljø. Vi vil legge forholdene til rette for utfoldelse, samarbeid og fellesskap i et kvalitativt bedre samfunn, hvor vi prioriterer myke verdier i beslutningsprosessen. Det må være plass og inspirasjon til barns lek og aktivitet. Det må gis trygghet og trivsel for den eldre generasjon. Det må gis grunnlag for samarbeid om felles oppgaver til beste for hele lokalsamfunnet.

ARBEID FOR ALLE

Arbeid er en grunnleggende rett og selve grunnlaget for gode lokalsamfunn. I våre byer og i våre landområder vil fordeling og trygging av arbeidsplasser være en hovedoppgave. Vi vil styrke næringsgrunnlaget i lokalsamfunnene ved enda sterkere distriktpolitiske virkemidler. Bare et planmessig samarbeid mellom staten, fylkeskommunene, lokalsamfunnet og næringslivet sikrer full sysselsetting og bevarer lokalsamfunnene.

HELSE- OG SOSIALPOLITIKK

God helse er viktig for trivsel og aktivitet. For Arbeiderpartiet er det derfor en hovedoppgave å bygge ut det lokale helsestell slik at det forebyggende helsearbeid kan nå alle uansett hvor i landet vi bor. Trygghet under sykdom er vesentlig enten det gjelder eldre, enslige eller familier med små barn.

Vi vil bygge ut hjelpeordningene for hjemmene slik at de kan bli en sikker støtte når det trengs.

Funksjonshemmede og deres familier må få hjelp og muligheter til avlastning. Dermed kan en unngå plassering i institusjoner.

NÆRMILJØET

Nærmiljøet spiller en vesentlig rolle for barns og ungdoms oppvekstmiljø. En politikk for oppvekstmiljøet forutsetter en sterk innsats fra samfunnets side. Vi vil samordne det kommunale arbeid innen utdannings-, fritids- og sosialsektoren, for å utnytte virkemidlene bedre.

Vi vil ha en skole som evner å gi de unge et grunnlag for både individuell utvikling og samfunnsbevissthet. Vi vil ha en skole som er aktivt med på å skape kulturvekst i lokalsamfunnet.

Barnehagen er et verdifullt sosialt og pedagogisk tilbud og er et grunnlag for samarbeid og innsats i nabolaget. Barnehagene må derfor ikke brukes til bevisst påvirkning av barns trosoppfatning. Bare gjennom en forpliktende planmessig kommunal utbygging og drift kan vi utnytte de økonomiske virkemidler vi har og sikre et rettferdig barnehagetilbud.

KULTUR, FRITID, REKREASJON, IDRETT

Det er et mål for arbeiderbevegelsen å styrke all kulturell virksomhet. Arbeiderpartiet vil stimulere virksomhet som utvikler solidaritet og fellesskap. De frivillige organisasjoner gis økte arbeidsmuligheter. Offentlige lokaler må stilles til disposisjon for det frivillige arbeid. Gjennom sin mangfoldighet er organisasjonene viktige kulturfaktorer.

Folkebibliotek og skolebibliotek må utvikles til lokale kultursentra.

Idretts- og fritidsaktiviteter skal ha bred plass i nærmiljøet med tilbud til alle aldersgrupper. En ser dette som et meget viktig forebyggende tiltak i kampen mot ungdomskriminalitet, narkotika og alkoholmisbruk.

For de fleste mennesker er naturen den store rekreasjons- og opplevelseskilde. Friluftslivet er et element av største sosiale og helsemessige betydning. Hensynet til funksjonshemmede, barn og gamle har i denne sammenheng høy prioritet.

Gjennom arealplanleggingen vil vi verne naturområder mot inngrep og nedbygging både for å opprettholde rikdom og mangfold i naturen og for å sikre friluftsområdene for allmennheten.

BYPOLITIKK

Arbeiderpartiet har gjennom et bredt opplegg satt søkelyset på problemene som våre byer i dag har. For svært mange er bysamfunnet en naturlig livsform med et godt miljø. Det er av betydning for hele landet at byene fungerer godt. Økonomisk, sosialt og kulturelt utgjør disse tyngdepunktene i sine distrikter.

En aktiv distriktspolitikken har bidratt til å styrke næringsgrunnlaget i våre distrikter og dermed dempet en for sterk vekst i bysamfunnene. I de senere år har imidlertid utviklingen ført til at industrisyssetningen har stagnert eller gått tilbake i mange større byer. Byene vil alltid ha regionale servicefunksjoner, men må også ha et allsidig næringsliv der industriens plass er viktig.

Miljømessig er det dårlig politikk å la gamle bydeler forfalle. En systematisk og aktiv fornyelse og rehabilitering er derfor nødvendig.

TRAFIKKMILJØET

Bilen er av avgjørende betydning for å kunne opprettholde det bosettingsmønster vi har. Men biltrafikken fører også med seg store ulemper.

For Arbeiderpartiet er det en sentral oppgave å skape trafikkikkerhet og tryggere nærmiljøer. Vi må skille trafikkårer og lekeområder. Vi må gi høyere prioritet til sikring av barnas skolevei.

Arbeidet med å bygge gang- og sykkelveier må påskyndes. Kollektivtrafikken må bygges ut med større tilgjengelighet og gis prioritet i trafikken.

Kommunene og lokalmiljøene må få en sterkere innflytelse i samferdselspolitikken. og statlige midler bevilges slik at kommunene kan prioritere etter et samlet behov.

PLANLEGGING

Planlegging er demokratiets viktigste virkemiddel i samfunnsstyringen. Det skal åpne for nye tiltak og reformer. Gjennom planleggingen skal de folkevalgte organer øve avgjørende innflytelse på utformingen av lokalsamfunnet. Gjennom den skal vi finne fram til en god og langvarig forvaltning av våre ressurser.

Det er en viktig oppgave å forenkle saksbehandlingen slik at det enkelte mennesket opplever offentlige myndigheter som støtte for løsningen av deres interesser og problemer.

DEMOKRATI

Arbeiderpartiet vil legge stor vekt på å desentralisere beslutningsmyndighet. Viktige oppgaver kan best ivaretas av de mennesker som kjenner behovene og problemene direkte. Vi ønsker derfor å styrke lokalmiljøene og grendesamfunnens innflytelse.

Barn og ungdom må gis mulighet til innflytelse og medvirkning i sitt lokalmiljø.

Opplæring og trening i medbestemmelse er en viktig forutsetning for en videreutvikling av vårt demokrati.

Erling M. Edvardsen, Nordland, fremmet forslag om tilføyelse til avsnittet om «Trafikkmiljøet»:

«Denne ideelle målsetting i Samferdselsloven vil partiet tillegge stor vekt, og dette vil prege partiets arbeid i fylkespolitiske, konsesjonsgivende organer.»

Jostein Nyhamar, Akershus, fremmet forslag om tillegg til avsnittet «Kultur, fritid, . . .», midt på side 2:

«Arbeiderbevegelsens kulturpolitikk bygger på to hovedpillarer: Egenaktivitetens og den profesjonelle kunstens betydning. Gjennom egen utfoldelse må alle få muligheter til å utvikle sine formende og skapende evner. De profesjonelle kunstnerne må få en naturlig plass i utviklingen av et rikere lokalsamfunn.»

Kjell Dankertsen, Oslo, ville avslutte avsnittet om Trafikkmiljøet slik: Dette må gjelde både buss og skinnegående trafikk.

Dirigenten foreslo at forslagene oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Forslagene oversendes Sentralstyret. Uttalelsens intensjoner enstemmig bifalt.

Redaksjonskomiteens formann, Kirsten Myklevoll, la fram forslag om

BOLIGPOLITISK UTTALELSE

Retten til trygg bolig er en av de fundamentale menneskeretter. En av arbeiderbevegelsens grunnleggende prinsipper er at en hver skal ha rett til å eie sin bolig enten selv eller i fellesskap med andre.

Vi har generelt en høy boligstandard og rimelige boliggifter i Norge. Nøkkelen til de forholdsvis lave bokostnader er den betydelige subsidiering som skjer fra det offentlige side. Men det er et faktum at

subsidiene fordeles på en måte som ikke er i samsvar med de sosiale og økonomiske behov. Folk som gjennom høye inntekter og store lån kan skaffe seg store boliger, får mer i subsidiering gjennom skattelettelser enn det en får gjennom de lave rentene i Husbanken. Også bostøtteordningen, som jo er spesielt innrettet mot de som har de høyeste faktiske bokostnader i forhold til nettoinntektene, favoriserer folk med de største rentefradrag.

Det hersker store forskjeller på boligmarkedet. Særlig i våre større byer og pressområder finner vi ofte et stort antall boliger med utilfredsstillende standard, både når det gjelder selve boligen og bomiljøet. I de samme pressområdene stiger prisene på nye boliger sterkt. Unge familier som skal etablere seg, blir stilt overfor store problemer. Både inngangsbilletten og boutgiftene blir høyere enn de egentlig kan makte. Dessuten må de vente lenge på i det hele tatt å få en bolig.

I denne situasjonen tvinges mennesker til å skaffe seg boliger til kostnader som overstiger deres økonomiske evner.

I mange kommuner er det bolig- og tomtepolitiske initiativ for svakt. Det gjelder særlig en del av våre borgerlig styrte kommuner i pressområder. Utbyggingsoppgavene overlates der ofte til private gjennom såkalte utbyggingsavtaler. En slik utbyggingsform gir ikke muligheter for framtidige beboere til medinnflytelse og kontroll, men ivaretar først og fremst grunneierens interesser om økt fortjeneste.

En sosial boligpolitikk for 1980-årene må bygge på prinsippet om at alle skal få et tilfredsstillende tilbud til en pris som står i rimelig forhold til inntekt.

Kommunene må fortsatt ha hovedansvaret for tomteforsyning og boligreising. Det kommunale engasjement på dette området må økes. Kommunene må skaffes tilstrekkelige lån på rimelige vilkår, slik at de kan gjennomføre denne politikken.

Bare gjennom bedre boligdekning kan vi imøtekomme behovene og beherske pris- og kostnadsutviklingen på boligsektoren. Det bør normalt ikke bygges mindre enn ca. 40 000 boliger pr. år i åra framover. Med den raskt økende oppslutning som boligkooperasjonen har, bør dennes andel av landets boligbygging økes vesentlig, særlig i pressområdene.

Husbanken bør finansiere en større del av byggekostnadene. Men det kan også være grunn til å stramme inn vilkårene på en slik måte at noe mer av den private boligbyggingen overlates til privat finansiering.

Vi må finne løsninger på de urettferdigheter som har oppstått mellom de som er underlagt prisregulering på boligmarkedet og de som står mer fritt. Prisreguleringen er satt inn for å ivareta viktige samfunnsmessige hensyn. Husbankens lånevilkår er så å si de samme, ved lån til bolig som seinere er underlagt priskontroll, eller en som kan selges fritt.

Sett fra den enkelte beboers synsvinkel, må det være et rimelig krav at det er et samsvar mellom de fordeler som en får fra samfunnets side og de forpliktelser en pålegges. Husbanken må gi en gunstigere finansiering som gir lavere bokostnader til dem som av samfunnsmessig hensyn seinere blir underlagt en effektiv priskontroll.

Stortingets kommunalkomiteé har gitt uttrykk for at en viss oppregulering av takstene i borettslag må finne sted. Dette må følges opp, men nivået på en slik oppregulering må fortsatt ta hensyn både til interessene for de som skal flytte fra og de som skal flytte inn i en brukt bolig.

Det må gjøres en ekstra innsats for å redusere inngangsbilletten, spesielt for unge mennesker i etableringsfasen, og for folk med særlige problemer. For slike grupper bør en kunne gi lån til hele egenkapitalen.

Bostøtteordningen, som er en god selektiv støtteordning, må mer tilpasses behovet. Det må bli større samsvar mellom de faktiske boutgifter og den reelle økonomiske evne.

Jorun Loktu, Vestfold foreslo følgende tilføyelse:

«Byggeforskriftene endres slik at alle boliger blir bruksvennlige for funksjonshemmede.»

Dirigenten foreslo tilføelsen oversendt Sentralstyret.

Vedtak: Tilføelsen oversendes Sentralstyret.

Redaksjonskomiteen viste til forslaget fra Jan Haldorsen, Oslo, om interkommunalt samarbeid.

Merknad:

En viser til at det i kommuneloven er tatt inn en bestemmelse som gir myndighetene mulighet til å pålegge interkommunalt samarbeid.

Innstilling:

Oversendes Sentralstyret.

Vedtak: Haldorsens forslag oversendes Sentralstyret.

GENERELL UTTALELSE

Hans Frette, formannen i redaksjonskomiteen fra organisasjonssaker, la fram forslag til generell uttalelse, etter at to endringsforslag var fremmet i debatten tidligere på dagen.

Ved inngangen til 1980-årene står norsk arbeiderbevegelse overfor store utfordringer. Det er derfor viktig å styrke innholdet i og utbyggingen av våre organisasjoner. Arbeidet i grunnorganisasjonene, kommunepartiene, fylkespartiene og landspartiet må ha som mål å fange opp de nye samfunnsoppgaver som melder seg som følge av teknologiske og sosiale endringer, og å arbeide fram konkrete politiske løsninger. Arbeiderbevegelsens organisasjoner skal være en selvstendig kraft i vårt samfunn, og vil gjennom sin indre aktivitet og sin utadvendte kontakt med menneskene øve en kontinuerlig innflytelse på samfunnsutvikling.

Det er av den største betydning å bygge ut og styrke kontakten med ungdommen.

Det faglig/politiske arbeidet må ha som mål å knytte nye grupper til den faglige og politiske arbeiderbevegelse. Samarbeidet og samspillet med Landsorganisasjonens medlemmer har vært, og er og blir et grunnleggende og bærende element i bevegelsens organisasjonsmessige styrke.

Landsmøtet hilser de ti tusener av kvinner og menn som daglig gjør en stor og uselvisk innsats på en rekke områder i vår politiske virksomhet. Det er landsmøtets overbevisning at partiorganisasjonen i alle ledd, samlet og med styrke, går til kommunestyre- og fylkestingsvalget for å slå tilbake angrepene på de holdninger vår politikk bygger på. De lokale valg 16. og 17. september og stortingsvalget i 1981 blir en styrkeprøve mellom arbeiderbevegelsens idégrunnlag og de konservative strømninger. Kommunestyre- og fylkestingsvalget vil få avgjørende betydning for formingen av menneskenes nære miljø, og dermed i stor grad bestemme mulighetene for å utvikle vår livsstandard.

Landsmøtet oppfordrer tillitsvalgte, medlemmer og venner til å ta denne utfordringen, slik at arbeiderbevegelsen fortsatt blir den sterkeste samfunnsformede kraft i Norge.

Vedtak: Enstemmig tiltrådt.

Dirigenten fastslo at saklista var ferdigbehandlet og overrakte klubba til den gjenvälte formannen Reulf Steen.

Saklistas punkt 12:

AVSLUTNING

Reulf Steen: På vegne av alle som er pålagt oppgaver, sentralstyre og landsstyre takker jeg for den tillit som er vist oss. Under valgene ble jeg minnet om noe Krustsjov forteller i sin selvbiografi, at det i Stalin-tida ble praksis å klappe hver gang Stalins navn ble nevnt i taler. Og ingen våget å være den første til å slutte å applaudere, man fortsatte inntil besvimelse. Partifeller, det varmet å motta et verv på den måten det skjedde, og jeg går ut fra at det var ut fra andre motiver enn under Stalin-epoken i Sovjetunionen. Vi er klar over de harde ar-

beidsdager som venter og det tunge ansvar som er pålagt oss, over forpliktelsene overfor dere som har valgt oss. Takk til de som går ut av Sentralstyret og Landsstyret: Henrik Aasarød som har representert Norsk Sjømannsforbund med sindighet og saklig tyngde, men også under utfoldelse av sterkt temperament når han har gått til forsvar for sjøfolkenes interesser. Vi gleder oss til å møte ham på nye samarbeidsfelter. Vi ønsker Arne Grøttum og Tor Halvorsen velkommen som nye medlemmer av Sentralstyret. Jeg legger ikke skjul på at det knytter seg stor interesse til hvordan den nye varamannen, Tor Aspengren, vil te seg i sin nye oppgave. I landsstyret har kvinnerepresentasjonen økt, og jeg sier som Trygve Bratteli ved mange anledninger: Det tar jeg med stor sinnsro. Erfaringene fra de senere år var vist at kvinnene har brakt nye og vesentlige elementer inn i våre debatter og forhandlinger, ikke minst av betydning for vårt framtidige samfunn, bygd på myke verdier. Vi ønsker alle nye vel møtt og takker de som går ut for helhertet innsats: Johan *Nygaard*, Oppland, Aase *Moløkken*, Buskerud, Oddvar *Berrefjord*, Telemark, Hilmar *Egeli*, Rogaland, Irma *Knut-sen*, Rogaland, Harry *Hansen*, Hordaland, Wenche *Tellnes*, Hordaland, Margot *Henden*, Sogn og Fjordane, Ingar *Gjæstøl*, Møre og Romsdal, Rolf *Nilsen*, Troms, Gudmund *Eriksen*, Finnmark.

EINAR GERHARDSSEN TAKKER PÅ VEGNE AV GJESTENE

På vegne av gjestene takker jeg for et godt landsmøte. Igjen har det vært en rik opplevelse.

Dette er Det norske Arbeiderpartis 48. landsmøte. Ikke to av dem har vært like. Vi har hatt landsmøter preget av indre strid og splittelse, landsmøter i uvisshet og spenning, i medgang og motgang, i enighet og samhold. Om dette landsmøte må en kunne si at det har vært preget av enighet og samhold. Siste års ugunstige meningsmålinger har ikke svekket Arbeiderpartiet som parti. Det har så vidt jeg vet ikke vært svikt i rekkene. Antall medlemmer øker. På landsmøtet har det vært ulikhet i synet på visse spørsmål. Og det skal det være i et levende parti. Men grunnsynet må være det samme hos alle. Det er det som binder oss sammen.

Regjeringen har ført en offensiv politikk, sa Odvar Nordli. Og han har vel rett i det. En økonomisk politikk som har spart Norge for en massearbeidsløshet som har rammet de fleste andre land i verden. En økonomisk politikk som har fått god attest, bl.a. fra OECD, fra sjefen i Norges Bank i hans årstale og fra Borten-regjeringens finansminister. En sosialpolitikk som midt i en krisetid legger de siste steinene på et sosialt byggverk vi alle er stolte av. Sykelønnsordningen som gir full lønn til alle under sykdom og avløserordningen i jordbruket som gir fritid og ferie også til utøverne i denne næringen. Begge disse reformene koster penger, mange penger. Men de har for første gang skapt likhet for alle når det gjelder disse grunnleggende sosiale rettigheter. Miljøvernloven. Også den har kostet penger for bedriftene og for samfunnet. Men alt nå vet vi at

den også vil spare mange arbeideres liv og helse. En offensiv politikk - ja. Men vi får innrømme at vi ikke alltid har vært flinke nok til å gjøre denne politikken kjent og forstått. I den politiske debatten har vi ikke alltid vært på offensiven. Vi får tro det snur seg etter dette landsmøtet.

LO-formannen, Tor Halvorsen, sa i sin hilsningsstale at vi nå venter på marsjorden. Og den kommer. Flere enn før vil melder seg til tjenste. Nå trenger partiet en helhjertet innsats fra alle våre organisasjonskamerater. Vi trenger dem alle.

For en tid siden kom jeg tilfeldigvis til å lese den talen Halvdan Koht holdt for Martin Tranmæl på hans 80-års dag. Han viste der til Tranmæls sterke vilje og siterte Ibsen: «Det er viljen som det gjelder, viljen frigjør eller feller.» Da jeg leste dette, ble jeg minnet om partiveteranen Carl Jeppesens sang fra århundreskiftet: «Troen den kan bjerger flytte, har oss sagt et gammelt ord!» Og Rudolf Nilsens «Revolusjonens røst». Bedre enn noen som sier de tror, trenger jeg dem som vet. Hvem har rett? Jeg kom til at de har rett alle tre. Vi trenger dem som vet. De som staker ut veien og ser målet. Vi trenger de brennende viljer - men vi trenger også dem som tror, de som aldri gir tapt for tvil, for igjen å sitere Rudolf Nilsen.

Til slutt vil jeg minne om at vi i arbeiderbevegelsen har noe som de andre ikke har, og som de ikke kan ta fra oss: Drømmen om et sosialistisk samfunn. Og jeg går litt tilbake i tiden. Jeg var en av de heldige som i 1920, for snart 60 år siden, fikk være med som elev på partiets første sosialistiske dagskole. Styrer for skolen var Arvid G. Hansen, den gang en ung, idealistisk kar fra Stavanger. Han minnet oss engang om at på presteskolene lærte de å uttale ordet Jesus pent og ordentlig. Det var bakgrunnen for noe han ville gi oss. Ordet sosialisme og sosialist skulle vi uttale pent og riktig. Det var på et tidspunkt da mange arbeidsfolk sa sjosjialist og sjosjialisme. Det gikk dessverre igjen også i mange borgerlige aviser og de gjorde det ikke for å styrke arbeiderbevegelsen. Men vi lærte å si sosialisme og sosialister slik det skal sies.

Mange av våre politiske motstandere bruker stadig ordet sosialisme for å skremme velgerne. Vi kjenner det helt fra arbeiderbevegelsens barndom. Og det har gjort sin virkning.

Det er på en måte underlig når en vet at arbeiderbevegelsens veteraner brukte ordet nærmest som et hellig ord. Hør bare hva Fernanda Nissen, skipsrederdateren fra Kragero, skrev om fyrstikkarbeiderskenes streik i 1889. Hun var da selv sosialist og en av lederne for fyrstikkarbeidernes streik da hun skrev om den talen Bjørnson holdt på et møte i Arbeidersamfundet om streiken:

«Hans ord suste som et Herrens domsvær. Han talte de kaldeste hjerter varme. De verdsligste glemte sitt eget og alle ble løftet ut av det små og fiendtlige og forenet i den skjønne store medfølelse. Sosialismens navn ble ikke nevnt, men det lå i luften som en lykke - et krav, en hellig, herlig plikt. En for alle og alle for en ble det naturlige og det ene rette.»

Ennå er det mange som bærer i seg denne drømmen om et nytt, et sosialistisk samfunn. Og vi vil gjerne at alt det vi arbeider med skal være et skritt på veien mot et sosialistisk samfunn - et samfunn med frihet, likhet og brorskap.

Reiulf Steen takket varmt og gratulerte Einar Gerhardsen med morgendagen. Videre takket han partikontorets personale for innsats gjennom uker og måneder for å forberede og avvikle landsmøtet. Ivar Leveraas overrakte blomster under stor applaus.

REIULF STEEN AVSLUTTER MØTET

Partifeller! Hva har dette landsmøtet vært? I følge Aftenposten i dag mener Erling Norvik at der har vært «en sammenhengende rekke av skjellsord og sjikane fra Arbeiderpartiets talere». Når jeg legger godviljen til, kan jeg skjønne at Norvik har dannet seg dette inntrykk, idet jeg går ut fra han har lest referatene i den presse han stoler mest på. Den har om landsmøtet bl.a. skrevet: «Statsministeren ramset opp tiltak som er nødvendige for å rette opp skadevirkningene av sin egen politikk. Arbeiderpartiet samlet om vekstlinje. Landsmøtet i drift. Regjeringen har ikke noe program og ikke noen resept for den framtidige industripolitikken. Statsministeren vil en ubevisst og nesten planløs økning av den offentlige virksomhet. På stedet marsj! Marsjordren kom ikke igår heller. Partiet har ikke tro på sine egne evner. Arbeiderpartiet dveler ved fortiden. Engstelse for hva fremtiden vil bringe hvis Arbeiderpartiet får bestemme kursen. Tafatt Arbeiderparti søker ny plattform. Et defensivt parti, hverken parti eller regjering vet hva de vil.»

Jeg skjønner egentlig Erling Norvik. For hva har kommentarene vært? Etter mitt foredrag: «Perspektiver ja, men for lite konkret.» Etter Odvars foredrag: «En opprømsing av konkrete saker, men ikke noe perspektiv.» Etter Bjartmars foredrag leste jeg: «For mye vekst,» og etter Gros en kommentar der det stod: «For mye vern.» Det skal bli spennende å lese en sammenfattende kommentar etter Ivars innledning.

Abraham Øvrebotten hadde et innlegg om energipolitikk i debatten her for to år siden. Han formulerte følgende programerklæring: Alt vann som ikke renner i rør er bortkasta vann. På denne bakgrunn kunne jeg kommentere hans innlegg på dette landsmøtet: Så moderat du var i innlegget ditt nå. Han svarte at han ikke var moderat, han var ekstremist i dette spørsmålet. Jeg er absolutt ytterliggående og der trenger partiet å ha meg. På samme måte som vi trenger de ytterliggående på den andre kanten. Men vi kan ikke være for mange på de to ytterkantene. Og han sa: «Jeg innrømmer at det må være vanskelig å være partiledelse.»

Det kan være vanskelig av og til, men kjedelig er det ikke. Representerer da dette spriker som aldri kan forenes? I Arbeiderbladet kommenterer radioens Arne Strand landsmøtet slik: «Som ventet er dette blitt et ordinært landsmøte uten strid og konflikter i særlig grad. Det er opptatt av de nære, praktiske

ting.» Gudleiv Forr i Dagbladet sier: «Debatten etter innledningene til Odvar Nordli, Bjartmar Gjerde og Gro Harlem Brundtland viser at partiet rommer betydelige skiller i synet på hva slags samfunnsutvikling vi skal få i 80-åra.» De sier vidt forskjellige ting, men de har begge rett, i den forstand at DNA på alle viktige områder rommer et bredt spektrum av synspunkter og oppfatninger. Oppgavene for vårt arbeid i partiorganisasjonen og på landsmøtet er at disse oppfatningene skal brytes for at de så kan nedfelle seg i en politikk for handling. Det er min oppriktige mening at det har dette landsmøtet klart.

Dette landsmøtet har klart sin oppgave. Etter et langt forarbeid i partiet og fagbevegelsen har vi gjennom debatten og meningsbrytningene støpt de ulike synspunkter sammen til en felles politikk for handling. Dette har vært et arbeidende hverdagsmøte, og det er også oppskriften for nye seirer: Hardt arbeid i hverdagen.

I over 20 år har jeg med jevne mellomrom sittet igjen i en tom landsmøtesal etter at representantene har forlatt den. Ingenting i verden er så tom som en slik sal fem minutter etter at møtet er hevet. Vi har levd intenst sammen i lange dager og kvelder, mettet av spenning, debatt, sanger, samhold, menneskelige kontakter. Nå er salen tom. Men vi skal møtes igjen de kommende månedene på mange sett, på torg og t-banestasjoner med løpesedler, i fiskeværene, rundt i husene, på bedriftene, snakke med menneskene, svare på spørsmål. VI skal treffes i møtesaler over hele landet, og fremfor alt skal vi møtes i den virkelig store samtalen vi skal føre fra nå med hele folket fram til valget, og i årene framover, den store samtalen som skal gi oss nye seirer.

Representantene sang «Ja, vi elsker» og Internasjonalen. Møtet ble hevet kl. 13.10.

